

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KURUMSAL İLETİŞİM ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**SAĞLIK İLETİŞİMİ AÇISINDAN SİNEMANIN
ÖNEMİ VE HIV POZİTİF BİREYLER İLE AIDS
EVRESİNİN KONU EDİLDİĞİ FİLMLER
ÜZERİNE BİR İNCELEME**

Büşra Dünya Biçermen
2501180553

TEZ DANIŞMANI
Prof. Dr. Ayla Okay

İSTANBUL, 2021

ÖZ

SAĞLIK İLETİŞİMİ AÇISINDAN SİNEMANIN ÖNEMİ VE HIV POZİTİF BİREYLER İLE AIDS EVRESİNİN KONU EDİLDİĞİ FİMLER ÜZERİNE BİR İNCELEME

BÜŞRA DÜNYA BİÇER MEN

Sağlık ve hastalık kavramları toplumsal bir olgu olarak insan hayatının her noktasında varlığını korumaktadır. Birçok sosyal bilim ile ilişkisi olan bir dinamik olarak sağlık, iletişim bilimi içerisinde değerlendirildiğinde sağlık iletişiminden söz edilebilir. Sağlık iletişimi, farklı hedef kitlelere erişip sağlık ile alakalı olan bilgilendirici mesajları belirli bir strateji ile paylaşarak ve bu sayede toplumların aydınlatılarak sağlığın geliştirilmesini hedeflemektedir.

Kitleler toplumsal bir sağlık sorunu olarak, HIV (Human Immunodeficiency Virus) ve AIDS (Acquired Immune Deficiency Syndrome)'in tam anlamıyla neyi ifade ettiği konusunda yeterli bilgiye sahip değildirler. Bunun sonucunda bu virüse ve etkilerine dair gerek toplumdan gerekse kitle iletişim araçlarından edindikleri yanlış birtakım bilgiler ile düşüncelerini inşa etmektedirler. Bu düşünceler daha çok eksik bilgilere ve ön yargıya dayalı olmakla birlikte HIV pozitif kişilerin sosyal olarak dışlanmasına ve kabul görmemesine yol açmaktadır.

Bu noktada sağlık iletişimi, toplumun sağlık ile alakalı sorunlarına değinerek hem HIV pozitif bireyleri hem de çevreyi bilgilendirmek ve toplumsal gelişimi sağlamak açısından önem taşımaktadır.

Bir sağlık iletişimi aracı olarak toplumsal dinamiklerin ve problemlerin perdede somutlaştırılmış hali olarak ifade edebileceğimiz sinema, günümüzde her yaştan insan için ulaşılabilirliği yüksek olan bir kitle iletişim aracı olarak birçok sosyal bilimle de yakından ilişkilidir. Sağlık iletişimi açısından da hem psikolojik hem de fiziksel hastalıklara dair düşüncelerin geliştirilmesi ve farkındalığın artırılması adına yürütülen çalışmalar mevcuttur. Bu farkındalığın kitle iletişim araçları aracılığıyla sağlanabileceği düşünüldüğünde, HIV pozitif bireyler ile AIDS evresindeki bireylerin

ve bunun sonucunda ortaya çıkan hastalıkların toplumsal yapılanmadaki konumunun sinemada temsil edilişı önem kazanmaktadır.

Bu tanımlamalardan yola çıkılarak HIV pozitif bireyler ve AIDS evresindeki bireylerin geniş kitlelere hitap eden Türk ve Dünya sinema filmlerinde temsil edilişı incelenerek söz konusu filmler sağıık iletişimi, damgalanma ve korku unsurları bağlamında yorumlanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Sağıık İletişimi, Sağıığın Geliştirilmesi, HIV, AIDS, Sinema, Damgalanma

ABSTRACT

THE IMPORTANCE OF CINEMA IN TERMS OF HEALTH COMMUNICATION AND A RESEARCH ON FILMS REGARDING HIV POSITIVE INDIVIDUALS AND AIDS STAGE

BÜŞRA DÜNYA BİÇERMEN

Health and disease terms have an existence as a social phenomenon within the every process of human being. It is possible to mention about health communication, when health dynamics which have relation with many other social science field is involved in health communication science. Health communication aims health promotion and illuminated society by reaching various target audience as well as sharing messages regarding health with a certain strategy and method.

Considerable number of people are lack of knowledge regarding HIV (Human Immunodeficiency Virus) and AIDS (Acquired Immune Deficiency) as a social health problem. As a result of that, they generate their ideas based on incorrect information which is obtained from either society or mass media. These ideas are mostly depending upon imperfect knowledge or prejudice and it give rise to social exclusion of people infecting with HIV.

At this point, health communication have importance about raising awareness for both community-residing person and individuals who has infected with HIV in terms of addressing health problems which society has.

Cinema as an easily accessible mean of health communication, can be defined as a phenomenon which social problems and social dynamics are embodied has close relation with a wide range of social sciences. In terms of health communication, numerous studies are conducted relating to create awareness about both psychological and physical diseases. Given the fact that this awareness can be risen with the help of mass communication, representation of HIV positive individuals and people experiencing AIDS stage as well as diseases caused by AIDS has an increasing in importance inevitably.

On the basis of all these definitions, representation of HIV positive individuals and people experiencing AIDS stage will be evaluated and interpreted on the Turkish and World Cinema Movies in the context of health communication, stigma and fear.

Keywords: Health Communication, Health Promotion, HIV, AIDS, Cinema, Stigma

ÖNSÖZ

Sağlık Hizmetleri Yüksekokulunda Anestezi ve Reanimasyon eğitimi ile başlayıp İletişim Fakültesinde lisans ve yüksek lisans programları ile devam eden eğitim sürecimde hedefim, daima araştırmak ve öğrendiklerimi harmanlayarak paylaşmak, bir kişiye bile ulaşabiliyor olsa da farkındalık yaratabilmeyi başarabilmek olmuştur.

İstanbul Üniversitesi'ndeki lisans eğitimimde sevgili danışman hocam Prof. Dr. Ayla Okay'dan almış olduğum “Sağlık İletişimi” dersi de bu hedeflerim doğrultusunda kendimi geliştirmek ve toplum açısından faydalı bir birey olabilmek adına keşfedilecek yeni bir kapı, geleceğe tutabileceğim bir ışık olmuştur.

Lisans eğitimim boyunca desteklerini aldığım, lisans bitirme tezimde ise toplumsal cinsiyet konusunu birlikte çalıştığım ve bu tezin konusunun belirlenmesinde bana ışık tutan; her zaman pozitif, yol gösteren, teşvik eden sevgili ve çok kıymetli hocam, tez danışmanım Prof. Dr. Ayla Okay'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Eğitimimiz süresince bizlere destek olan, topluma faydalı, aydın ve güçlü birer birey olabilmemiz için bilgi tohumlarını bizlere eken ve bugünlere gelmemizde katkıları olan saygıdeğer hocalarımıza teşekkürü borç bilirim.

Hayatımın her noktasında olduğu gibi yazım sürecimde de yanımda olan, beni motive eden, yürüdüğüm bu yolda bana inancını asla kaybetmeyen varlıklarını daima hissettiğim tüm dostlarıma teşekkür ederim.

İstanbul, 2020

Büşra Dünya BİÇERMEN

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	ii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ.....	vi
TABLolar LİSTESİ.....	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

SAĞLIK İLETİŞİMİ

1.1.Sağlık Kavramı ve Sağlığın Geliştirilmesi.....	4
1.2.Hasta ve Hastalık Kavramları.....	6
1.3.Sağlık İletişiminin Tanımlanması.....	8
1.3.1.Sağlık İletişiminin Gelişimi	9
1.4. Sağlık İletişimi ve Medya.....	12
1.4.1. Sağlık İletişimi Mesajlarının Oluşturulmasında Geleneksel ve Sosyal Medya Yaklaşımları.....	12
1.4.2. Sağlık İletişiminin Sinemada Kullanılması	16
1.4.2.1. Sinemada Sağlık İletişiminin Tarihi.....	18
1.4.2.1.1. Sağlık Kampanyaları	21
1.4.2.2. Sağlık İletişiminde Sinemanın Kullanılmasının Konular Açısından Görünümü	22
1.4.2.2.1. Sinemada Tüberküloz Hastalığının Temsili	23
1.4.2.2.2. Sinemada Kanserin Temsil Edilmesi	24

1.4.2.2.3. Sinemada Mental Hastalıkların Temsil Edilmesi	26
1.4.2.3. Sağlık İletişiminde Sinemanın Kullanılmasının Kurumlar Açısından Görünümü	30
1.4.2.3.1. Hollywood, Sağlık & Toplum- Hollywood, Health & Society (HH&S)	30
1.4.2.3.2. Küresel Sağlıkta Eşitsizlikler Enstitüsü- Institute on Inequalities in Global Health (USC)	32
1.4.2.4. Sağlık İletişiminde Sinemanın Kullanılmasının Projeler Açısından Görünümü	33
1.4.2.4.1. 2x2 Project- 2x2 Projesi (2012).....	33
1.4.2.4.2. Küresel Sağlık Film Projesi- Global Health Film Project (2015)	36

İKİNCİ BÖLÜM

HIV/AIDS'IN TANIMLANMASI VE SOSYAL BOYUTLARI

2.1.HIV/AIDS'e Yönelik Tanımlamalar ve İstatistik Veriler.....	39
2.1.1. Dünya Sağlık Örgütü'ne Göre Küresel İstatistik Veriler	40
2.1.2. Türkiye'de İstatistiksel Veriler	41
2.2.HIV ile AIDS Arasındaki Farklar ve Tedavi Yöntemleri.....	43
2.3.HIV/AIDS'in Sosyal Boyutları.....	46
2.3.1.HIV'in Bulaş Yolları.....	47
2.3.1.1. Cinsel İlişki Yolu ile Bulaş	50
2.3.1.2. Kan ve Kan Ürünleri Transfüzyonu ile Bulaş.....	51
2.3.1.3. Anneden Bebeğe Bulaş	52
2.3.1.4. İntravenöz (Damar İçi) İlaç veya Uyuşturucu Kullanımı ile Bulaş ...	53
2.3.1.5. Mesleki Bulaş.....	54
2.3.2. Damgalama	54
2.3.2.1. Damgalamanın Sapkınlık ve Etiketleme Bağlamında Açıklanması ..	55

2.3.2.2. HIV’li Bireyler ve AIDS Evresindeki Bireylerin Toplumda Damgalanması.....	58

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

HIV POZİTİF BİREYLER İLE AIDS EVRESİNDEKİ BİREYLERİN VE TOPLUMSAL ÇEVRELERİNİN SİNEMA FİLMLERİNDE TEMSİLİNİN SAĞLIK İLETİŞİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

3.1.Türk Sinemasında HIV/AIDS Konulu Filmler.....	63
3.1.1. İncir Reçeli (2011)	63
3.1.1.1.Filmin Künyesi.....	63
3.1.1.2. Filmin Olay Örgüsü	64
3.1.1.3.Sağlık İletişimi Açısından Bilgilendirme, Damgalama ve Korku Unsurları Bağlamında İncelenmesi	69
3.2.Dünya Sinemasında HIV/AIDS Konulu Filmler.....	81
3.2.2. Longtime Companion-Kalıcı Dostluk (1989).....	81
3.2.2.1.Filmin Künyesi.....	81
3.2.2.2. Filmin Olay Örgüsü	82
3.2.2.3. Sağlık İletişimi Açısından Bilgilendirme, Damgalama ve Korku Unsurları Bağlamında İncelenmesi	87
3.2.3. Philadelphia (1993).....	97
3.2.3.1. Filmin Künyesi.....	97
3.2.3.2. Filmin Olay Örgüsü	98
3.2.3.3. Sağlık İletişimi Açısından Bilgilendirme, Damgalama ve Korku Unsurları Bağlamında İncelenmesi	107
3.2.4.The Normal Heart- Kalbin Direnişi (2014)	119
3.2.4.1. Filmin Künyesi.....	119
3.2.4.2. Filmin Olay Örgüsü	120
3.2.4.3. Sağlık İletişimi Açısından Bilgilendirme, Damgalama ve Korku Unsurları Bağlamında İncelenmesi	132
3.2.5. 120 Battements Par Minute- Kalp Atışı Dakikada 120 (2017).....	147

3.2.6.1. Filmin Künyesi.....	147
3.2.5.2. Filmin Olay Örgüsü	148
3.2.5.3. Sağlık İletişimi Açısından Bilgilendirme, Damgalama ve Korku Unsurları Bağlamında İncelenmesi	157
3.2.6. Dallas Buyers Club- Sınırsızlar Kulübü (2013).....	171
3.2.6.1. Filmin Künyesi.....	171
3.2.6.2. Filmin Olay Örgüsü	172
3.2.6.3. Sağlık İletişimi Açısından Bilgilendirme, Damgalama ve Korku Unsurları Bağlamında İncelenmesi	181
3.3.İncelenen Filmlerin Genel Değerlendirmesi.....	195
SONUÇ.....	204
KAYNAKÇA	209

TABLÖLAR LİSTESİ

TABLO 1: İNCİR REÇELİ FİLMİNİN KÜNYESİ.....	63
TABLO 2: LONGTIME COMPANION FİLMİNİN KÜNYESİ.....	81
TABLO 3: PHİLADELPHİA FİLMİNİN KÜNYESİ.....	97
TABLO 4: THE NORMAL HEART FİLMİNİN KÜNYESİ	119
TABLO 5: 120 BATTEMENTS PAR MINUTE FİLMİNİN KÜNYESİ.....	147
TABLO 6: DALLAS BUYERS CLUB FİLMİNİN KÜNYESİ	171
TABLO 7: İNCELENEN FİMLERİN GENEL BİR ÖZETİ.....	202

ŞEKİLLER LİSTESİ

ŞEKİL 1: İNCİR REÇELİ FİLMİNİN AFİŞİ	63
ŞEKİL 2: LONGTIME COMPANION FİLMİNİN AFİŞİ	81
ŞEKİL 3: PHILADELPHIA FİLMİNİN AFİŞİ	97
ŞEKİL 4: THE NORMAL HEART FİLMİNİN AFİŞİ	120
ŞEKİL 5: 120 BATTEMENTS PAR MINUTE FİLMİNİN AFİŞİ	148
ŞEKİL 7: DALLAS BUYERS CLUB FİLMİNİN AFİŞİ	171

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AFLS	: Agence Française de Lutte Contre le Sida
AIDS	: Acquired Immune Deficiency Syndrome
ART	: Antiretroviral Therapy
ARV	: Antiretroviral
AZT	: Azidothymidine
CDC	: Center for Disease Control and Prevention
DDC	: Dideoxycytidine
DNA	: Deoksiribo Nükleik Asit
CIA	: Central Intelligence Agency
CMV	: Sitomegalovirus
DDI	: Didanosine
DMI	: Development Media International
DSÖ	: Dünya Sağlık Örgütü
ELISA	: Enzyme-Linked ImmunoSorbent Assay
FDA	: Food and Drug Administration
FDC	: Fixed-Dose Combination
GMHC	: Gay Man Health Crisis
GRID	: Gay Related Immuno Deficiency
HAART	: Highly Active Antiretroviral Thearpy
HATAM	: HIV/AIDS Tedavi ve Araştırma Merkezi
HBO	: Home Box Office

HH&S : Hollywood Health & Society

HIV : Human Immunodeficiency Virus

HLA : Human Leucocyte Antigen

KLİMİK : Türk Klinik Mikrobiyoloji ve Enfeksiyon Hastalıkları Derneği

KS : Kaposi Sarkomu

LSD : Liserjik Asit Detilamid

LSHTM : London School of Hygiene & Tropical Medicine

MHMM : Mental Health Movie Monthly

NASPT : National Association for the Study and Prevention of Tuberculosis

NCA : The National Communication Association

NCI : National Cancer Institute

NCIS : Naval Criminal Investigative Service

NIH : National Institutes of Health

NRTI : Nükleozit/Nükleotit Revers Transkriptaz İnhibitörleri

PrEp : Temas Öncesi Profilaksi

RH : La Réunion Hebdomadaire

RNA : Ribo Nükleik Asit

SEPS : Special Exit and Prevention Supplement

UNAIDS : Birleşmiş Milletler HIV/AIDS Programı

USC : University of Southern California

WHO : World Health Organization

VMC : Voluntary Medical Male Circumcision/ Gönüllü Erkek Tıbbi Sünneti

GİRİŞ

Sağlık iletişimi, 20.Yüzyıl'ın ortalarında önem kazanan bir kavram olmanın ötesinde, toplumsal bir olgu olarak sağlığın geliştirilmesinde ve kitlelerin sağlık konularında farkındalıklarının artırılmasında etkili olmaktadır. Fiziksel ve psikolojik olarak tam bir iyilik halinde olma durumu olarak resmedilen sağlığın geliştirilmesi ve toplumların bilinçlendirilmesi adına yapılan birçok uygulama ve iletişim çalışmaları bulunmaktadır. Sinemanın doğuşundan bu yana, hedef kitlelere sağlık mesajlarının sunumu her ne kadar tartışmalı bir konu olsa da eriştiği toplum kesiminin büyüklüğü göz önünde bulundurduğunda sağlık mesajlarını etkili bir şekilde sunabilen bir filmin olumlu yönde bir bilinç oluşturmada ne denli bir rol üstlenebileceği de aşikardır.

İnsanlık tarihinde çağlar boyu çok çeşitli hastalıklar deneyimlenmiş, bu hastalıklara dair birçok araştırmalar yapılmış hem tedavi yöntemleri hem de bu hastalıkları önleme girişimleri konusunda bireylerde farkındalık yaratmak amaçlanmıştır. Bu hastalıkların medikal boyutunun yanı sıra psikolojik ve toplumsal etkenleri de çağlar boyu birçok araştırmanın konusu haline gelmiştir.

Hastalıkların psikolojik ve toplumsal yansımaları düşünüldüğünde, bazı hastalıkların sonucunda bireylerin toplum içerisinde birtakım yargılara maruz kaldığını söylemek mümkündür. Sosyal damgalanma olarak niteleyebileceğimiz ve sonucu toplumdan dışlanmaya kadar varan bu yargıların öznesi konumunda olma ve toplum tarafından suçlu bulunma korkusu nedeni ile bazı hastalar kimi zaman tedaviyi reddetmekte ayrıca çoğu zaman duydukları korku sebebiyle bu durumu çevrelerinden gizlemektedirler. Sağlık iletişimi ve mesajların sunumu bu noktada çok önemli bir görevi üstlenerek kitle iletişim araçları aracılığıyla bireylere ulaşarak yalnızca hastalığa sahip olan bireyler için değil, tüm toplum için bilgilendirici, eğitici bir unsur olma işlevini yürütmektedir.

Sağlık iletişimi uygulamalarında dikkati çeken ve tartışmaların odağında olan bir konu olarak HIV/AIDS'ten bahsedildiğinde, tıbbi boyutun yanı sıra bu pandeminin toplumsal boyutları öne çıkmaktadır. HIV/AIDS pandemisi¹ 21.yüzyılda ortaya çıkmış

---

¹ Pandemiler ya da pandemik hastalıklar, dünya üzerinde geniş bir alanda yayılarak etkisini gösteren salgın hastalıklara verilen isimdir.

ve tüm dünyada ortaya çıktığı ilk günden bu yana temel olarak bir sağlık sorunu olmanın yanı sıra özellikle HIV pozitif bireyler ile alakalı olarak fiziksel veya duygusal olarak bir ayrımcılık yaratmıştır. Bu açıdan bakıldığında özellikle sağlık iletişimi, toplumları bilgilendirici bir araç olarak, istatistiksel olarak ifade edilebilen ve dünya çapında etkin olan bir enfeksiyonun yeterince bilinmesinde, sosyal ilişkilerin sürdürülmesinde ve iyileşmenin gerçekleşmesinde önem arz etmektedir.

Tüm bu düşüncelerden yola çıkılarak bu tez, sağlık iletişiminin sinema perspektifinden incelenmesi amacıyla üç bölüme ayrılmıştır.

Birinci bölümde, okuyucuların zihninde bir çerçeve yaratabilmek amacıyla sağlık ve sağlık iletişimine ilişkin kavramsal tanımlamalara ağırlık verilerek sağlık iletişiminin tarihsel gelişimine değinilecektir. Ardından sağlık iletişiminin medyada nasıl kullanıldığı ve ilişkisi açıklanarak, özellikle sinemadaki birtakım sağlık iletişimi örnekleri anlatılacaktır. Toplumlar üzerindeki büyük etkisi sebebiyle medya, iletişim biliminde önemli tartışma konularının odağında olmuştur. Bu kapsamda medyanın sağlık iletişimindeki yerinin ve sağlığı geliştirme çabaları ile alakalı olarak kitleleri etkileme potansiyelinin irdelenmesi önem arz etmektedir.

İkinci bölümde, HIV ve AIDS'in tanımlamaları yapıp aralarındaki farklar açıklanacak ve böylece tam bilinmeyen veya yanlış bilinenler açıklığa kavuşturulacaktır. Küresel çapta ve Türkiye'de bu virüsü taşıyan bireylerin istatistiksel verilerinin belirtilmesi ise virüsün veya AIDS evresinin ciddiyetinin rakamlarla ifade edilmesi ve toplumda ne derece yaygın olduğunun gösterilmesi açısından önem taşımaktadır. Bu noktada, toplumda gerçekten varlığını koruyan bir virüs ve hastalıklara yol açan bir bağışıklık yetmezliği durumunun toplumdan bağımsız olarak düşünülmesi imkansızdır. Virüsün insandan insana bulaşının nasıl gerçekleştiği, nasıl önlemler alınması ve nasıl bir tutum sergilenmesi gerektiği ise tamamen sosyal boyutlar ile ilişkili olmaktadır. Bu sebeple virüsün bulaş yolları tanımlanacak ve toplumda varlığını güçlü bir şekilde devam ettiren damgalama kavramı ve sapkınlık düşüncesi açıklanacaktır.

Üçüncü bölümde, tüm bu bilgilerden, verilerden ve tanımlamalardan yola çıkılarak Türk ve Dünya sinemasından seçilen HIV/AIDS konulu filmler sağlık

iletişimi açısından bilgilendirme, damgalama ve korku bağlamlarında incelenecek ve birtakım olumlu ve olumsuz eleştiriler yapılacaktır. Söz konusu filmlerin seçilmesindeki en büyük etken, HIV/AIDS konusunu yoğun bir biçimde işliyor olmaları ve sağlık iletişimi açısından incelemeye, yorumlanmaya açık olmalarıdır.

Tezin temel amacı, sağlık iletişiminin tanımlanarak sağlık iletişimi çalışmalarına dair birtakım örneklerin verilmesi vasıtasıyla bilinç yaratılması; HIV/AIDS konusunda ise yanlış bilinenlere değinilerek doğrularının sinema filmlerinin incelenmesi üzerinden açıklanmasıdır.

HIV pozitif olan, yani bu virüs ile bir şekilde temas etmiş ve virüsün taşıyıcısı olan bireyler toplumda “hasta, hastalıklı” hatta sadece HIV taşıyıcısı olmalarına rağmen “AIDS hastası” olarak; HIV’in bağışıklık sistemini etkilemesi sonucunda bağışıklık yetmezliği yaşayarak çeşitli hastalıklara yakalanan yani, AIDS evresinde olan bireyler ise keza “AIDS hastası” olarak nitelendirilmektedir. Fakat tüm bu düşüncelerin bilgisizlikten kaynaklandığı, doğru söylemlerin bunlar olmadığı ve ne şekilde ele alınması gerektiği bu tezde açıklanacaktır.

Özellikle HIV/AIDS olan bireylerin toplumda yaşadıkları süreçlerin ve damgalanmalarının yanlış bilinenlerden, korkulardan veya bilinmeyenlerden olduğu düşünüldüğü zaman doğru bilgiye ulaşmanın önemi tartışmasız bir şekilde büyük olmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

SAĞLIK İLETİŞİMİ

Bu bölümde sağlık, hasta ve hastalık gibi kavramlar irdelenerek sağlık iletişimi ve sağlığın geliştirilmesi konularına açıklık getirilecektir. Aynı zamanda sağlık iletişimi uygulamalarında medyanın ne şekilde kullanıldığı ve büyük kitlelere hitap eden sinemanın sağlık iletişimindeki birtakım uygulamaları incelenecektir.

1.1.Sağlık Kavramı ve Sağlığın Geliştirilmesi

Sağlık kavramının tanımlanmasının farklı bölgelerdeki toplumsal koşullar çerçevesinde kültürden kültüre ve bunun sonucu olarak toplumdan topluma farklılık gösterdiğini söylemek mümkündür. Literatürde yaygın olarak bilinen tanımlama Dünya Sağlık Örgütü (World Health Organization) tarafından 1948 yılında yapılan “Sağlık, sadece hasta ve sakat olmama durumu değil, aynı zamanda bedensel, ruhsal ve sosyal olarak tamamen rahat, iyilik içerisinde olma halidir” tanımıdır. Bu tanımlama, hastanın ve hastalığın dinamikleşen birçok faktörünü göz ardı ettiğinden dolayı eleştirilerin merkezinde olmuştur (Okay, 2012, s. 1).

Günümüz koşullarında yalnızca kişi bazında değil aynı zamanda ülkelerin sahip olduğu politikalar, ekonomileri, gelişmişlik düzeyleri, sahip oldukları toplumsal dinamikler, dönüşümler ve kültür faktörü de sağlıktan ayrı düşünülememektedir. Sağlığın dinamik bir olgu olarak, toplum içindeki varlığı ile mevcut koşulları etkileyerek kendisinin de bu koşullardan etkilenmesi göz ardı edilmemelidir (Capra, 1992, s. 36-37).

Ülkemizde, Sağlık Bakanlığı’na göre sağlık: “Soyut bir durumdan çok fonksiyonel terimlerle anlatılabilen bir sonuca ulaşma aracı olarak, insanların bireysel, sosyal ve ekonomik yönden verimli bir yaşam sürmesine izin veren bir kaynak olarak düşünülmektedir.” olarak tanımlanmıştır (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2011, s. 1). Bu tanımlamanın, sağlığın diğer yaşam dinamikleri ile olan ilişkisine vurgu yaparak bu dinamikleri göz ardı etmediği görülmektedir.

“Modern tıp sınırlıdır ve insan bedenine tıpkı bir makineymiş gibi uzman ve teknik bir bakış açısıyla baktığı için dar bir görüşe dayanmaktadır.” (Turner S. B.,

1990, s. 13)’den aktaran; (Aytaç & Kurtdaş, 2015, s. 232). Bu görüşten yola çıkarak, hastalığın mekanik bir olgu olarak adlandırılmasının ötesinde, psikoloji ile olan ilişkisini ve sosyal yapıda yorumlanmaya açık olduğunu söylemek mümkün olmaktadır.

Bu bağlamda sağlığın toplumsal bir olgu olarak anlamlandırılması gerekmektedir. Günümüzde sağlık, toplumsal yaşamı her açıdan etkileyerek kendisi de sosyolojik ve ekonomik olaylardan etkilenmektedir (Belek, 1998, s. 16-17).

Bu durum sağlığın, bireyin daha geniş bir toplumdaki işlevini destekleyen bir kaynak olduğu anlamına gelmektedir. Sağlıklı bir yaşam tarzı, yaşamı kaliteli bir biçimde sürdürebilmenin çok farklı yollarını sunmaktadır. Daha yakın zamanlarda, araştırmacılar sağlığı, bir vücudun yeni tehditlere ve sıkıntılara uyum sağlama yeteneği olarak tanımlamışlardır. Bu tanımlama modern bilimin “hastalıklara karşı farkındalığın artması” fikrine dayanmaktadır (Medical News Today, 2017) .

Sağlık kavramı, Ottawa Sözleşmesi ile mekanik tanımlamasından sıyrılarak dinamik bir biçimde tanımlanmıştır. Bu sayede sağlığı geliştirme olgusu da yalnızca sağlık sektörüne ait bir sorumluluk olmaktan çıkmıştır (Okay, 2012, s. 2).

DSÖ’nün sağlık tanımı dışında sağlık adına yapılan birçok tanımlamanın ve temelinde iyilik halinde olma durumunun sürdürülebilmesi de sağlığın geliştirilmesine bağlıdır (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2011, s. 1). Ottawa Sözleşmesi’ne göre sağlığın geliştirilmesi; sağlığın, insanların kendi sağlıkları üzerindeki kontrollerini artırmalarını ve sağlıklarını geliştirmelerini sağlama sürecidir.²

İngilizce literatürde genel itibariyle sağlığın geliştirilmesi ifadesinin karşılığı olarak “Health Promotion” kullanılmaktadır.

Sağlığın geliştirilmesi “Health Promotion”, kişilerin en etkili sağlık durumunun sağlanması yönünde hareket edebilmeleri için, yaşam tarzlarını değiştirmelerine yardım eden bir sanat ve bilim dalı olarak tanımlanabilmektedir (Özbaş & Özkan, 2010, s. 541-546).

---

² Sağlığın Teşviki ve Geliştirilmesine Yönelik Ottawa Sözleşmesi. DSÖ, Cenevre, 1986.

Henüz hastalık durumu ortaya çıkmadan önce kişilerin korunabilmesi ve önlem alınabilmesi, hastalık gerçekleşikten sonra uygulanacak olan tedaviden daha önemlidir. Bu açıdan düşünüldüğünde, günümüz koşullarında yaşam kalitesinin artırılması adına hastalıklara karşı alınacak önlemler de önem kazanmaktadır (Tekin, 2007, s. 28). Bu durum hastalıklar henüz gerçekleşmeden birtakım önemlerin alınabilmesi adına kitlelerin bilinçlendirilmesi ve farkındalıklarının artırılabilmesine olanak sağlayan sağlık iletişiminin önemine vurgu yapmaktadır.

1.2. Hasta ve Hastalık Kavramları

Bürger'e göre hasta, "daha önceden, şu anda veya potansiyel olarak sağlık hizmetlerinden yararlanmış/yararlanacak olan kişi olarak tanımlanmaktadır." (Bürger, 2003, s. 10)'den aktaran; (Okay, 2012, s. 7).

Hasta ve hastalık kavramları somut ve algıladığımız dünyaya ait bir durumu belirtmektedir. Hasta, klasik ve kavramsal anlamı ile bir hastalığa yakalanmış kişidir. "Hastalık yoktur, hasta vardır" anlayışı sağlık sektöründe eğitim alan bireylere öğretilmekte ve benimsetilmektedir.³ Fakat gerek literatürde gerekse gündelik kullanımda söylem olarak hasta kelimesi, hastalık kelimesine göre daha baskın bir şekilde mevcuttur. Tıp dilinde hastalık kavramı ise, semptom⁴ veya sendromdan⁵ daha farklıdır ve aşamalı bir şekilde gerçekleşmektedir. Aynı zamanda herhangi bir müdahalenin gerçekleştirebildiği, tedavisi mümkün olabilen klinik bir tabloyu işaret etmektedir (Henzel, 2009, s. 4).

Hastalık yalnızca dokularda ve/veya hücrelerde anormal değişikliklerin oluştuğu, fonksiyonel olarak da kişiyi olumsuz etkileyebilecek güce sahip ve yapısal değişimlerin yaşanacağı bir olgu değildir. Aynı zamanda sosyal ve kültürel boyutları olan bir olgu olarak kendi bulunduğu kültür içerisinde anlamlandırılır ve farklı kültürlerle göre de değişiklik göstermektedir. Hastalık tanımını yapmada kültürel faktörlerin yanı sıra bireysel ve çevresel faktörler de önem arz etmektedir (Birol, 2016,

³ Sebebi: Bir hastalık pek çok kişide ayrı şekillerde ve belirtilerle kendini gösterebilmektedir. Bu durumda hekimler, o hasta için en uygun tedavi seçeneğini seçmek durumundalardır.

⁴ Belirti veya semptom: Hasta tarafından fark edilen, bir hastalık veya normalden farklı bir durum nedeniyle vücut işlevlerinin hislerin normal durumdan farklılaşmasıdır.

⁵ Sendrom: Birbirleriyle ilişkisiz gibi görünen fakat bir araya geldikleri zaman yalnızca bir olgu, bir bütün olarak kendini gösteren bir durumdur.

s. 20). Bu ifadeden yola çıkarak İngilizce kullanımda farklılık gösteren disease “hastalık” ile illness “kişinin kendisini hasta hissetmesi” kelimeleri arasındaki ayrım üzerinden tanımlamak gerekirse, hastalıkların fizyolojik, psikolojik ve sosyal kökenleri vardır. Disease, biyomedikal anlamda ve daha fizyolojik olarak tanımlanabilecek bir ifade iken, illness, bireyin ve toplumun bakış açısını yansıtan ve daha psikolojik bağlamda tanımlanabilecek bir kavramdır. Bunun sonucunda nesnel anlamda bir hastalık durumu, herhangi bir doku, hücre bozukluğu iken öznel anlamda değerlendirildiği durumda bireyin kendini rahatsız bir durumda hissetmesi haline dönüşmektedir. Sosyolojik bağlamda ise, kişinin kendisinin ve çevresinin bakış açısını yansıtmaktadır. Bu durumda tanımlanan kavramlara verilen tepkiler de farklılaşmaktadır (Adak, 2016 , s. 5).

Hasta ve hastalık kavramları bulundukları döneme göre de farklı şekillerde tanımlanabilmektedir. Örneğin, Okay’a göre günümüzde, özellikle gelişmiş ülkelerde hastalar tüketici veya müşteri konumunda görülmeye başlanmıştır. Tüketicilerin çok sayıda ürün ve hizmetten hangilerini seçecekleri ise onların kendi tercihlerine bağlıdır; bilinç düzeyinin artması sonucunda bireylerin yararlanacakları sağlık hizmetlerini kişisel olarak belirlemeleri mümkün olmaktadır (Okay,2012, s. 8). Bu ifadeden yola çıkarak sağlık hizmetlerinin sunumunun çeşitlilik kazandığını söylemek mümkündür. Sağlık hizmetlerinin çeşitlilik kazanması günümüz rekabet koşullarında, sağlık iletişimi mesajlarının içeriğinin artmasına, farklı ülke ve toplumlara göre farklı şekillerde yapılandırılmasına neden olmuştur.

1.3. Sağlık İletişiminin Tanımlanması

Sağlık iletişiminin literatürde çok farklı tanımlamaları mevcuttur ve İngilizce kaynaklarda “Health Communication” olarak ifade edilmektedir. Bu tanımlamalardan bazıları şunlardır:

Sağlık iletişimi, kamuyu önemli ve temel sağlık konularında bilgilendirerek toplumu ve bireyleri etkilemek için anahtar bir strateji olarak görülmektedir (New South Wales Department of Health,Australia, 2006, s. 1-6). Böylece, sağlığın geliştirilmesi adına toplum ve bireylerin kararlarını etkileyecek iletişim stratejilerinin kullanımı söz konusu olmaktadır.

Sağlık iletişimi, birtakım davranışların düzeltilmesi ile hastalıkların önlenmesidir (Freimuth, Linnan, & Polyxeni, 2000, s. 337–347).

Bireysel ve toplumsal olarak kişileri bilgilendirip etkileyerek sağlığın geliştirilmesi amacıyla, birtakım metotların kullanıldığı bir alandır (Freimuth, Cole, & Kirby, 2001, s. 4-5).

Sağlık iletişimi, verilecek mesajların belirli kitlelere nüfuz edebilmesi ve bunun sonucunda bilgi, tutum davranış ve inançların değişmesi ve gelişmesini amaçlayan bir süreçtir (Smith, 1999, s. 18).

Sağlık iletişimi, iletişim tekniklerini ve teknolojiyi kullanarak mevcut durumu ilerletmek ve çevresel sağlığı desteklemek amacıyla pozitif anlamda bireyleri, toplumu ve organizasyonları etkilemektedir (Maibach & Holtgrave, 1995, s. 219-220).

Klinik hastalar ile etkileşim, kişisel destek grupları, kitle iletişim kampanyaları, etkinlikler ve çeşitli aktiviteleri içerebilmektedir (Health Communication Unit Center for Health Promotion, 2006).

Tüm bu tanımlamalardan yola çıkarak genel bir ifadeyle sağlık iletişiminin, bireylerin kişisel sağlıklarını koruma bilinci edinmesi, kamu sağlığının geliştirilmesi için yanlış bilgilerin değiştirilmesi ve etki oluşturma sonucunda pozitif anlamda davranış değişikliği gerçekleştirilmesi amaçlarını taşıyan stratejik bir bilim dalı olduğunu söylemek mümkündür.

Sağlık iletişimi, sağlık hizmetinin sunulmasında ve teşvikinde özellikle son yirmi beş yıllık süreçte gelişen uygulamalı bir çalışma alanıdır ve genellikle sağlık hizmeti sunumunun kalitesini arttırmak hedeflenir. Buradan yola çıkarak sağlık iletişimi araştırması, sağlığın teşviki ve geliştirilmesi sorunlarının açık olarak belirlenmesi gerekmektedir (Jackson & Duffy, 1998, s. 1-15).

Sağlık iletişimi, sağlığın düzeltilmesi, bireysel veya toplumsal kararları olumlu yönde etkilemek gibi konularda, özellikle kişisel ve toplumsal farkındalığın artmasını amaçlayan geniş kapsamlı bir alandır. Sağlık iletişimi kampanyaları da tıpkı diğer tüm iletişim kampanyaları gibi, belirlenen bir zaman aralığında, belirli bir plan ve strateji dâhilinde gerçekleştirilmektedir (Sezgin, 2015, s. 34-35). Fakat literatür incelendiğinde, gerçekleştirilmiş kampanyaların birçoğunun, hedeflenen davranış değişikliğini yaratmak konusunda istenen başarıya ulaşamadığını göstermektedir (Wright, 2008). Bu bağlamda sağlık iletişiminde, iletişim süreçlerinin bütün

dinamiklerini bünyesinde barındıran stratejik bir yaklaşım benimsendiğini söylemek mümkündür.

Sağlık iletişimi, hedef kitle odaklı, hedef kitlelerin beklentilerini ve isteklerini göz önünde bulunduran, başlangıcı ve sonu olan uzun dönemli bir süreçtir. Sağlık iletişiminde hedef kitle sadece bir amaç değil aynı zamanda bu süreçte sağlık sorunlarını analiz ederek kültürel olarak elverişli ve uygun maliyetli çözümler getiren bir katılımcıdır. Sağlık iletişimi sadece hedef kitleyi ve diğer önemli destek gruplarını araştırmak değil aynı zamanda onları bu süreçle bir araya getirmek için mücadele eden ve anahtar stratejiler ile aktiviteleri yürüten ortak bir pratiktir. Sıklıkla bir lider ile organize edildiğinde ve bütün süreçlerde birlikte çalışma ile başarıya ulaşmaktadır. Örneğin, bir sağlık iletişimi programı göğüs kanseri ile savaşan bireylere ulaşmayı amaçlıyorsa, bütün stratejiler ve programın anahtar elementleri; üye organizasyonlar, hasta grupları, liderler ile tasarlanmış, tartışılmış ve test edilmiş olmalıdır. Bu şekilde yaratılmış ve iyi bir şekilde yönetilmiş süreç, sosyal ve davranışsal değişim için öncü olmaktadır (Schiavo, 2007, s. 10-11). Bu bakımdan sağlık iletişimi süreçlerini çözüm odaklı ve amaca uygun hareket eden bir alan olarak ifade etmek mümkündür.

Sağlık iletişiminin anahtar karakteristikleri ise Schiavo (2007) tarafından: “Hedef kitleyi merkeze alan, araştırma temelli, multidisipliner, stratejik, süreç yönetimli, organize edilmiş, uygun maliyetli, stratejiyi destekleyici, yaratıcı desteğe sahip, özellikli bir medya ve hedef kitlenin belirlendiği, ilişki kurucu, sosyal ve davranışsal değişimi amaçlayan” olarak ifade edilmiştir (Schiavo, 2007, s. 12). Söz konusu ana karakteristikler bağlamında düşünüldüğünde, etkili bir sağlık iletişimi kampanyası oluşturmak için stratejik yaklaşılmalı ve çok yönlü düşünülerek birçok açıdan hedef kitlelerde düşünce ve davranış değişikliği amaçlanmalıdır.

1.3.1.Sağlık İletişiminin Gelişimi

İletişim bilimine tarihsel açıdan bakıldığında, köklerinin Antik Yunan’dan günümüze kadar uzandığı, aynı zamanda Aristoteles ve Platon’dan itibaren ise retoriğin “persuasive speaking” iletişimin öncüsü olarak görüldüğü düşünülmektedir. İkna etme sanatı olarak da nitelendirilebilecek olan retoriğin ve iletişimin bir kolu

olarak gazetecilik alanının Amerika Birleşik Devletleri'nde 1900'lerin erken yıllarına kadar öğretildiği bilinmektedir. Bu noktadan kıyasla sağlık iletişiminin nispeten daha genç bir alan olduğunu söylemek mümkündür. Sağlığın geliştirilmesi, erken dönemlerde hastalıklara dair risklerin önlenmesi ve halk sağlığının iyileştirilmesi amacıyla ikna edici sağlık iletişimi kampanyalarına odaklanan ve yalnızca iletişim bilimi içerisinde ele alınan bir alan olarak nitelendirilmektedir (Parvanta, Nelson, Parvanta, & Harner, 2010, s. 7). Sağlık iletişiminin tanımlanarak hastalıkların önlenmesi adına birtakım uygulamalarının hayata geçirilmesi ilk olarak ABD'de gerçekleşmiş, ardından Avrupa'ya ve oradan da tüm dünyaya yayılmıştır (Sezgin, 2015, s. 95-96).

Özellikle 18. Yüzyılda sanayi devrimi boyunca yaşam ve çalışma koşullarının yıkıcı etkileri 19. Yüzyılda toplumu etkisi altında bırakarak halk sağlığı eylemi konusunu gündeme getirmiştir. Halk sağlığı eylemlerinin odak noktası, halkın üzerinde sosyal ve çevresel etkilerin belirleyiciliğidir. Bununla birlikte güncel araştırmalar ve epidemiyolojik analizler, nüfustaki hastalık ve engel durumlarının ülkelerin sosyal, ekonomik rollerinin bir sonucu olarak ortaya çıktığını; hastalık risklerinin oluşmasında belirleyici faktör olduğunu vurgulamaktadır (Townsend, Davidson, & Whitehead, 1988, s. 103-104).

Bu noktada önem kazanan sağlık hizmetlerinin sunumunu “health care delivery”, kişiler arası iletişim ve grup iletişiminden ayrı bir şekilde düşünmek mümkün değildir. Sağlık çalışanları ve sağlık hizmetinden faydalanan insanlar arasındaki ilişkiler, teröpatik iletişim,⁶ sağlık ekibi kurma, karar alma ve sosyal destek koşullarını içermektedir (Kreps, Bonaguro, & J.L., 1998, s. 1-15). Sağlık hizmetlerinin sunumunda iletişim, süreçlerin ayrılamaz bir parçası olarak kendini göstermektedir.

Sağlığın geliştirilmesinde gerçekleştirilecek olan birtakım uygulamalar uzun bir süre boyunca iletişimin bir dalı olarak medyaya odaklanmıştır. Temel sağlık risklerini önleme ve halk sağlığını geliştirmede, ikna edici sağlık iletişimi kampanyaları ile sağlığın geliştirilmesine dair çabalar da değişip gelişmiştir (Parvanta, Nelson, Parvanta, & Harner, 2010, s. 26-27).

---

⁶ İletişim ve güveni sağlayan güvenli bir ortam yaratılmasına bağlı olarak ortaya çıkan ittifak tesis edilmesidir.

The National Communication Association (NCA)⁷'nın sağlık iletişimi grubunu kurması Amerika Birleşik Devletleri'nde 10 yıl sürmüş ve birtakım hedeflerini başarması 1970'lerin sonuna denk gelmiştir. Tarihsel açıdan iletişim ve sağlık kavramları ne kadar eski olursa olsun, sağlığın önemli bir kişisel ve toplumsal olgu olarak değer kazanması özellikle II. Dünya Savaşı sonrasında sağlık ve iletişimin öneminin artması ile mümkün olmuştur. 20.yüzyılın ortalarında sağlık hizmetlerinin yükselişi ile sağlık iletişimi de öncelikli olarak ABD'de önem kazanmaya başlamıştır. Sağlık iletişiminin resmi olarak uygulanması uzun bir zaman diliminden sonra gerçekleşmesine rağmen bundan önceki dönemlerde informal olarak uygulaması mevcuttur. Kuşaklar arası iletişim ve tarihsel olarak elde edilmiş bilgilerin aktarılması da kritik bir süreçtir. 20. Yüzyılın başlarında bile yaşanan birtakım sıkıntılardan dolayı doktorlardan birebir olarak sağlık hizmeti alabilen insan sayısı azdı ve baskın bir medikal paradigma varlığından da söz edilmesi mümkün değildi. Bugün ise, günümüz koşullarında iletişimin ve kitle iletişim araçlarının bu noktadaki önemini anlamak mümkün olmakla birlikte bilimsel paradigmlar ışığında tedaviler ve ampirik yöntem uygulamaları mevcuttur (Thomas, 2006, s. 13-14).

Sağlık iletişimi son 25 yıldır gelişmekte olan, sağlık hizmetlerinde ve sağlığın geliştirilmesinde dinamik ve önemli bir rolü olan, odak noktası temelde insan olan bir çalışma alanıdır. Sağlık iletişimi araştırmaları sağlık iletişiminin tanımlamalarından da anlaşılacağı üzere multidisiplinerdir ve davranış bilimleri alanında yürütölen önemli çalışmaları da kapsamaktadır. Bu bağlamda sağlık iletişimini, medyadan ayrı bir bağlamda düşünmek de mümkün değildir.

1.4.Sağlık İletişimi ve Medya

Medyanın sağlık iletişiminde kullanımında, içerisinde hedef kitlede olumlu anlamda davranış değişikliği yaratmayı amaçlayan mesajları barındıran yaratıcı iğeriklerin belirli bir strateji çerçevesinde hedeflenen gruplara geleneksel ve sosyal medya araçları ile aktarılması söz konusudur.

---

⁷ Bir disiplin olarak iletişimin geliştirilmesi için çalışmalar gerçekleştiren ve 1914'te kurulan bilimsel bir gruptur.

Sağlık iletişimi uygulamaları, halk sağlığını ilgilendiren birçok konu hakkında ortak bir bilinç yaratarak toplumun geliştirilmesi amacıyla çok çeşitli konuları içerebilmektedir.

Örneğin; güvenli cinsel birlikteliğin sağlanması ile cinsel yolla bulaşan hastalıklara, özellikle AIDS'e karşı önlemlerin alınması, tütün ve tütün ürünlerinin kullanımının önlenmesi, egzersiz yapmayı destekleyici, hastalıklara karşı bağışıklık kazandırmanın artırılması için teşvik edici ve öğretici olmaktadır. Bu çeşitliliğe rağmen, doğru kişiye doğru mesajı en etkili biçimde kesin olarak iletmek konusunda temelde hepsi aynı hedefe sahiptir (Chamberlain, 1994, s. 271-284). Bu noktada meydana getirilen sağlık iletişimi mesajlarının tüm insanlar için eğitici, öğretici ve farkındalık düzeyini artırarak yaşam kalitesini iyileştirici olacağını söylemek mümkündür. Bu sayede bireysel farkındalığın artarak toplumsal düzeyde gelişimin sağlanması da olanaklı olmaktadır.

Sağlık iletişimi, bilgilendirmek, kararları ve eylemleri etkilemek için iletişim stratejilerinin kullanıldığı bir çalışmadır. Bu sebeple medya mesajlarının görsel, yazılı ve sözlü olarak birçok formda yer alması da mümkündür ve temel olarak aynı süreçler izlenmektedir. Tezin temel konusunu sinema alanında sağlık iletişimi oluşturmaktadır. Ancak bu konuya detaylı olarak girmeden önce, geleneksel ve sosyal medyada sağlık iletişimi mesajlarının oluşturulması konusuna da değinmek gerekmektedir.

1.4.1. Sağlık İletişimi Mesajlarının Oluşturulmasında Geleneksel ve Sosyal Medya Yaklaşımları

Sağlık iletişimi alanındaki çalışmalar, sosyal yapı içerisinde birey veya grupların sağlık ile ilgili olarak sahip oldukları düşünce veya tutumlarını olumlu yönde değiştirmek ve geliştirmek amacıyla gerçekleştirilmektedir. Son yıllarda önemi giderek artan bir alan olan sağlık iletişimi, 1970'li yıllarda Amerika Birleşik Devletleri'ndeki çalışmalar ile başlamasının ardından önem kazanmaya başlamıştır. Türkiye'de ise daha önceleri, kavramsal olarak ifade edilişi "sağlık iletişimi" adı altında olmasa da "toplum sağlığı" çalışmaları adı altında yürütülen birtakım çalışmalar mevcuttur (Sezgin, 2015, s. 33).

Günümüzde hayat tarzının sağlık davranışı üzerinde etkili olduğu bilinen bir gerçektir. Pozitif sağlık davranışını geliştirmenin olumlu sonuçlara yol açtığı konusunda ise fikir birliği mevcuttur. Ulusal kampanyaların artan maliyetleri göz önünde bulundurulduğunda sağlık davranışını geliştirmede en etkili yöntemin hangisi olduğunun belirlenmesi önem arz etmektedir. Son yıllarda, halkı etkileyerek, hastalıkların önlenmesi, sağlığın geliştirilmesi ve halk güvenliği amacıyla kitle iletişim kampanyaları uygulama girişimlerinin sayıca arttığını söylemek mümkündür (Flay, Ditecco, & Schlegel, 1980, s. 127-147). Halkla ulaşmanın en etkili yolu olarak da medyanın kullanılması, dönemin ruhuna uygun kitle iletişimi kampanyalarının yapılması, etki düzeyinin artması ve ulaşılabilirlik açısından önem arz etmektedir.

Geçmiş yıllardan günümüze medya kampanyaları, kitlesel nüfusun çeşitli sağlık davranışlarını etkilemek için kullanılmaktadır. Bazı kampanyalar çoğunlukla tütün kullanımı ve kalp hastalıklarının önlenmesi, alkol ve uyuşturucu kullanımının açtığı olumsuz durumların önlenmesi, kanser ile mücadele, seks ile ilişkili davranışların geliştirilmesi ve bunun gibi diğer birçok sağlıkla ilişkili dikkate değer konuları kapsamaktadır (Chamberlain, 1994, s. 271-284). Genel itibariyle bakıldığında bütün kampanyalar, kişilere ve toplumlara zarar verecek birtakım etkenlerin bilincine varılmasının sağlanması ve önlemlerin alınması açısından ortak bir amaca hizmet etmektedir.

Tipik kampanyalar, çoğunlukla geleneksel olarak seçilen radyo, televizyon ve açık hava mecralarını; posterler, gazeteler ve dergiler gibi görsel ve basılı medyayı kullanarak tasarladıkları mesajları konumlandırarak geniş bir hedef kitleye ulaşmaktadırlar. Bu tür mesajlarda genel olarak medya kullanımının rutin etkilerine tesadüfen maruz kalma sonucu elde edilen bilgi mevcuttur. Bazı kampanyalarda ise yeni teknolojiler “internet, mobil telefon, kişisel ve dijital asistan” kullanılmaktadır. Fakat şimdiye kadar alıcılar genel olarak aktif bir biçimde enformasyonu arayarak, örneğin bir web sitesine tıklayarak tartışmaları içeren metotları gözden geçirmektedir. Medya kampanyaları kısa bir zaman için söz konusu medya mecrasında kalabilmekte ya da belirlenen bir program dâhilinde uzun periyodlara yayılabilmektedir. Kampanya tek başına veya diğer organize edilmiş kampanyaların içerikleri ile ilişkili olabilmektedir. Kapsamı geniş sağlık kampanyalarında bilginin yayılması adına çoklu

yöntemler ve sosyal pazarlama kullanılabilir (Wakefield, Loken, & Hornik, 2010, s. 1261-1271).

Yeni medya teknolojilerinin gelişmesi ile hedef kitle ve grupların sosyal medya kullanımlarının artması sonucunda, yapılacak olan kampanyaların etkinliğinin artması adına geleneksel medyadan sosyal medyaya geçiş söz konusudur. Özellikle Facebook ve Twitter gibi birçok insanın kendi kişisel profillerini oluşturabildikleri ve katılım sağlayabildikleri ortamlar, hedef kitleye erişim konusunda pratik bulunmaktadır (Hilliard, 2012, s. 23)'den aktaran (Öztürk & Öymen, 2013, s. 112).

Yeni iletişim teknolojilerinin sonucu olarak çok fazla sayıda mesajın kitlelere aktarılabilirdiği günümüz koşullarında bireyler farkında olarak veya olmayarak bir noktadan sonra mesajlara duyarsızlaşmaktadırlar. Duyarsızlığın bir sonucu olarak da farklı davranışlar geliştirerek farklı iletişim ortamlarına yönelmektedirler. 1970'lerde başlayarak 1990'lı yıllardan sonra devam eden internet kullanımı ve web sitelerinin artmasından sonra sosyal medya mecralarının oluşturulması ile günümüzde her kesimden insanın dâhil olabileceği bir platform oluşmuştur (Vural & Bat, 2010, s. 3348-3382).

Yeni teknolojiler ve sosyal medya büyümeye devam etmektedir. Dijital çağda sağlık iletişimi uygulamaları, sosyal medyada hedef kitlelere, yaşına, eğitim durumuna, ırkına ve sağlık hizmetlerine erişimine bakılmaksızın ulaşmada etkilidir. Yapılan ampirik araştırmalardan da öngörüldüğü üzere gelecekte de sağlıkla ilgili karakteristiklerine bakılmaksızın hedeflenen gruplara ulaşmak kolaylaşacaktır (Chou, Hunt, Beckjord, Moser, & Hesse, 2009, s. 9-10).

Sosyal medyanın, kullanıcısının niteliğine ve sosyal medyayı kullanma amacına bağlı olarak, sağlık iletişimi açısından çok çeşitli mesajlar oluşturabilme yetkisi mevcuttur. Yapılan bir araştırma, hastaların ve sağlık çalışanlarının bir dizi sağlık durumu hakkında bilgi almak için sosyal medyayı kullandıklarını belirtmiştir. Bunlar: Tıbbi sorulara cevap vermek, hastalar ile sağlık çalışanları arasında diyalogu kolaylaştırmak, hasta deneyimleri ve görüşleri hakkında veri toplamak, araştırma sağlığı müdahalesi, sağlığın geliştirilmesi ve sağlık eğitimi ile damgalamayı azaltmak için çevrimiçi kaynaklara başvurmadır (Moorhead, ve diğerleri, 2013, s. 85). Bu

bağlamda sosyal medya, öğreticiliği fazla ve ulaşılabilirliği yüksek bir ortam olarak sağlık iletişimi mesajlarının yapılandırılmasında önemli bir kaynaktır.

Kamuoyu, bir dizi koşulda sağlık bilgilerine erişmek, tıbbi sorulara cevap bulmak ve sağlık müdahalesi, sağlığın teşviki ve sağlığı eğitimi hakkında bilgi almak için sosyal medyayı kullanmaktadır (Moorhead, ve diğerleri, 2013, s. 85). Bilgiye erişim ve kullanım kolaylığı zaman kısıtlaması olmaksızın her kesime hitap edebilme ve katılımcı bir iletişime olanak verme açısından sosyal medya avantaj sağlamaktadır. Sosyal medyanın bu bağlamda taşıyacağı risk de yanlış sağlık iletişimi mesajlarının oluşturulmasına bağlı olarak toplumun yanlış bilgilendirilmesi olabilmektedir. Bu açıdan yapılandırılan mesajların içeriğine önem vermek ve söz konusunun insan sağlığı olduğunu düşünmek gerekmektedir.

Bir araştırmaya göre, bireylerin sosyal medya platformlarını farklı amaçları doğrultusunda kullandığını söylemek mümkündür. Bu araştırmada hastaların Twitter'ı öncelikli olarak bilgi ve bilgi alışverişi için, Facebook'u ise sosyal destek ve tavsiyeler ile bilgi alışverişi için kullandıkları bildirilmiştir (Antheunis, Tates, & Nieboer, 2013, s. 426-431). Hastaların sosyal medyayı kullanma motivasyonları bilişsel ve duygusal sebepler ile mümkün olmaktadır. Hastalar tarafından sosyal medya kullanımının, hasta ile sağlık hizmetleri uzmanı arasında daha eşit bir iletişim kurulmasına, doktorların daha fazla değişmesine, uyumlu ilişkilere ve hasta ile sağlık hizmetleri uzmanı arasındaki alt-etkileşime yol açarak sağlık mesleği mensubu ilişkisini etkilediği tespit edilmiştir (Smailhodzic, Hooijsms, Boonstra, & Langley, 2016, s. 442). Bu bağlamda sağlık iletişimi mesajının yapılandırılacağı platform özel olarak ve amaca uygun belirlenmelidir.

Sosyal medyanın temel kullanımları, diğer bireyler ile olan etkileşimleri arttırmaya, sağlık mesajlarını kolaylaştırmaya, paylaşmaya ve elde etmeye odaklanmaktadır (Moorhead, ve diğerleri, 2013, s. 85). Sosyal medya bir dizi koşulda halkın geneline, hastalara ve sağlık çalışanlarına hızlı bir şekilde erişilebilir sağlık bilgisini, kendileri veya çevreleri için sağlayabilmektedir. Sağlık bilgisi sosyal medyada metin ya da videolar olarak ya da her ikisinin bir kombinasyonu olarak sunulmakta ve böylece okur-yazarlık düşük olduğunda yararlı olan metinleri

tamamlamak ya da değiştirmek için kullanılabılır olmaktadır (Adams, 2010, s. 89-96). Hastalar tecrübelerini tartışma forumları, sohbet odaları ve anlık mesajlaşma yoluyla ya da nitelikli bir klinisyenle yapılan çevrimiçi konsültasyonlar ile paylaşabilmektedir (Hwang, R., Richardson, & Bernstam, 2010, s. 5-13).

Halkla ulaşmanın ve kitlesel bağlamda etkili iletişim sağlamanın bir diğer yolu olarak sinema, geçmişten günümüze bireylerin hayatlarındaki varlığını sürdürmektedir. Buradan yola çıkılarak sağlık iletişiminin sinemada kullanılması incelenecektir.

1.4.2. Sağlık İletişiminin Sinemada Kullanılması

1895 yılında sinemanın doğuşu, toplumsal değişimlerin ve dönüşümlerin dünya çapında belirgin olduğu ve modernleşmenin kapılarının açıldığı “Sanayi Devrimi” dönemine rastlamaktadır. Düşünce biçimlerinin değiştiği, nüfusun arttığı, kitlesel üretim ve tüketim devrinin başladığı bu dönemde sinema, bir teknolojik aygıt olarak adeta yeni bir çağ açmıştır (Serdaroğlu, 2016, s. 118). Lumière Kardeşlerin ilk film gösterimlerinden ve sinematografıtan günümüze kadar olan süreçte sinema her dönemde hikayeler üreterek ve anlatarak, kitleleri etkileyebilme gücünü her zaman elinde bulundurmuştur.

Sinema, yalnızca bir eğlence aracı olmanın ötesinde içinde var olduğu toplum ve kültürler ile ayrılmaz bir bütün halinde olan; insanların hayata bakışlarını ve düşüncelerini etkileyen ve bireyleri toplumsallaştıran bir sanat alanıdır (Kurt, 2018, s. 36). Sinemanın bu yadsınamaz gücünden yola çıkarak, sağlık iletişimi uygulamalarında sinemanın kullanılmasının toplumları etkilemek adına başarılı olacağını söylemek mümkündür.

Genel bağlamda, bütün kitle iletişim araçları, bir hastalık durumunun görünür kılınması açısından toplumda temel bir rol üstlenmektedir. Hastalıklar kimi zaman kişisel alanların ötesine geçerek toplumu etkilemekte ve boyutları daha da belirgin olmaktadır. Gelişmiş ölkelerde kronik hastalıklar kapsamına alınan AIDS ile yaşamanın yanı sıra diğer birçok kronik hastalık ve ciddi anlamda ölümlere yol açabilen epidemiler genel itibariyle risk faktörleri ile ilişkilendirilmektedir. Bunun sonucunda etkili olabilmek adına yapılması gereken, halk ile iletişimin sağlanarak

bilgilendirici kampanyalar gerçekleştirilmesidir. Bu noktada medya, hastalıkların farkına varılmasını sağlamakta; özellikle sinema, hikayeler anlatırken toplumun kendisine bakabilmesine olanak tanımaktadır (Holgado & Gil-Perdiguero, 2011, s. 45-46).

Güncel olarak bir örnek vermek gerekirse, 2005 yılında yapılan bir araştırmada Internet Movie Database, “www.imdb.com” kullanılarak son 20 yıldaki en popüler 200 filmdeki seks ve uyuşturucu kullanımının temsili incelenmiştir. İncelenen popüler filmlerdeki seks temsiliinin güvenli seks mesajlarından yoksun olduğu görülmektedir (Gunasekera, Chapman, & Campbell, 2005, s. 464-470).

Filmler sıklıkla sağlık ile ilişkili mesajları ele alır ve güvenli olmayan seks ile eğlence amaçlı uyuşturucu madde kullanımı ile ilgili konularda hedef kitleye bir model oluşturmanın yanı sıra, bu meseleler hakkında sağlıklı geliştirme mesajlarını da iletme görevini üstlenmektedir.

Bu araştırmanın sonucu olarak, 87 filmde 65’i (%75) negatif sağlık davranışlarını resmetmektedir; bu davranışlara örnek olarak: korunmasız seks (%32), cannabis kullanımı (%8), enjekte edilmeyen yasa dışı uyuşturucu kullanımı (%7), sigara (%68), alkol zehirlenmesi (%32) olarak tespit edilmiştir. Bu filmlerden yalnızca dört film yukarıda bahsedilen davranışları resmetmemiştir. Bu araştırmada cinsel yolla bulaşan hastalıkla, HIV ve istenmeyen hamilelik ile alakalı önemli bir referans bulunmamaktadır. Sonuç olarak, son yirmi yılda çekilmiş olan popüler filmlerde sıklıkla sağlıkla alakalı olan negatif davranışlarının normatif olarak resmedilmesi bizlere gösterilmektedir. Film endüstrisi güvenli sağlık davranışlarını resmetmek konusunda cesaretlendirilmeli ve korunmasız ilişki ile yasal olmayan uyuşturucu kullanımının gerçek sonuçlarını göstermelidir (Gunasekera, Chapman, & Campbell, 2005, s. 464-470).

2002 yılında yapılan bir içerik analizi çalışması ise “Representing Men with HIV/AIDS in American Movies-HIV/AIDS’li erkeklerin Amerikan filmlerindeki sunumu” HIV/AIDS’li erkek karakterlerin Amerika Birleşik Devletleri’nde AIDS pandemisinin ilk yirmi yılında (80’ler ve 90’lar döneminde) piyasaya sürülen uzun metrajlı 46 filmdeki temsiliini göstermektedir. Amerikan toplumundaki eşcinsel

erkekler ve diğer çeşitli demografik grup üyeleri ile ilgili problemler ele alınmıştır. Sonuçlar incelendiğinde, cinsiyet açısından filmlerdeki HIV/AIDS’li 111 karakterin analizinde karakterlerin yüzde 82,9’unun (92’si) erkek; yüzde 17,1’inin (19’u) kadın olduğu görülmektedir. Kategori açısından analiz edilen HIV/AIDS’li erkek karakterlerin büyük bir çoğunluğu, yüzde 93,4’ü (86 kişi) yetişkindir. Filmlerdeki HIV/AIDS’li erkek karakterlerin sadece yüzde 2,2’si (2 kişi) çocuktur ve yüzde 4,4’ü (4 kişi) ise ergendir. Irk ve etnik köken açısından analiz edilen filmlerdeki HIV/AIDS’li erkek karakterlerin büyük bir çoğunluğu yüzde 89’u (82 kişi) Kafkasyalıdır. HIV/AIDS’li erkek karakterlerin yüzde 4,4’ü (4 kişi) Afrikalı-Amerikalı ve diğer dört karakter de Hispaniktir. İncelenen filmlerde, Asyalı-Amerikalı veya yerli Amerikan karakter bulunmamaktadır. Bu filmlerde geriye kalan HIV/AIDS’li iki karakter “diğer” kapsamında değerlendirilmektedir. (Biri Orta Doğulu, diğeri Samoan’dır.) Cinsel Yönelim bulguları açısından bakıldığında analiz edilen filmlerdeki HIV/AIDS’li erkek karakterlerin büyük bir çoğunluğu yüzde 79,3’ü (73 kişi) açıkça eşcinsel olarak tanımlanmaktadır. HIV/AIDS’li on dört erkek karakter (yüzde 15,2) açıkça heteroseksüel olarak tanımlanmaktadır. HIV/AIDS’li bir erkek karakter ise (yüzde 1,1) biseksüel olarak tanımlanmaktadır. Analiz edilen filmlerdeki geriye kalan dört erkek karakterin (yüzde 4,4) cinsel yönelimlerini kesin olarak belirlemek mümkün olmasa da bu karakterlerden en azından üç tanesi homoseksüel olduklarına dair kanıtlar göstermektedir (R. Hart, 2002, s. 77-89).

1.4.2.1. Sinemada Sağlık İletişiminin Tarihi

Hareketli resmin çağı olarak görülen yirminci yüzyılda sinema, adeta bir devrim niteliği taşıyarak kitlelere hitap etme, eğlendirme işlevlerinin de ötesinde toplumları değiştiren, dönüştüren bir olgu haline gelmiştir. Sağlık alanında görev alan birçok insan gerek sağlık çalışanları gerekse eğitimciler, hareketli resmin sağlık ile alakalı mesajları iletmede kullanılması fikri konusunda bir hayli heyecanlanmışlardır. Herkes aynı olumlu bakış açısına olmamasına rağmen, filmler toplum sağlığı davranışlarının değiştirilmesi, bireylerin kaygılarının yönetilmesi ve sağlık konularında umut verilmesi konusunda rakipsiz araçlar olarak görülmüştü. Bu durumda geleceğin sağlık iletişimi mesajlarının yalnızca kağıtlara değil, selüloide de yazılabileceği fikri güç kazanmıştı. Bir diğer yandan, optimist görüşe sahip olmayan

insanlar için filmler sağlık iletişimi mesajlarının kitlelere aktarımında filmlerin tehlikeli ve tehdit içeren bir unsur olduklarını iddia etmişlerdir. Bu sağlık iletişimi adına üretilen filmlerin sigara içme ve seks gibi birtakım davranışları teşvik etmesinin yanı sıra asıl amacının eğitmek değil, eğlendirmek olduğu düşünülmektedir (Bonah, 2018, s. 2).

Sağlık ile alakalı filmlerde eğitmek ve eğlendirmek arasındaki çizginin keskinleştirilmesi gerekmektedir, çoğu zaman bu çizgi bulanıklaşabilmektedir. Eğlence ve eğitim arasındaki farkın net bir şekilde belli edilmemesi sonucu da izleyicilerin bu tarz medyanın önemini kavrama yeteneğini kısıtlamaktadır (Reagan, Tames, & Treichler, 2007, s. 7).

Sağlık iletişimi filmleri ilk olarak Amerika Birleşik Devletleri'nde 1910 yıllarında alkol ve tüberküloz ile ilişkili filmlerin bir parçası olarak ortaya çıkmıştır. Fakat bu tarihten önce de sinemanın tam anlamıyla doğuşundan itibaren, aksırma, çocuk doğurma, vücut geliştirme gibi sağlığı ilgilendiren çok çeşitli konulara da değinildiğini göz ardı etmemek gerekmektedir. Bu filmler birkaç dakika gibi çok kısa bir süreye sahip olmasına ve bir hikâyeye anlatmamasına rağmen, izleyiciden kahkaha, hayranlık duyma, şok olma gibi tepkileri ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır (Bonah, 2018, s. 5-6).

Yirminci yüzyılın erken dönemlerinde film endüstrisinin yükselişiyle birlikte Amerikan film şirketleri şaşırtıcı sayıda sağlıkla alakalı çeşitli filmler üretmişlerdir. Bütün makul sağlık konuları, doğum, ötenazi, bitlenme, çocuk felci ekranlarda görülmüştür. 1927 yılında sessiz film çağının bitişi ile 1300 adet birçoğu milyonlarca izleyici tarafından görülen sağlık ile alakalı film üretilmiştir ve bu da sinemanın görsel bir kitle iletişim aracı olarak insanlara erişmek konusundaki rakipsizliğini gözler önüne sermiştir. Aynı zamanda birçok filme de özel kuruluşlar tarafından (National Tuberculosis Association, the YWCA, the Red Cross, the Rockefeller Foundation ve Metropolitan Life Insurance Company) sponsorluk sağlanmıştır (Reagan, Tames, & Treichler, 2007, s. 19).

Tom Gunning'e göre 1906 öncesindeki sinema ve Smith, Méliés, Porter gibi sinemacıların gündemde olduğu ilk dönem sinema tarihi filmlerinin anlatı sinemasına

katkıları yadsınamaz ölçüde büyüktür. Fakat bunun dışında aktüalite filmleri de çok önemli bir rol üstlenmektedir. Gunning, Lumiere, Melies ve 1906 öncesindeki birçok sinemacının filmlerinin seyirci ile kurduğu ilişkinin farklı olduğuna ve ortak bir paydada buluştuğunu düşünmekte ve sinemanın bu ilk dönem görüntüsü ne “atraksiyonlar sineması”⁸ adını vermektedir (Gunning, 2013, s. 146-148).

Genel bağlamda düşünüldüğünde Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa sinema sektöründe yaklaşımlar açısından birtakım farklılıklar görülebilmektedir. Örneğin, ilk tiyatral sağlık iletişimi filmi 1902 yılında Pathé tarafından üretilen bir anti-alkolizm filmi: “Victimes de l’alcoolisme/Victims of Alcoholism” olmaktadır. Buna karşın Almanya’da bu tarz filmler daha geç görülmüş ve I. Dünya Savaşı döneminde, 1916/17 yıllarında Richard’s Oswald’ın Let There be Light (Es werde Licht) önemli bir örnek olarak bulunmaktadır. Rusya’da ise bir başka örnek olarak Alexandr Khanzhonkov’un “Drunkenness and its Consequences (1913) alkolizm açısından öneme sahiptir (Bonah, 2018, s. 9).

1920’lerin erken dönemleri boyunca sağlık iletişimi ve eğitimi mesajlarının iletiminde ülkeden ülkeye dönemsel farklılıklar gözlenmektedir. Amerikalılar, eğitimcilere, kitlelere verdikleri mesajların anlaşılıp anlaşılmaması ve ne derece etkili oldukları konusunda danışmaya başlamışlardır. Bazı ülkelerde Avrupalılar, filmler konusunda bir hayli dikkatli gözükmemektedir. Örneğin Britanya’da sağlık iletişimi filmleri birtakım doktorlar ve kamu sağlığı memurları tarafından şüphe ile karşılanmıştır. Bir başka örnek olarak, kanser ile alakalı olarak ilk film Amerika’da 1920’lerde piyasaya çıkmasına rağmen, İngilizlerin sağlık iletişimi mesajlarının tıp insanları üzerinde lüzumsuz bir baskı yaratabileceği hususundaki korkularından dolayı ilk İngiliz filmi daha geç bir tarihe kadar görülmemiştir. Sağlık iletişimi ve mesajların iletimine ilişkin aynı şekilde bir isteksizlik, Hollanda’da da görülmektedir (Bonah, 2018, s. 10).

---

⁸ Temelini bir şeyleri gösterebilme yeteneğinden alan ve teşhirci olarak da nitelendirilebilen sinema anlayışına verilen isimdir. Oyuncu kameraya bakar, film gerçekliğini bir ölçü de yitirse de seyirciyle kurulan ilişkinin boyutu bir noktada değişmiş olur. Amaç seyircinin ilgisini bir şekilde çekebilmek, merak yaratabilmek, seyirlik olabilmek ve haz yaratabilmektir.

Bu düşüncelerden yola çıkarak, sağlık eğitimi ve kitlelerle kurulacak iletişim konusunda ülkeden ülkeye değişen farklılıkların ve bir ikililiğin olduğunu söylemek mümkündür. Tarihsel olarak da görüldüğü üzere, sağlık iletişimi mesajlarının hem kitleleri eğitebileceği görüşü hem de onlara yanlış mesajlar verilerek hem toplum sağlığının tehdit altında olacağı hem de sağlık alanında çalışan insanlar açısından baskı oluşturacağı görüşleri hâkim olmaktadır. Bu görüşler her ne kadar sadece tarihi bağlamda değerlendiriliyor gibi gözükse de günümüzde de sağlık iletişimi mesajlarının oluşturulması ve eğitimi konusunda birçok tartışmaların mevcut olduğu göz ardı edilmemelidir.

1.4.2.1.1. Sağlık Kampanyaları

Sağlık iletişimi filmlerinin ortaya çıkması yalnızca sinemanın gelişimi ile değil aynı zamanda dikkate değer bir biçimde sağlık kampanyalarının gelişimi ile de ilişkilidir. Erken dönem filmlerinin birçoğu bu tarz kampanyaların bir parçası olarak kendini göstermektedir. Örneğin, ağız sağlığının korunmasının teşviki, kazaların önlenmesi, tüberküloz, zührevi hastalıklar, alkol, kanser ve bir dizi diğer halk sağlığı ve güvenlik meselelerini içermektedir. Devlet dairesi, gönüllü kurumlar veya ticari kuruluşlar tarafından yürütülen bu kampanyaların kökeni 19. Yüzyıla dayanmakta ve hedef kitleye erişebilmek adına posterler, broşürler, sergiler, eğitimler, tiyatro performansları, gazete ve dergi makaleleri ve sonrasında film ve radyo yayınları gibi araçların kullanıldığı geniş bir aralığı kapsamakta ve böylece filmler aslında kampanyaların bir kolu görünümünde olmaktadır (Bonah, 2018, s. 11).

20. yüzyılın ortalarında sağlık ajansları filmin eğlendirici işlevinin gücünün ve hedef kitleye bir haz verme durumunun farkına vardılar. Sponsorlar ve yapımcılar filmin dramatik ve melodramatik gücünün de farkına vararak toplum sağlığı konusunda bilimsel gerçekler ile anlatının birleştirilip hedef kitleyi etkilemede daha güçlü olabileceğini öne sürdüler. Kampanya yaklaşımları I. Dünya Savaşında büyük bir değişime girmiş, kamu sağlığı ve askeri kurumlar aynı kelimeleri telaffuz etmeye başlamışlardır ve sağlık filmleri yalnızca sağlık ve güvenlik kampanyalarında kullanılmamıştır. Kampanya filmlerinin en büyük kullanımı ise II. Dünya Savaşı sonrası dönemde görülmüştür. Filmlere olan ilginin en büyük sebebi ise, filmlerin

hedef kitleye diğer medya araçlarından daha fazla erişebiliyor olması, diğer medya araçlarının gösterdiklerinden daha fazla şeyi sunabiliyor olmasıdır (Bonah, 2018, s. 14).

Genel itibariyle halk sağlığı kampanyaları her dönemde hedef kitle ve gruplarda bilinç ve farkındalık yaratmak üzerine konumlandırılmaktadır. 80’li ve 90’lı yıllara gelindiğinde araştırmacılar ve sağlık iletişimi uzmanları etkili bir sağlık iletişimi kampanyasının nasıl tasarlanacağı konusunda çalışmalar gerçekleştiriyorlardı. 1980’lerin erken dönemlerinde AIDS ve meme kanseri gibi konularda “kurdele” simgesi ön plana çıkmıştır. AIDS için kırmızı kurdele⁹ ve meme kanseri için pembe kurdele takmak bir sembol haline dönüşmüştür. Bu noktada “farkındalık” yaratmak hastalıkların kökünü kurutmak açısından önemlidir ve semboller ise önleyici uygulamalara vurgu yapmaktadır (Hill & Thompson-Haye, 2017, s. 18-19).

Bu bağlamda sinemada sağlık iletişimine dair birtakım konular ön plana çıkmıştır. Aynı zamanda birtakım kurumlar önem kazanmış ve projeler de gerçekleştirilmiştir.

1.4.2.2. Sağlık İletişiminde Sinemanın Kullanılmasının Konular Açısından Görünümü

Sağlık iletişiminin sinemadaki uygulamalarının 1900’lü yıllardan günümüze kadar olan sürecinde birçok film üretilerek hedeflenen kitlelerde davranış değişikliği amaçlanmış, toplum sağlık konularında aydınlatılmış veya birtakım çeşitli hastalıklar farklı açılardan ele alınarak resmedilmiştir. Bu konuda tüberküloz hastalığı ve sinemanın en eski örneklerinden, birçok tartışmanın hedefinde olan mental hastalıkların temsiline kadar çok çeşitli bir yelpazeye ve hatta günümüzde henüz etkili bir tedavisinin bulunamamış olduğu kanserli bireylerin temsili ve yaşadığı süreçlere sinema ekranlarından tanıklık etmek mümkün olmuştur.

---

⁹ Kırmızı kurdele aynı zamanda CDC gibi hükümet ajanslarına etkili bir tedavi bulunması vb. gibi konularda da baskı yapan politik bir harekettir. Daha fazla bilgi için bkz: How to Survive a Plague-2012.

Bu bağlamda sinema ekranlarında bir sağlık iletişimi örneği olarak temsil edilen üç konuya değinilecektir.

1.4.2.2.1. Sinemada Tüberküloz Hastalığının Temsili

24 Mart 1882’de Robert Corch, Berlin Psikolojik Topluluğu’na, tüberkülozun sebeplerini keşfettiğini, bunun bakteri kaynaklı bir hastalık olduğunu duyurmuş ve üç hafta sonra bununla alakalı bir makale yayımlayarak “Koch postülatları”¹⁰ olgusunu da açıklığa kavuşturmuştur (CDC, 1982, s. 121).

Kampanya filminin kökeni, tüberküloz ile alakalı olan altı filmin 1910 ve 1915 yılları arasında Thomas Edison’un National Association for the Study and Prevention of Tuberculosis (NASPT) ile iş birliği sonucunda üretilmesine dayanmaktadır. Tüberkülozun bakteriyel bir hastalık olarak keşfi, halkı tüberkülozun bulaşıcı bir hastalık olduğu ve tükürmek gibi birçok alışkanlığı terk etmeye teşvik etme konusunda bilinçlendirmek adına yapılan birçok eğitim programının temelini oluşturmaktadır. Edison’un tüberküloz filmleri de bu bağlamda gerçeğe dayandırılan ve kurgu niteliği taşımayan filmler olarak değerlendirilmektedir (Bonah, 2018, s. 15).

Örneğin, 1914 yılında üretilen “The Temple of Moloch” filmi, kentsel endüstri hayatından kaynaklanan tüberküloz ile ilgilenmektedir. Film aynı zamanda bireylere sağlıklı davranışların benimsetilmesinde ikna edici bir rol üstlenmektedir. Filmde bir doktor bir işçinin oturduğu evi ziyaret ederek ailesini bilgilendirmektedir. Doktor, bir bebeğin nasıl korunacağı, süpürmenin doğru yolunun nasıl olduğu, ortak bir kaptan bir şey içilmemesi gerektiği, camların açık tutulması gerektiği gibi konulara değinmiştir. Fakat doktor, işçinin havalanmayan ve silikon ile toz içinde olup insanları hastalığa sürükleyen çanak çömlek fabrikası sahibi olan patronunu bilgilendirme konusunda daha fazla şansa sahip değildir. Bunun sonucunda işin boyutunun ne kadar ciddi olduğu, bir işçinin çocuğunun tüberküloza yakalanmasının ardından bu hastalığı patronun çocuğuna bulaştırması ile anlaşılacaktır (Pernick, 1978, s. 23). Film, açıkça görüldüğü üzere, sanayi devriminin ardından 1900’lü yıllar ve makineleşmiş üretim biçimlerini ve bu fabrikalardaki kötü koşulları gözler önüne seren bir tablo da

---

¹⁰ Koch postülatları, bir hastalık ile bir mikrop arasında nedensel ilişki kurmak için gereken dört kriterdir.

çizmektedir. Diğer bir film olan “Hope”, 1912 yılında üretilmiş ve küçük kırsal kasabalardaki hastalık problemlerini ele almıştır. Filmin mesajı, böylesine kasabalarda dahi modern bilimin sağladığı olanaklar ile bir korunma sağlanması gerektiğidir. 1912’de tüberküloz birçok insan tarafından tedavi edilemez olarak düşünülmüştür. Bu filmin en büyük amacı ise, hastalığa yakalananları “umut” olduğuna ve tıbbın elinden geleni yaptığına inandırmaktır (Pernick, 1978, s. 23).

Belirtildiği üzere filmler, bir dizi tavsiyelerde bulunarak insanları yalnızca tıba güvenmek, tıp mensuplarının dediklerini yaparak birtakım hastalıkların önüne geçmek konusunda cesaretlendirmektedir. Bu filmlerin etkililikleri ve hedef kitlelerde olumlu anlamda davranış değişikliği yaratıp yaratmadıkları konusunda tartışmalar sürmektedir.

NASPT aynı zamanda yenilikçi dürtüleri aydınlığa kavuşturmak adına “The Drunkard’s Reformation” gibi filmlere sponsor olmakla da ilgilenmiş; yoksulluk, suç, tefecilik ve halk sağlığı gibi sosyal problemler ile alakalı anlatıların ana fikirlerini ve ahlaki mesajları filmler içerisinde orta sınıf, kadınlar ve çocuklar da olmak üzere hedef kitleye iletmek isteyen ilerici, iyi düşünceli bir organizasyon haline gelmiştir (Bonah, 2018, s. 16).

1.4.2.2.2. Sinemada Kanserin Temsil Edilmesi

Kanserin insanlık tarihindeki yeri milattan öncesine, Mısır, Babil ve Yunan dönemlerine kadar uzanmakla birlikte malign tümörlerin geçmişten günümüze birçok araştırmaya konu olduğu bilinmektedir. On dokuzuncu yüzyıla girilmesiyle birlikte kanser konusuna dair araştırmalar çeşitlenmiş, önem kazanmış ve tedavi yöntemleri bulunmaya çalışılmıştır. Buna rağmen, kemoterapi, cerrahi ve radyoterapi gibi tedavi yöntemlerinin kanseri iyileştirmek için en uygun yöntem olmadığı keşfedilmiştir. Özellikle 1950 ve 60’lı yıllarda yapılan aşı çalışmalarının, alternatif tıbbı kullanarak bazı bitkiler ile tedavi etme gibi yöntemlerin sonuç vermediği gözlemlenmiştir (Atıcı, 2007, s. 197-198).

Kanserin kesin bir sonuç veren herhangi bir tedavinin veya aşısının geliştirilememesi, kanser ve kanser gibi birçok hastalıktan korunma yöntemlerini gündeme getirmektedir. Özellikle kesin bir tedavisi olmayan birçok hastalık için

hastalık henüz oluşmadan önlenmesi adına alınacak tedbirler ve bu konuda kitlelerin bilinçlendirilmesi sağlığı geliştirmek açısından önem taşımaktadır.

1970’li yıllarda nihai amacı önleyici bir yaklaşımı benimsetmek olan tüberküloz yerini özellikle kardiyovasküler hastalıklar ve kansere bırakmaktadır. Bu noktada kitle iletişim kampanyalarının öne çıkan en büyük iki mesajı da insanların hayat tarzlarını değiştirmek adına yapılandırılmıştır: “sigara içme”, “kilo ver” (Pernick, 1978, s. 25).

Bir diğer yandan, medikal temaların filmlerde her zaman popüler olduğu bilinmekle birlikte, sinemanın icadından ve gelişiminden sonra kanser temalı filmlere de ağırlık verilmesi kaçınılmaz olmuştur.

1930 ve 1990 yılları arasında, 20. Yüzyıl Hollywood filmlerinde kanserin temsil edildiği konusunda bir çalışma yapılmıştır. 1930 ve 1940’lı yıllarda 100’den fazla medikal temalı film piyasaya sürülmüştür. 1930 ve 1999 yılları arasında ise 150’den fazla medikal konulu filmin piyasaya sürüldüğü ve bunlardan 20’sinin de kanser ile ilişkili olduğu görülmektedir. Bu filmlere konu edilen kanser türleri ise sırasıyla, lösemi, lenfoma, beyin tümörleri ve tanımlanmamış ileri evredeki kanserlerdir. Özellikle 1930’lu yıllardan itibaren medikal konuların sinema filmlerinde kullanılması her ne kadar popüler olsa da onkoloji temalı filmler 1970 yıllarına kadar nadir görülmüş ve 1990’lı yıllardan itibaren sıklığı artmıştır. 1930 ve 1955 yılları arasında kanser temalı yalnızca üç film bulunmaktadır ve bu filmler beyin tümörü ile alakalıdır: Dark Victory (1939)¹¹, An Act of Murder (1948) ve Crisis (1950) (Clark, 1999).

1970’li yıllardaki medikal temalı filmler devrimsel bir nitelik taşımaktadır. Örneğin Love Story (1970), Bang the Drum Slowly (1973) filmleri ise lösemiye konu edilen başlıca filmlerdendir. Aynı zamanda bu tarihlerde, klinik araştırmalar ve kanser algısı National Cancer Act¹² ile değişmeye başlamıştır. Fakat yine de Hollywood’un

¹¹ Beyin cerrahisi bu filmde cesaret ve kahramanlık ile özdeşleştirilmiştir.

¹² Ulusal Kanser Enstitüsü 1971 yılında Başkan Richard Nixon imzası ile Ulusal Kanser Hareketi tarafından kurulmuştur. (Erişim Tarihi: 27.04.2020 <https://www.cancer.gov/about-nci/overview/history/national-cancer-act-1971>)

temsil ettiği filmlerde “kanser” terimi çok sıklıkla kullanılmamakta ve bu durum bir diğer yandan insanın bu kelimeye ilişkin korkularını da yansıtmaktadır (Clark, 1999).

1980’lerde kanser temalı üç film piyasaya sürülmüştür; Terms of Endearment (1983), Silkwood (1983)¹³, A Civil Action (1998)¹⁴ ve bu dönem aynı zamanda kanser ile çevre sorunları ilişkisini gündeme getirerek çevresel sorunlar hakkında filmler yapılmasına vesile olmuştur. 1990’larda ise medikal konular ile alakalı en az 50 film piyasaya sürülmüştür ve bunlardan 20’si kanser ile alakalıdır. Bu filmlere The Doctor (1991), Dying Young (1991), One True Thing (1998) ve Stepmom (1999) gibi filmler örnek verilebilmektedir (Clark, 1999).

Genel itibariyle Hollywood yapımcılarının akciğer, göğüs, prostat veya kolon gibi kanser tiplerini filmlerinde konu edinmek yerine daha çok lösemi gibi rahatsızlıkları gündeme getirmeleri onların kanser olan kişileri daha çok genç, çekici insanlardan seçmiş olmalarıdır. Özellikle Hollywood filmlerinde seksilik ile bağdaştırılan sigaranın da bir yeri olduğu düşünüldüğünde kanserin başlıca sebeplerinden olan sigaranın filmlerde kullanımı oldukça yersiz olmakta ve kısıtlanmaktadır.

1.4.2.2.3. Sinemada Mental Hastalıkların Temsil Edilmesi

Sağlığın yalnızca fiziksel değil, aynı zamanda ruhsal olarak da bir iyilik hali içerisinde olma durumu göz önünde bulundurulduğunda, farklı sunumlarda birçok ruhsal bozukluk vardır ve bu bozukluklar genel olarak anormal düşünceler, algılar, duygular, davranışlar ve diğer insanlar ile gerçekleştirilen ilişkilerde bozukluklar ile karakterize olmaktadır.

Dünyadaki her ülkenin nüfusunun %20 ila %25’ini bir mental hastalıktan muzdarip olan ya da yaşamları boyunca nöropsikiyatrik bir bozukluk ile karşılaşan insanlar oluşturmaktadır. Örneğin depresyon, dünya çapında yaygın bir ruhsal bozukluk olarak engelliliğin temel nedenlerinden biridir. Küresel olarak, tahminen 300

---

¹³ Karen Silkwood’un gerçek bir hikayesi olan bu film olumlu eleştiriler ve gişe başarısına sahip olmuştur.

¹⁴ 1980’lerde Massachusetts, Woburn’da meydana gelen çevre kirliliği hakkındaki bir davanın gerçek hikayesini anlatmaktadır. Şehirde yaşayan kişiler arasında kanserin, lösemnin ve diğer birtakım rahatsızlıkların baş göstermesi sonucunda, endüstriyel faaliyetler hakkında dava açılmıştır.

milyon insan depresyondan etkilenmektedir. Bir diğeryandan bipolar bozukluk (manik-depresif hastalık) 60 milyon, şizofreni ise 23 milyon insanda mevcuttur ve sağlık sistemleri henüz ruhsal bozuklukların yüküne yeterince cevap vermemiştir (WHO, 2018).

Birçok ÷lkede o ÷lkede yaşıayan vatandaşlar travmatik strese maruz kalmaktadırlar (örneğin, savaşlar veya terörizm) ve bu durumlar ruh sağlığı için olumsuz etkiler ile sonuçlar yaratmaktadır. Bu tür toplumlar yıllar boyunca travma sonrası bozukluklarla yüzleşmeye zorlanmaktadırlar. Aynı zamanda bu toplumlarda mental hastalıklardan dolayı muzdarip olan birçok insan damgalanma korkusu ve önyargılar nedeniyle yardım almayı ertelemekte veya kabul etmemektedir (Jorm, 2000, s. 396–401). Bununla birlikte depresyon ile intihar arasında doğrudan bir bağlantı olmasının kanıtlanması sebebiyle de damgalanma, intihar oranını azaltma girişimlerine de zarar vermektedir (Beautrais, 2000, s. 420-436).

Kitle iletişim araçları mental bozukluklar konusunda önemli bir bilgi kaynağıdır. Algı ve damgalamanın geliştirilmesinde ise önemli bir role sahiptir (Wahl, 2004, s. 55-69). Medyada mental hastalıkların olumsuz bir çerçeve içinde gösterildiğı varsayıldığında, yanlış düşünceler, yaklaşımlar ve mitler ile ilişkili olarak toplumda düşmanca tavırlar ile karşılaşmak mümkündür. Zihinsel hastalar ve bu hastaların bakıcılarına yönelik oluşturulan olumsuz tutum ve tavırlara karşılık yanlış algılamaları değiştirecek ve damgalanmayı azaltacak davranışların geliştirilmesi mümkündür. Günümüzde politika açısından düşünüldüğünde zihinsel hastaların topluma entegrasyonu konusunda da bu durum önem kazanmaktadır. Böyle bir sürecin başarıyla gerçekleşmesi, aydınlatılmış bir toplum ile mümkündür (Klin & Lemish, 2008, s. 434-449).

Özellikle, mental hastalıkların ekranda gösterimi ve nasıl kullanıldığı son yıllarda literatürde birçok tartışmanın odak noktası olmuştur. Filmler ve televizyon şovları da bu konudan nadiren uzak durmuşlardır. Temsil edilen karakterler depresyon, anksiyete ve diğery rahatsızlıklardan dolayı birtakım sıkıntılar yaşıayan bireylerdir. Özellikle Hollywood'un mental hastalıkları olan karakterleri tasviri, tembel ve klişe olmak yönünden sık sık eleştirilmektedir. Özellikle ödöl törenleri zamanında jürinin ilgisini çekmek amacıyla Hollywood'un mental hastalıkları kullanma pratikleri on

yıllar boyunca hicivli bir yaklaşımla ele alınmıştır. Scottish University Mental Health Movie Monthly (MHMM) kurucuları Dan Warrender ve Scott Macpherson, bu konuda mental hastalıkların film çevrelerinde konuşulmasının olumlu değişimini hedeflemektedirler. Tarihsel olarak, mental hastalıkların filmlerdeki portresi negatif olmaya yatkındır. Zihinsel sağlık sorunlarının yanlış ve duyarsız tasvirleri ile kalıplaşmış yargılar ve damgalamanın güçlenebileceğine dair endişeler bulunmaktadır (Looch, 2018). Zihinsel sağlık sorunlarının kötü olan birtakım davranışlar ile ilişkilendirilmesi günlük hayatta bu bireylerin toplum tarafından dışlanmalarına neden olmaktadır.

Özellikle Hollywood'da akıl hastalığı olan bireylerin olumsuz stereotipleri uzun bir tarihe sahiptir. Yanlış tasvirler, ruhsal bozukluğu olan kişilerin algılanmasında halkın, yasa koyucuların, ailelerin ve hastaların kendileri üzerinde olumsuz etkiye sahiptir (Gabbard, 1999). Bu noktada bu kişilerin topluma kazandırılması süreci de olumsuz etkilenmektedir.

Negatif stereotipler ilk olarak 1906 yılındaki sessiz film, "Dr. Dippy's Sanitarium" ile başlamıştır. Psikiyatrist ve film uzmanı Irving Schneider bir keresinde, "Psikiyatri olmasaydı, filmler icat etmek zorunda kalırdı. Ve bir anlamda da yaptılar." ifadesinde bulunmuştur. Film eleştirmeni Parker Tyler da film evine "ortalama işçinin psikanaliz kliniği" olarak bahsetmiştir. Gerçekten de psikiyatri ve sinemanın her zaman ayrılmaz bir şekilde iç içe geçtiği görülmektedir. Psikoterapist, film yapımcıları için her zaman harika bir komplo cihazı olmuştur. İkisinin de 20. yüzyılın ilk yıllarında büyüyüp birlikte yaşlandığını söylemek mümkündür (Gabbard, 1999).

Mental hastalıklar filmlerde çok çeşitli biçimlerde temsil edilmektedir. Tarihi tek makaralık filmlere kadar uzanan, "adam öldürmeye meyilli olan kişi" stereotipi sinemada sıklıkla gösterilmekle birlikte bu tipler genellikle seri katildir. 1960'larda yaygınlaşan seri cinayet vakaları dolayısıyla tüm dünya, Amerikan toplumunun dipte kalan rahatsızlıklarını bir bir somutlaştıran çeşitli hasta ruhları tanıma fırsatı bularak, birtakım kişilik bozukluklarının temsili izlemiştir. Örneğin: Birth of a Nation (1915) ve The Maniac Cook (1909) filmleri örnek olarak gösterilebilmektedir. Bu filmde, Griffith tehlikeli bir şekilde şiddet uygulayan ve

toplum üzerine yıkım gerekçesiyle hapsedilmesini gerektiren “bozulmuş” akıl hastasının klişesini tanıtmıştır. Bu klişenin sonraki temsilleri ise, 60’larda Psycho (1960), Halloween (1978), Friday the 13th Series (1980 ve sonrası) gibi ilk olarak ortaya çıkan korku filmleri türünde bulunabilmekte ve günümüze kadar devam etmektedir. Son zamanlarda, bu klişeyi pekiştiren birçok popüler film ortaya çıkmıştır. Örneğin nispeten daha yeni kabul edilebilecek bir kült film olan Kuzuların sessizliği (1991), Hannibal Lecter'in psikopat karakterini ekrana getirmiştir (Hyler, 2003).

Akıl hastalarının terapistleri ile narsistik bir ilişki içinde yer alan öz-odaklı ilgiyi çeken klişeler, birçok Woody Allen filminde mevcuttur. Örneğin: Annie Hall (1977), Lovesick (1983), Love at First Bite (1979) gibi filmler göze çarpmaktadır. Ayrıca Mel Brooks'un High Anxiety (1978) filmi de bu kapsamda örnek verilebilir. Bu tarz filmlerde temsil edilen stereotipler, gerçek hastaların problemleri ile alay edilmesine yol açıp yaşadıklarının önemsizleştirilmesine neden olmaktadır. Bu damgalama, hastaların psikiyatrik tedavi ile pozitif deneyimlerini başkalarına göstermesini de pek mümkün kılmamaktadır (Hyler, 2003).

Mental hastalıklara sahip olan kadınların sinemada gösteriminde de birtakım stereotipler mevcuttur. Örneğin nemfomanyak efsanesi, Spellbound (1945), The Caretakers (1963), Lilith (1964) ve Dressed to Kill (1980) filmlerinde ortaya çıkmıştır. Bu klişeyi simgeleyen yeni bir film, Girl, Interrupted (1999) filminde ise Lisa Rowe karakteri, Angelina Jolie tarafından canlandırılmıştır. Bir sahnede, Lisa, önceki terapistlerinin birçoğu ile cinsel ilişkiye girdiğini söylemektedir. Bu kesinlikle, çekici kadın hastaları ile uyuyarak kendi dürtülerini harekete geçiren erkek terapistlerin klişesini güçlendirmektedir. Bunun sonucunda gerçek yaşamda kadınlar klinik olarak anlamlı bir depresyon, anksiyete bozukluğu veya travma sonrası stres bozukluğu için yardım aramayı erteleyebilmekte veya reddedebilmektedir (Hyler, 2003).

Tüm bu örneklerden yola çıkarak genel anlamda sinemada mental hastalıkların temsil edilmesinde hastalar ve hasta yakınları açısından olumsuz bir imaj çizildiğini söylenebilir. İzlenme oranlarının artması ve korku unsurlarının kullanılabilmesi açısından bu rahatsızlıkları yaşayan bireyler, iradesiz ve yanlış davranışlar göstererek toplumu tehdit altına alan tehlikeli bireyler olarak tanımlanmaktadırlar. Bu durum,

hastaların dışlanması, onların kendisini toplumdan soyutlamasına ve tedavi konusunda reddedici tavırlar göstermelerine neden olmaktadır.

1.4.2.3. Sağlık İletişiminde Sinemanın Kullanılmasının Kurumlar Açısından Görünümü

Sağlık iletişimde sinemanın kullanılması konusunda birtakım kurumlar ön plana çıkmakta ve bu kurumlar sinemada sağlık iletişimi açısından birtakım faaliyetlerde bulunmaktadırlar. Bu bölümde ön plana çıkan iki kurum ele alınacaktır.

1.4.2.3.1. Hollywood, Sağlık & Toplum- Hollywood, Health & Society (HH&S)

Eğlence sektörü ile iş birliği yapılarak sağlık mesajlarının bu sektörün elemanları üzerinde yapılandırılması halk sağlığının geliştirilmesi açısından büyük bir önem arz etmektedir.

1994 yılında, HIV ile ilgili sağlık bilgilerini kamuoyu ile paylaşmak için eğlence endüstrisiyle birlikte çalıştığı rolü göz önünde bulundurduğunda “Centers for Disease Control and Prevention (Hastalık Kontrol ve Önleme Merkezleri)” adında bir uzman heyet toplanmıştır. Eğlence, halk sağlığı, akademik ve savunma örgütleri üyeleri bir araya gelerek iki gün boyunca bu tür konuları tartışmışlardır. Panelin son raporunda CDC yazarları, HIV ve CDC'nin ele aldığı diğer sağlık sorunları hakkında bilgilendirmek için eğlence endüstrisi ile çalışmaya çağırılmışlardır (Gavin, 2014, s. 70-71).

1997 yılında, CDC'nin ofisi, Hollywood'daki yazarlara bilgi ve uzman danışmanları sağlayan bir pilot proje başlatmıştır. Pilot proje başarılı olması sebebiyle 2001'de CDC, USC Annenberg Okulu'nun Norman Lear Centre'a bu projeyi yönetmesi için beş yıllık bir iş birliği anlaşması hibesi vermiştir. O zamandan beri, Hollywood, Health & Society, bir dizi federal kurum, ortak kuruluş ve özel vakıfların finansmanı ile tam gelişmiş bir program haline gelmiştir. Hollywood, Health Society, eğlence sektöründe sağlık, güvenlik ve ulusal güvenlik ile alakalı anlatılan hikâyelerin temalarının günümüze uygun ve kesin bilgileri içeren bir şekilde uygulanmasını destekleyen USC Annenberg Norman Lear Center'ın bir programıdır. HH&S,

eğlencenin, seyirci bilgisi ve davranışları üzerindeki derin etkisini fark etmektedir. Destekleyen ve fon sağlayan kuruluşlar ise şunlardır: Centers for Disease Control and Prevention (CDC), the Bill & Melinda Gates Foundation, The SCAN Foundation, N. Square, The California Health Care Foundation, Open Society Foundations, Respect Ability ve Southern California Clinical and Translational Science Institute. Finansman kurumları ile iş birliği gerçekleştirilerek, uzmanlar ile özet bilgiler, briefler ve müzakereler, vaka örnekleri, güncel sağlık sorunları hakkında panel tartışmaları, Reel Reel adı verilen sağlık güncellemeleri içeren üç aylık bir haber bülteni gibi çeşitli kaynaklar sunmaktadır. İpucu sayfaları, CDC web sitesinde ve NCI web sitesinde bulunmaktadır. Geniş yelpazede influenza¹⁵, toksik küf, çiçek hastalığı, kanser, otizm, motorlu araç kazaları, obezite, ergen sağlığı sorunları, antibiyotik direnci, klinik çalışmalar ve çok daha fazlası yer almaktadır.¹⁶

HH & S, eğlence sektörü ile pro bono¹⁷ bazında çalışmakta olup, hizmetleri için herhangi bir ücret ya da kredi gerekmemektedir. 2009'dan bu yana, program personeli, Doc McStuffins¹⁸, The Good Wife¹⁹, Homeland²⁰, Grey's Anatomy²¹, NCIS²², Body of Proof²³, Boardwalk Empire²⁴, Switched at Birth²⁵ ve bununla birlikte Breaking Bad²⁶ and Orange Is the New Black'i²⁷ de içeren 700'den fazla yayınlanmış sağlık hikâyesi geliştirmeye yardımcı olmuştur. Organizasyon, Big Three Television Networks (NBC, CBS, ABC), Fox, The CW Television Network ve HBO²⁸,

---

¹⁵ Bulaşıcı viral hastalık, grip.

¹⁶ Söz konusu veriler <https://hollywoodhealthandsociety.org/> web sitesindeki “about us” kısmından elde edilmiştir. (Erişim Tarihi: 10.10.2019)

¹⁷ Latince “toplumun iyiliği için, toplum yararına” anlamında kullanılan bir terim olup genellikle ücret alınmadan, gönüllü olarak yapılan işleri ifade etmektedir.

¹⁸ Animasyon çocuk televizyon dizisidir. Bu dizide altı yaşında bir kız çocuğu hasta oyuncaklarını tedavi etmektedir. Bu bağlamda çocuklar için oluşturulmuş bu televizyon çizgi dizisinin eğitici nitelikte olduğunu söylemek mümkün olmaktadır.

¹⁹ 2009-2016 arasında yayınlanan suç, drama ve gizem konulu bir televizyon dizisidir.

²⁰ ABD yapımı politik ve gerilim televizyon dizisidir.

²¹ ABD yapımı, Emmy ve Altın Küre ödüllü hastane konulu ve hastanede geçen bir televizyon dizisidir.

²² 2003'ten bu yana devam eden Amerikan, polisiye, drama dizisidir.

²³ Amerikan medikal drama televizyon dizisidir.

²⁴ 1920 ve 1933 yılları arasındaki süreçte ABD'de içki satışının, üretimi ve dağıtımının yasak olduğu “İçki Yasağı Yasası” dönemindeki gangsterler ve politikacılar arasındaki birtakım ilişkileri konu alan 2010-2014 yılları arasındaki televizyon dizisidir.

²⁵ Amerikan aile draması televizyon dizisidir. Doğum esnasında karışan çocukları anlatmaktadır.

²⁶ 2008-2013 yılları arasında çekilmiş olan ABD drama televizyon dizisidir.

²⁷ 2013'ten günümüze, Amerikan komedi web dizisidir.

²⁸ Home Box Office, ABD'nin önde gelen, paralı televizyon kanal grubudur.

Showtime, Lifetime ve Spanish Language televizyon gibi kablo kanalları da dâhil olmak üzere tüm büyük yayın ağları ile çalışmaktadır (Roundtable on Population Health Improvement; Board on Population Health and Public Health Practice, 2015).

Bu bağlamda televizyon kanalları aracılığıyla veya web üzerinden yayınlanan dizi ile filmlerdeki sağlık iletişimi mesajlarının oluşturulmasında profesyonel yardım alınması gerekli olmaktadır. Dizi ve filmlerde geçen sağlık, hastalık durumları ile alakalı olan birtakım sahnelerde, izleyen kitleye aktarılacak olan sağlık iletişimi mesajları ve sağlık uygulamaları yanlış olduğu takdirde kitleler bu mesajları yanlış öğrenmekte, bunun sonucunda topluma korku salınmasının yaşanma olasılığı artmaktadır. Bunun sonucu olarak bireyler günlük hayatta öğrendiklerini uygulamak istediklerinde yanlış birtakım sonuçlar ile karşılaşmaları da olasıdır.

1.4.2.3.2. Küresel Sağlıkta Eşitsizlikler Enstitüsü- Institute on Inequalities in Global Health (USC)

University of Southern California'da (USC), Institute Inequalities in Global Health'de (Küresel Sağlıkta Eşitsizlikler) liderler, dünyamızı etkileyen eşitsizlikler ile eşitsizliğin sağlığın geniş belirleyicilerini ele almak için disiplinler arası çalışmalar gerçekleştirmektedirler. Üniversite çapında araştırma, eğitim ve eylemde mükemmeliyete dayanan enstitü, herhangi bir araştırmacı, bölüm veya okul ile doğal bir ev sahibi olmak için çok karmaşık olan konuları ele almayı amaçlamaktadır.²⁹

USC, tıbbın, halk sağlığının, hukukun, sosyal bilimin, insan haklarının, ekonominin, politikanın, iletişimin, sosyal çalışmanın ve diğer alanların dâhil olduğu küresel sağlığa kapsayıcı yaklaşımları teşvik etmektedir. Büyük bir uluslararası araştırma, eğitim ve öğretim merkezi olan USC, birçok ülkeye erişim ve küreselleşmeye güçlü bir bağlılık sürdürmektedir. Dünyanın birçok ülkesini temsil eden öğrencilerle, USC kampüsü küresel topluluğu yansıtmaktadır. Dünyanın en farklı şehirleri ve Pasifik Kıyılarının büyük bir merkezi olan Los Angeles'taki Merkezi,

---

²⁹ Söz konusu veriler <https://www.usc.edu/> web sitesinden elde edilmiştir. (Erişim Tarihi: 09.11.2019)

Enstitü, toplumun karşı karşıya kaldığı en zorlu mücadeleler için cesur, yeni çözümler üretmeye yönelik girişimci bir ortam geliştirmektedir.³⁰

USC, Küresel Sağlıkta Eşitsizlikler Enstitüsü'nün hazırladığı Global Health Film Database (Küresel Sağlık Filmleri Veritabanı), sürekli olarak genişletilen ve küresel sağlık konularına dikkat çeken genel bir aranabilir ve sıralanabilir genel dizini sunmayı amaçlamaktadır.³¹

Bu veri tabanı, araştırma amaçlarının yanı sıra kamuya açık bir ortamda bulunduğu için, tarama amaçlı film bulmada da yararlıdır. Bu veri tabanına dâhil olan filmler, USC Küresel Sağlık Enstitüsü tarafından ayrıntılı olarak incelenmemiştir.

Veri tabanında filmlerin başlıkları, konusu, süresi, türü, üreticisi, bölge, anahtar kelimeler, web site ve fragman bilgileri yer almaktadır. Küresel Sağlık Filmleri Veri tabanı aracılığı ile sağlık ile alakalı filmlere ulaşmak da kolaylaşmaktadır.

1.4.2.4. Sağlık İletişiminde Sinemanın Kullanılmasının Projeler Açısından Görünümü

Sağlık iletişimi uygulamalarında projelerin önemi her zaman büyük olmuştur. Bu bölümde ön plana çıkan iki proje örnek teşkil etmesi itibariyle ele alınacaktır.

1.4.2.4.1. 2x2 Project- 2x2 Projesi (2012)

2x2 Projesi, “Health Beyond the Headlines- Manşetlerin Ötesinde Sağlık” sloganı kullanılarak 10 Eylül 2012 tarihinde hayata geçmiştir. 2x2 projesinin yaratılışının arkasındaki ilke, halk sağlığı bilgilerinin sadece bilimsel literatür okuyan araştırmacılar için değil herkes için erişilebilir olması gerektiğidir. Amacı, sağlık haberlerini ve bilgilerini kamuoyunu ilgilendiren açık ve ikna edici bir dilde paylaşmaktır. Katkıda bulunanlar ve üyeler, profesyonel futbolcularda AIDS aktivizminden beyin travmasına kadar çeşitli konuları tartışan hikâyeler yazmışlardır.

---

³⁰ Söz konusu veriler <https://globalhealth.usc.edu/about/> web sitesinden elde edilmiştir. (Erişim Tarihi:09.11.2019)

³¹ Söz konusu veriler <http://apruglobalhealth.org/ghfilms/> web sitesinden elde edilmiştir. (Erişim Tarihi:09.11.2019)

Proje ayrıca web üzerinden "en iyi ve en kötü" sağlık haberlerini haftalık olarak yayınlamakta ve raporları derecelendirmektedir.³²

Projenin Genel Yayın Yönetmeni, Columbia Üniversitesi Kamu Sağlığı Okulu'nda Epidemiyoloji Yardımcı Doçenti olan Dana March'tır.³³ March, birkaç özet noktayı vurgulamıştır: Öncelikle, kamuoyuna duyurular, web siteleri ve televizyon ve film üzerindeki hikâye yazılarını tamamlayan eğitim kampanyaları ile çok yönlü bir iletişim stratejisi, nüfus sağlığı mesajlarının etkisini en üst düzeye çıkarabilmektedir. Televizyonda ve filmde sağlıkla ilgili öyküler kitleler üzerinde güçlü etkilere sahip olmaktadır. Bu nedenle, içeriğin doğruluğunu sağlamak için mümkün olduğunca çok şey yapmak önem arz etmektedir. İletişim inisiyatiflerinin amacı sadece tepkiyi değil, aynı zamanda nüfus sağlığını ilerletmek için de harekete geçmek olmalıdır. İletişim girişimlerini değerlendirirken, araştırmacılar çoklu sonuçları izlemelidir. Tek bir sonucu ölçmekle sınırlı olan değerlendirmeler, önemli etkilere dikkat çekmektedir. Kişisel anlatılar, sosyal belirleyicilerle ilgili hikâyelerin etkisini artırabilmektedir. Televizyon, film ve tamamlayıcı iletişim stratejileri, nüfus sağlığı mesajları için yeni bir ortak dil oluşturmaya yardımcı olabildiğinden ötürü bu sayede kitlelerle bağlantı kurmak önem arz etmektedir. Üretime yönelik yenilikçi yaklaşımlar, nüfus sağlığı konularında temel kitleleri aktif olarak devreye sokabilmektedir. Nüfus sağlığını geliştirecek medya projeleri iyi organize edilmeli ve halk sağlığı profesyonelleri katılım çabalarını koordine etmek için stratejik bir yaklaşım benimsemelidir. Başarı, savunuculuk stratejilerinin seçici kullanımına bağlı olarak gerçekleşmektedir (Roundtable on Population Health Improvement; Board on Population Health and Public Health Practice, 2015).

2x2 Projesi, web sitelerinde belirttiklerine göre, halk sağlığı biliminin, hastalık önleme yoluyla halk sağlığının teşvikini istemektedir. 2x2 Projesinin hedefi, daha

---

³² <http://www.ghdonline.org/yp-chronic/discussion/introducing-the-2x2-project/> (Erişim Tarihi:18.10.2019)

³³ Söz konusu web sitesi aracılığı ile <http://www.mailman.columbia.edu/our-faculty/profile?uni=dm2025> Dana March'ın bilgilerine ulaşmak mümkündür. (Erişim Tarihi:18.10.2019)

geniş bir kitleye ve bilimsel bulguları pratiğe dönüştürebilecek kimselere ulaşarak etkinlik sağlamaktır.³⁴

Bununla ilişkili olarak, Columbia University, Mailman School of Public Health' ten Dana March; Televizyon ve filmlerin, sağlık enformasyonları yaymak, sağlığı geliştirmek ve sağlıkla ilişkili hikâyeler inşa etmek için güçlü bir araç olduğunu belirtmektedir. 1940'tan beri televizyon ve filmler, Amerikanların sağlık ve hastalık konularındaki algılarını şekillendirmek adına önemli bir role sahiptir. Dana March aynı zamanda, "Two by Two Project (2x2)"³⁵ panel sezonunun moderatörüdür.³⁶ Panelde özellikle bir konuşmacı olarak sağlık iletişimini gelecek kuşaklarda güçlendirmek için yapılması gerekenlerden bahsetmiştir.³⁷

Panel boyunca, iki sunucu televizyon ve filmlerde halk sağlığını anlamak konusundaki algıların güçlendirilmesi için yaratıcı yolları tanımlamıştır. Hollywood, Health&Society (HH&S) direktörü Kate Folb ise, Annenberg School for Communication and Journalism at the University of Southern California 'da televizyon programlarında yazarlar ve üreticiler için sağlık ile alakalı bilgilerin nasıl etkili bir biçimde iletebileceğini tanımlamıştır. Sonuç olarak, California Newsreel'de Doç. Dr. Rachel Poulain de toplumu ilgilendiren sağlık konuları ile alakalı iki projeyi ve belgesel filmi tartışmıştır.³⁸

---

³⁴ Söz konusu veriler <http://the2x2project.org/about/> web sitesinden elde edilmiştir. (Erişim Tarihi: 19.10.2019)

³⁵ 2x2 Projesi, halk sağlığı haberlerini ve analizlerini yayınlayan epidemiyologlar, sağlık bilimi iletişimcileri ve yazarların iş birliğidir. Proje, Columbia University's Department of Epidemiology at the Mailman School of Public Health tarafından desteklenmektedir.

³⁶ Dana March Panel II Presentation <https://www.youtube.com/watch?v=btZCIg9nLMk> Columbia University School of Public Health (Erişim Tarihi:20.10.2019)

³⁷ Communicating to Advance the Public's Health: A Workshop

³⁸ <http://www.nationalacademies.org/hmd/Activities/PublicHealth/PopulationHealthImprovementRT/2014-SEP-22/Videos/Panel%20IV/17-Poulain-Video.aspx> (Erişim Tarihi:28.10.2019)

1.4.2.4.2. Küresel Sağlık Film Projesi- Global Health Film Project (2015)

Global Health Film, Gerri McHugh tarafından kurulmuştur ve 2015'ten bu yana kendi kadrosunun, danışmanlarının ve vekillerinin de katkılarıyla yürütülmektedir³⁹.

Sağlık iletişimi çalışmalarında ele alınan konularda diğer tüm hastalıkların yanı sıra HIV ve AIDS konusunda bilinç oluşturularak farkındalığın artması önem taşımaktadır. Bu bağlamda yalnızca bilgiye erişme kolaylığı olan bireylerin değil, taşrada yaşayan ve bu hastalıkların yoğun görüldüğü bölgelerdeki bireylerin de bilgilendirilmesi, bilinçlendirilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda da çeşitli uygulamalar gerçekleştirilmektedir.

London School of Hygiene & Tropical Medicine (LSHTM)'deki araştırmacılar tarafından, Sahra-Altı Afrika bölgesindeki sıtma ve ishal gibi hastalıkları ve özellikle çocuklarda pnömoninin⁴⁰ gelişmesini önlemek, bunun yanı sıra kadınlarda sağlık hizmetine erişimi cesaretlendirmek adına yapılan çalışmalar mevcuttur. Bunun yanı sıra Burkina Faso Development Media International (DMI)⁴¹, kitle iletişim kampanyalarının çocuk ölümlerindeki etkileri üzerine de araştırmalar yürütmektedir. Radyo mecrası özellikle taşrada düşük gelirli insanların bulunduğu alanlarda geniş olarak kendine yer bulmuş olsa da filmler, kentsel çevrede artan bir biçimde önem kazanmakta ve sağlık iletişiminde de önemli bir role sahip olmaktadır (Global Health Film Project, 2018).

Bu girişimlerin sonucunda öncü niteliğinde olan 30-31 Ekim 2015 tarihlerinde Global Sağlık Film Festivali, Royal Society of Medicine'de⁴² Bill & Melinda Gates Foundation'ın da destekleri ile gerçekleşmiştir.⁴³ Yapımcılar, yönetmenler, sağlık avukatları küresel sağlığın medyada geliştirilmesi amacıyla bir araya gelmiştir. Film

---

³⁹ <https://www.globalhealthfilm.org/pages/14-staff> (Erişim Tarihi: 22.04.2020)

⁴⁰ Zatürrenin tıbbi adı.

⁴¹ Afrika'da Burkina Faso'daki bir Sivil Toplum Kuruluşu'dur.

⁴² RSM, İngiltere. Lisansüstü medikal eğitimi gerçekleştirme ve destekleme amacı ile 1805'te kurulmuştur.

⁴³ Daha fazla bilgi için: "http:// www.globalhealthfilm.org" (Erişim Tarihi:01.11.2019)

gösterimleri, workshoplar ve tartışma panelleri USA, Uganda ve Güney Afrika'da uydu aracılığıyla da ekranlarda gösterilmiştir. Global Health Film Project, sağlığın geliştirilmesi adına 2018 Aralık ayında tekrar uygulamaya koyulmuş sürdürülebilir bir projedir (Global Health Film Project, 2018).

İletişim eşitsizliği, küresel sağlık açısından göz önünde bulundurulması gereken bir unsurdur. Bu sebeple Global Sağlık Film Festivali'nde katılımcı olarak medya da varlığını ortaya koymuştur. Film Yapımcısı Millie Harvey ve Filozof Elizabeth Anderson da Malawi'de⁴⁴ bir belgesel film üzerinde çalışmıştır. "In our hands- Ellerimizde",⁴⁵ HIV ile alakalı olarak, bireylerin sağlık kuruluşuna gitmek yerine evlerinde kendi kendilerini test edebilmesini konu alır. Gösterilen film, Local Community in Blantyre⁴⁶ Malawi, WHO, the Malawi-Liverpool Wellcome Trust⁴⁷ ve the Liverpool School of Tropical Medicine⁴⁸ ortaklığı ile gerçekleştirilmiştir. Projenin amacı ise yerel birliklerde ve organizasyonlardaki iletişimi artırarak sağlık araştırmalarında yeni gelişmeleri etkin kılmaktır. In our hands belgesel filmi ise, bireysel ve kitlesel olarak Blantyre'de gerçek zamanda HIV self-diagnosis⁴⁹ etkilerini keşfetmeyi amaçlamaktadır.⁵⁰

Her ne kadar evde kendi kendine yapılan testler tartışma konusu haline gelse de uygulamanın taraftarları olduğu kadar karşı çıkanlar da mevcuttur. Örneğin Dr. Zerrin Başer, "Evde uygulanan AIDS testinin pozitif çıkması durumunda kişiler intihara varan reaksiyonlar gösterebilirler. Bu nedenle AIDS testi danışmanlık hizmeti alınmadan yapılmamalı" demiştir (Başer, 2001). Zerrin Başer'in ifadesinden yola çıkarak kendi kendine yapılan testlerin yararlı ve pratik olabileceği gibi kendi içinde birtakım riskleri barındırdığını da söylemek mümkündür.

---

⁴⁴ Malawi Cumhuriyeti, Afrika kıtasının güneydoğu bölümünde yer alan ve denize kıyısı bulunmayan bir kara ülkesidir. Malawi'de AIDS ile ilişkili ölümlerin azaltılmasında 2010 yılından beri oldukça yol alınmıştır. Buna rağmen bir milyon insan HIV ile yaşamaktadır. Hastaların %28'ine henüz tanı konulamamıştır.

⁴⁵ WHO, <https://www.youtube.com/watch?v=N3ywFoNZXgA> (Erişim Tarihi:05.11.2019)

⁴⁶ Blantyre, Malawi'nin 28 ilçesinden bir tanesidir.

⁴⁷ Malawi-Liverpool-Wellcome Trust Clinical Research: Blantyre, Malawi'de bir araştırma enstitüsüdür.

⁴⁸ İngiltere, Liverpool'da bir Üniversitedir.

⁴⁹ Kendi kendine teşhis koyma anlamına gelmektedir.

⁵⁰ "www.thelancet.com" Vol 386 July 25, 2015 (Erişim Tarihi:07.11.2019)

In Our Hands'te Malawi Cumhuriyeti'nde yaşayan kişilerle yapılan röportajlarda özellikle HIV'in kendilerini etkileyen sosyal boyutlarından bahsettikleri görülmektedir. İnsanlar özellikle damgalanma korkusu sebebiyle test yaptırmaktan da kaçınmaktadır. Film, verilen mesajların herkese ulaşarak farkındalık yaratması için oluşturulmuştur. Bu sayede, özellikle Malawi Cumhuriyeti gibi sosyal ve ekonomik koşulların düşük olduğu, hastanelere ulaşımın kısıtlı olduğu, insanların HIV'in bir sonucu olarak AIDS oldukları düşünüldüğünde, sağlığın geliştirilmesi ve farkındalık yaratılması açısından etkili bir proje olduğunu söylemek mümkündür.⁵¹ WHO, HIV self-testing uygulamasını 2016 da yayınladığı bir rehber ile önermektedir.⁵² WHO internet sitesinde ise self-testing hakkında daha fazla bilgiye ulaşmak mümkündür.

---

⁵¹ Söz konusu bilgiler "WHO-In our hands" belgesel filminden elde edilmiştir. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=N3ywFoNZXgA> (Erişim Tarihi: 08.11.2019)

⁵² HIV/AIDS Self-Testing ile alakalı bilgilere <http://www.who.int/hiv/topics/self-testing/en/> web sitesinden ulaşmak mümkündür. (Erişim Tarihi:08.11.2019)

İKİNCİ BÖLÜM

HIV/AIDS'İN TANIMLANMASI VE SOSYAL BOYUTLARI

Bu bölümde HIV/AIDS'in ne olduğu tanımlanarak DSÖ'ye göre Küresel ve Türkiye'deki istatistiki verilere yer verilecektir. İstatistiki veriler, virüs ile enfekte bireylerin, AIDS evresindeki bireylerin ve tedavi olan bireylerin dağılımının bilinmesi, sağlık iletişimi bağlamında hedef kitlenin tespit edilerek uygun sağlık mesajlarının yapılandırılması açısından önem taşımaktadır.

Aynı zamanda HIV/AIDS'in bulaş yolları, tedavi yöntemi hakkında bilgi verilerek bu taşıyıcılığın ve hastalığın sosyal boyutları ve toplum içindeki konumu damgalama ve etiketleme açısından incelenecektir.

2.1.HIV/AIDS'e Yönelik Tanımlamalar ve İstatistiki Veriler

Dünya Sağlık Örgütü'ne göre, Human Immunodeficiency Virus, İnsan İmmün Yetmezlik Virüsü (HIV) bağışıklık sistemindeki hücreleri hedefleyerek insanların savunma sistemlerini enfeksiyonlara ve bazı kanser türlerine karşı zayıflatmaktadır (WHO, 2017). Virüs, bağışıklık hücrelerinin işlevini tahrip ettiğinde, enfekte kişiler yavaş yavaş immün yetmezlik yaşamaktadırlar. Bağışıklık fonksiyonu ise tipik olarak CD4⁵³ hücre sayısı ile ölçülmektedir. İmmün yetmezlik, sağlıklı bağışıklık sistemi olan kişilerin savaşabileceği çok çeşitli enfeksiyonlara, kanserlere ve diğer hastalıklara karşı artan duyarlılığa neden olmaktadır (Hirschfeld, ve diğerleri, 2003).

HIV enfeksiyonunun en ileri aşaması ise bireye bağlı olarak gelişmek üzere 2 ile 15 yıl süren Acquired Immune Deficiency Syndrome yani, Kazanılmış İmmün Yetmezlik Sendromu (AIDS) olmaktadır. AIDS, HIV'in oldukça ilerlemiş bir aşaması olarak (WHO, 2017) belirli kanserlerin, enfeksiyonların veya diğer ciddi klinik belirtilerin gelişmesiyle tanımlanmaktadır.⁵⁴

1980 yılında Afrika'da bir maymundan insana bulaştığı varsayılan HIV, ilk kez 1981 yılında fark edilmiş ve günümüze kadar milyonlarca insanın yaşamını

⁵³ Bağışıklık sistemindeki hücrelerdir. CD4 sayısı düşük olduğunda genel olarak viral yük de yüksek olmaktadır.

⁵⁴ <https://afro.who.int/health-topics/hivaids> (Erişim Tarihi: 31.01.2020)

yitirmesine neden olmuştur. Ölümcül etkilerinin fark edilmesinden sonra bütün ülkelerde hastalığa karşı bir zaman duyarsız kalındığı ve bu duyarsızlığın sebepleri arasında yer alan etkenlerin de bu hastalıktan sadece eşcinsel erkeklerin, uyuşturucu kullananların ve siyahilerin etkilendikleri düşüncesi olduğu, bunun da hastalığın daha çok yayılmasına sebep olduğu bilinmektedir (Çokar, Anıl, Sert, Sözen, & Kayar, 2005, s. 6). İlk olarak Amerika Birleşik Devletleri'nde New York, Los Angeles ve San Francisco şehirlerinde homoseksüel genç erkeklerde Pneumocystis jirovecii pnömonisi⁵⁵ ve kaposi sarkomu⁵⁶ vaka sayılarında artış görülmesi ile tanımlandıktan sonra devam eden süreçlerde hemofili hastaları, damar içi uyuşturucu kullananlar, kan transfüzyonu gerçekleştirenlerde gözlemlenmiştir (T.C. Sağlık Bakanlığı , 2018).

Afrika'da 1986 yılında, AIDS olan iki kişide HIV-1 den antijenik⁵⁷ olarak farklı yapıda olan bir virüs gözlemlenerek buna HIV-2 adı verilmiştir ve bu virüsler nükleotid dizimi açısından %40 oranında farklılık göstermektedir. Her iki virüsün de etkileri ve AIDS'e yol açması açısından aynı olmakla birlikte bölgesel olarak farklılık gösterebilmektedir. HIV-1 tüm dünyada yaygın olan bir virüs iken, HIV-2'ye Batı Afrika ülkelerinde daha sık rastlanmaktadır (T.C. Sağlık Bakanlığı , 2018).

Tüm dünyada HIV/AIDS vakalarının hızla arttığı bilinmekle birlikte Türkiye'de de HIV pozitif olan ve AIDS evresinde olan kişiler mevcuttur. Türkiye'de ilk bildirilen vaka 1985 yılında ve iki HIV'li birey ve AIDS evresindeki bireylerdir. Devam eden süreçlerde ise vaka sayıları her geçen yıl giderek artmaktadır (Tümer, 2011, s. 3).

2.1.1. Dünya Sağlık Örgütü'ne Göre Küresel İstatistik Veriler

DSÖ'nün 2018 verilerine göre küresel olarak 37,9 milyon insan HIV ile enfekte durumdadır. 770.000 insan HIV ile ilintili hastalıklardan yaşamını yitirmiştir.

---

⁵⁵ Enfeksiyona sebep verebilen fırsatçı bir patojendir. HIV/AIDS durumlarında görülebilir.

⁵⁶ AIDS evresinde görülen bir tümördür.

⁵⁷ Antijen: Vücuda girdiğinde bağışıklık sistemi tarafından antikor üretimine yol açan yabancı moleküllerdir.

⁵⁸ 23,3 milyon insan 2018'in sonuna kadar olan süreçte antiretroviral tedavi almaktadır. %62 oranında insan antiretroviral tedavi⁵⁹ alarak HIV ile yaşamaktadır.⁶⁰

İstatistiksel veriler incelendiğinde enfekte birey sayısının kıtalara göre farklılık gösterdiği görülmektedir. En çok Afrika Kıtası'nda görülmesi ise tedaviye ulaşma açısından güçlüklerin yaşandığının ve bulaş oranlarının arttığının bir kanıtı olarak görülmektedir.⁶¹

Tüberküloz,⁶² 2016 yılında HIV ile yaşayan 400.000 insanın hayatını kaybetmesine yol açmıştır. Bu, Afrika'da HIV'li insanlar arasında ölümlerin başlıca nedeni olmakla birlikte dünya genelinde bu nüfusta önde gelen ölüm nedenidir. 2014 yılında HIV pozitif olan bireylerden üçte biri tüberkülozdur ve 2015 yılında yaşamını yitiren üç HIV/AIDS bireyden biri yaşamını tüberküloz sebebi ile yitirmiştir (KLİMİK, 2016).

2.1.2. Türkiye’de İstatistiksel Veriler

Türkiye’de HIV/AIDS ‘e karşı alınması gereken tedbirlerin alınamaması, eğitim çalışmaları ile kamuyu bilinçlendirme kampanyalarının yeterli olmaması sebebiyle virüs bir sorun haline dönüşmüştür.

HIV/AIDS, tüm dünyada olduğu gibi Türkiye için de önemli bir halk sağlığı sorunudur. Türkiye, Doğu Avrupa-Orta Asya bölgesi dâhilinde tanımlanmakta olup, HIV enfeksiyonuna ait vaka sayıları günden günde artış göstermektedir (Akın, Bölük, Akalın, & Ayarç, 2014, s. 113).

Özellikle Türkiye’ye komşu olarak nitelendirilen Doğu Avrupa bölgesi, HIV salgını açısından dünyada hızlı bir şekilde büyümektedir. Sağlık Bakanlığı’nın yayımladığı Sağlık İstatistikleri Yıllığı 2016 verilerine göre morbiditede⁶³ “Yıllara Göre Enfeksiyon Hastalıklarının Vaka Sayıları” tablosunda AIDS sayısı 103 olarak

⁵⁸ <https://www.who.int/gho/hiv/en/> (Erişim Tarihi: 02.02.2020)

⁵⁹ HIV tedavisi

⁶⁰ <https://www.who.int/hiv/data/en/> (Erişim Tarihi: 02.02.2020)

⁶¹ Daha fazla bilgi için: <http://www.who.int/hiv/data/en/> (Erişim Tarihi: 30.01.2020)

⁶² Tüberküloz, bakterilerin neden olduğu bir enfeksiyon hastalığıdır. En sık görülen biçimi akciğer tüberkülozudur.

⁶³ Morbidite oranı veya morbidite hızı, istatistiksel bir ölçüm terimi, belirli bir nüfusta belirli bir zaman dilimi içerisinde hastalığa tutulananların sayısının sağlıklı kalmış nüfusa oranıdır.

belirtilmiştir. Yıllara Göre Enfeksiyon Hastalıklarının İnsidansı⁶⁴ (100.000 Nüfusta) 0.13 tür. Ancak Türkiye’de sağlık kayıt sistemlerinin çalışmasında yaşanan aksaklıklar ve hastalıkların uzun süren bir asemptomatik⁶⁵ döneminin olması nedeni ile gerçek sayının saptanan istatistiksel verilerin çok daha üstünde olduğu tahmin edilmektedir. Özellikle cinsel yolla bulaşan hastalıklar konusunda kişilerin toplumsal açıdan endişeler yaşaması sebebiyle bu hastalıkların birçoğu istatistiklere yansımamaktadır (Tümer & Ünal, HIV/AIDS Epidemiyolojisi ve Korunma, 2001).

HATAM⁶⁶ verilerine göre ise Türkiye’de bildirilen HIV/AIDS vakalarının 01 Ekim 1985 – 01 Aralık 2017 tarihleri arasında cinsiyete göre dağılımı, 13.127 erkek, 3517 kadın olmak üzere toplam 16.644 vakadır.⁶⁷

“Ülkemizde, 1985 yılından 30 Haziran 2019 tarihine kadar doğrulaması testi pozitif tespit edilerek bildirimi yapılan 20,202 HIV(+) kişi ve 1786 AIDS vakası mevcuttur. Vakaların % 79,98’si erkek, % 20,02’ü kadın olup % 15,51’i yabancı uyruklu kişilerden oluşmaktadır. Vakaların en fazla görüldüğü yaş grubu 25-29 ve 30-34 yaş grubudur. Bulaş yoluna göre dağılımına bakıldığında, vakaların % 49,24’ünün cinsel yolla bulaşmakta olduğu, cinsel yolla bulaştığı bildirilen bu vakaların % 73,46’sının bulaşma yolunun heteroseksüel cinsel ilişki olduğu bilinmektedir. Ayrıca, vakaların %1,3’ünün bulaşma yolu damar içi madde kullanımı olup % 48,8’inin bulaş yolu bilinmemektedir.”⁶⁸

Türkiye’de bildirilen HIV/AIDS vakalarının 01 Ekim 1985 – 31 Aralık 2018 tarihleri arasında olası bulaş yollarına göre dağılımı ise şu şekilde belirtilmiştir: Heteroseksüel cinsel ilişkide 7518 kişi (%34,93), homoseksüel/biseksüel ilişkide 3106 kişi (%14,43) olmaktadır. Damar içi madde bağımlılığında 274 kişi (%1,27), anneden bebeğe geçişte 170 kişi (%0,79), hemofili hastalarında 23 kişi (%0,11) dir. Kan ve kan ürünleri transfüzyonunda 103 kişi (%0,48), nazokomiyal bulaşmada 97 kişi (%0,45), homoseksüel/biseksüel ve madde bağımlılığında 222 kişi (%1,03) ve bilinmeyen nedenler ile 10.451 kişi (%48,56) olmaktadır. Kişi sayısı toplamda 21.520 dir.⁶⁹

⁶⁴ İnsidans, insidans hızı veya insidans oranı, belirli bir nüfusta belirli bir zaman dilimi içerisinde belirli bir hastalık veya hastalıkların yeni olgularının sayısını ifade etmektedir.

⁶⁵ Belirti vermeyen, sessiz seyreden.

⁶⁶ Hacettepe Üniversitesi HIV / AIDS Tedavi ve Araştırma Merkezi

⁶⁷ Söz konusu verilere <http://www.hatam.hacettepe.edu.tr/verilerHaziran2016web.pdf> adresinden erişmek mümkündür. (Erişim Tarihi: 30.01.2020)

⁶⁸ T.C. Sağlık Bakanlığı <https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/bulasici-hastaliklar/hiv-aids/hiv-aids-liste/h%C4%B1v-aids-istatistik.html> Erişim Tarihi: (02.02.2020)

⁶⁹ Söz konusu verilere HATAM web sitesinden ulaşılmıştır: http://www.hatam.hacettepe.edu.tr/AIDS_web-2019.pdf (Erişim Tarihi: 02.02.2020)

Bu verilerden yola çıkarak HIV/AIDS'in bulaş yolunun sadece cinsel ilişki ile olmadığını ve farklı cinsel yönelimleri olan bireylere özgü olmadığını söylemek mümkündür. HIV/AIDS aynı zamanda her yaş grubunda, her ülkede ve her türlü sosyal sınıfta görülebilen bir enfeksiyondur. Görüldüğü üzere virüs bulaşının bilinmeyen veya tespit edilemeyen bir sebepten dolayı ile olması da mümkündür.

2.2. HIV ile AIDS Arasındaki Farklar ve Tedavi Yöntemleri

HIV, Lentivirus cinsi, genel olarak Retroviridae (Retrovirüsler) isimli bir aile altında bulunmaktadır. Retrovirüsler sonradan keşfedilen, özel bir virüs grubu olmakla birlikte mekanizmaları sayesinde çok hızlı bir şekilde evrim geçirebilirler (Freeman & Herron, 2018, s. 26).

HIV'in varlığının tespit edildiği durumlarda standart antiretroviral tedavi (ART), antiretroviral (ARV) ilaçların kandaki virüsü baskılayarak en aza indirmek ve HIV'e bağlı gerçekleşecek enfeksiyonlar sebebi ile AIDS dönemine ilerlemesini durdurmak için kullanılmaktadır. ART ayrıca HIV bulaşını da önlemektedir. Özellikle hastalığın erken evrelerinde, güçlü bir ARV formu kullanıldığında ölüm ve/veya enfeksiyon oranlarında yüksek oranla düşüşler gerçekleşmektedir. WHO, herhangi bir CD4 sayımı kısıtlaması olmaksızın tanıdan sonra mümkün olan en kısa sürede HIV'li tüm insanlara antiretroviral tedavi uygulanmasını önermektedir. Ayrıca, kapsamlı önleme kapsamında ek bir seçenek olarak önemli bir HIV enfeksiyonu riski taşıyan kişilere ön-maruziyet profilaksisi⁷⁰ önerilmektedir. Ülkeler bu önerileri kendi epidemiyolojik ortamlarına uyarlamak ve uygulamak için takip etmektedirler. HIV taşıyıcısı HIV'in kandaki miktarını azaltmak için bu ilaçları kullanarak hayatına daha kaliteli bir şekilde devam edebilmektedir. Bu ilaçlar HIV'i tamamen tedavi etmese ve HIV taşıyan bireylerin kanını bu virüsten tamamen temizlemese de bağışıklık sisteminin zarar görmesini engellemektedir. Tedavi olmayan HIV bulaşmış insanların çoğunluğu, kişiden kişiye değişmekle birlikte çoğunlukla 5-10 yıl içerisinde HIV ile ilgili hastalık belirtileri geliştirmektedir (Carter, 2010) . HIV ile AIDS tanısı arasında geçen süre genellikle 10-15 yıl arasında veya bazen daha uzundur. Antiretroviral

---

⁷⁰ Maruz kalma sonucunda hastalık henüz meydana gelmeden önlenmesidir.

tedavi (ART), virüsün çoğalmasını engelleyerek virüs ile enfekte olmuş bir kişinin kanındaki virüs miktarını azaltarak hastalığın ilerlemesini yavaşlatabilmektedir.⁷¹

1987’de Zidovudine (AZT) ilacının onaylanmasının ardından 1990’lı yıllara gelindiğinde farklı ilaçlar FDA tarafından onaylanarak tek bir ilacın kullanıldığı tedaviden, üç ilacın kombinasyonu tedavisine geçiş süreci gerçekleştirilmiştir. İlaç kombinasyonu tedavisi (HAART), ilk olarak 1996 yılında kullanılmaya başlanmıştır. Antiretroviral tedaviye bağlı olarak HIV’in kontrol edilebilir olması durumu, ölümcül hastalıklardan çıkarak kronik bir hastalığa dönüşmesine olanak sağlamıştır. Günümüzde, 40 adet onaylanmış ilaç kombinasyonu bulunmaktadır. HIV taşıyıcılarının tedavilerinin, kendilerine en uygun, daha az dozda ve en az yan etkiye sahip olan ilaç ile belirlenmesi mümkündür. Tedavideki gelişmelere bağlı olarak HIV ile yaşayan bir bireyin yaşam beklentisi, HIV ile yaşamayan bir birey ile aynı düzeyde olmaktadır (McLaughlin & Schafer, 2018).

HIV’in kandaki miktarını en aza indirmek için doktorlar en az üç adet antiretroviral ilacın bir arada kullanıldığı, güçlü bir ilaç kombinasyonu önermektedirler. Viral yük adı verilen kandaki HIV miktarı düştüğünde, bağışıklık sistemi kendini yenilemeye başlamakta ve çeşitli enfeksiyonlara karşı vücut yeniden direncini kazanmaktadır (Carter, 2010).

Günümüzde kullanılmakta olan test yöntemlerinde (ELISA), vücudun kendisinde bulunan HIV varlığı değil, vücudun başka bir enfeksiyon varlığında kapılmış olduğu virüse karşı ürettiği antikorların varlığı tespit edilmektedir. Bunun sebebi, vücudun ürettiği antikorların herhangi bir enfeksiyon varlığında virüsleri zararsız hale getirirken HIV’e karşı etki edememesidir. Test sonucu, kanda antikor tespit edilmesi halinde pozitif, tespit edilememesi durumunda negatif sonuç alınmaktadır. HIV’in vücuda girmesi sonucunda vücudun bu virüse karşı antikor üretmesi çok uzun bir zaman alabilmektedir. Testin doğru zamanda yapılmasının yanı sıra özellikle pozitif sonuç alındığı takdirde yanılgılara sebebiyet vermemek için ek testler uygulanması gerekmektedir (Lang, Bahr, & Ebert, 1999, s. 39). Virüse karşı üretilen antikorları tespit eden tanıya yönelik testler ise sonraki yıllarda kullanılmaya

---

⁷¹ WHO, Updated November 2017

başlanmıştır ve bu testlerin geliştirilmesi için çalışmalar günümüzde de hâlâ devam etmektedir.

Birkaç ilacın kombine edilmesinin yanı sıra, günümüzde HIV’i tek bir ilaç ile kontrol altına almak mümkündür. Örneğin günümüzde kullanımı devam eden, “Genyova” ticari ismine sahip bir ilaç, dört farklı tedavinin (elvitegravir, cobicistat, emtricitabine, tenofovir) tek bir ilaçta toplanmış hali olmakla birlikte bu ilacın her gün aynı saatte yemek ile alınması gerekmektedir. Web sitesinde belirtildiği üzere, HIV-1 virüsü ile enfekte olan 12 yaşından daha büyük kişilerin tedavisinde kullanılan reçeteli bir ilaçtır. HIV-1 enfeksiyonunu kontrol etmek ve HIV ile ilişkili hastalıkları azaltmak için kullanılmakta fakat tüm antiretroviraller gibi HIV veya AIDS’i tamamen iyileştirmemektedir.⁷² Bu ilaç dışında FDA tarafından 2015’te onaylanan diğer ilaçlar; Evotaz ve Prezcobix’tir. Bu ilaçlar Sabit Doz Kombinasyonu: Fixed-Dose Combination (FDC) şeklinde uygulanmaktadır (AIDSinfo, 2018). FDC, iki veya daha fazla ilacın kapsül veya tablet gibi tek bir dozaj formunda toplanmış halidir (AIDSinfo, 2019). FDA tarafından, 2016 ve 2018 yıllarında da FDC formunda onaylanan ilaçlar mevcuttur.

HIV ile AIDS terimleri halk arasında bilgi eksikliğinden kaynaklı olarak çoğunlukla birbiri yerine kullanılmaktadır. Genel olarak HIV’in ne olduğu bilinmemekte ve AIDS hakkında kulaktan dolma bilgiler ile birtakım kanaatler getirilerek önyargılar oluşturulmaktadır.

HIV ile ortaya çıkan herhangi bir enfeksiyon asemptomatik⁷³ taşıyıcılığın ötesine geçerek hayatı tehdit etme boyutuna gelebilmektedir. HIV enfeksiyonunun seyri 8-12 yıl arasında süren üç farklı klinik dönemde gerçekleşmektedir. İlk dönem “primer” olarak adlandırılmaktadır. Bu dönemde virüsle temastan sonra geçen 2-4 haftada enfeksiyon görülmektedir. HIV antikorları aktif olmadığı için de tanı zor olmaktadır. İkinci olarak, kronik asemptomatik yani belirti vermeyen dönemde, HIV-1 enfeksiyonunun ardından uzun süreli “latent” dönem gerçekleşmektedir. Bu dönemde virüs kısmi olarak kontrol altına alınabilmektedir. Bu dönemin süresi ise ortalama 10 yıl olmaktadır. Hastalığın son evresi olarak adlandırılan AIDS, HIV proteinlerinin uzun yıllar boyunca sentezlenememesi ve enfekte hücrelerde viral

---

⁷² <https://www.genyoya.com/> (Erişim Tarihi:14.11.2019)

⁷³ Belirti vermeyen.

replikasyonun⁷⁴ devam etmesi sonucunda bağışıklık sisteminin zarar görmesiyle gerçekleşmektedir. Tedavi edilmeyen bireylerde AIDS gerçekleşmesi ortalama 10-11 sene sürmektedir (Elmi, 2007, s. 22-23).

HIV vücuda bir defa alındıktan sonra tespit edilip sonrasında antiretroviral ilaçlar ile tedavi edilmezse, geçen sürenin ardından ortaya çıkan hastalıklar bütünü (sendrom) ve klinik tablo AIDS olarak isimlendirilmektedir. AIDS bir hastalık olarak değil, hastalıklar bütünü olarak tanımlanmalıdır. Bunun sebebi ise AIDS'in kendisinin direkt olarak bir hastalık olması değil, vücudun bağışıklık sistemini zayıflatarak birtakım hastalıklara yakalanmayı kolaylaştırmasıdır. HIV'i vücuduna alan, HIV pozitif bireyler için özellikle halk arasında kullanılan "AIDS hastası" söylemi yanlış olmakla birlikte doğru olan kullanımları: HIV pozitif birey, HIV ile yaşayan birey olmalıdır (Pozitif Yaşam Derneği, 2015, s. 13-14). Aksi ve yanlış kullanımların birçok bireyi psikolojik açıdan olumsuz etkilemesi söz konusudur.

2.3. HIV/AIDS'in Sosyal Boyutları

HIV/AIDS'in sosyal boyutları düşünüldüğü zaman, toplum içerisinde HIV ile yaşayan veya AIDS evresinde olan bireyler ile iletişim ve onlara gösterilen tutum ile davranışlar akıllara gelmektedir.

Bu kapsamda özellikle HIV bulaş yollarının bilinmesi, sosyal açıdan önem taşımaktadır. Bu noktada sağlık iletişimi de sağlık davranışını oluşturmak ve hizmet kalitesini iyileştirmek için kullanılmaktadır. HIV bağlamında gerçekleştirilecek sağlık iletişimi de insanları prezervatif kullanmaya, gönüllü olarak sünnet olmaya, test yaptırmaya, test sonuçlarını çekinmeden almalarına, tedaviye erişimi arttırmaya, HIV ile yaşayan insanlara bakım sağlamaya, bakım olanaklarını geliştirmeye, desteklemeye ve damgalanmayı azaltmaya yardımcı olabilmektedir. Genel olarak kanıtlar, sağlık iletişimi müdahalelerinin, birçok bağlamda davranış değişimini gerçekleştirmede maliyet-etkili olduğunu göstermektedir.⁷⁵

⁷⁴ Biyolojik virüslerin konak hücrelerde kopyalanmasıdır.

⁷⁵ Daha fazla bilgi için: <https://healthcommcapacity.org/technical-areas/hiv-and-aids/hiv-and-health-communication-evidence-review/> (Erişim Tarihi:14.11.2019)

Genel itibariyle bakıldığında toplum içerisindeki tüm bireylerin öncelikle hastalıklardan korunma yollarını bilerek ne olursa olsun toplumsal açıdan gelebilecek tepkileri de göz ardı etmeleri ve mutlaka test yaptırmaları gerekmektedir. HIV'in bulaş yolları aşağıda daha detaylı bir biçimde ele alınmaktadır.

2.3.1. HIV'in Bulaş Yolları

Biyoloji ve tıpta “bulaş” kavramı bir bulaşıcı hastalık etkeninin enfekte olan konakçıdan, doğal konaklardan enfekte olmayan başka canlılara geçmesine denmektedir. Hastalık bulaştıran canlı, asemptomatik ve subklinik enfeksiyonlar⁷⁶ gibi bazı durumlarda hasta olmayabilir.⁷⁷ Bulaşmak olarak da nitelendirilebilecek kavram, literatürde ve T.C Sağlık Bakanlığı web sitesinde genel itibariyle “bulaş” olarak kullanılmaktadır. Bu sebeple bu tezde de “bulaş” kavramının kullanılması tercih edilmektedir.

Bulaş yolları sosyal yapıyı ve sosyal yapıdaki bireyin davranışlarını etkileyen en önemli unsurlardan biridir. Toplumların, hastalıkların bulaş yolları ile sahip oldukları bilgilerin yanlış ya da kısıtlı olması sebebiyle birtakım önyargılar oluşarak HIV pozitif bireyler doğrudan toplum tarafından damgalanmaya maruz kalmaktadırlar. Böylelikle sosyal yapı içerisinde varlıkları kısıtlanarak birtakım negatif psikolojik süreçler yaşamaktadırlar. Özellikle HIV gibi bir durumda hastalık şüphesi taşıdığını düşünen bireyler test yapmaktan çekinerek yüzleşmekten korkmaktadırlar. Çevresel faktörler ve birtakım sağlık mesajları da korku unsurunu tetikleyici özelliklere sahip olabilmektedir. Bunun sonucunda eksik bilgilendirme ve toplumsal yanlış algı söz konusu olmakta, birtakım kişi ve gruplar etiketlenmekte, toplumsal gelişim ise mümkün olmamaktadır.

HIV testi olmak gibi birtakım davranışlar, sosyal açıdan birçok faktörden etkilenmektedir. Bunlar özellikle HIV enfeksiyonundan ve HIV ile alakalı risklerinden kendini korumak, henüz doğmamış bir çocuğa HIV bulaştırmaktan korkmak, test olmak ile alakalı sosyal ve toplumsal dışlanma ve cinsiyet normları gibi değişkenlik

---

⁷⁶ Belirti göstermeden veya belirgin işaretleri gözlemlenmeden seyreden enfeksiyonlardır.

⁷⁷<http://www.wikizero.net/index.php?q=aHR0cHM6Ly90ci53aWtpcGVkaWEub3JnL3dpa2kvQnVsYcWf> (Erişim Tarihi:15.11.2019)

göstermektedir. Bu davranışsal dürtüleri anlamlandırmak diğer bireyleri etkilemeye ve insanın karar alma mekanizmasına yardımcı olmaktadır. Stratejik olarak HIV ve AIDS etrafında tasarlanan iletişim, sıklıkla sosyal ve davranışsal değişim iletişimi veya sağlık iletişimi, bütün bu faktörleri pozitif yönde etkilemektedir.⁷⁸

DSÖ'ye göre, dünya çapında her gün 1 milyondan fazla cinsel yolla bulaşan enfeksiyon (Sexually Transmitted Infections-STIs) elde edilmektedir.⁷⁹ Cinsel yolla bulaşan hastalıklar denildiği zaman yalnızca HIV/AIDS düşünülmesi yanlış olmakla birlikte, STIs'ın çok çeşitli olduklarını söylemek mümkündür. Genital uçuk, Hepatit B, Frengi gibi hastalıklar da cinsel yolla bulaşan hastalıklar kapsamına dâhil edilmektedir. Günümüzde 35'ten fazla cinsel yolla bulaşan patojen bulunmakla birlikte bunların yalnızca bir kısmı sayılabilmektedir (Peterman & Carter, 2016, s. 1-2).

Cinsel yolla bulaşan hastalıklar kategorisinde bulunan HIV ise, tedavideki tüm gelişmelere ve yoğun şekilde sürdürülen aşı çalışmalarına rağmen henüz hâlâ kontrol altına alınamamıştır. HIV taşıyıcısı, enfekte olan bir bireyin vücut sıvılarının bu virüs ile enfekte olmayan bir bireyin vücuduna herhangi bir şekilde temas ederek girmesi şeklinde insandan insana bulaşmaktadır. Bu vücut sıvıları; kan, sperm, vajina salgısı ve anne sütüdür (KLİMİK, 2016). Bulaş yolları (Dellinger, ve diğerleri, 2012, s. 580-637) tarafından sınıflandırılmıştır:

- Cinsel ilişki yolu ile bulaş
- Kan ve kan ürünleri transfüzyonu ile bulaş
- Anneden bebeğe bulaş
- Enfekte organ ve doku nakli ile bulaş
- Uyuşturucu kullanımında aynı enjektörü paylaşma ile bulaş
- Mesleki yollar ile bulaş ve diğer bulaş yolları

---

⁷⁸ Söz konusu bilgiler, Health Communication Capacity Collaborative tarafından HIV and Health Communication: Evidence Review başlığı ile kaleme alınmıştır.

<https://healthcommcapacity.org/technical-areas/hiv-and-aids/hiv-and-health-communication-evidence-review/> (Erişim Tarihi: 14.11.2019)

⁷⁹ WHO, Sexually Transmitted Infections(STIs), [https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/sexually-transmitted-infections-\(stis\)](https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/sexually-transmitted-infections-(stis)) (Erişim Tarihi: 31.01.2020)

Olarak sınıflandırılmakla birlikte her bulaş yolu kendi içerisinde kendi dinamiklerini barındırmaktadır. Bunun dışında bulaş yollarının her birinin, sosyal yapı içerisinde yorumlanma şekli ile kişi grupların bakış açıları şekillenmektedir.

HIV bulaşı genel itibariyle göreceli olarak düşünüldüğünde düşük olmasına rağmen, sonuçları tedavi edilmediği sürece büyük olabilecek bir enfeksiyondur. Bulaş riskleri ise çoğunlukla bazı faktörlere bağlı olarak değişkenlik göstermektedir. Bunlar, hücre içinde veya dışında bulunan virüsün konsantrasyonu, temas süresi, virüsün hücre tropizmi,⁸⁰ formu ve temasta bulunan kişinin HLA⁸¹ yapısıdır (Pilcher, ve diğerleri, 2001, s. 13-14). Bu sebeple HIV'in zamanında teşhis edilmesi, tedavi sürecinin başlaması ve diğer bireylere bulaşın engellenmesi adına önem teşkil etmektedir.

HIV'in bulaş yollarının yanı sıra bulaşmama yolları da önem arz etmektedir. HIV çok hassas bir virüstür ve hava ile teması sonucunda ölmektedir. HIV, dışkıda, idrarda, tükürükte de çok az miktarda bulunabilir, fakat bugüne kadar bu sebeple bulaşa dair tek bir kayıt bile bulunmamaktadır (Lang, Bahr, & Ebert, 1999). HIV, öksürme, hapşırma, el sıkışma, böcek veya sinek ısırmasıyla; yiyecek, içecek, çatal, bıçak, bardak gibi eşyalar veya havlu paylaşmayla, aynı tuvalet ve banyoyu kullanmayla, yanaktan yanağa öpüşmeyle, yüzme havuzundan veya halkla açık banyolardan, aynı ortamda bulunma ile (ev, işyeri, okul gibi) bulaşmamaktadır (Hirschfeld, ve diğerleri, 2003). Bu konuda edinilen bilgiler de doğrudan sosyal yapı ile ilişkili olmaktadır. Çünkü toplum, HIV pozitif olduğu bilinen bir bireye sosyal ortamda ne şekilde yaklaşacağı konusunda yeterli bilgiye sahip değildir. Bu sebepten ötürü toplumdaki bazı kişiler, risk taşımayan faktörleri de risk faktörü olarak algılayarak, istemeden de olsa damgalamaya zemin hazırlamaktadır.

Her şeyden önce HIV bulaşında primer koruma, yani hastalığın gerçekleşmeden önce önlemlerin alınması büyük önem arz etmektedir. Dünyada HIV'in en fazla bulaş yolu; cinsel yolla bulaştır ve bu sebeple “güvenli cinsel davranışlar” uygulanmalıdır (Sünter & Pekşen, 1996, s. 270). Güvenli cinsel davranışlar, prezervatifin doğru kullanımına dikkat edilmesinin dışında, doğru iletişim

---

⁸⁰ Bir virüsün belli bir doku veya organdaki hücreleri enfekte edebilme yeteneğidir.

⁸¹ Human Leucocyte Antigen, doku yapısı.

kurularak düşüncelerin doğru aktarılması, yeri geldiğinde “hayır” denebilmesi, cinsel partnere sadık olunması ile de alakalı olmaktadır (HATAM, 2019).

HIV’i önleme konusunda tek bir yöntemin uygulanması veya tek bir yaklaşımın benimsenmesi, kendi içinde riskleri de barındırmakta ve HIV salgını kendi başına durduramamaktadır. Örneğin cinsel ilişkide yalnızca prezervatifin kullanılması tek başına yeterli olmayabilmektedir. Birkaç yöntem, müdahale ve yaklaşımın birlikte uygulanması önem taşımakta ve riskleri azaltarak önlem gücünü arttırmaktadır. Örneğin erkek ve kadın prezervatiflerinin kullanılması, ön-maruziyet profilaksisi (PrEP) olarak antiretroviral ilaçların kullanımı, gönüllü erkek tıbbi sünneti (VMMC), seks partnerlerini azaltmaya yönelik davranış değişiklikleri riski azaltma ve koruma konusunda son derece etkili olduğu kanıtlanmıştır. Özellikle madde bağımlılarında temiz, steril iğnelerin ve şırıngaların kullanılması gerekmekte, opiat ikamesi tedavisi ve viral yükü azaltarak ilerlemeyi önlemek için HIV ile yaşayan kişilerin tedavisi gerçekleştirilmelidir.⁸²

HIV bulaş yolları çok çeşitli olabilmektedir. Yalnızca cinsel yolla bulaş gerçekleştiğini düşünmek nasıl bir yanlış algıysa, ortak eşya kullanımında da bulaştığını düşünmek yanlış bir algı olmaktadır. Bu sebeple HIV’in bulaş yolları çok iyi tanımlanmalı ve kendi içerisinde barındırdığı dinamikler ile risklerden korunma yolları saptanmalıdır.

2.3.1.1. Cinsel İlişki Yolu ile Bulaş

Cinsel ilişki yolu ile bulaş, oral, anal ve vajinal cinsel birleşmede, enfekte olmuş semen veya vajinal sıvılarla temas sonucunda gerçekleşmektedir. HIV’nin en yaygın bulaş şekli olarak kabul edilmektedir. Heteroseksüel ilişkide kadından erkeğe veya erkekten kadına, homoseksüel ilişkide erkekten erkeğe veya nadiren de olsa kadından kadına bulaşabilmektedir (Hirschfeld, ve diğerleri, 2003). Gelişmemiş ülkelerde heteroseksüel bulaş daha fazla iken gelişmiş ülkelerde homoseksüel bulaşın daha sık meydana geldiği bilinmektedir (Şahin, Başaran, & Ünal, s. 6). HIV bulaşı

---

⁸² UNAIDS, HIV Prevention, <https://www.unaids.org/en/topic/prevention> (Erişim Tarihi: 31.01.2020)

cinsel kimlik sınırlamalarından bağımsız olarak farklı bütün cinsel yönelimler için geçerli olmaktadır.

Korunmasız gerçekleştirilen her türlü cinsel temasta ve birleşimde HIV bulaşı konusunda risk mevcuttur. Bulaş için, HIV pozitif olan bir birey ile korunmasız gerçekleştirilen yalnızca bir cinsel ilişkide bile enfekte olma olasılığı söz konusudur. Diğer bir yandan cinsel temasla bulaş olasılığı anal ilişkide, temas bölgesinde gerçekleşecek travmatik mikro kanamaların olmasından dolayı artmaktadır. Vajinal cinsel temasta bulaş olasılığının azalmasının yanı sıra, prezervatif ile korunmalı olarak gerçekleştirilen bir cinsel ilişkide olasılık daha da düşmektedir. HIV ile enfekte olan partnerin tedavi olup olmaması da risk faktörlerini etkilemektedir (Dağlı, 2015). Özellikle çok eşlilik durumunda bulaş olasılığı da artmaktadır. Bu sebeple HIV için primer olarak önlem almak önem taşımaktadır.

2.3.1.2. Kan ve Kan Ürünleri Transfüzyonu ile Bulaş

Enfekte olmuş bir bireyden alınan kan ve kan ürünlerinin transfüzyonu ile HIV bulaşının gerçekleşmesinde %90'dan fazla risk bulunmaktadır. Fakat kan güvenlik standartlarının güvencesi ile bağışlanan bütün kan ürünleri taranmakta ve buna uygun olarak kullanımı gerçekleştirilmektedir.⁸³

HIV kanda yoğun bir şekilde bulunmaktadır ve HIV ile enfekte olan bir vericiden alınan kan veya kan ürünleriyle bulaş gerçekleşmesinin yanı sıra doku ve organ nakilleri ile de bulaş gerçekleşebilmektedir. Enfekte kan ya da kan ürünlerinin nakli dışında tam kan, kan hücreleri bileşimi, plazma da HIV'i geçirmektedir (Uzun, s. 48). Bu sebeple kan ürünlerinin transfüzyonu konusunda çok dikkatli olunmalı ve kan alınacak vericiye testler uygulanmalıdır. "1985 yılında antikor testlerinin bulunması ile dünyanın her yerinde kan ve kan ürünlerinin hastaya verilmeden önce HIV yönünden test edilmesi zorunlu hale getirilmiştir." (Tümer & Ünal, 2001).

---

⁸³ <https://www.unaids.org/en/frequently-asked-questions-about-hiv-and-aids> (Erişim Tarihi:03.02.2020)

2.3.1.3. Anneden Bebeğe Bulaş

HIV'in anneden bebeğe bulaşı 15 yaşın altındaki çocuklarda HIV'in görülmesinin en büyük kaynağıdır. HIV'in anneden bebeğe bulaşı, HIV ile enfekte bir anneden bebeğine; hamilelikte, doğum sırasında veya emzirirken (anne sütü yolu ile) gerçekleşmektedir (AIDSinfo, 2018).

HIV bulaşı, anneden bebeğe annenin kanına veya sıvılarına maruz kalma sonucunda çoğunlukla (%50-70) doğum esnasında gerçekleşmektedir (Tümer & Ünal, 2001). Yapılan birçok çalışma, HIV'i ilerlemiş olan kadınlarda hem hamilelik hem de emzirme sırasında bulaş riskinin yüksek olduğunu belirtmiştir. Kandaki yüksek HIV seviyesi, CD4 hücre sayısı ve AIDS tanısının koyulup koyulmamış olması belirleyicilikte önem taşımaktadır (Abrams, 2004, s. 4). HIV'in enfekte anneden bebeğine bulaş riskinin azalmasında, ebeveynlerin bilinçli olmaları ve HIV gibi cinsel yolla bulaşan hastalıklar için gerekli testleri önceden yaptırmaları önem taşımaktadır.

Antiretroviral ilaçlar 2000 yılından itibaren 1,6 milyon yeni enfeksiyonu önlemiş ve bu sayede AIDS'e bağlı çocuk ölümlerinde büyük oranda azalma meydana gelmiştir (UNAIDS, 2016). Bu bakımdan gebelik sürecinde hekim kontrollü antiretroviral tedavi alınması da önleyici bir faktör olmaktadır.

HIV'in bebeğe bulaşının gerçekleşmemesi konusunda gerekli önlemler alındığı sürece bulaş riskini oldukça düşürmek mümkün olmaktadır. Eğer HIV ile enfekte olan anne, gebelik süresince ART almaya devam ederse risk %0,5'e kadar düşmektedir. Doğumun daha önceden planlanmış bir sezaryen ile gerçekleştirilmesi önerilmektedir. Az miktarda da olsa HIV anne sütünde de bulunduğundan, doğum sonrası annenin bebeğini emzirmemesi gerekmektedir. Buna ek olarak yeni doğan ve anne sürekli hekim kontrolünde olmalı ve gerekli tedavilere devam edilmelidir (Pozitif Yaşam Derneği, 2015, s. 15-16). Gelişmiş ülkelerde hamilelikte ART, HIV'in anneden bebeğe geçişini engellemede başarılı olduğu bilinmekle birlikte geri kalmış ülkelerde aynı durum söz konusu değildir (McIntyre & Gray, 2002, s. 219).

2015 yılında 1,8 milyon çocuğun HIV ile yaşadığı ve 150.000 çocuğun da yeni enfekte olacağı ve 110.000 çocuğun da AIDS ilintili hastalıklardan kaynaklı hayatını kaybettiği bilinmektedir. Bu istatistikler kabul edilemeyecek düzeyde yüksektir çünkü

bir annenin antiretroviral tedaviye ulaşma olasılığı olduğunda bulaş %5 e ve daha altına kadar düşmektedir. UNAIDS ve partnerlerinin “Global Plan” ı başlattığı tarihten bu yana anneden bebeğe bulaş konusunda büyük bir aşama kaydedilmiştir. Çünkü, 2015’te hamile olan HIV’li kadınların dörtte birinin ilaçlara erişimi bulunmamaktadır. Tedavi olmadığı sürece de doğan çocukların yarısının iki yaşına kadar yaşamını yitirdiği görülmektedir. HIV ile yaşayan çocukların %50’sinden fazlası hayat kurtarıcı bir tedaviye erişememektedir (UNAIDS, 2016, s. 8).

2.3.1.4. İntravenöz (Damar İçi) İlaç veya Uyuşturucu Kullanımı ile Bulaş

Uyuşturucu madde bağımlılığı ile HIV/AIDS bulaşı arasında bir ilişki söz konusudur. Damar içi kullanılan herhangi bir keyif verici madde, intravenöz yolla bulaş gerçekleşmesi açısından risk faktörü olmaktadır. Madde bağımlılığı durumunda şırınga kullanılarak o maddenin damardan alınması, bulaşıcı hastalıklara yakalanma olasılığını direkt olarak arttırmaktadır. Bir şırınganın birden fazla kişi tarafından kullanılması, aynı şırınganın defalarca kullanılması veya temiz olmaya dikkat edilmemesi sebebiyle bulaş gerçekleşmektedir. Kullanılan maddeye göre değişen şırınga kullanımı ve dolaylı olarak bazı maddelerin cinsel isteği arttırması sonucunda gelişen hiperseksüalite durumu sonucunda ilişkiye girme sıklığı da artmaktadır. Çok eşli olma durumu, ilişki sırasında prezervatif kullanmama sonucunda da cinsel yolla bulaşan hastalıklara yakalanma durumu artmaktadır. Ayrıca aynı şırınganın farklı kişiler tarafından kullanılmasının yanı sıra enjektörün turnike, pamuk gibi kullanılan diğer aletler ile teması sonucunda dolaylı olarak da bulaş söz konusu olabilmektedir (Ögel K. , Erdoğan, Canan, & Buğa, 2007, s. 3-8).

Birçok ilacın keyif verici etkileri yargılamayı değiştirerek ve insanları dürtüsel ve güvensiz davranışlarda bulunmasına yol açabilmektedir. Buna ek olarak uyuşturucu bağımlısı olan kişilerin, uyuşturucu veya para elde etmek için cinsel açıdan da riskli davranışlarda bulunabilmeleri mümkündür (National Institute on Drug Abuse, 2012). Bu durum uyuşturucu kullanımı sebebiyle güvenli cinsel davranışların uygulanmasının ihmal edilmesi sonucunda “cinsel yolla bulaş” gerçekleşmesine yol

açmaktadır. Bu sebeple kişi uyuşturucu kullanıyor olsa da bulunduğu ortam koşullarının risk faktörlerinden uzak olmasına dikkat etmelidir.

2.3.1.5. Mesleki Bulaş

Mesleki bulaş, sağlık sektöründe çalışmakta olan ve HIV pozitif olan bireylerin herhangi bir sebeple tedavisinde görev alan kişiler ile temasıyla mümkün olmaktadır. Sağlık personeline enfekte iğne veya enjektörün batması veya enfekte kişinin vücut sıvılarına temas etmek ile gerçekleşmektedir. Bulaşın gerçekleşmesinde hastanın vücudundaki virüslerin yoğunluğu ve temas edilen sıvıların miktarı da önem arz etmektedir. Vücut sıvıları veya mukoza ile bulaş gerçekleşmesi çok düşük bir ihtimalle (%0,1) gerçekleşmektedir (Şahin S. , 2015).

Sağlık çalışanlarının biyolojik materyaller ile çalışırken dikkat etmesi gereken kurallar ilk kez Amerika Birleşik Devletleri'nde CDC (Center for Disease Control)'de⁸⁴ oluşturulmuştur. Bütün hastaların kan ve vücut sıvıları biyolojik olarak tehlike arz etmektedir. Hastalar ile temas ederken hasta ayrımı gözetmeksizin çok dikkatli olunarak, temastan önce ve sonra elleri yıkamak gerekmektedir. Temas esnasında mutlaka eldiven kullanılmalıdır. Kullanılmış kirli iğneler delinmez atık kutularına atılarak, kan ile vücut sıvısının temas ettiği bütün alanlar herhangi bir dezenfektan veya çamaşır suyu ile temizlenmelidir. İğne batması, sıçramalar gibi birtakım kazalar olduğu durumda derhal bildirilmeli ve gerekli testler yaptırılmalıdır (Akday, Öztaş, & Bozdayı, 2000, s. 4-5).

2.3.2. Damgalama

HIV ile yaşamının ve bu süreçleri fizyolojik olarak deneyimlemenin yanı sıra, HIV'in sosyal boyutlarında öne çıkan damgalama kavramı, HIV ile yaşayan bireylerin psikolojik durumları açısından oldukça önem taşımaktadır.

Damgalama, İngilizce literatürde “stigma” olarak ifade edilmekte ve Türkiye’de de yer yer “stigma” olarak da tanımlanabilmektedir.

---

⁸⁴ ABD Hastalık Kontrol ve Korunma Merkezleri (Centers for Disease Control and Prevention, CDC) ABD'nin Sağlık ve İnsan Hizmetleri Dairesi'nin, kamu sağlığı ve kamu güvenliğinin sağlanması konusunda çalışan bir birimidir.

Stigma kavramının en köklü tanımı Goffman tarafından “Stigma: Notes on the Management of Spoiled Identity (1963)” çalışmasında yapılmıştır. Buna göre Goffman, stigma olgusunun “bir kişiyi derinden itibarsızlaştıran” bir durum olduğunu söylemiş ve “bir kişiye veya insan gruplarına atfedilen olumsuz görüşler ve kalıp yargılar” olarak ifade etmiştir (Ahmedani, 2011, s. 5). Damgalanma toplumun kendi üyeleri tarafından toplumdaki diğer üyelere karşı yapıldığı için sosyal olarak bir gruplanma ve dengesizlik durumu olduğunu; toplumun kendi içerisinde çok fazla ayrıldığını ve birtakım kişileri itibarsızlaştırdığını, kimi zaman psikolojik kimi zaman da fiziksel olarak şiddet uyguladığını söylemek mümkündür.

Damgalama ile iç içe ifade edilebilecek olan sapkınlık ve etiketleme kavramlarının tanımlamaları yapılarak bu kavramların HIV Pozitif bireyler ile AIDS evresindeki bireyler ile olan ilişkisi açıklanacaktır.

2.3.2.1. Damgalamanın Sapkınlık ve Etiketleme Bağlamında Açıklanması

Sapkınlık, toplumun normlarını ve sahip olduğu değerlerini tehdit eden bir olgu olarak psikoloji ve sosyoloji gibi bilimler için bir tartışma konusudur. 1950’li ve 60’lı yıllarda özellikle Chicago Üniversitesi’nde olmak üzere farklı sosyologlar, “etiketleme kuramı” adı verilen bir yaklaşım geliştirmeye çalışmışlardır. Bu yaklaşım bireyin genetik olarak sahip olduğu özelliklerden ziyade belirli insanlara karşı gösterilen “toplumsal etiketler” ve o bireyleri sapkın davranışlara yönlendiren etkiyi araştırmaya yöneliktir (Slattery, 2017, s. 215-216).

Etiketleme kavramını kullanmasa da etiketlemeyi bir teori olmadan önce, düşünce olarak aktaran kişi Edwin Lemert’tır. Etiketleme kuramı içinde yer alarak etiketleme terimini kullanan kişi ise Howard Becker’dır. Becker’a göre sapma, toplum tarafından yaratılan bir olgudur (Mutluer, 1988, s. 222). Howard Becker, “Hariciler” eserinde, kuralları ihlal eden kişileri harici olarak tanımlamıştır. Becker’a göre bütün toplumsal gruplar kurallar koyar ve bu kuralları belirli koşullar dâhilinde dayatmaya çalışırlar. Bu gruplar bazı davranışları doğru bazılarını ise yanlış olarak kabul ederler. Toplumun belirlediği kurallara uymayan kişi harici olarak tanımlanırken, bu kişiye göre ise kendini yargılayan insanlar haricidir (Becker, 2015, s. 21). Becker’in

tanımlamasından yola çıkarak toplumsal olarak sapkın olarak görülen ve etiketlenmeye maruz kalan bireyin bütün dışlanmışlarla birlikte kendi alt grubunu oluşturarak kendini yargılayan kuralların meşruiyetini sorguladığı düşünülebilir. Bunun sonucunda birey kendini toplumun bir parçası olarak görmeyi reddetmektedir.

Bir diğer yandan sapkın davranışı patolojik bir hastalık durumu olarak tanımlamak doğru değildir. İnsan organizması etkin bir şekilde işlevini sürdüremediğinde hastalık durumundan söz etmek mümkündür. Fakat aynı durum davranışlar açısından mümkün değildir. Çünkü belirli bir davranışın doğru veya yanlış olduğuna toplum karar vermektedir ve bu durumda uzlaşım da zordur (Becker, 2015, s. 24).

Toplumsal dışlanmanın uygulayıcı aktörleri olarak her bireyin toplumun bir parçası olduğunu söylemek mümkündür. Toplum yapısını anlamak adına bireylerin sahip olduğu kişilik özelliklerini de irdelemek gerekmektedir. Bu noktada Sokrates felsefesinin temelini oluşturan “nosce te ipsum”⁸⁵ düşüncesinden yola çıkarak kişinin kendini tanımasının; insanlığın ve hayatın anlamlandırılması süreci olduğunu söylemek mümkündür.

Bireysel bir varlık olan insana bu bireyselliği kazandıran “kişilik” adı verilen, başka insanlara benzemeden kendi olduğu ve özgün biçiminde geliştirdiği değerlerdir. İnsan denen varlık kendi kişiliğini çözmeden ve diğer insanların kişiliğini çözümlemeden insan ilişkilerindeki tutum ve davranışlarında karar veremez ve bu şekilde bir yol alması da mümkün değildir. Bu da insanın hem kendisine hem de başkalarına objektif bir biçimde bakabilmesi ve bu sayede analiz edebilmesiyle mümkündür (İsen & Batmaz, 2016, s. 124-125). Toplumda her insan birbirinden ayrı olarak kendi kişiliklerini, hayat görüşlerini yansıtmakta ve kendilerine bir yol çizmektedirler. Bu şekilde birbirinden farklı olsalar da birbirleri ile uyum ve huzur içinde yaşayabilen bireyler kendi yaşadıkları ülkelerin de gelişmesine katkıda bulunabilmektedirler.

Her toplumun bireylere tek tek belirli dayatmalarda bulunduğu düşünüldüğünde, bireylerin topluma uyum sağlayıp sağlamayacağı kişilik açısından

---

⁸⁵ Latince: Kendini tanı, kendini bil.

önem atfeden bir sorundur. Çünkü nasıl davranılması gerektiğini belirleyen bir toplum vardır ve bireyin uyma davranışında değer yargı sistemleri “iyi ve kötü” rol almaktadır. Fakat insanlık tarihine baktığımızda bu değerler hiçbir zaman kapsayıcı olmamıştır ve bazı bireyler toplumun çizdiği sınırların dışına çıkmıştır. Bu normal sınırların aşılması “sapma” davranışı olarak tanımlanmaktadır. Bir diğer yandan “uyma” (conformity) davranışı da sınırların içindeki bireylere atfedilen bir tanım olarak, ilişkiler düzeninin kurallarının(normlar) kabullenilmesidir (İsen & Batmaz, 2016, s. 126-127).

Yüzyıllar boyunca bütün bir insanlık tarihinde, hangi toplumda ve kültürde olursa olsun bir kişinin diğer bir kişi üzerinde otorite kurması ve başka insanlara acı çektirmesini emretmesi ve diğer bir kişinin de bu emri yerine getirmesi durumu mevcuttur. Yetkeci diye tabir edilen ve bütün üstlere, otoriteye boyun eğen, sorgulamadan yalnızca dinleyen bir kişiliğin tespit edilmesinde bilimsel olarak çok fazla sayıda deneyler mevcuttur. Grup yapısı, toplumlarda insanlar arası etkileşimler sonucu oluştuğunda, kurallar, değerler ve standartlardan oluşan üstyapı ile ayrılmaz bir bütün olarak devamlılığını sürdürmektedir. Bu üst yapı diye tanımlanan olgu da grubun sosyal normlarıdır (Batmaz, 2006, s. 309-310). Fakat bu yapılanma daima bireyler üzerinde kısıtlayıcı bir faktör olarak varlığını sürdürdüğü için, kişilerin kendi benliklerini yansıtmalarına olarak vermemekte ve korku ile insanları sistem içerisinde adeta tek tipleştirmeye kadar götürebilmektedir.

İnsan olarak tanımlanan ve kişiliği, korkuları, bağılılıkları, alışkanlıkları olan organizma toplumda kabul görmek adına gösterdiği davranışların ötesinde, çoğunlukla kendi sınırlarını çizdiği, güvendiği alanından çıkmak ve farklı dünyalar görmek istemez. İnsan sahip olduğu şeyleri öğrenir, tanır ve onlara sıkıca tutunarak güvendiği yerde kalır, özgürlükten kaçır. ⁸⁶ Öyleyse insan kendini güvendiği ve sahip olduğu tüm şeylerden ibaret olarak tanımladığında, herhangi bir durum sonucunda onları yitirdiğinde kendini ve kendi kimliğini de de yitirme tehlikesi ile karşılaşması muhtemeldir. Bunun sonucunda her şeyini, varlığını ve özgüveni yitirmiş, yıkılmış bir birey tablosu görülmektedir (Fromm, 2015, s. 45). Bu durumu şu açılardan

---

⁸⁶ Erich Fromm’un “Özgürlükten Kaçış” adlı kitabının konusudur.

değerlendirmek mümkündür; öncelikle insan, sahip olduğu sağlığını fizyolojik veya psikolojik olarak yitirebilir ve bu durumda bir etiketlenme, dışlanma tehlikesiyle karşı karşıya kalabilir. Bir diğer yandan toplum tarafından kabul görmediğinden sosyal statüsünü, varlığını yitirebilir. Topluma sıkı sıkıya bağlı olan birey de kendi isteğiyle olmasa dahi bir şekilde dışlanmanın öznesi konumunda olabilir. Sistemden, toplumdan, gruptan, yöreden dışlanmak ise kişileri olumsuz açıdan etkilemekte, bu durum toplumun kendi yapısına da derinden zarar vermektedir.

2.3.2.2. HIV’li Bireyler ve AIDS Evresindeki Bireylerin Toplumda Damgalanması

Dünya çapında HIV/AIDS ile yaşayan insanlar HIV/AIDS pandemisinin başlangıcından itibaren sosyal gruplar tarafından damgalanmaya maruz kalmışlardır (Herek, Capitanio, P., & Widaman, 2002, s. 371). Buna rağmen, HIV/AIDS damgalanmasının varlığı ile mücadele çabaları devam etmekte ve bu çabalar bireysel, toplumsal, ulusal ve küresel olarak bir meydan okuma olarak görülmektedir (Piot & Seck, 2001, s. 1107). Damgalanma birçok toplumda derinden hissedilmekte ve HIV ile AIDS insanların konuşmaktan bile çekindiği, çoğu zaman kaçtığı ve sessiz kaldığı bir olgu haline dönüşmekte ve görmezden gelinmektedir.

UNAIDS, 2030 yılına kadar AIDS’i bitirmeyi hedeflemektedir. Günümüzün bilim ve araçları HIV’in önlenmesini olanaklı kılmaktadır. Fakat AIDS’e halk sağlığını tehdit eden bir unsur olarak son vermek mümkündür; bunun için tüm toplumun birlikte eşitlik için, insan haklarını korumak için ve ayrımcılığa olanak vermemek için gayret göstermesi gerekmektedir (UNAIDS, 2016, s. 2).

Tüm iyi niyetli yaklaşımlara rağmen sağlık iletişimcilerinin, hastalıkların önlenmesi ve hastalıklar konusundaki risklerin azaltılması adına korkuyu ve negatif duyguları bir motivasyon unsuru olarak belirlemeleri sebebiyle toplumsal olarak damgalama devam etmektedir. Bu sebeple, oluşturulan kampanyalar, HIV/AIDS ile enfekte olma korkusunu azaltmak adına istenmeden de olsa HIV/AIDS ile yaşayan insanların korkmasına sebep olmuşlardır (Witte, Meyer, & Martell, 2001).

Toplum yanlısı mesajların eğlence programlarına yerleştirilmesi ile hedef kitlelerini daha iyi belirleyerek HIV ile ilişkili davranışları ve tutumları inkâr

potansiyeli, olumsuz tepki ve duygular oluşmadan ve korkuyla ilişkili mesajlara başvurmadan değiştirmeleri mümkündür (Janis & Feshbach, 1953, s. 80). Fakat her şeye rağmen sağlık iletişimi kampanyaları bazı açılardan olumsuz duyguların oluşmasına yol açabilmektedir. Bu durum, toplumda bu hastalıklara sahip bireyler veya hastalığa yakalanma riski olan bireyler açısından damgalamayı arttırıcı bir faktördür.

Damgalamayı, bazı hastalıklara sahip olan kimselere karşı toplumun belirli bir tavır alması olarak tanımlamak mümkündür. Bu tavır alma durumu da ilerleyen süreçlerde o kişileri toplumdan dışlamaya kadar varmaktadır (Arslan & Şener, 2009, s. 53). Bu durum HIV/AIDS için düşünüldüğünde, AIDS'in özellikle cinsel sapmalar, cinsel davranışta bilinçsizlik ve sorumsuzluk sonucu geliştiği düşüncesi damgalamayı kolay bir hale getirmektedir. Toplum genel olarak bu virüs ile enfekte olma durumunu o kişinin zaaflarına, zayıflıklarına ve umursamazlıklarına bağlamaktadır. Şiddet biçimi ve şiddeti her ne kadar toplumdan topluma ve kültürden kültüre değişiyor olsa da psikolojik anlamdaki şiddetin bu gruplara büyük oranda gösterildiği gerçeği mevcuttur (Oran & Şenuzun, 2008, s. 5).

80'li yıllarda fark edilen HIV/AIDS'in ortaya çıkışından bu yana bir grup insanın psikolojik şiddete çok daha fazla maruz kaldığını söylemek mümkündür. Özellikle eşcinseller, seks işçileri, damar içi uyuşturucu kullanan bağımlılar hastalığın kaynağı olarak görülmüşlerdir. Aynı zamanda bu gruplar, hastalığı yayarak toplumu ciddi bir tehlike altında bırakacak olan "sapkın", "tehlikeli" gruplar olarak nitelendirilmişlerdir. Hastalığın bu gruplar için bir ceza olarak nitelendirilmesinin ve bu durumu hak ettiklerinin düşünülmesinin yanı sıra, bu gruplara uygulanacak olan ayrımcılık da dışlamanın bahanesi olarak kullanılmıştır (Çokar, Anıl, Sert, Sözen, & Kayar, 2005, s. 10).

Tüm dünyada ve Türkiye'de AIDS'in bir hastalık olmaktan ziyade sosyolojik anlamda yol açtığı bir korku durumu mevcuttur. Bu hastalığa sahip olan insanlar toplumda mikrop, hastalık saçtığı ve tehlike oluşturdukları yönünde yapılan suçlamalara maruz kalmaktadırlar. Bu sebeple bu suçlamalardan hastalığın kaynağı olarak görülen bir grup insan, HIV pozitif veya AIDS evresinde olmasa da

etkilenmektedir. Önceleri yoğun olarak eşcinsel erkeklere yönelik olan bu suçlamalara ve damgalamalara ve çeşitli ayrımcılıklara artık seks işçileri ile transseksüel bireyler de maruz kalmaktadır (Çokar, Anıl, Sert, Sözen, & Kayar, 2005, s. 11-12).

Kültürler ve inanç sistemleri de birtakım hastalıklara karşı oluşan davranışları şekillendirmektedir. Bir toplumun sahip olduğu tüm değerler, damgalamanın olduğu noktada varlıklarını korumaktadırlar. Ayrımcılık, toplumun kişileri hastalıklar üzerinden yargılaması sonucunda meydana gelerek kişilerin hatta onların yakın çevrelerinin olumsuz durumlar ile baş etmesi ile sağlık hizmetlerinden yararlanması haklarına zarar vermektedir. Hatta çoğu zaman medya da bu ayrımcılığa ve damgalamaya destek vermektedir. Daha önceleri, tedavide olumsuz sonuçların alındığı tüberküloz ve sifiliz gibi hastalıklarda, günümüzde tedavi yöntemlerin gelişmesiyle birlikte damgalama da azalmıştır. HIV/AIDS de ortaya çıktığı günden bu yana özellikle hastalığın en sık cinsel yol ile bulaştığının ve hastalık ortaya çıktığında görülen ilk bulaş vakalarının eşcinseller olması sebebi ile damgalamaya konu olmuştur (Oran & Şenuzun, 2008, s. 4). Oysaki insanları toplumdan şiddet ve ayrımcılık ile uzaklaştırmayı ve onları yitirmeyi seçmek yerine onları kazanmak için uğraşmak, bireyleri ve toplumları bilinçlendirerek hastalıklar ile bu şekilde savaşmak, bir şekilde HIV pozitif bireylere ise onları dışlamadan, eskiden nasılsa yine öyle davranarak güçlü bir toplum oluşturmak gerekmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

HIV POZİTİF BİREYLER İLE AIDS EVRESİNDEKİ BİREYLER VE TOPLUMSAL ÇEVRELERİNİN SINEMA FİLMLERİNDE TEMSİLİNİN SAĞLIK İLETİŞİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Bu bölüm, Türk ve Dünya sinemasında HIV/AIDS'in temsili, nitel “*qualitative*” içerik analizi yöntemi kullanılarak, sinema filmlerinde sağlık iletişimi ile alakalı olan mesajların incelenmesi ve verilmek istenen asıl anlamlar üzerinde durularak yorumlanmasını kapsamaktadır.

İçerik analizinin biçimi belirlenirken Kimberly A. Neuendorf tarafından 2002 yılında yayınlanmış olan “The Content Analysis Guidebook” kitabından bir rehber olarak faydalanılmıştır.

İletişim, gazetecilik, sosyoloji, psikoloji ve diğer birçok disiplinde kullanımı altmış yıldan uzun bir geçmişe sahip olan içerik analizi, nitel araştırma yöntemleri içerisinde gittikçe büyüyen bir hızla popüler olmakta ve birçok araştırmada yaygın olarak kullanılmaktadır. İçerik analizini kısaca mesaj karakteristiklerinin sistematik, objektif ve nitel bir biçimde analizi olarak tanımlamak mümkündür (Neuendorf, 2002, s. 1).

Kimberly A. Neuendorf, “Linguistic and Semantic Networks” tanımlamasını yaparken, linguistic yani dilbilimin doğal insan konuşmasının yapısının bir araştırması olduğunu belirtir ve bu noktada söz dizimi çalışmalarının semantic yani anlambilimsel olarak verilmek isteneni ortaya çıkardığını gösterir. Aynı zamanda dil, kavramların iletişim ağı ve onlar arasındaki ilişki olarak temsil edilebilir. Bu ağ, dilin sosyal yapısı, günümüzde mevcut olan sosyal bilginin bir yansıması olarak da düşünülmektedir (Neuendorf, 2002, s. 12).

Buradan yola çıkılarak filmlerdeki karakterlerin yaşadıkları olaylar çerçevesinde kullandıkları dilde hangi mesajların verildiği, verilmek istendiği analiz edilmiştir.

Her şeyden önce araştırmanın konusu olan problem, ülkemizde ve dünyada HIV pozitif olan bireyler ve AIDS evresini yaşamakta olan birçok insanın toplumun

gözünde algılanış biçiminin yanlış olmasına dayanmakta ve bu sebeple bir gruba karşı duyulan önyargılar ve damgalama sonucunda bireylerin psikolojik sağlıklarının ve toplumdaki konumlarının tehlike altında olmasıdır.

Araştırmanın amacı ise bütünüyle, sinema filmleri gibi çok büyük kitlelere hitap eden iletişim araçlarında, söz konusu filmlerdeki karakterlerin davranış biçimlerinin ve söylemlerinin ne kadar doğru olduğunu ve bu mesajların ne ölçüde yapılandırıldığını saptamak ve çıkarımlarda bulunmaktır.

Bir içerik analizi yöntemi olarak, dilbilimsel ve anlam bilimsel açıdan ele alınacak konu için öncelikle birtakım içerik kategorileri belirlenmiştir. Bunlar: “bilgilendirme, damgalama ve korku” dur. Bu bağlamda seçilen örneklemeler ise; Türk Sinemasından bir film: “İncir Reçeli” ve Dünya Sinemasından beş film: “Longtime Companion (Kalıcı Dostluk), Philadelphia, The Normal Heart (Kalbin Direnişi), 120 Battements Per Minute (Kalp Atışı Dakikada 120), Dallas Buyers Club (Sınırsızlar Kulübü) filmleridir.

HIV taşıyıcılarının ve AIDS evresindeki bireylerin inkâr, kabul ekseninde yaşadıkları kişisel süreçlerin ve psikolojik durumlarının yanı sıra, toplumsal normların ve sosyal çevrenin tutumlarının etkisi de tespit edilmiştir. Kitlelere dünya çapında hitap eden ve her yaştan birey için ulaşılabilirliği kolay olan sinema filmlerinin, sağlık mesajlarını iletmedeki etkisi ve mesajların doğruluğu incelenmiştir.

Bu bağlamda bilgilendirme unsuru, verilen sağlık mesajının niteliğinin ne olduğunun, hedef kitle ve gruba doğru bilgiler aktarılıp aktarılmadığının incelenmesinde önem arz etmektedir. Damgalama unsuru, toplumda HIV/AIDS’li bireylerin konumunu ve bu bireylerin toplumda ne derece görünür veya kabul edilir olduğunu saptamada önemlidir. Korku unsuru ise, verilen sağlık mesajının, hedef kitleyi harekete geçirmede ve bilgilendirilmesinin sağlanmasında korkunun bir araç olarak kullanıp kullanılmadığının incelenmesini kapsamaktadır.

3.1.Türk Sinemasında HIV/AIDS Konulu Filmler

Türkiye’de sağlık iletişimi uygulamalarında yapılandırılan mesajların hedef kitle ve gruplara aktarımında sinemanın kullanılmasında, incelemeye konu olacak

yalnızca bir film mevcuttur: İncir Reçeli. Mesajların yoğunluğu göz önünde bulundurulduğunda HIV/AIDS ile ilgili olarak Türkiye’de çekilmiş olan mevcut başka herhangi bir filme ulaşılammıştır. Filmin analizi “bilgilendirme, damgalama, korku” unsurları bağlamında HIV/AIDS ile ilgili olan sağlık mesajlarının yorumlanmasını içermektedir.

3.1.1. İncir Reçeli (2011)

3.1.1.1.Filmin Künyesi

İncir Reçeli	
Ülke ve Tür	Türkiye / Romantik-Dram
Yönetmen ve Senarist	Aytaç Ağırlar
Görüntü Yönetmeni	Metin Turguç
Yapımcı	Tiglon
Film Müzikleri	Engin Bayrak, Aa Film Yapımcı Kalan Müzik
Süre	1 Saat 35 Dakika
Vizyon Tarihi	11 Şubat 2011
Oyuncular, Karakterler	Halil Sezai Paracıkoğlu: Metin, Melike Güner: Duygu, Sinan Çalışkanoğlu: Erol, Barbara Laurens: Lisa, Selim Akgül: Cemil, Mustafa Uzunyılmaz: Selim

Tablo 1: İncir Reçeli Filminin Künyesi

Şekil 1: İncir Reçeli Filminin Afişi

3.1.1.2. Filmin Olay Örgüsü

Metin, İstanbul Galata'daki evinde tek başına yaşayan ve her gün gittiği bir bar olan 30'lu yaşlarında bir senaristtir. Belirlediği çizgiler içerisinde yaşayan Metin'e dışarı çıktığı zamanlarda genellikle arkadaşı Erol eşlik etmektedir. Erol'un âşık olduğu ve barın müzik grubunun solisti olan Lisa adlı kadın ise Metin'e âşıktır.

Metin her gün gittiği barda barın kapanış saatinde körkütük sarhoş olmuş bir kadını, kadın başka insanların istismarına maruz kalmaya ramak kala alıp kendi evine götürür. Duygu sarhoşluktan kendi evinin adresini söyleyememekte ve sürekli aynı cümleyi tekrar etmektedir: "sevişmek yok". Eve gittiklerinde aralarında cinsel olarak hiçbir şey yaşanmamıştır ve Metin ertesi sabah uyandığında kadın ardında bir not bırakıp gitmiştir: "bana kahvaltı borcun var".

Metin, televizyon programları için ürettiği skeçlerin yanı sıra bir drama film senaryosu yazmak istemekte ve bunun için ciddi anlamda çaba göstererek bir film yapımcısı ile ara ara görüşmektedir. Bütün emeklerine rağmen yazdığı senaryolar kitleler tarafından kabul görmeyeceği gerekçesi ile yapımcı tarafından yeterli bulunmayarak reddedilmektedir.

Ertesi gün Duygu daha önce karşılaştıkları bara gider ve orada Metin ile yeniden karşılaşırlar. O gece yine Metin'in evine giderler ve aynı şekilde birlikte uyumalarına rağmen aralarında cinsel bir yaklaşma yaşanmaz. O sabah kahvaltı yaptıkları sırada Duygu incir reçeli alarak gelir ve Metin'e incir reçelini çok sevdiğini söyler. Duygu ile Metin'in yakınlıkları günden güne artmaktadır.

Metin bir gün eve giderken tesadüf eseri Duygu'yu bir adamla bir mekânda görüşürken görür, bunun üzerine Duygu ile Metin göz göze gelirler fakat Metin hiçbir şey söylemeden oradan geçip gider. Aynı akşam Duygu ile Metin, Metin'in evinde çok güzel bir sofraya hazırlayarak rakı içerler. O akşam Metin, mekânda birlikte oturdukları adamın kim olduğunu sorduğunda Duygu "aile dostumuz" der ve daha fazla bir açıklama yapmaz. Duygu ile Metin o gece alkolün etkisi ile cinsel olarak yaklaşmak isterler fakat Metin öpüşmek için yaklaştığında Duygu başını eğerek bu yaklaşmayı reddeder.

Metin arkadaşı Erol'a hayatında biri olduğunu söylediğinde, Erol Metin'in kadınla ilgili bildiği tek şeyin ismi olduğunu öğrenir ve alaylı bir tavırla "önce bir tanışın" der.

Devamındaki sahnelerde Duygu ile Metin'in sürekli Metin'in evinde kaldıkları fakat aralarında cinsel olarak hiçbir yakınlaşma olmadığı görülmektedir. Bu anlamda hiçbir sorgulama olmamakta ve konu hakkında konuşulmamaktadır. Birlikte kaldıklarında birbirlerine sırtlarını dönerler ve yalnızca ayakları temas edecek biçimde uyurlar.

Ertesi sabah uyanıp birlikte kahvaltıya gittiklerinde Metin, Duygu'nun kolundaki dövmesinin anlamını sorar.

Duygu: "Melek, kendim yaptım. Annem öldükten sonra yapmıştım."

Metin: "Nasıl oldu?"

Duygu: "Yaparken biraz acıdı tabii."

Metin: "Annemi sormuştum."

Duygu: "İntihar etti."⁸⁷

Duygu Metin'e babasının şehir dışında yaşadığını söyler. Bütün günü birlikte geçirirler ve akşam eve dönerken yemek ve rakı için malzeme alırlar; tam eve girerlerken Metin sigara almayı unuttuğunu fark eder ve eve henüz girmeden sigara almak için yola koyulur. Duygu ise eve girip sofrayı hazırlamaya başlar. Sofrayı hazırlarken yanlışlıkla bir bardak kırar ve her yere dağılmış cam kırıklarını yerden toplarken eli kesilerek zemine bir damla kanı düşer. Duygu soğukkanlı fakat endişeli bir ifade ile parmağına bakar, sonra sakince yerleri çamaşır suyu ve bez ile sert bir biçimde defalarca siler. Metin eve döndüğünde Duygu'nun lavaboya girdiğini düşünmektedir; saatlerce bekler, lavabodaki açık bırakılmış ışığa bakar ama Duygu bir daha dönmek üzere çoktan gitmiştir.

Bu olay yaşandıktan bir süre sonra Metin ve Duygu metroda karşılaşırlar.

Duygu: "Bir şeyler söylemem gerekiyor değil mi?"

Metin: "Gerekmiyor, bir şey söylemek sana göre değil, sen bir şeyler söylemeden gidersin değil mi? Hem de öyle bir gidersin ki, bırak yaşamayı insanın nefes alması bile yarım kalır. Öyle bir şey

---

⁸⁷ İncir Reçeli Filmi, 32:07

söylemeden gidersin ki üzerine milyonlarda şey söylenir. Sen bana bir şey söyleme Duygu git, sadece git.”

Duygu: “Ben hiç gitmedim.”

Metin: “Yanlış, sen hiç gelmedin. Ben beynimde âşık olacağım kadını yarattım ve onunla yaşadım. Muhtemelen şu an insanlar kendi kendime konuştuğum için bana gülüyorlardır. Sen hiç yoksun.”

Duygu: “Ben gitmedim, kaçtım.”

Metin: “Benden mi kaçtın? Defalarca koynunda yatıp kılına bile dokunmayan adamdan mı kaçtın?”

Duygu: “İşte bundan kaçtım. Her şeyi senin gibi görebilmeyi o kadar çok isterdim ki.”

Metin: “Ben ne görüyordum peki? Adres yok, telefon yok, seninle yatıyorum sabah kalkıyorum hiç kimse yok.”

Duygu: “Önemli olan...”

Metin: “Önemli olan ne biliyor musun, önemli olan benim senin kokunu almış olmamdı. Önemli olan, ilk defa yarattığım geri zekâlı karakterler dışında kanlı canlı birine âşık olmuş olmamdı. Ben söyleyeyim, sen bencilsin.”

Duygu: “Ben HIV pozitifim, yani senin anlayacağın AIDS'im.”⁸⁸

Der. Bu sırada Duygu'nun gözleri dolmuş ve Metin'in dünyası adeta başına yıkılmıştır. O gece yine Metin'in evinde birlikte uyurlar. Sabah uyandıklarında Metin bilgisayar başında tedavi yöntemlerini araştırmaktadır.

Duygu: “Yok. Sadece ilaçlar ile ömrünü uzatıyorlar. Cinsel ilişki ve kan yoluyla bulaşıyor. Havludan, çataldan, bıçaktan, kaşıktan ve sudan bulaşmaz. Ten temasıyla, tokalaşarak bulaşmaz. Yapılan araştırmalarda sadece bir kişinin bu hastalığı öpüşerek kapıldığı tespit edilmiş ki onlarda da yoğun dış eti kanaması varmış. Ama bir kişi de olsa risk risktir. Erkek hastaların vücudunda küçük yaralar çıkıyor, şükür ki benim benim pürüzsüz kalacak. AIDS, hastalığın son evresi aslında kimse AIDS'ten ölmüyor. Yani HIV Virüsü vücudun bağışıklık sistemini çökertiyor ve böyle grip bile olsan karşı koyamaz hale geliyor ve yavaş yavaş ölüyorsun. Başka soru?”⁸⁹

Der ve kahvaltı etmeye giderler. Metin bu duyduklarından sonra iyice umutsuzluğa kapılmıştır. Kahvaltı yaptıkları sırada;

Metin: “Neden tedavi olmuyorsun?”

Duygu: “Denemedim mi zannediyorsun? Bu ülkede HIV virüsü taşıyan hastaların elini doktorlar bile sıkımsıyor. Sen bir de dışardaki insanları düşün. Tedavi süreci başlayınca bir şekilde duyulur, sonra insanların bana nasıl davranacağını bilseydin, inan bana tedavi ol dediğine pişman olurdun.”

Metin: “Peki babanın bu durumdan haberi var mı?”

Duygu: “Haberi var ve sanırım beni en iyi o anlıyor.”

Metin: “Bir AIDS hastasının ömrü tedavi ile nasıl uzatılıyor?”

Duygu: “AIDS değil, HIV pozitif. Her gün bir avuç ilaç alarak uzun süre yaşanabiliyor.”

Metin: “Birlikte geçireceğimiz uzun bir süre, bunun bir önemi yok mu senin için?”

---

⁸⁸ İncir Reçeli Filmi, 39:42-42:00

⁸⁹ İncir Reçeli Filmi, 43:58-44:29

Duygu: “Birlikte geçiremeyiz ki bitanem. Tekrar tedaviye başlayınca bu duyulacak. Senin benim yanımda olduğunu gören insanlar sana da benden farklı mı davranacaklar sanıyorsun?”⁹⁰

Bu noktadan sonra birbirlerini, otobüs durağının camını aralarına alarak camın üstünden öperler.

Duygu: “Bunun nasıl başıma geldiğini sormadın hâlâ.”

Metin: “Sana bunu yapının karşıma çıkmasından korkuyorum.”⁹¹

Metin ile Duygu geceleri aynı bara gitmeye, fazla miktarda alkol almaya devam etmektedirler.

Duygu: “Çocukken oturduğumuz mahallede arkadaşlarımla saklambaç oynardık. Saklandığım yerde bulamayacaklar beni diye ödüm kopardı (...) Hastalığımı öğrendikten sonra da hep saklandım. Saklandığım yerden hiç çıkmadım. Birçok şeye ihtiyaç duydum ama sıktım dişimi. Çünkü insanlar acımasız, tahammülsüz. Hemen sobelerlerdi beni. Sonra sen geldin, saklandığım yatağın altına başını uzattın.”

Metin: “Saklanacak yer arıyordum.”⁹²

Duygu bir sabah Metin’in evinde uyanır ve gizlice kendi evine gitmek için kapının önünde ayakkabısını bağlarken yanlışlıkla dik duran bir şemsiyeyi yere düşürür fakat çıkan sesin Metin’i uyandıracağını hesaba katmaz. Duygu, Metin’in uyanmadığını zannederken Metin çoktan uyanmıştır ve camdan baktığında Duygu’yu giderken görerek, onu takip etmeye karar verir. Duygu’nun hâlâ nerede yaşadığını bilmemesi onun merakını tetiklemektedir. Bu takip sonucunda Metin, Duygu’nun yaşadığı evi öğrenmiştir. Metin başka bir gün Duygu’dan habersiz o eve giderek kapıyı çalar; kapıyı açan herhangi biri olmadığı için de kapıyı kırar. Karşısına tek başına, oksijen maskesine bağlı, kollarında lezyonlar olan orta yaşlı bir adam çıkar. Adamın yatağının başucunda ise Duygu’yla rakı içtikleri samimi bir fotoğraf vardır. Metin, hasta adamın yatağının yanına oturur ve sinirli bir şekilde konuşmaya başlar.

“Biliyor musun, işte sırf bu yüzden Duygu’ya sormadım. Ona bunu yapan hayvanın karşıma çıkarsa ne yapacağım konusunda hiçbir fikrim yoktu. Hâlâ da yok. Bunu söylemek çok zor ama şu an karşımda sağlıklı olmanı o kadar çok isterdim ki. Canını ben yakmak isterdim. Ama senin kaybedecek bir şeyin yok dimi? Bana cevap bile veremiyorsun. Çünkü bitmişsin sen, ölüyorsun. Hadi bana bir şey söyle. Fişini çekmem için bana bir sebep ver, hadi. Hadi bana bir şey de bir şey de bana, bir şey de! Hayatta âşık olduğun tek kadını zehirledim de hayatta âşık olduğun tek kadını gözünün önünde her gün biraz daha eritiyorum de (...)”⁹³

⁹⁰ İncir Reçeli Filmi, 44:48-45:42

⁹¹ İncir Reçeli Filmi, 46:48

⁹² İncir Reçeli Filmi, 52:30

⁹³ İncir Reçeli Filmi, 59:12

Der, daha çok sinirlenir ve oradan ayrılmak için kapıya yönelir. Kapıdan çıkarken, bakıcı olduğu belli olan bir kadın da içeriye girmektedir.

Metin bu olayın üzerine sürekli alkol alarak ve Duygu'dan kaçarak onu görmeyi reddetmektedir. Bir gece deniz kenarına giderek alkol almaya orada devam eder. Metin'i merak eden ve soruşturan Duygu onu sahil kıyısında bularak gülümseyerek yanına gider.

Duygu: "Neye içiyoruz aşkım?"

Metin: "Bugün eziklere içiyoruz aşkım, yani bana. Ya da bir dakika vazgeçtim. Bugün aşkımızın katilinin ölümüne içiyoruz. Kablolar içinde çırpanan katilimize. Bugün yarın ölür. Hoş ölürse kurtulur ya."

Duygu: "Kimden bahsediyorsun sen?"

Metin: "Senin eski sevgilinden. Benim celladımdan. Ben karşıma çıkmasından korkarken sen götürdün beni ona."

Duygu: "Beni takip mi ettin?"

Metin: "Ben yine kaçacaksın diye çok korktum. Benim kuş beynim her şeyi anlayabilir. Her şey olabilir, insanın başına her şey gelebilir. Ama "olgun" erkeklerden hoşlanman. Bedenin bu kadar ucuz muydu bilemedim."

Duygu: "Asıl ucuz olan ne biliyor musun, beş kuruş vermeden savurduğunuz yargılarınız."94

O günden sonra Metin bir süre daha çevresindeki insanlarla görüşmesine ve hayatına devam etmesine rağmen depresyondan çıkamamaktadır. Bir gün yine daha önce gittiği Duygu'nun evine gitmeye karar verir fakat evde hiç kimse kalmamıştır ve tadilat yapılmaktadır. Orada orta yaşlı bir kadın ile karşılaşır.

Metin: "Burada hasta biri vardı."

Kadın: "Selim Bey, kiracımdı, vefat etti."

Metin: "Ben onun yanına gelen renkli saçlı bir bayanı arıyorum."

Kadın: "Kızı Duygu, babasının vefatından sonra durmadı buralarda."95

Metin'in dünyası yeniden başına yıkılır; kendini eve kapatır, kimse ile konuşmaz, telefonu açmaz, kapıcı Cemil ise her şeyi kapısına bırakır ve ona gözükmeden oradan ayrılır. Metin bir nevi depresyon yaşayarak sürekli yalnız kalır, düşünür, gitar çalar, şarkı söyler ve rakı içer. Renkli kâğıtlara daha önce Duygu'nun kendisine söylediği cümleleri ve yaşadıklarını yazarak evin duvarlarının her noktasına

⁹⁴ İncir Reçeli Filmi 1:03:40-1:05:19

⁹⁵ İncir Reçeli Filmi, 1:14:48-1:15:06

yapıştırır. Günlerce eve kapandıktan ve aldığı notlar ile hayalindeki filmi yazdıktan sonra bir gün dışarı çıkarak kitapçıdan bir kitap alır. Bu kitap: “John R. Atkinson, Bir AIDS’linin Yolculuğu” kitabıdır.

Duygunun tedaviyi reddedip ölümü cebinde taşıırken, ölümsüz olmak istediğini söylemesi üzerine Metin’in bu filmi yazmaktaki amacı Duygu’yu ölümsüz kılmaktır. Yapımcı tarafından “İncir Reçeli” filminin çekilmesine karar verilmesinin ardından çalışmalara başlanır.

Filmin gösterim gününde, Duygu’nun daha önce bir mekânda oturduğu adam “Doktor Tayfun Bey” oyuncu koçu olarak galada görülmektedir. Metin onu görüp tanıdığında oldukça saldırgan bir tavırla Duygu’nun nerde olduğunu sorar Tayfun Bey, Yurt Hastanesi’nde olduğunu söyler. Metin elinde filmin afişi ile koşarak Yurt Hastanesi’ne Duygu’nun yanına gider.

Duygu: “Babam bu hastalığı evimize taşıdığında ben daha doğmamışım. Annem aylarca bana emzirdiğinin süt olduğunu sanmış. Gerçeği öğrenince hem babamın aldatmasına hem de beni zehirleyişine dayanamadı ve tedaviyi bıraktı. İntihar etti dediğinde yalan söylememiştim. Ben de annemin yolundan gittim. Herkesin hastalığını yüzüne vurarak yaşayacağın uzun bir ömürdense, herkesmiş gibi davranılarak yaşanan kısa bir ömür daha iyi sevdiğim. Doktorlar soğuk algınlığından öleceğimi söylediler. Ne komik dimi. Bu hastalık insanı önce yaşarken öldürüyor. Bana nefes alan hiçbir şeyi sevme hakkı vermediler. Ben de incir reçelini sevdim. İncir reçeli sendin aşkım.”⁹⁶

Bu konuşmasının üzerine Duygu hastane bahçesinde hayata gözlerini kapatır.

3.1.1.3.Sağlık İletişimi Açısından Bilgilendirme, Damgalama ve Korku Unsurları Bağlamında İncelenmesi

Söz konusu inceleme, bir önceki başlıkta verilen filmin olay örgüsü ve ilgili diyaloglar esas alınarak gerçekleştirilmiştir.

Pozitif Yaşam Derneği, İncir Reçeli filminde HIV ile alakalı bilgilendirme mesajlarının senaryoyu farklı kılmak adına hedef kitlelere yanlış aktarıldığını belirtmiştir. Yönetmen Aytaç Ağırlar filmi çekmeden önce 4 Kasım 2009 tarihinde Pozitif Yaşam Derneği ile toplantı yaptığında HIV/AIDS ile ilgili tüm yanlış bilinenlere ve doğrularının ne olduğuna yer verilmiştir. Bilgi paylaşımında, Pozitif Yaşam Derneği her zaman gönüllü olmak istediğini belirtmiştir. Fakat tüm bunlara

---

⁹⁶ İncir Reçeli Filmi, 1:28:20

rağmen “İncir Reçeli” yanlış bilgiler ile seyirci ile buluşmuştur (Pozitif Yaşam Derneği). Pozitif Yaşam Derneği’nin de belirttiği gibi, İncir Reçeli filmi dramatik öğeleri kullanarak ve kişilerin duygularına hitap ederek daha çok izleyici kitlesine erişebilmek adına birçok yerde HIV ve AIDS ile alakalı yanlış bilgilendirme mesajları ile yanlış söylemleri yansıtmaktadır

İncir Reçeli filminde Duygu, HIV’i vücudunda taşıyan karakter olarak HIV/AIDS konusunun temelinde konumlandırılmış kişidir. Sevgilisi Metin ise Duygu’nun en yakınındaki birey olarak Duygu’nun yaşadığı tüm süreçlere ortak olmaktadır. Duygu bu süreçleri tüm korkularına rağmen olağan kabul ederek pozitif ve gülümseyerek karşılarken (bir nevi maske takarken) Metin çoğu durumunda saldırgan bir tutum takınmakta ve hislerini dışarıya olduğu gibi yansıtmaktadır.

Bilgilendirme: HIV taşıyıcısı bireylerde alkol kullanımı, hastalığın bulaşıcılığı, virüs replikasyonu ve tedavi etkinliği gibi çeşitli açılardan riskli görülür. Alkol kullanımının fizyolojik zararlı etkilerinin yanı sıra, kişinin davranışlarına ve psikolojisine de olumsuz etkileri bulunmaktadır (Pandrea, Happel, Amedee, Bagby, & Nelson, 2010, s. 203). Duygu ile Metin’in filmin başlangıcından sonuna kadar yer yer fazla miktarda alkol aldıkları görülmektedir. Alkolün psikolojik ve davranışsal etkileri boyutunda düşünüldüğünde, alkolün verdiği rahatlama hissi sayesinde cinsel olarak bir birliktelik yaşanma olasılığı artmaktadır. Bu noktada Duygu iradesini ortaya koyarak, alkolün etkisiyle yakınlaşma noktasına geldikleri anlarda Metin’i reddetmektedir. Metin ise her ne kadar sebebini bilmese de Duygu’ya hiçbir zaman ısrarcı davranmayarak onun bu kararına saygı duymaktadır. Metin ile Duygu aynı yatakta uyuduklarında birbirlerine yalnızca ayakları temas etmektedir. Hatta Metin, Duygu’nun HIV pozitif olduğunu öğrendiği zaman cinsel yakınlaşma durumuna geldiklerinde; filmin 50:00. Dakikasında Duygu “bunu sana yapamam” diyerek ağlamaktadır. Hâlbuki tüm bireylerde olduğu gibi HIV pozitif bireylerde bütün koruyucu önlemler alındığında cinsel yakınlaşma, birleşme sağlanması mümkündür. Kimsenin kimseye zarar vermesi söz konusu değildir ve bu tarz bir düşünce HIV pozitif bir bireyin potansiyel bir tehlike olarak görülmesine yol açmaktadır. Cinsel yakınlaşma durumlarında koruyucu önlem alınması için de kişinin yalnızca bilinen

herhangi bir hastalığının olması temel şart değildir. Koruyucu önlemlerin her birey için her türlü cinsel birleşme durumlarında uygulanması gerekmektedir.

Sağlık iletişimi açısından bilgilendirme mesajlarının oluşturulmasında özellikle HIV'in sosyal boyutları içerisinde ele alınabilecek bulaş yolları hakkında bilgi verilmek istenmiştir. Filmin 43:58. Dakikasında, Duygu'nun Metin'e tedavi sürecini ve bulaş yollarını anlattığı sahnede HIV'in öpüşme, tokalaşma çatal bıçak ile bulaşmadığının belirtmesine karşılık, bulaş yollarının sadece cinsel ilişki ve kan ile olduğunu söyleyerek, anneden bebeğe bulaş, mesleki bulaş gibi diğer bulaş yollarını da göz ardı etmiş ve eksik bilgilendirme yapmıştır. Duygu tedavi yöntemleri hakkında her gün bir avuç ilaç alarak ömrün uzadığını fakat tedavisinin olmadığını söylese de bu son derece yanlış bir bilgilendirme mesajıdır.

HIV bulaşı belirli davranışlar sonucunda gerçekleşebilmektedir. HIV en sık olarak güvenli cinsel davranışların gerçekleştirilmemesi ve şırınga yolu ile bulaşmaktadır. HIV'li bir bireyin vücut sıvılarının (kan, semen, anal ve vajinal sıvılar, anne sütü) HIV negatif bir bireyin mukoza ve hasarlı bir doku ile teması veya doğrudan kan içine enjeksiyon yapılması ile bulaş gerçekleşmektedir. Genel olarak oral seks ile HIV bulaşı yoktur veya çok azdır. HIV tükürük ile de bulaşmamaktadır ve bu şekilde bir bulaşın söz konusu olması için bireylerin ağız içi hasarlı mukoza ve kanamaya sahip olmaları gerekmektedir (HIV.gov, 2017). Duygu, eli kesildiğinde ve yere bir damla kan düştüğünde çok korkarak yerdeki kanı çamaşır suyu ile defalarca silmiştir. Bazı durumlarda virüs vücut dışına çıktığında birkaç haftaya kadar hayatta kalabilmektedir. Bu durum, içinde bulunduğu vücut sıvısına, sıvının içindeki viral yoğunluğa, sıcaklığa, neme, ortamın asit dengesine bağlı olarak değişebilmektedir. HIV bulaştırabilen vücut sıvıları arasında kan, virüsün en yüksek konsantrasyonunu içerir. HIV, kurutulmuş kanda ve oda sıcaklığında 5-6 güne kadar hayatta kalabilmektedir (Medical News Today, 2018). Duygu'nun antiretroviral tedavi almamasından ötürü viral yükünün fazla olabileceğini ve kanın yüzey ile temasının riskli olabileceğini söylemek mümkündür. Bu bakımdan Duygu'nun HIV bulaşan yüzeyi çamaşır suyu ile temizlemesi doğru bir davranış olmakla birlikte bu davranış Metin'e bulaş riskini ortadan kaldırmaktadır.

HIV, antiretroviral tedavi için çalışmaların devam etmesinin ve 1987 yılında AZT'nin FDA tarafından onaylanmasının ardından günümüz koşullarında dört veya bir ilaç alındığında birtakım yan etkileri dışında HIV taşıyıcısı bireyin hayatını olumsuz açıdan etkilememektedir. Bilgilendirme unsurları kullanılırken, toplumun pozitif bireyleri dışlamaması, eğer bu durum gerçekleşirse bireylerin tedavi olmayı reddederek öleceği mesajı verilmek istenmiştir. HIV, antiretroviral ilaçlar ile tedavi edildiği takdirde bireyler hayatlarının sonuna kadar kaliteli bir yaşam sürdürebilmektedirler. Bu durum cinsel birlikteliğe, sevgili olmaya, evlenmeye ve çocuk sahibi olmaya engel değildir.

Hukuki olarak HIV tedavisi alan bireyler tedavi aldıklarını gizleme hakkına sahip olsalar da birlikte oldukları bireylere HIV oldukları bilgisini vermeleri gerekmektedir. HIV'in cinsel ilişki ile bulaştırılması durumunda ise ceza hukuku kurallarından hangilerinin uygulanması gerektiği önemli bir sorundur (Erdem, 2004, s. 73). Duygu, birlikte olduğu insanı korumaya çalışmakta ve ona zarar vermekten korkmaktadır. Filmde Metin ve Duygu, Duygu'nun HIV pozitif olmasının aralarında bir engel olduğunu düşünerek acı çekmektedirler. Fakat HIV, koruyucu tedbirler alındığı zaman kişiler arasında yakınlaşmayı engelleyen bir etken olmaktan çıkmaktadır. Duygu'nun HIV taşıyıcısı olduğunu Metin'e söylemesinin ardından Duygu ile birlikte olup olmama kararı Metin'e aittir.

Filmin 43:58. Dakikasında Duygu, Metin'e HIV'in bulaş yollarını anlatırken HIV ile AIDS'in farklarından bahsetmektedir. Bu konu hakkında bilgilendirme yaparken HIV'in vücudun bağışıklık sistemini çökertmesi sonucunda AIDS durumunun ortaya çıktığını ve vücudun karşı koyamadığını söylemiştir. Duygu'nun bu konuda söyledikleri doğru olmasına rağmen “grip bile olsan karşı koyamaz hale geliyor ve yavaş yavaş ölüyorsun” demesi, bu durumu oldukça basit bir şekilde ifade etmesi ile açıklanabilmektedir. AIDS evresine gelindiğinde vücut en basit mikroorganizmalara karşı koyamasa da duygunun antiretroviral tedavi uygulamaları ile AIDS safhasına ulaşmanın önlenebileceğinden bahsetmemesi eksik bilgilendirme olarak nitelenebilmektedir. Eksik bilgilendirme de yanlış bilgilendirme kadar kafa karıştırıcı ve yanlış yönlendiricidir. Bu durumda Metin de herhangi bir çarenin olmadığını düşünerek umutsuzluğa kapılmaktadır.

Duygu, erkek hastalarda vücut yüzeyinde minik lezyonlar çıktığını, fakat kendisinde bu lezyonların çıkmayacağını ve teninin pürüzsüz kalacağını belirtir. Duygu'nun bahsettiği lezyonlar AIDS'i tanımlayıcı bir vasküler yeni doku oluşumu olan, kaposi sarkomu (KS)'dur. Yapılan çalışmalardan biri (Albrecth, ve diğerleri, 1994, s. 395) HIV'li bireylerde gözlemlenen KS'nin her ne kadar erkeklerde oran yüksek olsa da kadınlarda da görüldüğünü kanıtlar niteliktedir. Bu noktada da Duygu'nun yanlış bir bilgilendirme mesajı verdiği görülmektedir.

Duygu "HIV" için sıklıkla "HIV virüsü" ifadesini kullanmaktadır; bu ifade HIV'in açılımının "Human Immunodeficiency Virus" olmasından dolayı yanlıştır ve söylem "virüs" kelimesine dikkati çekerek kişilerde korku durumuna yol açma olasılığı vardır.

HIV pozitif olduğunu bilmesine rağmen Metin, Duygu'yu tedavi olması konusunda teşvik etmez; alanında uzman herhangi bir doktora gidip tedavi yöntemleri hakkında bilgi almayı düşünmez. Birlikte bara giderek alkol alıp eğlenmeye devam etmeleri Duygu'nun vücuduna zarar vererek hayatını tehlikeye atmaktadır. Her birey için geçerli olmakla birlikte HIV pozitif bireyler sağlıklı yaşam konusunda kendilerine dikkat etmeli ve sigara, alkol, uyuşturucu gibi zararlı alışkanlıklardan uzak durmalıdırlar. Hatta dengeli beslenerek spor yapmaları bağışıklık sistemlerini güçlendirmeleri adına önem kazanmaktadır. Filmde bunun tam tersi bir tablo söz konusu olmakla birlikte Duygu, zaten yakında ölecek olan, hayattan umudunu kesmiş bu yüzden de zararlı alışkanlıklarına devam eden biri olarak temsil edilmektedir.

Filmin 52:30. Dakikasında Duygu, Metin'e toplumda gizlenme sürecini anlatırken, hastalığını çok sonradan öğrenmiş olduğu anlaşılmaktadır. Filmin 1:28:20. Dakikasında ise Duygu, hastane bahçesinde Metin'e HIV'i vücuduna nasıl aldığını anlatmaktadır. Duygu'nun HIV'i vücuduna alma yolu "anneden bebeğe bulaş" tır. Annesi, HIV taşıdığını bilmediği için, Duygu'yu emzirmiştir; fakat Duygu'nun tam olarak hangi süreçte enfekte olduğu (hamilelik, doğum, emzirme) bilinmemektedir. Duygu'nun HIV ile enfekte olduğunu ne zaman öğrendiği de bilinmemekle birlikte, bu süreçlerde herhangi bir komplikasyon yaşamamış olması şaşırtıcıdır.

Damgalama: Metin ile Duygu'nun tanıştıkları andan itibaren Duygu kendi hayatı hakkında Metin ile çok az bilgi paylaşmıştır. Metin onun yaşadığı evi bile bilmemektedir. Bu durum HIV pozitif olan bireylerin toplum içinde gizlenmesinin, HIV'in onların hayatına engel olan bir faktör olarak karşılırlarına çıkmasının ve hiçbir zaman özgür olamamaların temsili olmaktadır. Filmin 32:7. Dakikasında Metin'in Duygu'nun dövmesini sorması üzerine annesinin intihar ettiğini sakin ve gülümseyerek dile getiren Duygu, babasının da şehir dışında yaşadığını belirtmiştir. Duygu'nun daima bir şeyleri gizlediği veya kendisi hakkında yalan söylediği açıktır. Bu durum onun kendisini toplumdaki diğer bireylerden farklı görmesi ve toplum içinde özgürce yaşamak için "normal" tabir edilen özelliklerde olması gerektiği ile alakalı olmaktadır.

İlişkileri Duygu'nun istediği sınırlar içinde ve Metin'e zarar vermeyeceği düşüncesi ile devam ederken Duygu'nun elinin kesilmesi ve bir damla kanın yere dökülmesi Duygu'nun sevgilisini geride bırakması için yeterli olmuştur. Duygu'nun mantığına göre kendisi toplum açısından tehlike oluşturan ve insanlara zarar verme potansiyeli olan bir bireydir. Fakat normal şartlar altında HIV pozitif bireyler toplum içerisinde herhangi bir tehlike oluşturan zararlı bireyler değildir ve onları diğerlerinden ayıran bir durum da söz konusu değildir.

Duygu, toplumdan dışlanacağı ve tüm insanlar tarafından ayıplanacağı korkusuyla tedavi olmayı reddetmektedir. Bu bakımdan düşünüldüğünde filmde toplumdaki dışlanma ile mücadele eden bir kadın yerine tedaviyi reddeden, savaşımayan bir kadın temsil edilmektedir. HIV bir şekilde vücuda alındığından itibaren tedavi süreci başladığında, toplum bunu öğrenirse, bütün hayatın dışlanmakla geçeceğini söyleyen Duygu, bu hayatın yaşamaya değer olmadığını düşünür. Bu yüzden Duygu, her şeyden önce kendi kimliğini gizlemekte ve HIV'i kabullenmek yerine reddetmektedir. HIV pozitif olduğunu öğrenen bir birey yaşadığı şokun ardından her ne kadar bu durumu kabullenmek istemese de bir şekilde kabullendikten sonra yapması gereken, kendisi için en sağlıklı olduğunu düşündüğünü seçenekleri belirlemek, araştırmak ve o doğrultuda bir yaşam biçimi belirlemek olmaktadır. Kişinin hayatı söz konusu olduğunda toplumun ne düşündüğü ve söylediği önem taşımamalıdır.

Çizilmek istenen imkânsız aşk resmi, HIV pozitif ve damgalanma aracılığı ile oluşturulmuştur. Filmin 39:42. Dakikasında Duygu'nun Metin'den sessiz sedasız kaçışının ardından ilk kez karşılaştıklarında Metin'in sitemi üzerine Duygu HIV olduğunu açıklar. Hatta “senin anlayacağın AIDS” im der ve belki de kişilerin HIV'den bihaber olduğunu düşünür. Çünkü toplumda birçok insan HIV'in ne olduğunu bilmemekte, yalnızca AIDS hakkında kulaktan dolma bilgiler edindikleri için AIDS denildiğinde, kişinin cinsel yolla bulaşabilecek bir hastalığa yakalanmış olduğunu düşünmektedirler. Duygu bu sahnede gitmediğini, yalnızca kendisinden kaçtığını Metin'e itiraf etmektedir. Duygu gerçekten de söylediği gibi Metin'den toplumun normlarından, sevdiği insanlara zarar verme korkusundan, alacağı tepkilerden, dışlanmaktan, suçlanmaktan kaçmaktadır.

Filmin 44:48. Dakikasında Duygu, tedavi olmanın dezavantajlarından bahsetmektedir. Duygu, tedavi olanaklarını denemesine rağmen doktorlar dâhil birçok insanın ona farklı ve ayrımcı tavır göstermesi ve onu dışlaması sonucunda tedaviyi bırakmıştır. Duygu yaşadığı bu süreçleri topluma açıklamak zorunda değildir; o söylemedikçe duyulması da mümkün olmasa bile Duygu hastalığı duyulduğunda toplumdaki insanlar tarafından damgalanacağından korkmaktadır. Aynı zamanda HIV pozitifli bir birey ile sevgili olan veya onun yakın çevresinde bulunan bireyler de “potansiyel hasta” olarak görülerek toplum tarafından damgalanmaktadır. Bu sebeple Duygu hem kendisini hem de Metin'i korumak için tedavi olmamaktadır.

Filmde, sağlık ile alakalı mesajlar yapılandırılırken HIV pozitif bireylerin özellikle Türkiye’de uğradıkları ayrımcılık eleştirilmektedir. Bu eleştiri her ne kadar iyi bir niyetle yapılıyor olsa da kötü sonuçlar doğurma olasılığı mevcuttur. Duygu, ayrımcılığın varlığını eleştirmesine rağmen bu durumu kabullenerek mücadele etmemektedir. Tedavi olmamanın sonucunda hayatını kaybedeceğini bilmesine rağmen hâlâ toplumdaki insanların kendisi hakkındaki düşüncelerini umursayarak o doğrultuda yaşamaktadır. Tedavi konusunda, bir avuç ilaç olarak ömrün uzayacağını söyleyerek ve ilacın asıl etkinliği hakkında bilgilendirme yapmayarak izleyici kitleye umutsuzluğu aşılamaktadır. Duygu HIV olduğunu kimseden gizlemek zorunda olmasa da açıklamak zorunda da değildir çünkü HIV onun kimliği değil yalnızca kronik bir enfeksiyondur. Duygu'nun antiretroviral tedavi alarak, alkol gibi zararlı

alışkanlıklardan uzak durarak ve güvenli cinsel davranışları uygulayarak diğer bireylerden farksız bir yaşam sürmesi mümkün iken her şeyi tamamen gözden çıkardığı ve teslim olduğu görülmektedir.

HIV ve AIDS'e söylem konusunda dikkat edilerek hiçbir grup ve bireye karşı yanlış ifadelerde bulunmamaya dikkat edilmelidir. Filmin 45:18. Dakikasında Metin, "AIDS hastası" dediğinde Duygu, "AIDS değil, HIV pozitif" diyerek onu düzeltmiştir. Fakat Duygu da filmin 44:55. Dakikasında "HIV virüsü taşıyan hastalar" ifadesini kullanarak hatalı bir söylemde bulunmuştur. Bu virüsü taşıyan bireylerin öncelikle kendilerinin söylem konusunda dikkatli davranmaları ve etrafındaki insanları doğru bilgilendirirken kendi kullandıkları ifadelerde de özenli olmaları gerekmektedir.

Filmin 46:48. Dakikasında Metin Duygu'ya "sana bunu yapanın karşına çıkmasından korkuyorum" ifadesinde bulunur. Eğer ki güvenli cinsel davranışlarda bulunulmamışsa (örneğin prezervatif kullanılmamışsa) bulaş olasılığı yüksektir ve bu durumda cinsel davranışı gerçekleştiren bireyler hatalıdır. Duygu hiçbir şey söylemez fakat cinsel yolla bulaşan hastalıklarda suç tek bir kişiye yöneltilmemelidir; hastalığı bulaştıran kadar hastalık bulaşan kişi de sorumludur. Aynı zamanda Metin, hastalığın yalnızca bir bulaş yolu (cinsel yolla bulaş) varmış gibi davranmakta ve aslında Duygu'yu damgalamaktadır. Duygu'nun diğer bulaş yolları ile enfekte olabileceği ihtimali aklına gelmemiştir, çünkü insanlar HIV'i direkt olarak cinsel davranış ile ilişkilendirmiştir. Fakat neticede Metin direkt Duygu'nun HIV'i cinsel yolla aldığını düşünerek ona soru sormaya ve bilgi almaya gerek bile duymamaktadır. Bu bağlamda Metin, toplumun HIV'e olan bakış açısını açık bir şekilde yansıtır. Duygu ise Metin'in bu tepkisi karşısında, gerçeği söylemek yerine susmayı tercih eder.

Filmin 52:30. Dakikasında Duygu, Metin'e toplumda saklanma konusundaki düşüncelerini anlatırken, çocukluktan itibaren saklanmaktan korktuğunu fakat insanların acımasız ve yargılayıcı olmalarından dolayı saklanmak zorunda kaldığını anlatmaktadır. Ona göre Metin, Duygu'nun saklandığı bu yerde kendisini gören ve onun duygularını anlayan biridir. Fakat söylediğine göre Metin de kendisine saklanacak bir yer aramaktadır. Bu noktada Metin, Duygu'yu kendisini gizlemekten kurtaran, onun korkularını hafifleten kişi değil onunla saklanmaya devam eden kişidir.

Normal şartlar altında kişiler, çevrelerinde HIV pozitif olduklarını öğrendikleri bireylere karşı cesaretlendirici, teşvik edici olmalıdır. HIV pozitif birey, taşıdığı virüs ve bu virüsün yol açabileceklerine karşı bilgi sahibi değilse, çevresindekiler araştırıp öğrenerek ikna edici bir yaklaşım benimsemelilerdir.

Geceyi birlikte geçirdikleri bir günün ertesi sabahında Metin, Duygu'yu bir gün takip ederek evini öğrenir; bir başka gün ise ondan habersiz o eve giderek kapıyı açan kimse olmayınca kapıyı kırarak içeri girer. Karşısına yatağa bağlı, oksijen maskesi takılı, oldukça zayıf, konuşamayan ve kollarında lezyonlar olan bir adam çıkar. Selim adındaki bu adam aslında Duygu'nun babası olmasına rağmen Metin adamın kim olduğunu bile sorgulamadan onun Duygu'nun eski sevgilisi olduğunu düşünür. Selim'in yakında hayatını kaybedecek durumda olduğu KS'ye sahip olmasından da belli olmakla birlikte, bu HIV'in ilerlediğini ve vücudun mikroorganizmalara karşı güçsüz olduğu AIDS dönemini işaret etmektedir. Selimin başucunda HIV tedavisinde kullanılan herhangi bir ilaç yoktur; soğuk algınlığına iyi gelen bir ilaç ve birkaç tablet göze çarpmaktadır. Bu noktada serum takılı olmasına rağmen Selim'in ART alıp almadığı bilinmese de esasen AIDS evresinde olduğu için almadığı düşünülmektedir. Selim'in daha önce hastanede kalıp kalmadığı, kaldıysa da eve ne zaman getirdiği bilinmemekte ve her ne kadar evde bir bakıcıları bulunsa da hasta bakımı konusunda oldukça dikkatli olunmalıdır. Metin, Selim'in yatağının başucuna oturarak onun canını yakmak adına hastalığını yüzüne vuran birçok cümle sarf etmiştir. Duygu, Metin'in gözünde onun âşık olduğu genç, güzel ve tatlı kadın olarak; Selim ise, yaşlı, AIDS evresinde, ölmek üzere olan suçlu bir birey olarak konumlandırılmıştır. Metin'e göre Selim kendi hatalarının bedelini ödemiş, cezalandırılmıştır, bu sebeple kaybedecek hiçbir şeyi yoktur. Zaten yeterince acı çektiği için Metin'in ona çektireceği daha fazla bir acı kalmamıştır; bu yüzden ona verebileceği zarar izlediği televizyonu kapatarak kumandasını kırmak olmuştur. Bu, yeterince sorgulamadan; mantık çerçevesine oturtmadan ani verilen tepkilerin temsil edilmesi, duyguların hiçbir süzgeçten geçirilmeden yansıtılmasıdır. Hiçbir bireyi nedeni ne olursa olsun sorgulamadan yargılamak doğru bir davranış değildir. Eğer bir hastalık durumu söz konusuysa ve gerekli önlemler önceden alınmamışsa, bundan sonra durumu düzeltmek adına ne yapılabileceği tartışılmalıdır. Çünkü bu ciddi ve araştırılması gereken bir meseledir ve

verilecek yanlış tepkilerin bireylerde yıkıcı sonuçlara varma olasılığı bulunmaktadır. İzleyici kitle ise AIDS evresindeki bir bireyin Metin gibi kız arkadaşı HIV taşıyıcısı olan biri tarafından yargılandığına şahit olduğu için birtakım güven kaybı yaşayabilir.

Filmin 1:03:40. Dakikasında Metin, Duygu'ya kırıcı sözler kullanmaya devam ederek oldukça yanlış bir tavır sergilemektedir. Metin, Selim'i Duygu'nun eski sevgilisi sandığı için Selim'in ardından Duyguya da onu suçlayan cümleler sarf ederek zaten toplum tarafından dışlanmaktan korkan HIV pozitif bir bireyi direkt olarak hedef almaktadır. Metin, "olgun" erkeklerden hoşlanmayı da yargılanacak bir unsur olarak düşünüp, Duygu'nun bedenini "ucuz" olarak nitelendirmektedir. Olgun erkeklerden hoşlanmak, olgun bir erkekle cinsel birliktelik yaşayıp korunma yöntemlerini ihmal etmek veya kaza ile bu virüsü vücuduna almak bir kişinin suçlanmasını, ucuz olarak nitelendirilmesini gerektirmemektedir. Bu sebeple olsa gerek Duygu, Metin'e gerçeği açıklamamaktadır. Bu noktada Selim'in Duygu'nun babası veya eski sevgilisi olması önem arz etmez. Duygu'nun bu virüsü "anneden bebeğe bulaş" yolu ile vücuduna alması veya cinsel yolla temas sonucu alması sonucu değiştirmemektedir. Duygu'nun tek istediği en yakınındaki bireyler başta olmak üzere toplum tarafından yargılanmamak, yalnızca hayatını normal bir şekilde ve saklanmaya gerek duymadan yaşayabilmektir. Duygu'nun daha önceki yaşamı hakkında yeterli bir bilgi sahibi olunamadığı için onun daha öncesinde toplumdaki insanların ona nasıl davrandığı da bilinmemektedir.

Metin yaşadığı depresyon sürecinin ardından Duygu'nun evine tekrar gittiğinde, ev sahibi ile konuşarak daha öncesinde ölmesini istediği Selim'in Duygu'nun babası olduğunu öğrenip pişman olur. Metin bu zamandan sonra insanları yargılamanın ne kadar yanlış olduğunu fark etmeye başlar ve bu durumda filmi izleyen hedef kitle, HIV'in cinsel yolla bulaş dışında (örneğin anneden bebeğe bulaş) herhangi bir yolla bulaşabileceğini, bu durumda kişilerin suçlanmaması gerektiğini düşünebilir. Fakat filmde HIV'i cinsel yolla vücutlarına almış olan bireylerin suçlanmasına yönelik eleştirel söylemler kapsamlı olmamaktadır.

Filmin 1:28:20. Dakikasında Duygu'nun Metin'e her şeyi anlatması üzerine, daha öncesinde annesinin de tedaviyi reddederek bir nevi intihar ettiği anlaşılmaktadır.

Duygu da tıpkı annesi gibi davranarak tedaviyi reddetmiş, aslında intihar etmiştir. Duygu'nun dışarıdan cinsel ilişki yoluyla HIV ile enfekte olmuş bir babası, hiçbir şeyden haberi olmadan babası ile birlikteliği sonucunda enfekte olan bir annesi vardır. Duygu'nun babası güvenli cinsel davranışlarda bulunmaması sonucunda HIV pozitif olarak, kendi ailesini de bilinçsizlik sebebiyle enfekte etmiştir. Bu süreçler boyunca Duygu'nun bu aile içerisinde neler yaşadığı; hangi konuşmalara tanık olduğu, toplum tarafından ailesine ve kendisine gösterilen tepkilerin ne olduğu bilinmemektedir. Bir kişinin tedaviyi reddetmesi için, tüm toplum tarafından dışlanmasından ziyade, yaşadığı en ufak bir ayrımcılık unsuru yeterli olabilmektedir. Bu noktada enfekte olan bireylerin psikolojilerinin nasıl olduğu da önem kazanmaktadır. Filmde, Duygu'nun geçmiş yaşantısı ile ilgili analiz için yeterli veri bulunmamaktadır.

Korku: İncir Reçeli, sağlık iletişimi mesajları oluşturulurken korku unsurunun yoğun bir şekilde kullanıldığı bir filmidir. Filmde damgalama unsuru her ne kadar ön plana çıkıyor olsa da damgalama ve korku unsurlarının iç içe olduğu görülmektedir. Öyle ki, damgalanmaktan korkan HIV pozitif genç bir kadının tedaviyi, toplumda var olmayı reddederek kendi sonunu hazırlaması filmin ana konusunu oluşturmaktadır.

Duygu ile Metin, ilk tanıştıkları andan itibaren Duygu, Metin ile cinsel birleşmeyi hatta tümüyle bir yakınlaşmayı. Cinsel yakınlaşma her ne kadar kişisel bir tercih olsa da aslında Duygu cinsellik yaşamaktan çekindiği için değil, HIV'i Metin'e bulaştırabileceği korkusundan dolayı bu şekilde davranmaktadır. Filmi izleyen kitle açısından düşünüldüğünde izleyen kişilerin doğru mesajı almaması, cinsellikten korkmalarına ve kendi hayatlarında yanlış davranışlar göstermelerine yol açabilmektedir. Yaşadıkları korku durumu, kendilerine veya çevrelerine karşı damgalayıcı bir tavır göstermelerine bile yol açabilmektedir.

Özellikle Duygu'nun HIV hakkında yaptığı bilgilendirici birtakım açıklamalar, HIV ile bir şekilde enfekte olunursa korkunç sonuçlar ile karşılaşma ihtimali olduğunu izleyici kitleye göstermektedir. HIV taşıyıcısı olmak âşık olmaya, cinsel birlikteliğe ve çocuk sahibi olmaya engel olmamasına rağmen Duygu'nun anlattıkları, filmi izleyen ve HIV/AIDS hakkında fikir sahibi olmayan hedef kitlenin korkmasına; virüsü ve hastalığı farklı tanımlayarak korkutucu algılamasına yol

açabilmektedir. Diğer bir yandan bu durumun filmi izleyen bir diğer hedef kitle olan HIV pozitif bireyler ile AIDS evresindeki bireyler için onur kırıcı olabilme ihtimali çok yüksektir. Bu açıdan izleyici kitleyi cesaretlendirici ve harekete geçirici unsurların bulunmadığını söylemek mümkündür. Bu bağlamda, sağlık iletişimi mesajlarının yapılandırılmasında korku unsuru normal şartlar altında harekete geçirme unsuru olarak kullanılırken İncir Reçeli filminde, harekete geçmeyi engelleyen bir unsur olarak kendini göstermektedir.

Metin'in Duygu'nun babası Selim'in yanına giderek ona kırıcı birçok cümle sarf ettiği, hastalığını da bu kırıcı cümleler için bir araç yaptığı sahnede, AIDS'li bir hasta zavallı ve acınası olarak temsil edilerek onun yaşadığı süreçler (örneğin yatağa bağlı olması, kolundaki lezyonlar) korku unsuru olarak yansıtılmaktadır.

Filmin son sahnesinde Duygu'nun kurtulmak ve tedavi almayı kabul etmek yerine hayatını kaybediyor olması da izleyici kitle açısından umut kırıcı bir durumdur. Dramatik bir şekilde gripten dolayı hastane bahçesinde hayatını kaybeden Duygu, HIV/AIDS'in sonucunun ölüm olabileceğini temsil etmektedir. Sonucunda dramatik bir ölüm gören izleyicide korku pekişmektedir. Mücadele edilen ölüm ile mücadelesiz ölüm arasında fark vardır; umut yolunda ölmek veya hiç savaşmadan kaybetmek.

3.2. Dünya Sinemasında HIV/AIDS Konulu Filmler

Sağlık iletişimi bağlamında sağlık konulu mesajların filmler aracılığı ile hedef kitlelere ulaştırılmasında, incelemeye konu olan beş film dünya sinemasından seçilmiştir.

HIV/AIDS konusundaki sağlık mesajlarını bünyesinde barındıran bu beş filmin HIV/AIDS ile alakalı çekilmiş filmler içerisinde konu ile alakalı en yoğun mesajları barındıran ve konuyu en ayrıntılı inceleyen filmler olduğu görülmektedir.

1989-2017 yılları arasında çekilmiş filmlerden dört tanesi ABD, bir tanesi ise Fransa yapımıdır. Bu filmlerin başlıca ortak özelliği, çekildikleri yıl kaç olursa olsun HIV/AIDS'in ortaya çıktığı 80'li yıllar ve 90'lı yıllar dönemini temsil etmeleridir.

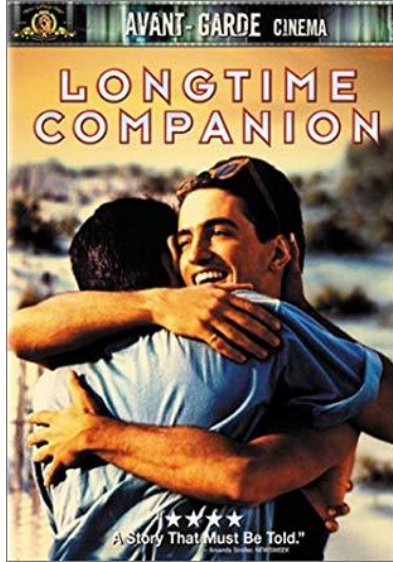
Bu filmler bir sonraki başlıklarda ayrıntılı olarak analiz edilmiş ve yorumlanmıştır.

3.2.2. Longtime Companion-Kalıcı Dostluk (1989)

3.2.2.1.Filmin Künyesi

Longtime Companion	
Ülke ve Tür	ABD / Dram, Romantik
Yönetmen ve Senarist	Norman René, Craig Lucas
Görüntü Yönetmeni	Anthony Jannelli
Yapımcı	Lydia Dean Pilcher, Stan Wlodkowski
Film Müzikleri	Greg De Belles
Süre	1 Saat 36 Dakika
Vizyon Tarihi	1 Mayıs 1990 (Portekiz)
Oyuncular, Karakterler	Bruce Davison-David, Dermot Mulroney-John, Campbell Scott-Willy, Mary Louise Parker-Lisa, Stephen Caffrey- Fuzzy, Patrick Cassidy-Howard, Mark Lamos-Sean

Tablo 2: Longtime Companion Filminin Künyesi

Şekil 2: Longtime Companion Filminin Afişi

3.2.2.2. Filmin Olay Örgüsü

Bir grup eşcinsel yakın arkadaş Fire Island Pines'da⁹⁷ birlikte vakit geçirmektedirler. Bir gün herkes tarafından “The New York Times” gazetesinde yayınlanan bir haber konuşulmaktadır. “41 eşcinselde nadir bir kanser türü görüldü. Hastalık New York ve Kaliforniya'daki erkekler arasında baş gösterdi. İki yıl içinde sekizi öldü. Hastalığın ortaya çıkma sebebi bilinmiyor ve şimdilik bulaştığına dair kanıt yok. Ama teşhisi koyan ve çoğu New York City ve San Francisco bölgesinde çalışan doktorlar çok sayıda eşcinsel ile uğraşan diğer doktorları, başka vakaları teşhis edip, vakit geçirmeden kemoterapi tedavisi önerebilmeleri için sorun konusunda uyardılar. Kaposi sarkomu adı verilen kanser türünün aniden ortaya çıkışı (...)” şeklinde olan haber özellikle eşcinseller arasında yankı uyandırmaktadır.

Howard, sevgilisi Paul'u arayarak gazetede ki haberi okumaktadır. Bu sırada John ve arkadaşları da Fire Island'da konakladıkları evde söz konusu haberi okumaktadırlar. “Lekeler genellikle kaşınmıyor ve başka belirtiler göstermiyor. Çoğunlukla morluk zannediliyor, bazen yumrular halinde görülüyor ve zaman içinde kahverengine dönüşüyorlar. Kanser genellikle lenf bezlerinin şişmesine neden oluyor sonra bütün vücuda yayılarak öldürüyor.”

Fuzzy haberi Lisa'dan telefon aracılığı ile öğrenerek haberin geri kalanını, arkadaşları Bob ve Michael ile yatakta oturdukları sırada okur: “Salgını araştıran doktorlar hastalığın nadir görülmesi ve dermatologların bile teşhiste zorluk çekmeleri sebebiyle pek çok vakanın teşhis edilmemiş olduğuna inanıyor.”

John, arkadaşları Willy, David ve Sean ile haberin devamını okurken terasta güneşlenmeye devam eder: “Vakaların çoğunda farklı eşlerle, çok sayıda ve sık cinsel ilişkiye giren homoseksüel erkekler söz konusu. Haftada dört defaya kadar gecede on birleşme. Hastaların çoğu viral enfeksiyon tedavisi de görmüş. Örneğin uçuk, sitomegalovirüs (CMV)⁹⁸, hepatit b ve aynı zamanda parazit. Hastaların çoğu madde

⁹⁷ Fire Island, New York eyaletinde Long Island'ın güneyindeki adalarının ortasında bulunan 50 kilometre uzunluğundaki bir adadır. Eşcinsel Ateş Adası da denmektedir.

⁹⁸ Herpes ailesine mensup olan bir DNA virüsüdür.

kullandıklarını da söylediler örneğin amil nitrat ve LSD'yi cinsel zevki artırmak için kullanıyorlarmış. Kanserin bulaşıcı olmadığı düşünülüyor.”

*Sean: “Nereden çıktı bu bulaşıcı lafı? Sanki CIA seks yapmayalım diye bizi korkutmaya çalışıyor.”*⁹⁹

*Fuzzy'nin arkadaşı Bob: “Kusura bakmayın, New York Times'ı hiç sevmiyorum.”*¹⁰⁰

Çok yakın iki arkadaş olan ve sürekli birlikte vakit geçiren John ile Willy Fire Island Pines'da bir gündüz partisinde Fuzzy ile tanışırlar. John, Willy'nin Fuzzy'den hoşlanabileceğinin farkında olduğundan dolayı onları yalnız bırakır. Willy ile Fuzzy o gün sahilde yürüyüş yaparak birbirlerini tanımaya çalışmaktadırlar. John ile Willy, Fire Island'da David ile Sean'ın yalnızca hafta sonu için misafirleri olarak konaklamaktadırlar. Sean televizyon senaristi, David ise kendisine miras kalan ve bu mirası yatırım yaparak değerlendirmeye çalışan bir adamdır.

İkisi de maskülen görünüme sahip olan eşcinsel bir çift olan Paul ile Howard ise birlikte yaşamaktadırlar. Paul bir şirkette çalışmaktadır. Howard ise oyuncudur ve iki yıllık bir rolü kaparak daha yeni imza atmıştır.

30 Nisan 1982: Willy acil servise gittiğinde David de oradadır. John, zatürreden dolayı hastaneye kaldırılmıştır ve 40 derece ateşi vardır. David, John'un yanına gittiğinde John'un durumu hâlâ kötüdür, oksijen maskesi bağlıdır ve şiddetli bir biçimde öksürmektedir. Ardından David Willy'nin yanına acil servis bekleme alanına geri döner. Bir şekilde John'u ve Willy'i teselli etmeye çalışmaktadır.

*David: “Sean bu hastalığa kafasını çok taktı. Bacağında şu büyüklükte bir leke buldu. Meğer trikofitiymiş.¹⁰¹ O ne ki, bilmiyorum. Üzerine merhem sürüyorsun geçiyor. Ama doktor dedi ki, belki bütün bunlar çok güneşe maruz kalmaktan olabirmiş. Çünkü eşcinseller çok uzun süre (...)”*¹⁰²

Doktoru gördüğü an sözünü yarıda kesen David, bilgi almak adına Willy ile doktorun yanına gider. Doktorun söylediğine göre John çift taraflı zatürre sebebiyle çok hastadır ve yoğun bakıma alınması gerekmektedir. Kesin sonucun ise birkaç saat içerisinde belli olması mümkündür. David hastalık konusunda bağışıklık sisteminde bir problem olabileceğini düşünerek şüphe ve korku duymaktadır.

⁹⁹ Longtime Companion Filmi, 7:22

¹⁰⁰ Longtime Companion Filmi, 7:49

¹⁰¹ Deride görülen bir tür mantar hastalığı.

¹⁰² Longtime Companion Filmi, 26:44

Willy, John'un durumunu Fuzzy'nin yanına gittiğinde onunla da paylaşır ve ikisi de oldukça üzgün bir haldedir.

John'un durumu gittikçe kötüleşir ve yoğun bakıma alınır.

17 Haziran 1983: Bütün arkadaş grubu birlikte otururlarken oradan geçen kaposi sarkomlu bir adam hakkında konuşurlar ve hâlâ bir sürü insanın hastalığa yakalanabildiği bilinmektedir.

Michael: "Bir şey dikkatimi çekti. Hastalığa yakalananların çoğu sanki belli bir kafa yapısına sahip kişiler. Özyıkımcı anlıyor musunuz? Çok hap alıyor, çok seks yapıyorlar. Tabii hayatımın bir parçası olan hapları ve seksi bırakacak değilim ama bence bir vücudu bu kadar uzun süre bedelini ödemededen zorlayamazsınız."

Lisa: "Sebebi bir virüs."

Michael: "Virüs olduğunu biliyorum kara veba da öyleydi ama herkes vebaya yakalanmadı."¹⁰³

Ardından hepsi birden Howard'ın televizyonda gösterilen "Other People" dizisini izlerler. Bu dizide iki eşcinsel erkek karakter vardır ve son sahnede bu karakterler öpüşürler. Öpüşükleri anda eşcinsel bireyler bunu televizyonda gördüklerine oldukça sevinirlerken, dışarıdaki heteroseksüel bireyler de şaşkınlık duymaktadırlar.

Akşam olduğunda Sean, David'e sürekli sorular sormaktadır. Vücudundaki benleri AIDS ile alakalı bir lezyon olarak düşünmekte ve kendisini sürekli yorgun hissetmektedir. Vücudunda değişiklikler olduğunu hissettiğini söyleyerek sürekli bir endişe hali yaşamaktadır.

Paul'da hastaneye kaldırılmıştır. Beyninin sol lobunda iki santimetrelik bir lezyon bulunmuştur ve toksoplazma¹⁰⁴ ilacı almaktadır. Uzun süredir kusuyor olmasının sebebi de budur.

Willy hastaneye gittiğinde maske takıp kıyafetini giyerek Sean'ın yattığı odaya girer. David ile Michael da oradadır. Sean, bağışıklık sistemini güçlendirici vitaminler ve ilaçlar almaktadır. Willy lavaboya gitmek için izin isteyip içeri girdiğinde tereddüt ederek lavaboyu kullanmaktan vazgeçer. Yalnızca sifona basar, musluğa dahi peçete

¹⁰³ Longtime Companion Filmi, 34:53

¹⁰⁴ Toksoplazma gondii olarak bilinen bir parazitin sebep olduğu enfeksiyon hastalığıdır.

ile dokunur, ellerini çok iyi bir biçimde yıkar ve biraz daha oturduktan sonra oradan ayrılır.

22 Mart 1985: Willy, Sean'ın durumunun nasıl olduğunu ve doktorun ne dediğini öğrenmek adına David'i arar. Sean, akyuvar sayısının yükselip yükselmediğini görmek için kullandığı sülfamitleri¹⁰⁵ bir hafta süreliğine bırakacaktır. Kan değerleri 750'nin üzerine çıkmadan sitomegalovirüs ilacı alması mümkün değildir. Eğer ki bu ilacı almazsa kör olma ihtimali bulunmakla birlikte geçireceği herhangi bir krizin de sinir sisteminde kalıcı bir hasar bırakma durumu söz konusudur.

Diğer bir yandan Yapımcı Walter, Fuzzy ile görüşerek, filmde oynaması için müvekkili Howard'a sigorta yapmayı kabul etmediğini belirtmektedir. Çünkü Howard'ın AIDS olması hakkında dedikodular dolaşmaktadır. Howard, bu dedikodular yüzünden daha öncesinde pembe diziden de kovulmuştur. Fakat aslında durumun bu şekilde olmadığı, Fuzzy'nin onun sözleşmesini feshettirdiği anlaşılmaktadır.

Fuzzy: "Diyelim hasta, diyelim AIDS oldu, oyunculuğu bırakması mı gerekiyor?"

Walter: "Hayır. Ben... Bak, oyuncuların birinde AIDS varsa bu film için para bulamam. Kuralları ben koymadım." ¹⁰⁶

Nörologlar Paul'u muayene etmeye geldikleri zaman eldivenleri yoktur ona dokunurken bir kuru ve çekince duymazlar.

Lisa ile Willy ise birlikte dışarı çıkmışlardır.

Lisa: "Belki zamanının bir kısmını ayırıp 'Gaylerin Sağlık Krizi' için gönüllü olabilirsin."

Fuzzy: "Tanrım, hayır! AIDS kelimesini ömrüm boyunca bir daha hiç duymasam, duyduğum kadarı yeter." ¹⁰⁷

Fuzzy, Willy ile olan ilişkisinde cinsel birliktelikten korkmaya başlamıştır.

4 Ocak 1986: Durumu iyice kötüye giden Sean konuşurken bile güçlük çekmektedir. Terlemeleri artmış, kilo vermiş ve yatağa bağlı bir halde serum alırken onunla David ilgilenmektedir. David, Sean'ın altını bir yardımcı ile değiştirmektedir.

¹⁰⁵ Mikroorganizmalara karşı etkili olan organik birleşimlerdir.

¹⁰⁶ Longtime Companion Film, 58:50

¹⁰⁷ Longtime Companion Film, 1:01:56

Willy Sean'ı ziyaret ettiğinde David, Willy'e Sean'a çekinmeden dokunabileceğini söyler ve bunun üzerine Willy Sean'ın elini tutar. Sean o gün hayatını kaybeder.

Fuzzy, "Gay Man Health Crisis" i arar.

Bill: "Gaylerin sağlık krizi, ben Bill, nasıl yardımcı olabilirim?"

Fuzzy: "Merhaba Bill, az önce sevgilisi ölen bir arkadaşım için arıyorum. AIDS'ten ölenler için hizmet veren özel cenaze evleri var mı biliyor musunuz?"

*Bill: "Evet var."*¹⁰⁸

16 Mayıs 1987: AIDS'ten ölen David'in cenaze töreni gerçekleşmektedir.

10 Eylül 1988: Fuzzy Gaylerin Sağlık Krizi'ne üye olmuştur ve orada hukuk bölümüne bakmaktadır. Birçok kadının da orada gönüllü olarak çalıştığı görülmektedir. Aynı ofisteki bir kadın arkadaşı ile görüşürler.

*Kadın: "Sana şeyden bahsedene oldu mu, adamın adı... Şimdi okumuştum. Franklin Washington. Damardan uyuşturucu kullanıcısı. Uyuşturucu yüzünden hâlâ Cabrini Hastanesi'nde. Eğer Bailey House'da bir yatak bulamazlarsa onu sokağa atacaklar."*¹⁰⁹

Willy de artık Gaylerin Sağlık Krizi bünyesinde bir üyedir. Hepsisi de ilgilendikleri ayrı hastalara her bakımdan destek olmaktadır.

Living With AIDS (AIDS ile yaşamak) adında bir yardım gecesi düzenlenir. Bu yardım gecesinde Howard gecenin başında konuşmacı olarak sahneye alınır.

*Howard: "İyi akşamlar, teşekkür ederim. Benim adım Howard Palin. Eskiden "The Others" dizisinde oynardım. Gündüz vakti televizyon izlemeyi sevenleriniz için söylüyorum. Ben bir aktörüm ve AIDS hastasıyım. Bu gece izleyeceğiniz pek çok sanatçıda AIDS var. Pek çoğunda da yok. Ama hepimiz yüreğimizi bir şeye koyduk. Bu hastalıkla savaşıyoruz ama AIDS hastalarının kurban olmadığını savunarak. Bu gece ev sahibiniz olmaktan zevk duyuyorum. AIDS'le yaşamak gecesine hoş geldiniz."*¹¹⁰

19 Temmuz 1989: Willy, Fuzzy ve Lisa sahil kenarında yürümektedirler.

Willy: "Fuzzy, anne babası onu haberlerde görür diye korkuyor."

Fuzzy: "Korkmuyorum. Hem sakalım olmadan beni tanıyamazlar. Sağlık müdürünün önünde oturma eylemi yapacağız ve galiba vali çıksın diye bekleyeceğiz. Sanırım ona çürük yumurta atmamız gerekecek."

Lisa: "Bu nafile bir çaba olmaz mı?"

¹⁰⁸ Longtime Companion Filmi, 1:16:09

¹⁰⁹ Longtime Companion Filmi, 1:26:05

¹¹⁰ Longtime Companion Filmi, 1:29:28

Willy: “Geçen sefer kadınları aramak için soymuşlardı. Brooklyn köprüsünü kapattıklarında. Michael’la Bob, gittikleri yerde soyunup aranmadıklarında hayıflanıyorlardı. (...) Bütün bunlardan öncesi vardı. Her gün kalkıp ‘Yine kim hasta?’, ‘Başka kim öldü?’ diye düşünmediğimiz zamanlar.”

Fuzzy: “Hiç düşünüyor musunuz, bunun tedavisini bulurlarsa millet yine birbiriyle düşüp kalkmaya başlar mı? “

Willy: “Kimin umurunda?”

Fuzzy: “Sadece sordum. Biliyorum, biliyorum ama...”

Willy: “Kusura bakma, bence önemli olan insanların birbirleriyle düşüp kalkması veya ne yaptıkları değil. İnsanların bu konuda atıp tutmasından bıktım. Bizim dışımızda, evet. Ama tedavisini bulacak olurlarsa bunu görmek isterim.”

Fuzzy: “Nasıl olurdu hayal edebiliyor musunuz?”

Lisa: “II. Dünya Savaşı’nın sona ermesi gibi.”¹¹¹

Film, ölen tüm arkadaşlarının hiç ölmemiş oldukları ve Fire Island Pines’ta sahil kenarında yeniden eğlendikleri hayali ile son bulur.

3.2.2.3. Sağlık İletişimi Açısından Bilgilendirme, Damgalama ve Korku Unsurları Bağlamında İncelenmesi

Söz konusu inceleme, bir önceki başlıkta verilen filmin olay örgüsü ve ilgili diyaloglar esas alınarak gerçekleştirilmiştir.

İngilizcede “Longtime”, uzun zaman, “Companion” ise yoldaşlık anlamına gelmektedir. “Kalıcı Dostluk” olarak Türkçe’ye çevrilen “Longtime Companion”, uzun süren yoldaşlık anlamına gelmekte ve tam da filmde gösterildiği gibi, arkadaşlık ve sevgili ilişkilerini samimi bir bakış açısıyla konu edinmektedir.

The New York Times’da 11 Mayıs 1990 tarihinde “Vincent Canby” tarafından kaleme alınan bir habere göre; “Longtime Companion” AIDS hakkında nazik ve neşeli ilerleyen ilk Amerikan filmidir. Bu film dışında, aynı konuya değinmiş olan Larry Kramel’in “The Normal Heart” oyunu ve televizyon gösterimi “An Early Frost” u söylemek mümkündür. Fakat Longtime Companion onlardan ziyade daha duygusal bir işleyişe sahiptir (The New York Times, 1990).

Bilgilendirme: Filmin giriş sahnesini oluşturan, eşcinsel kanseri ile alakalı, The New York Times’ta “3 Temmuz 1981” yılında “Rare Cancer Seen in 41

---

¹¹¹ Longtime Companion Filmi, 1:31:38

Homosexuals” başlığı ile “Lawrence K. Altman” tarafından bir haber yayınlanmıştır. Bu habere “The New York Times” arşivinden de ulaşmak mümkündür. Sözü geçen haberin filmdeki karakterler tarafından okunan kısmı gerçek ile uyuşmaktadır.

Söz konusu haberde, New York ve Kaliforniya’daki doktorların eşcinsel erkekler arasında ölümcül bir kanser türü olan 41 vakayı teşhis ettikleri ve tanıdan sekiz ay sonra kurbanların hızla hayatını kaybettiği belirtilmiştir. Salgının nedeni ve bulaş yolunun tam anlamıyla nasıl olduğu bilinmemekle birlikte bu kanser şişmiş lenf bezlerine neden olarak ölüme yol açmaktadır. Dr. Friedman-Kien’e göre rapor edilen vakalar, farklı partnerler ile çok sayıda ve sık sık cinsel ilişkiye giren eşcinsel erkekleri kapsamaktadır. Bu hastaların çoğu; herpes, sitomegalovirüs ve hepatit B gibi viral enfeksiyonlar ile birtakım parazit enfeksiyonları için de tedavi edilmiştir. Ayrıca birçok hasta cinsel hazzı arttırmak için amil nitrat ve LSD gibi maddeler kullandıklarını da belirtmişlerdir. Dr. Curran’a göre ise eşcinsel olmayanlar için bulaş tehlikesi olmamaktadır çünkü eşcinsel topluluk dışında ve kadınlarda o güne kadar bildirilen herhangi bir vaka yoktur (The New York Times, 1981).

1981 yılına kadar kaposi sarkomu vakaları görülmektedir. Bu tarihlerde ABD’de Los Angeles, San Francisco ve New York’ta doktorlar genç eşcinsel erkeklerde birlikte var olan hastalık durumlarını fark ederek bu vakaları CDC’ye bildirmişlerdir. 1983 yılından itibaren ise hastalık tabloların gözüktüğü bu vakalar hızla artış göstermeye başlamışlardır (Tümer & Ünal, 2001, s. 1). Kaposi sarkomu (KS), AIDS evresinde olan bireylerde fark edildikten sonra daha çok gündeme gelmiştir. AIDS, epidemik olarak görülmekle birlikte KS, asemptomatik olarak seyreden, deri üzerinde kahverengi, kırmızı veya mor olarak kendini gösteren lezyonlardır. Vasküler olarak yeni bir dokunun oluşmasını resmetmektedir (Evans & Şahin, 2007, s. 38). HIV’in AIDS sürecine girdiğini ve ilerlediğini gösteren ilk bulgulardan biri KS olmaktadır (Dizer & Hayat, 2001, s. 130). Filmin giriş sahnesinde filmin başkarakterleri tarafından okunan haber, AIDS’in ortaya çıkış zamanındaki durumu yansıtmaktadır. Hastalıkların medyada ne şekilde gösterildiği, kitleleri etkilemek ve tutumlarında değişiklik yapmak adına önem taşımaktadır. Özellikle okur sayısı yüksek olan bir gazete çok sayıda insana ulaşır onların algılarını şekillendirerek uzun vadede davranış değişikliklerine de yol açabilmektedir. Söz konusu haber,

hastalığın ne olduğunu anlatmak dışında AIDS'i "GRID" olarak tanımlayarak direkt olarak homoseksüel erkekleri hedef almaktadır. Bağışıklık yetmezliği durumunun daha tam anlaşılmadan ve bazı öngörülere dayanarak "kanser" olarak tanımlanması söz konusudur. Bu kanser durumu ise eşcinsel erkekler ile ilişkilendirilmektedir. Kaposi sarkomu durumunda oluşan lezyonların tanımlanması (mor, kahverengi, kaşınmayan) doğrudur. Kanserin lenf bezlerinin şişmesine neden olduğu belirtilmiştir. İşin aslı, HIV vücuda girdikten sonra akut dönemde (2-4 hafta) vücutta grip benzeri bir hastalık durumu görülmektedir. Vücudun savunma sisteminin en büyük yardımcısı olan lenf bezlerinin şişmesinin, bağışıklığı etkileyen bir durumda şişmesi kaçınılmazdır. Haberde bu kanserin hızlı bir şekilde ölümcül olduğu bildirilmesine rağmen AIDS son evredir ve hemen gerçekleşmek zorunda değildir. Uzun yıllar boyunca HIV taşıyıcısı olup AIDS evresine girmeden de yaşama devam etmek mümkündür. Hastalık o dönemlerde yeni ve nadir görüldüğünden ve daha önce böyle bir tablo yaşanmadığından dolayı doktorların teşhiste zorlanması ise kaçınılmazdır. Bu konuda ise araştırmalar devam ettirilirken elde edilecek bulguların medya ile paylaşılması gerekmektedir. Neticede medyada bir kitleyi, grubu hedef alan ve onları toplumda dezavantajlı bir konuma düşüren bir söylem kullanılmamalıdır.

Fire Island Pines, homoseksüel erkeklerin gittiği, orada konaklayabildikleri ve çeşitli partiler ve müzikler ile eğlendikleri bir adadır. "The New York Times" gazetesinde "8 Haziran 1987" tarihli "Philip S. Gutis" tarafından bir haber kaleme alınmıştır. Bu haber: "The Talk of Fire Island Pines; Fire Island Pines in Age of AIDS" tır. Bu habere göre, yüzlerce erkek ve az sayıda kadın sabah saat 8'de "çay zamanı" etkinliğinden başlayarak akşama kadar sosyalleşmekte, dans etmekte ve kendi topluluklarında iş ve arkadaşlık anlamında bağlantılarını güçlendirmektedirler. 1979'dan beri GRID olarak bilinen AIDS hakkında, gay topluluğu, kendilerini ve heteroseksüel komşularını eğitmektedir (The New York Times, 1987).

Filmde Fire Island Pines'in filmde gösterimi, daha önce bu konu hakkında bilgi sahibi olmayan izleyicinin düşüncelerini şekillendirmek açısından önem arz etmektedir. Homoseksüel erkekler Fire Island'da oldukça rahat ve diğer dünyadan uzak bir biçimde kendi dünyalarında yaşayarak, gündüzleri denize girerek, renkli

mayoları ile güneşlenerek ve gündüz partilerinde alkol alıp dans ederek; geceleri ise yine partiler ile eğlenerek geçirmektedirler.

Haberin devamında homoseksüellere yönelik söylemler devam etmektedir. Vakalar, farklı eşler ile çok sayıda cinsel ilişkiye giren ve daha öncesinde viral tedavi almış olan kişilerdir. Örneğin; CMV, hepatit b, herpes gibi. Dolaylı yoldan bu kişilerin hastalıklar konusunda umursamaz ve dikkatsiz oldukları belirtilmek istenmektedir. Aynı zamanda hastaların amil nitrat ve LSD gibi uyuşturucular kullandıklarının belirtilmesi de uyuşturucu bağımlılarının risk grubu içerisinde olduğu gösterilmektedir. Amil nitrat ve LSD gibi uyuşturucuların hiperseksüalite durumu yarattıkları bilinmekle birlikte bu söylemlerden uyuşturucu bağımlıları da etkilenmektedir. Uyuşturucu bağımlısı bireyler toplumda kendi zevklerini düşünerek suçsuz insanları tehdit eden dikkatsiz bir grup içerisinde görülmektedirler.

HIV pozitif bireylerde uyuşturucu madde kullanımı yaygın olmakla birlikte bu oranın büyük kentlerde daha yüksek iken, küçük bölgelerde daha düşük olduğu bilinmektedir (Ögel K. , Erdoğan, Devletkuşu, & Buğa, s. 3).

30 Nisan 1982’de John pnömoni, halk arasında bilinen adıyla zatürreden dolayı hastaneye kaldırılır. Zatürre, akciğer dokusunun mikroorganizmalara bağlı olarak iltihaplanması durumudur. Normal şartlarda bulaşıcı bir faktör olmadığı düşünüldüğünde, hastanın kendi vücudunun bazı bölgelerinde (örneğin: sindirim sistemi) bulunan mikroorganizmalar akciğere ulaştığında, eğer hastanın bağışıklık sistemi kuvvetli değilse hastalık yapıcıdır. Ateşin 38 derecenin üstüne çıkması ve öksürük en yaygın belirtileri arasındadır (Türk Toraks Derneği, 2019, s. 5). John’un da 40 derece ateşi ve yoğun öksürüğü vardır. Bu bağlamda zatürrenin belirtilerinin doğru bir biçimde gösterildiğini söylemek mümkündür. John ardından hastalığının çok ağır seyretmesi sebebiyle yoğun bakıma alınmaktadır.

Howard’ın erkek arkadaşı Paul da hastaneye kaldırıldığında beyninin sol lobunda iki santimetrelik bir lezyon olduğu tespit edilmiştir ve uzun süredir kusmaktadır. Toksoplazmoz beyinde bir lezyon olarak veya yaygın şekilde seyreden

ensefalit¹¹² olarak kendini gösterebilmektedir. Ayırıcı tanıları ise CMV ve tüberküloz olabilmektedir (İnan, 2016). İmmün sistemi baskılanmış olan bireylerde yaşamı tehdit edici olduğunu söylemek mümkündür (Varlı, ve diğerleri, 2016, s. 25).

22 Mart 1985: Sean fırsatçı bir enfeksiyon CMV ile enfektir. Sülfamit kullanmaktadır ve kan değerlerinin yükselmesi beklenmektedir. HIV pozitif kişilerde bağışıklık sistemi baskılandığından dolayı fırsatçı santral sinir sistemi enfeksiyonlarının görülmesi olasıdır. Serebral toksoplazmoz, progresif multifokal lökoensefalopati, kriptokok enfeksiyonu, CMV enfeksiyonu, santral sinir sistemi tüberkülozu veya primer santral sinir sistemi lenfoması olabilmektedir (Hatipoğlu, 2017). Paul'da serebral toksoplazmoz görülürken Sean'da ise CMV görülmektedir. Buradan hareketle, fırsatçı enfeksiyonların çok çeşitli olduğu ve kişiden kişiye farklılık gösterebildiğini söylemek mümkündür. Netice itibariyle AIDS bir hastalık değil, hastalıklara zemin hazırlayan bir bağışıklık yetmezliği durumudur.

Lisa, Fuzzy'ye "Gay Man Health Crisis (Gaylerin Sağlık Krizi)" için gönüllü olabileceğini belirttiğinde Fuzzy "AIDS" kelimesini bile duymak istemediğini söylemiştir. GMHC, "End AIDS. Live Life (AIDS'i bitir, hayatı yaşa)" sloganı ile yola çıkmıştır. GMHC, dünyada HIV/AIDS'i önlemeye, tedavi ve tavsiye vermeye yönelik olarak kurulan destekleyici bir gruptur. Herkes için daha sağlıklı bir hayatı güçlendirmek istemektedirler.¹¹³

Filmin son sahnesi 19 Temmuz 1989'da Willy, Fuzzy ve Lisa sahilde yürürken, hastalığın tedavisinin henüz bulunmadığı ve gerçekleşirse nasıl olacağını merak ettiklerini konuşmaktadırlar. HIV/AIDS zaman çizelgesi incelendiğinde, 80'li yıllarda tedavi araştırmalarının devam ettiği, 90'lı yıllara gelindiğinde ise AZT'nin FDA tarafından onaylandığı görülmektedir.¹¹⁴ Fakat yakın bir zamanda HIV için tedavi yöntemleri her ne kadar kısıtlı olsa da gerçekleştirilmeye başlanacaktır. Eğer ki hastalık hakkında daha çok bilgi edinilip güvenli cinsel davranışlar halka benimsetilirse bu çok büyük bir gelişme olacaktır.

---

¹¹² Beyin iltihabı.

¹¹³ <http://www.gmhc.org/> (Erişim Tarihi:04.01.2020)

¹¹⁴ <https://www.hiv.gov/hiv-basics/overview/history/hiv-and-aids-timeline> (Erişim Tarihi:04.01.2020)

Damgalama: Longtime Companion filmi, bir grup homoseksüel arkadaşın New York'ta 1981'den 1988'e kadarki süreçte yaşadıklarını konu edinmektedir. 80'lerin başlarında toplumun homoseksüelliği görmezden geldiği ve AIDS krizinin çıktığı bir zamanı işleyen film, damgalama konusunda içerisinde birçok mesaj barındırmaktadır.

Bir grup eşcinsel arkadaş Fire Island Pines'da kendi topluluğunun içinde eğlenmektedirler. Fire Island Pines'da kadın sayısı da oldukça azdır. Böylece oradaki homoseksüel bireyler kendilerini dış dünyada olduklarından daha rahat hissetmektedirler.

Kaposi sarkomu gibi bedensel değişiklikler bir kişinin mevcut bulunduğu grup veya toplulukta dışlanması, damgalanması ve birtakım söylemlerin hedefindeki kişi olmasına zemin hazırlamaktadır. Çünkü bir birey hastalığını, kimliğini, duygularını, düşüncelerine ve kendisine ait birçok şeyi toplumdan dışlanma korkusu ile saklayabilmektedir.

Fuzzy'nin arkadaşı Bob, filmin 7:49. Dakikasında "The New York Times" ı hiç sevmediğini belirtmiştir. Bunun sebebi aslında duymak istemediklerini duyması değil, gazetenin tamamen bir hedef gruba yönelik açıklama yapmasıdır. Sağlık iletişimi mesajı oluşturulurken medyanın homoseksüelleri damgalaması, heteroseksüel toplum tarafından zaten kabul görmeyen homoseksüellerin bir de bu şekilde yargılanmalarına yol açmaktadır. Bu durumdan yalnızca homoseksüellerin değil, onların bütün çevrelerinin de etkilendiği aşikârdır.

17 Haziran 1983: Filmin 34:53. Dakikasında Michael ve Lisa konuştukları sırada Michael'ın hastalığa yakalanan bireyler hakkındaki yorumu, o kişilerin "özyıkımcı" olduğu yönündedir. Bu kişiler uyuşturucu madde kullanarak sürekli seks yapmaktadırlar ve bedelini de bu şekilde ödemektedirler. Bu şekilde yapılan bir yorum dolaylı olarak bu kişilerin o hastalığı "hak ettiği" ve onların bir cezası olduğu yönündedir. Michael'ın kendisinin de hayatının bir parçası olan bu durumu başkasında yaşandığı zaman onları özyıkımcı olarak suçlamasına yol açmaktadır. Michael her ne kadar kabul etmek istemese de bu bireyler onun kendi grubunun bir parçasıdır. Hastalığın ilk ortaya çıktığı dönemlerde hastalığa yakalananlar gerçekten de

homoseksüel uyuşturucu bağımlıları ve farklı düşünce yapılarına sahip insanlar olsalar da söz konusu bireylerin de toplumun bir parçası olmalarından dolayı direkt dışlayıcı bir tavır takınmak doğru değildir. Lisa'ya göre ise, Lisa onların topluluklarının bir parçası olmasa da hastalığın sebebini bireylere yüklemeyi yanlış bulmaktadır. Çünkü bu hastalığın temel etkeni yalnızca “virüs” tür.

Howard “Other People” dizisinde eşcinsel bir karakteri canlandırmaktadır. Bu dizinin televizyonda gösterimi az çok toplumun homoseksüelliğe bakışı açısı hakkında ipucu vermektedir. Other People dizisinde Howard’ın canlandığı karakter, nişanlısı olan ve heteroseksüel gibi davranan bir eşcinseldir. Fakat kadın bir gariplik olduğunu anlamaktadır. Howard’ın canlandığı karakter de toplumsal normlara uyan ve kendi cinsel yönelimini reddeden bir karakterdir. Bu karakter en sonunda cinsel olarak teslim olup, normlara karşı çıkıp kendini kabul etmektedir. Filmi izleyen tüm başkarakterler, toplumsal normlardan dolayı sapkın olarak nitelendirilen bir grup olan homoseksüellerdir. Hepsi homoseksüelliğin halkın gözünde normalleştiğine bir kanıt olarak televizyonda öpüşen bir erkek çift gördüklerinde sevinçten adeta havalara uçarlar. Bu onların hayatının, onların gerçeklerinin ekranda temsil edilişidir. Heteroseksüel dünya ise alışık olmadığı bu duruma şaşkınlık ile tepki vermektedir, çünkü bu gördükleri heteroseksüel dünyanın gerçeklerini yansıtmamaktadır.

Filmin 58. Dakikasında Fuzzy ile görüşen Walter’ın başarılı bir oyuncu olan Howard’ın sigortasını yapmadığı görülmektedir. Fuzzy’i bir aktiviste dönüştürecek sürecin adımlarının bu konuşma ile atıldığını söylemek mümkündür. Howard’ın AIDS olduğu için; toplumun koyduğu kurallar varsayıldığında o işte çalışmaması hatta toplum içine karışmaması gerekmektedir. Çünkü Howard, işte çalıştığı süre boyunca birçok insanın hayatını tehlikeye atacak olan kişi olarak görülecektir. Bu durum kişiyi psikolojik olarak da derinden etkilemektedir. Howard işine devam ediyor bile olsa iş arkadaşlarının ona artık farklı ve dışlayarak bakıyor olması onda derin yaralar açacaktır. Belki de Fuzzy’nin daha öncesinde pembe dizide oynayan Howard’ın sözleşmesini iptal etme sebebi budur. Fakat filmde bu sebebin ne olduğuna dair kesin bir açıklama yapılmamaktadır.

Bu filmde AIDS evresindeki bireylere yaklaşıırken üst düzey koruyucu elbise giyen doktorlar yoktur. Paul’u muayene etmeye gelen doktorların eldiven bile takmadıkları ve hastaya çekinmeden dokundukları gözlenmektedir. Bu noktada her ne kadar “New York Times” bulaş yolları hakkında açıklama yapmasa da doktorların hastalığın dokunmak ile bulaşmayacağı konusunda bilgi sahibi oldukları söylenebilmektedir. Demek ki o dönemlerde hastalığın bulaş yolları konusunda aşama kaydedilmiştir ve damgalamanın önlenmesi konusunda olumlu gelişmeler olmaktadır.

4 Ocak 1986: Sean’ın durumu kötüleşmektedir. Bu durumda bedensel açıdan birtakım değişiklikler söz konusudur. Sean kilo vermiştir, güçlkle konuşmaktadır, terlemektedir ve yatağa bağımlı bir halde olduğundan dolayı tuvalete bile çıkamamaktadır. David’in Sean’a her zaman destek olduğu, ona korkmadan dokunduğu, korkusuzca ve herhangi bir ayrımcılık göstermeden yaklaştığı görülmektedir. Aynı gün ziyarete gelen ve daha öncesinde çekince yaşayan Willy de Sean’ın elini tutmaktadır. Sean hayatını o gün kaybeder. AIDS sebebiyle gerçekleşen ölümlerde cenaze işlemleri büyük sorun yaratmaktadır. Toplum, AIDS’ten ölen kişilere cenaze hizmeti olsa bile yaklaşmamaktadır. Toplumun AIDS’ten ölen kişilere cenaze hizmeti olsa bile yaklaşmamasından dolayı Fuzzy GMHC’yi arayarak bu konuda bilgi almaktadır.

1987 yılında David de AIDS’ten hayatını kaybeder. Tüm bu yaşananların üzerine Fuzzy, GMHC’nin hukuk işlerine bakan bir gönüllü olur. Fuzzy ilk etapta AIDS kelimesini bile duymak istemezken onu aktiviste dönüştüren durum özellikle bu insanların toplumda dışlanmaya maruz kalmasıdır. Ardından Willy’nin de gönüllü olduğu görülmektedir. GHMC’de gönüllü olan birçok kadın da vardır. AIDS evresindeki bireyleri kimi zaman kendi topluluğundaki bireyler bile damgalarken bu konuda gerçekten bilgi sahibi olan heteroseksüellerin veya diğer cinsel yönelimlere sahip olan bireylerin de destekleyebildiği görülmektedir.

Damgalama, her birey için geçerli olan bir durum olmaktan çıkmıştır.

Living With AIDS (AIDS’le Yaşamak) adında düzenlenen yardım gecesinde Howard konuşmacı olarak çıkarak mevcut durumu dinleyiciler ile paylaşmıştır. Howard, sahip olduğu hastalıktan ötürü işini kaybetmiş bir birey olarak AIDS

evresindeki bireylerin kurban olmadıklarını ve AIDS olsalar da olmasalar da insanların gönüllerinin bir olabileceğini belirtmiştir. Hiçbir hastalık durumu bir insanın işinden uzaklaştırılması için bahane olarak kullanılmamalıdır.

Korku: Filmin 7:22. Dakikasında haberi okudukları süreçte Sean, bulaşıcı lafından hoşlanmadığını ve seks konusunda CIA tarafından korkutulmaya çalışıldıklarını dile getirmektedir. Bulaşıcı hastalık durumlarında özellikle cinsel temas yoluyla bir bulaş varlığı düşünüldüğünde kişilerin seks esnasında korku durumu yaşamaları olasıdır. Olası birçok komplikasyon yaşayarak sonunda ölebileceğinin farkında olmak korku durumunu yaratma ve bunu medya da desteklemektedir.

Kitleler, “sonunda siz de ölebilirsiniz, ölmek istemiyorsanız şu şekillerde davranmak zorundasınız” gibi mesajlar ile durdurulmaya çalışılabilmektedir.

26:44. Dakikada Sean’ın hastalığı kafasına taktığı ve bu durumun nasıl uzun süreli bir takıntı halini aldığı görülmektedir. Sean, bacağına gördüğü lekeyi kaposi sarkomu zannetmektedir. Bu belki yalnızca güneşte çok kalmaktan ötürüdür veya basit bir mantar enfeksiyonudur. Tehlike altında olarak düşünülen gruplarda birtakım kişiler umursamaz davranıyor olsa da bazılarının da birtakım takıntılar ve korkular ile mücadele ettiği görülmektedir. Sağlık mesajlarının yapılandırılma sürecinde doğru bilgilendirme, korkuyu azaltmaya yardımcı olmaktadır.

Sean, David ile konuşmalarında sürekli sorular sorarak kendini rahatlatmaya çalışmaktadır. HIV/AIDS bir takıntı durumuna dönüştüğünde de kişi kendisini o belirtilere sahip olarak düşünebilmekte ve psikolojik olarak zarar görebilmektedir. Özellikle şüpheli olarak yaşanan bir cinsel ilişki bile bu durumu tetikleyen çok büyük bir unsurdur.

Sean’ın AIDS evresinde olduğu ve hastaneye kaldırıldığı öğrenildiğinde onu ziyarete giden Willy, Sean’ın yattığı hastane odasında lavaboyu kullanmaktan bile çekinir. Musluğa dokunurken peçete kullanır ve herhangi bir yere temas etmemek adına çok dikkatli davranmaktadır. Çünkü o da bir homoseksüel olarak özellikle belirtilmiş olan risk grubuna dâhil olduğundan hastalığın kendisine bulaşabilme olasılığı ve sonunda hayatını kaybetme bulunmaktadır. Bilim çevrelerinde araştırılmakta olan hastalığın henüz kesin olarak nasıl bulaşıp bulaşmadığı

bilinmediğinden dolayı tuvaletten, ortak kullanım alanlarından bulaşmayacağı kişiler tarafından tam anlamıyla anlaşılmamaktadır. Bu durum hasta olmayan bireylere korku durumunu yaşatmaktadır. Bilgilendirmenin doğru yapılıp yapılmadığı anlaşılamamaktadır. Aynı zamanda konu hakkında bilgisi olmayan ve korku duyan bireylerin damgalama sürecindeki varlıkları da tartışmasız bir gerçektir.

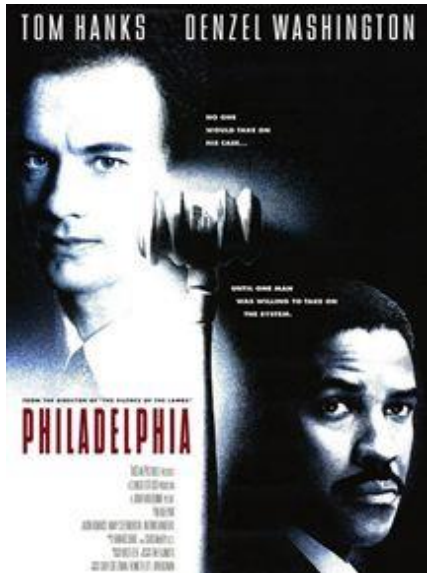
Filmin son sahnesi 19 Temmuz 1989'da geçmektedir. Willy, Fuzzy ve Lisa sahilde yürürken hastalık hakkında konuşmaktadırlar. Willy, Fuzzy'nin anne ve babasının onu haberlerde görmesinden korktuğunu belirtir. Aile içerisinde cinsel kimlik yöneliminden dolayı kendini gizlemenin yanı sıra HIV taşıyıcısı olmak veya AIDS'ten dolayı yaşanan birtakım hastalıklardan ötürü de gizlenmek kişinin ilk başta ailesi tarafından dışlanacağı korkusunu doğurduğu için ortaya çıkmaktadır. Toplumdaki en küçük birim olarak ifade edilebilecek aile tarafından kabul görmemek, kimi zaman bütün toplum tarafından kabul görmemek ile eşdeğer düşünülür. Korku ve damgalama bu noktada da iç içe olmaktadır.

3.2.3. Philadelphia (1993)

3.2.3.1. Filmin Künyesi

Philadelphia	
Ülke ve Tür	ABD / Drama
Yönetmen ve Senarist	Jonathan Demme, Ron Nyswaner
Görüntü Yönetmeni	Tak Fujimoto
Yapımcı	Jonathan Demme
Film Müzikleri	Howard Shore
Süre	2 Saat 6 Dakika
Vizyon Tarihi	22 Aralık 1993
Oyuncular, Karakterler	Tom Hanks: Andrew Beckett, Denzel Washington: Joe Miller, Mary Steenburgen: Belinda Conine, Jason Robards: Charles Wheeler, Antonio Banderas: Miguel Alvarez, Ron Vawter: Bob Seidman, Joanne Woodward: Sarah Beckett, David Drake: Bruno

Tablo 3: Philadelphia Filminin Künyesi

Şekil 3: Philadelphia Filminin Afışı

3.2.3.2. Filmin Olay Örgüsü

Filmin ilk sahnelerinde adalet arayışındaki bir avukat olan Andrew Beckett'in hastanede olduğu, Doktor Gillman ile görüşerek tam kan sayımı yaptırdığı görülmektedir. Andrew'un doktorun geri dönmesini beklediği sırada, her yerinde lezyonlar bulunan ve bir doktor tarafından muayene edilmekte olan orta yaşlı bir adam gözüne ilişmiştir ve bu durum onu tedirgin hissettirmektedir.

Andrew annesini arayıp detayları paylaştığında, kendisinin gayet iyi olduğunu, Doktor Gillman ile görüşmelerin harika geçtiğini, tam kan sayımının ve akyuvarlarının da mükemmel olduğunu belirtmiştir.

Andrew bir gün The Wheeler Building'teki işyerinde, telif hakkı ihlali hakkında bir dava ile alakalı olarak işvereni olan Charles Wheeler ile görüşür ve bu davada Highline'ı temsil edecek olan avukatlardan biri ve kıdemli üye olarak seçilir. O sırada yönetim kurulu üyelerinden biri olan Walter, Andrew'un alnındaki lezyonun ne olduğunu sorduğunda Andrew, başına bir tenis topunun çarptığını söyler.

9 Gün sonra: Andrew'un alnındaki lezyon hâlâ geçmemiştir. Hatta yüzünde, tam yanağında yeni bir tane daha çıktığı için dört günlük de hastalık izni almıştır. Andrew işyerine gittiğinde kimseye görünmeden Highline dilekçesini masasının üzerinde bırakır, çalışmasına evde devam etmek üzere oradan ayrılır. Andrew yüzündeki lezyonları fondöten ile kapatabilmek adına bir arkadaşından yardım almaktadır. Andrew o sırada üzülür, ağlar ve artık hastaneye gitmesi gerekmektedir. Partneri Miguel de koşarak hastaneye Andrew'un yanına gider. Andrew'un ateşi vardır ve doktoru da bir günlük izne çıkmıştır. Başka bir doktor tarafından yeniden kan sayımı yapılır, ayrıca ishal olduğu için de kolonoskopi yapılması gerekmektedir. Doktor, ishalin AZT'ye karşı oluşan bir reaksiyon olabileceğini belirtir.

Bu sırada ofiste Andrew'un Highline'a yazdığı dilekçenin kayıp olmasından dolayı bir kriz yaşanmaktadır. Andrew hastaneden çıkarak acilen ofise gitmeye çalışırken Joe Miller'a da ulaşmaya çalışır fakat Joe hastanededir ve eşi yeni doğum yapmıştır.

1 Hafta sonra: Andrew, Joe'nun ofisine gider. Joe ilk etapta anımsamakta zorlansa da en sonunda Andrew'u hatırlar. Andrew'un başında üzerinde kırmızı ile işlenmiş "P" harfi bulunan siyah bir şapka vardır. El sıkışırlar.

Joe: "Yüzünüze ne oldu?"

Andrew: "Ben AIDS'liyim."

Joe: "Üzıldüm."¹¹⁵

Joe birden elini çekerek tedirgin bir biçimde Andrew'dan uzaklaşır. Joe'nun yeni doğan bebeği hakkında konuştukları sırada Joe gözünü Andrew'un çıkardığı şapkasından, lezyonlarından ayıramaz. Hatta Andrew'un masanın üstünde dokunduğu puroya bile dikkatlice bakar. Andrew'un bir an önce gitmesini istediği için, onun için ne yapabileceğini sorar.

Andrew: "Wyant Wheeler tarafından kovuldum. Charles Wheeler ile ortakları aleyhinde haksız sebeple işten çıkarma davası açmayı düşünüyorum."

Joe: "Wyant, Wheeler, Hellerman, Tetlow ve Brown'u mu dava etmek istiyorsunuz?"

Andrew: "Doğru. Vekil arıyorum. Önemli bir dilekçeyi yanlış yere koymuşum, bu onların hikâyesi. Benimkini duymak ister misiniz?"

Joe: "Beni aramadan önce kaç avukata gittiniz?"

Andrew: "Dokuz."

Joe: "Devam edin."

Andrew: "Süresinin dolmasından önceki gece ofisimde dilekçenin üzerinde çalıştım. Bir örneğini masamın üzerinde bıraktım. Ertesi gün dilekçe ortadan kayboldu. Çıktısı yoktu. Bütün izleri gizemli şekilde bilgisayarımdan kayboldu. Mucize eseri, dilekçenin bir kopyasının yeri son anda bulundu ve mahkemeye vaktinde yetiştirdik. Ama ertesi gün yönetim üyeleri ile olan bir toplantıya çağırıldım. Beni toplantı salonunda bekliyorlardı."¹¹⁶

Toplantı salonunda yönetim kurulu üyeleri ve Andrew'un birbirlerine oldukça uzakta oturdukları görülmektedir. Charles'ın söylediğine göre, Andrew'un son zamanlarda gösterdiği davranış bozukluklarından ve kapasitesinin sınırlı olmasından dolayı o işte tutulması makul değildir.

Joe: "Sizde bu ürkütücü, ölümcül bulaşıcı hastalık olduğunu işvereninize söyleme yükümlülüğünüz yok muydu?"

Andrew: "Mesele bu değil. Beni tuttukları günden kovulduğum güne kadar müvekkillerime sürekli iyiden iyiye, kayıtsız şartsız seçkinlikle hizmet ettim. Beni kovmuş olmasalardı bugün de öyle yapıyor olacaktım."

---

¹¹⁵ Philadelphia Filmi, 22:55

¹¹⁶ Philadelphia Filmi, 23:53

Joe: “Ve sizi AIDS’li olduğunuz için kovmak istemiyorlar, o yüzden parlak zekânıza karşın sizi yetersiz gösteriyorlar.”¹¹⁷

Herhangi bir dava nedeni görmemesi sebebiyle dava talebi Joe tarafından kabul edilmez. Bunun üzerine Andrew’un oradan ayrılmasının ardından Joe, Andrew’a dokunduğu ellerine bakar. Ardından Joe çok eskiden de tanıdığı bir doktorun ofisine gider.

Doktor: “HIV yalnızca vücut sıvılarının alışverişi yoluyla bulaşabilir. Yani; kan, meni ve vajinal salgılarla.”

Joe: “Ama bu hastalık hakkında her gün yeni şeyler öğrendikleri doğru değil mi? Pekâlâ şimdi bana bugün tehlike yok diyorsun evine git. Evime gidiyorum, minik kızımı elime alıyorum derken bundan altı ay sonra haberlerde falan öğreniyorum: Ups, bir hata yaptık. Evet taşıyabilirsiniz. Gömleğinizde, elbisenizde veya...”¹¹⁸

Doktor, Joe’dan test için kan alabileceğini söylediğinde Joe, AIDS testine ihtiyacı olmadığını dile getirir ve oradan ayrılır.

Joe eve gittiğinde eşi Lisa ile muhabbet ederken konu eşcinselliğe geldiğinde onlardan hoşlanmadığını, önyargılı olduğunu söyler. Özellikle eşcinsel erkekleri alay konusu yaparak, göğsünde kendisinden fazla kılı olan biriyle yatakta olmak istemeyeceğini belirtir. Lisa’nın düşünceleri Joe’dan oldukça farklıdır ve Lisa, teyzesi Theresa’nın da bir eşcinsel olduğunu açıklar.

Joe: “Şimdi bana eski kafalı diyebilirsin, bana tutucu diyebilirsin. Bana erkek de sadece. Üstelik bence tüm bu düşüncenin gerçekten ne kadar iğrenç olduğunu anlamak için erkek olman gerekir zaten.”¹¹⁹

Ve Joe, bebeğine biberonunu verirken, teyzesi Theresa’dan da uzak durması gerektiğini söyler.

İki hafta sonra: Joe gittiği kütüphanede Andrew’un da bulunduğunu, Andrew’un orada HIV ilintili ayırım ile alakalı araştırma yaptığını görerek gözlemlemeye başlar. Andrew’a yardımcı olan kütüphane görevlisi bu konu hakkında bir kitap bulmuştur. Görevli, Andrew’a özel bir araştırma odaları olduğunu söyler. Fakat Andrew ayrı bir odada çalışma yapmayı kabul etmemektedir. Bu sırada kütüphanedeki herkesin gözü görevlidir.

---

¹¹⁷ Philadelphia Filmi, 27:39

¹¹⁸ Philadelphia Filmi, 29:56

¹¹⁹ Philadelphia Filmi, 34,54

Görevli: “Araştırma odasında daha rahat etmez miydiniz?”

Andrew: “Hayır. Bu sizi daha mı çok rahatlatırdı?”¹²⁰

Joe, Andrew’un yanına gelir, selam vererek yanına oturur. Bu sırada görevli oradan ayrıldığında aynı masada çalışmakta olan bir kişi de rahatsız olarak o ortamı terk eder.

Joe: “Bak, ben... AIDS’li olduğumu nasıl anladılar?”

Andrew: “Ortaklardan biri alnımdaki bir lezyonu fark etti.”

Joe: “Öyle ama buradan yola çıkarak... Bir avukatın, herhangi bir şey olabilecek bir lezyonu tanınmasından yola çıkarak ortakların senin AIDS’li olduğun sonucunu çıkarıp buna dayanarak da seni azletmelerine nasıl varabilirsin?”

Andrew: “Bu güzel bir nokta. Lezyonu tanıyan ortak, Walter Kenton. Washington’da Walsh, Ulmer ve Brahm için çalışıyordu. Oradaki bir asistan, Melissa Benedict iki, üç yılın bölümünde lezyonları tamamen gösteriyormuş. AIDS’ten kaynaklandığının ofiste herkesçe bilindiğini söylüyor.”

Joe: “Ama onu kovmadılar.”¹²¹

Joe, Andrew’un ona uzattığı kitabın ilgili bölümünü okur.

Joe: “1973 tarihli Federal Mesleki Rehabilitasyon Kanunu¹²² görevlerinin gerektirdiği işleri yerine getirmeye vâkıf olan aslında vasıflı özürhlülere yönelik ayrımcılık uygulanmasını yasak kapsamına almaktadır. Hüküm özel olarak HIV ve AIDS ayrımcılığı mevzusuna işaret etmemekle birlikte...”

Andrew: “Yalnızca sebebiyet verdiği bedensel sınırlamalardan değil aynı zamanda AIDS’i kuşatan önyargının biyolojik ölümden önce gelen sosyal ölüme mahkûm edilmesinden ötürü AIDS’in bir engel olarak kanunen korunduğu sonraki kararlarla kesin hükme bağlanmıştır.”

Joe: “Ayrımcılığın esası şudur: Bireysel faziletlerine değil de daha ziyade varsayılan nitelikleri olan bir topluluktaki üyeliklerine dayanarak başkaları hakkında fikir yürütmek.”¹²³

Aradan geçen 6 hafta sonrasında, Joe, Charles Wheeler’a mahkeme celbi ile gider.

Charles Wheeler: “Şimdi, Andrew hususunda, özel hayatı ile ilgili her şeyi bilmek istiyorum. Chestnut sokaktaki o zavallı barlara sık sık gidiyor mu? Başka hangi eşcinsel mekânlara gidiyor? Hangi sapkın grup ve örgütlere gizlice mensup? (...) Andrew ofislerimize, tuvaletlerimize AIDS getirdi. Yıllık aile pikniğimize AIDS getirdi.”¹²⁴

Yönetim kurulu üyelerinden biri uzlaşma istemesine rağmen Charles mahkemeye gitmek konusunda kararlıdır. Charles’a göre Andrew AIDS’li olduğu gerekçesiyle değil, yetersiz olduğu gerekçesiyle işinden uzaklaştırılmıştır.

¹²⁰ Philadelphia Filmi, 34:56

¹²¹ Philadelphia filmi, 37:12

¹²² Rehabilitation Act of 1973

¹²³ Philadelphia Filmi, 38:50

¹²⁴ Philadelphia Filmi, 41:04

Andrew büyük, mutlu ve her konuda anlayış gösteren bir aileye sahiptir; Andrew'un davacı olması konusunda aile bireyleri de onu desteklemektedirler. Duruşma günü geldiğinde Joe, Andrew'un kişisel tercihi sebebiyle hastalığını gizlediğini fakat bunun işverenleri tarafından öğrenildiğinde Andrew'un işten kovulduğunu jürinin de bulunduğu kalabalık bir mahkeme salonunda anlatır.

*Joe: "Paniklediler. Panikledikleri esnada da çoğumuzun AIDS ile yapmak isteyeceği şeyi yaptılar ki bu da onu ve ona sahip herkesi geri kalanımızdan mümkün olduğunca uzaklaştırmaktır. Şimdi, Andrew Beckett'in işverenlerinin tutumu size mantıklı gelebilir, bana geliyor. Ne de olsa AIDS ölümcül, tedavisi olmayan bir hastalık. Ama Charles Wheeler ve ortaklarını etik, ahlaki ve insani açılardan neden yargıyorsanız yargılayın işin gerçeği AIDS'li olduğu için Andrew Beckett'i kovduklarında yasayı çiğnediler."*¹²⁵

Wheeler'ın avukatı Conine ise gerçeğin bu olmadığını, Andrew'un işinde başarısız olduğunu ve işten çıkarılmasının sebebinin AIDS olmadığını sakın bir şekilde ifade etmektedir.

*Avukat Conine: "(...) Andrew Beckett ölüyor. Gerçek: Andrew Beckett kızgın. Çünkü yaşam tarzı, umursamaz tutumu hayatını kısa kesti. Öfkesinin hiddetinin içerisine de veryansın ediyor. Ve birilerinin bedelini ödemesini istiyor. Teşekkür ederim."*¹²⁶

Joe: "Andrew Beckett 1990'daki bir davada şirketinizi temsil etti, bu doğru mu?"

Mr. Laird: "Bu doğru."

Joe: "İşinden mutlu muydunuz?"

*Mr. Laird: "Davanın sonucundan hoşnuttuk."*¹²⁷

Duruşma çıkışında bir grup insan "Charles Wheeler is Right (Charles Wheeler haklı)", "AIDS cure homosexuality (homoseksüelliğin çaresi AIDS)", "human rights for everyone (herkes için insan hakları)", "all people with AIDS are innocent (AIDS ile yaşayan herkes masumdur)" pankartları açarak ve sloganlar atarak eylem yapmaktadırlar.

Duruşmalar devam ederken, Melissa Benedict adlı bir kadın tanık olarak duruşmaya çıkartılır.

Joe: "(...) Walter Kenton, yüzünüzdeki ve kollarınızdaki KS lezyonlarına AIDS'in yol açtığını biliyor muydu?"

---

¹²⁵ Philadelphia Filmi 47:38

¹²⁶ Philadelphia Filmi, 49:30

¹²⁷ Philadelphia Filmi: 50:25

Melissa Benedict: “Kesinlikle. Tüm ortaklara söylemişim.”

Joe: “AIDS’li olduğunuzu söyledikten sonra Walter Kenton size nasıl davrandı?”

Melissa Benedict: “Benimle her karşılaştıktan sonra yüzünde bir ifade olurdu. Ben onu ‘Aman Tanrım!’ ifadesi olarak adlandırıyorum. ‘Aman Tanrım şu AIDS’li kadın geliyor’ gibi.”

Wheeler’in Avukatlarından Biri: “Bayan Benedict, AIDS virüsünü nasıl kaptınız?”

Melissa Benedict: “Kan nakli yoluyla. İkinci çocuğumu doğururken çok fazla kan kaybetmişim.”

Wheeler’in Avukatlarından Biri: “Yani diğer deyişle sizin durumunuzda virüsün size bulaşmasının sebebi sizden kaynaklanmıyordu demek ki. Sizin kaçınmadığınız bir şeydi, bu doğru değil mi?”

Melissa Benedict: “Sanırım. Ama bu hastalığa sahip başka birinden kendimi hiç farklı saymıyorum. Suçlu değilim, masum değilim. Sadece yaşamımı sürdürmeye çalışıyorum.”¹²⁸

Ardından şirket çalışanı olan Anthea Burton adlı bir kadın tanık olarak gelir.

Joe: “Yüzündeki lekeleri fark etmenin ötesinde Andrew’un AIDS’li olduğundan şüphelenmenize yol açan görünüşüne dair başka şeyler var mıydı Bayan Burton?”

Anthea. Burton: “Şey, zayıflıyordu. Bazen de yorgun görünüyordu. Ama çok fazla çalışıyordu. Yine de ters bir şeyler olduğunu hissetmişim. Hem hiçbir şey fark etmemişler gibi davranmalarına da inanamıyorum.”

Joe: “Wyant, Wheeler’da hiç ayrıma uğramış hissettiniz mi?”

Anthea Burton: “Şey, evet. Bay Wheeler’in sekreteri Lydia Bay Wheeler’in küpelerimle sorunu olduğunu söylemişti. Anlaşılan Bay Wheeler bayanın deyişine göre bunların fazla ‘etnik’ olduğu kanısındaymış. Ve de çok sevineceğini ilettiler, biraz daha az gösterişli, biraz daha küçük ve daha ‘Amerikan’ şeyler taksaymışım.”

Joe: “Siz ne dediniz?”

Anthea Burton: “Dedim ki, ‘Benim küpelerim Amerikan, onlar Afrikalı-Amerikan.’”¹²⁹

Avukat Conine’in yaptığı açıklamaya göre Anthea Burton yakın zamanda terfi almış, düşüncelerini özgürce ifade eden bir Afrikalı-Amerikan kadındır. Sözü edilen ayrımcılık durumu abartılmıştır ve herhangi bir gerçekliğe sahip değildir. Fakat Anthea Burton’a göre Avukat Conine bu durumu oldukça basite indirgemektedir.

Söz konusu dava halk tarafından da takip edilmekte ve medyada kendine yer bulmaktadır. Joe da Andrew’un avukatı olması sebebiyle dışarıdaki insanlar tarafından eşcinsel sanılmaktadır. Hatta Joe bu sebeple eczanede tanıştığı ve kendisi ile bir şeyler içmek isteyen eşcinsel bir erkekle tartışma yaşamıştır.

---

¹²⁸ Philadelphia Filmi, 50:34

¹²⁹ Philadelphia Filmi, 56:54

Duruşmada 10. Gün: Duruşma günden güne devam ederken farklı tanıklar ifadelerini vermekte ve kayıp dilekçe olayı da aydınlatılmaya çalışılmaktadır.

Sıradaki tanık, Jamey Collins'tir.

Jamey Collins: "Kalp krizli, ülserli, prostat kanserli, lösemili avukatlarımız olmuştur! Kimse onları yıldırmadı."

Joe: "Bu dosyanın kazara aslında kasten kaybolmasında sizin parmağınız var mı? Başka bir biçimde ifade edeyim, bu dosyanın yanlış yere koyulmasıyla sizin herhangi bir alakanız var mı?"

Jamey Collins: "Kesinlikle yok."

Joe: "Homoseksüel misiniz?"

Jamey Collins: "Ne?"

Joe: "Homoseksüel misiniz? Soruyu cevaplayın. Homo musunuz? Top musunuz? Bilirsiniz oğlan, tekerlek, yuvarlak. Eşcinsel misiniz?"

Avukat Conine: "(...) Bay Collins'in cinsel eğiliminin bu davayla hiçbir ilgisi yok."¹³⁰

Çıkan itirazların ve çok sesliliğin üzerine Yargıç, Joe'nun kafasından geçenleri merak ederek ne ifade etmek istediğini açıklamasını talep etmektedir.

Joe: "Sayın Yargıç, bu mahkeme salonundaki herkes cinsel eğilimi, bilirsiniz cinsel tercihi aklından geçiriyor. Her ne şekilde adlandırmak isterseniz. Kimin kime ne yaptığını ve nasıl yaptıklarını. Yani Andrew Beckett'a bakıyorlar, akıllarından geçiriyorlar. Bay Wheeler, Bayan Conine hatta size bile bakıyorlar sayın yargıç. Merak ediyorlar. Bana güvenin, bana bakıp akıllarından geçirdiklerini biliyorum. Onun için kendimizi açıkça ifade edelim, eteklerimizdeki taşları dökelim. Çünkü bu dava sadece AIDS'e dair değil mi? O yüzden bu dava gerçekten neye dair onu konuşalım: kamuoyunun kini, bizim nefretimiz, homoseksüellerden korkumuz. Ve bu kin ile nefret havasının nasıl bu homoseksüelin kovulması halini almasını, müvekkilim Andrew Beckett'in."¹³¹

Ardından Walter Kenton sanık olarak çıkmıştır.

Joe: "AIDS'li olduğunu öğrendikten sonra Bayan Benedict'le olan temastan kaçınmaya çalışmadınız mı? Dedi ki, ondan alıntı yapıyorum, ondan tiksiniyormuşsunuz, ondan sakınıyormuşsunuz. Bu doğru mu?"

Walter Kenton: "Kendi kabahatleri olmadan bu korkunç hastalığı kapam Melissa gibi insanlar için en derin şefkat ve merhamet dışında hiçbir şey hissetmedim, hâlâ da hissetmiyorum."¹³²

Andrew'un evinde beyaz bir tahtanın üzerinde ilaç saatleri ve adları yazmaktadır. Saat 12.00'de, 06.00'da: AZT, Megase, Nizoril, Acyclovir, 08.00'de AZT, Ganciclovir ve vitamindir. Partneri Miguel, Andrew'un serumunu takarken Andrew'un kol derisinin iyice kuruduğu görülmektedir. Andrew'un kolundaki

¹³⁰ Philadelphia Filmi, 1:04:24

¹³¹ Philadelphia Filmi, 1:05:45

¹³² Philadelphia Filmi, 1:09:02

damarlar tıkandığı için de serum akmamaktadır. Bunun üzerine Miguel'in hemşire Barbara'yı çağırma isteği Andrew tarafından kabul edilmez ve tartışılır.

Bir gün çoğunlukla eşcinsellerin çağırıldığı bir parti düzenlenir ve Joe ile eşi Lisa da bu partiye katılır. Partinin ardından Andrew ve Joe baş başa konuşurlar.

*Joe: "Sana bir şey söyleyeyim Andrew, benim gibi, bu ülkedeki çoğu insan gibi yetiştirildiğin zaman homoseksüellik hakkında veya ne diyorsunuz karşılıklı yaşam tarzları hakkında pek fazla tartışma olmaz. Bir çocuk olarak queerlerin¹³³ sana tuhaf, acayip olduğu öğretilir. Queerlerin anneleri gibi giyindiği, dövüşmekten korktuğu, küçük çocuklar için tehlikeli olduğu. Tüm yapmak istedikleri pantolonunun içine girmek olduğu. Bu konudaki gerçeği bilmek istiyorsan, genel kanyı aşağı yukarı bu özetler."*¹³⁴

Duruşmalar devam ederken bu kez konuşan kişi Andrew'dur. İşe giriş sürecini, onu etkileyen faktörleri, özellikle Charles Wheeler'dan mesleki anlamda nasıl etkilendiğini anlatmaktadır. Andrew'un anlattığına göre, eşcinsel olması onun kişisel yaşamı olduğu için bu yaşamı hukuk bürosuna taşıması söz konusu değildir. Her şeye rağmen Charles'a eşcinsel olduğunu söylemek istemesine rağmen, Charles ve yönetim kurulu üyelerinin cinsiyetçi, homofobik fıkraları ile homofobik yaklaşımlarına tanık olmasından ötürü, eşcinselliğini gizlemiş olması onu rahatlatmış hissettirmiştir. Andrew'un ardından sözü Avukat Conine aldığında Andrew'a eşcinsel pornografik filmlerin gösterildiği ve erkeklerin cinsel olarak birlikte olduğu, 21. Sokaktaki Stallion Showcase Sineması'na gidip gitmediğini sorar. Andrew oraya hayatında üç kez gitmiştir. Avukat, Andrew'a o sinemada biriyle birlikte olup olmadığını sorduğunda Andrew "evet, bir defa" cevabını vermektedir.

Avukat Conine: "Ne zaman? Bu olay yaklaşık olarak hangi yıl meydana geldi?"

Andrew: "Sanırım 1984'tü. '84, '85"

Avukat Conine: "1984, '85 yılında ortalıkta AIDS adında ölümcül bir hastalığın dolaştığından ve cinsel ilişki yoluyla size bulaşabileceğinden haberiniz var mıydı?"

Andrew: "Kulağıma bazı şeyler... Kulağıma bir şey gelmişti. Eşcinsel vebası, eşcinsel kanseri. Hastalığa nasıl yakalanılacağını veya öldürdüğünü bilmiyorduk. "

(...)

Avukat Conine: "Bir homoseksüel olarak bir kimse çoğu zaman cinselliğini gizlemeye zorlanır. Bu doğru değil mi?"

Andrew: "Bazı koşullarda evet."

¹³³ Queer, heteroseksüellik dışında kalan cinsiyetleri ve cinsel yönelimleri ifade etmek için kullanılan genel bir terimdir. İngilizce kullanımda argo tabirle "nonoş" gibi bir anlam taşıyabilmektedir.

¹³⁴ Philadelphia Filmi, 1:16:26

Avukat Conine: “Hayatınızı olmadığınız bir şey gibi görünerek geçirdiğiniz doğru değil mi? Öyle ki gizlenme ve sahtekârlık sanatı alışkanlığınız olma raddesine geldi-”

Joe: “Sayın Yargıç, itiraz ediyorum.”

Avukat Conine: “Geri alayım, Sayın Yargıç. Bay Beckett 1984 veya ‘85’te Miguel Alvarez ile birlikte yaşıyor muydunuz, o porno sinemasında meçhul cinsel ilişki yaşadığınızda?”

Andrew: “Evet.”

Avukat Conine: “Yani ona bulaştırabilirdiniz, doğru değil mi?”

Andrew: “Miguel’e bulaşmadı.”

Avukat Conine: “Sorumu cevaplamadınız. O sırada Bay Alvarez’e bulaştırabilirdiniz. Bu doğru mu?”

Andrew: “Evet.”

Avukat Conine: “Yüzünüzdeki lezyonların birlikte çalıştığınız kişilerce görülebildiği ifadesini verdiniz, doğru mu?”

Andrew: “Bu doğru.”

Avukat Conine: “Ve iddianıza göre ortaklar bu lezyondan haberdar olduğunda sizin AIDS’li olduğunuz sonucuna ulaştılar ve sizi kovdular. Bu doğru mu?”

Andrew: “Eski meslektaşlarımı böylesine ayıplanacak tutumla itham etmek ne kadar acı verici olsa da bu benim varabildiğim tek sonuçtur.”

Avukat Conine: “Şu anda yüzünüzde hiç lezyon var mı?”

Andrew: “Bir tane burada kulağımın yanında.”

Avukat Conine: “Sayın Yargıç tanığa yaklaşabilir miyim? (...) Yemin altında olduğunuzu hatırlayarak, içtenlikle yanıt vererek yüzünüzdeki lezyonları bir metre uzaklıktan bu aynada görebiliyor musunuz? İçtenlikle yanıt vererek.”

Andrew: “Şey, ben kovulduğum sırada dört lezyonum vardı ve çok daha büyüklerdi (...) Şey, hayır iyice göremiyorum.”¹³⁵

Bu konuşmaların üzerine Joe duruşmaya ara verilmeden önce beş dakika daha ek süre ister ve Andrew’un göğsündeki lezyonları gösterebilmesi için gömleğini çıkarmasını ister. Avukat Conine’in Jürinin haksız şekilde etkilenebileceği itirazına rağmen Joe’nun talebi kabul edilir. John da tıpkı Avukat Conine gibi Andrew’a bir ayna tutar. Andrew’un göğsünde irili ufaklı mor lezyonlar vardır.

Joe: “Andrew, göğsündeki lezyonları bu aynada görebiliyor musun?”

Andrew: “Evet.”

Joe: “Teşekkür ederim.”¹³⁶

¹³⁵ Philadelphia Filmi, 1:31:32-1:36:41

¹³⁶ Philadelphia Filmi, 1:39:04

Charles Wheeler sanık olarak kürsüye alınır. Charles da yöneltilen sorular karşısında Andrew'u yetenekli bir yeni mezun olarak işe aldıklarını ve onu yetiştirerek yatırım yaptıklarını açıklar. Fakat ona göre Andrew, vaatleri yerine getirememiştir.

Joe: "Altın çocuğunuz, müstakbel şirket ortağınız Andrew Beckett'in eşcinsel ve AIDS'li olduğunu anladığınızda heteroseksüel kalbinize korku saldı mı? Aklınıza getirerek bütün kucaklaşmalarla el sıkışmaları, saunadaki samimi anları, erkeklerin bazen yaptığı gibi sizinle Andrew'un karşılıklı yaptığı dostça popodan ellemeleri. Size 'Aman Tanrım, ne derler benim hakkımda?' dedirtti."

Charles: "(...) Andy kuralları çiğnemekte ısrarlıydı ve bunun bir sonucu olarak da işi zamanla son derece acı çekti."

Joe: "Bu bahsettiğiniz kuralları kim koyuyor, siz mi?"

*Charles: "İncilinizi okuyun Bay Miller. Eski ve Yeni Ahit'i. Orada oldukça değerli kurallar var."*¹³⁷

Andrew'un durumu iyice kötüleşmiştir ve baston yardımıyla ayağa kalkmak ister fakat yere yığılır. Andrew herkesin paniklemeşinin ardından hastaneye kaldırılır.

Duruşmalar artık Andrew olmadan devam etmektedir. 3 gün sonra jüri üyelerinin kararı açıklanır. Sonuç olarak duruşma, Andrew ve Joe'nun zaferiyle sonlanır.

Joe, hastaneye Andrew'u ziyarete gittiği sırada Andrew'un ailesi ile görüşen ve durumu açıklayan hemşireyi duyar. Andrew sitomegalovirüs (CMV) nedeniyle sağ gözü ile görme yetisini kaybetmiştir ve geçirdiği krizden sonra artık eskisi gibi olamayacaktır. Sitomegalovirüs, Andrew'un vücudunu harap etmiştir ve oksijen maskesine bağlıdır; güçlkle nefes almakta ve güçlkle konuşmaktadır. Joe kısa bir ziyaretin ardından oradan ayrılır. Andrew'un ailesi ona yaklaşmakta ve dokunmakta hiçbir tereddüt yaşamamaktadır.

Geride bıraktığı tüm insanların onu sevgiyle andığı Andrew, hayatını kaybeder.

3.2.3.3. Sağlık İletişimi Açısından Bilgilendirme, Damgalama ve Korku Unsurları Bağlamında İncelenmesi

Söz konusu inceleme, bir önceki başlıkta verilen filmin olay örgüsü ve ilgili diyaloglar esas alınarak gerçekleştirilmiştir.

---

¹³⁷ Philadelphia Filmi, 1:42:12

Bilgilendirme: Andrew, HIV’i vücudunda taşıdığını öğrendikten sonra antiretroviral tedavi (Zidovudine-AZT) almaya başlamıştır. FDA tarafından 1987 yılında onaylanan ilk ilaç olan AZT (AIDSinfo, 2018) HIV ile enfekte olmuş bireylerin tedavisinin temel taşıdır. Antiretroviral ilaçların yan etkileri HIV’li bireylerde görülmektedir. Endonezya’da yapılan bir araştırmaya göre, AIDS evresindeki kişilerde çok görülen yan etkiler: iştahsızlık, bulantı ve ishaldir (Frederika, Nasronudin, & Irine, 2016, s. 94). İshalin AZT’nin bir yan etkisi olma ihtimali olduğu Andrew’un görüştüğü Doktor tarafından belirtilmiştir.

Andrew ile Joe kütüphanede konuştukları sırada Andrew Joe’ya “Rehabilitation Act of 1973” ü okur. “1973 Rehabilitasyon Yasası” olarak Türkçeleştirilen bu yasa, haklara, savunuculuğa ve engelli bireylerin korunmasına yönelik hükümler içeren federal bir yasadır (National Assosication of the Deaf, 2019). İşverenler AIDS evresindeki bireylere karşı ayrımcılık yaptıklarında “Rehabilitation Act” mağdur olan bireyleri yasal olarak korumaktadır. Bu bağlamda her ne kadar tartışma konusu olsa da yasada tanımlanan “engelli bireyler” kapsamına HIV taşıyıcısı bireyler ile AIDS evresindeki bireyler dâhil edilmektedir (Shumaker, 1986, s. 573-574). Filmin 38:50. Dakikasında Joe ilgili bölümü okurken “vasıflı özürllülere” yönelik ayrımcılık uygulamasının yasak kapsamına alındığını belirtmektedir. Özel olarak HIV/AIDS alakalı bir madde bulunmasa da Andrew’un belirttiğine göre AIDS de bir engel olarak kanunen korunmaktadır.

Mahkemenin 1990 senesinde geçtiği filmin 50:25. Dakikasında dile getirilmektedir. Andrew’un evinde ilaçlarının kullanım saatinin yazılı olduğu bir tablo bulunmaktadır. Andrew saat 12:00’de ve 06:00’da FDA tarafından 19 Mart 1987 yılında onaylanan AZT’yi (AIDSinfo, 2018) Megase, Nizoril ve Acyclovir ile kullanmaktadır. Tabloda AZT özellikle yuvarlak içine alınarak önemi vurgulanmıştır. Megase (megestrol acetate), kilo kaybı yaşayan ve ileri seviyede malign hastalığı olanlarda iştah arttırıcı olarak kullanılmaktadır. Megase kullanımı 10 Eylül 1993 Tarihinde FDA tarafından AIDS evresindeki bireylerde anoreksi ve açıklanamayan kilo kaybı tedavisi için onaylanmıştır (U.S. Food&Drug Administration, 2018). Nizoril

(Ketoconazole), mantar tedavisinde kullanılan bir kremdir.¹³⁸ Acyclovir (Zovirax), ise belirli virüs türlerinin neden olduğu enfeksiyonları tedavi etmek için kullanılan bir antiviraldir.¹³⁹ Andrew'un saat 08:00'da AZT ve vitamin ile aldığı Ganciclovir ise, FDA tarafından 23 Haziran 1989 yılında onaylanan ve AIDS evresinde sitomegalovirüs (CMV) tedavisinde kullanılan bir ilaçtır (AIDSinfo). Bu noktada 1990 yılında HIV için AZT ile monoterapi yapıldığını, diğer ilaçların ise farklı tedaviler için kullanıldığını söylemek mümkündür.

Filmin sonunda hayatını kaybeden Andrew'un CMV yüzünden sağ gözü ile görme yetisini kaybettiği ve vücudunun harap olduğu bilinmektedir.

Damgalama: Filmin ilk sahnelerinde Andrew'un işinde oldukça başarılı olduğu, insanlarla olan ilişkilerindeki yaklaşımın pozitif olduğu ve çevresindeki insanlar tarafından oldukça sevildiği görülmektedir. Andrew adaleti temsil eden genç ve başarılı bir avukat; toplumda sevilen, saygı duyulan bir bireydir. Bu açıdan bakıldığında toplumda kabul görmemesi ve ayrımcılığa uğraması söz konusu bile değildir.

Andrew'un toplumda damgalanmaya maruz kalacak olmasının ilk işareti Walter'ın Andrew'un alnındaki lezyonu görerek ne olduğunu sormasıdır. Daha öncesinde hastaneye kontrole giderek tahlillerini yaptıran Andrew her ne kadar durumun bilincinde olsa da iş yerinde üstleriyle ve çalışma arkadaşlarıyla paylaşmak istememektedir. Andrew, iş yerindekilerin ve toplumsal çevrenin bu durumu anlayışla karşılamayacağını farkında olarak, işini, saygınlığını ve statüsünü kaybetmek istememektedir. Andrew'un sahip olduğu bu lezyonlar (kaposi sarkomu) geçmeyecek, aksine özellikle yüzünde çıkmaya devam edecek ve bu şekilde toplum içerisinde gizlenmesi zor olacaktır. Kaposi sarkomunu gizlemek için bir arkadaşından yardım alan Andrew, lezyonlarını makyajla kapatmaya başlamaktadır.

Andrew'un cinsel yönelimi film başladığı anda bilinmemektedir. Andrew, toplumun heteroseksüel normlarına uyan, başarılı, enerjisi yüksek, dış görünüşü güzel

---

¹³⁸ Daha fazla bilgi için: <https://globalrph.com/drugs/topical-anti-fungals/> (Erişim Tarihi: 31.01.2020)

¹³⁹ Daha fazla bilgi için: <https://www.webmd.com/drugs/2/drug-941/acyclovir-oral/details> (Erişim Tarihi: 31.01.2020)

ve yüksek oranda kabul gören bir birey olarak gösterilirken, film ilerlediğinde bu imajı tam tersine çevrilmiştir. Andrew her ne kadar gizlese de aslında eşcinsel ve Miguel adında bir partneri olan biridir.

Andrew'un işten kovulmasının sebebi, kıdemli avukat olduğu davada, Highline için yazdığı dilekçenin ortadan kaybolmasıdır. Andrew, işten hastalık izni aldığı anda dilekçeyi ofisteki masasının üzerine bırakmıştır. Bu kriz Andrew'un işten çıkarılmasını meşrulaştırmak için işverenler tarafından kurgulanmış bir krizdir ve gerçekte dilekçenin kaybolması mümkün değildir.

Andrew, AIDS evresinde (toplumdaki tabiri her ne kadar AIDS hastası olsa da) olduğu duyulduğunda iş yerinde ve toplumsal çevredeki bireyler tarafından suçlanacağını, yargılanacağını ve damgalanacağını farkındadır. Bu sebeple, hastalığını gizlemek adına ne kadar çaba gösterse de hasta olduğu bir şekilde anlaşılmıştır; fakat Andrew hastalığı sebebiyle işinden uzaklaştırılmasını insan haklarına aykırı bulmaktadır. Bu sebeple daha önceden tanıdığı Avukat Joe Miller'in ofisine giderek onunla bu dava hakkında görüşmek ister. Filmin 22:55. Dakikasında Andrew, Joe'ya AIDS olduğunu söylediğinde Joe üzüldüğünü belirtir. Gerçekte sahip olduğu duygu üzüntüden ziyade acıma ve korkudur. O an karşısında duran Andrew'a üzülmek yerine, onu potansiyel bir tehlike olarak görerek kendisini nasıl koruyabileceğini düşünmektedir. Andrew Joe'ya hastalığını açıklayana kadarki süreçte Joe Andrew'a saygı duyarken, hastalığının AIDS olduğunu duyduğu anda ona olan bakışları değişmiştir. Joe, hastalık kapma korkusu ile elini hemen Andrew'dan çekerek bulunduğu ofiste gidebildiği en uzak konuma gitmiş, gülümseyen yüz ifadesini endişeli bir ifade almış ve gözünü Andrew'un lezyonlarından ayıramamıştır. Andrew şapkasını çıkardığı anda alnındaki KS ortaya çıkmış ve bu lezyonlarını Joe'nun karşısına çıktığı sırada makyaj ile kapatmamış, Joe'ya kendini şeffaf bir biçimde açıklamak istemiştir. Andrew ile konuştuğu sırada Joe'nun aklından sürekli yeni düşünceler geçmektedir. Aynı zamanda Andrew'un başında kırmızı "P" harfi bulunan lacivert bir şapka takılıdır. Bu şapkalardan birine her ne kadar Joe da sahip olsa, şapka "Philadelphia" temsili olsa da Andrew ve izleyici kitle için bir mesaj olarak "pozitif" i temsil edebilme olasılığı yüksektir.

Andrew, Charles Wheeler ve ortakları aleyhinde haksız sebeple işten çıkarma davası açmayı düşünmektedir. Joe'ya gitmeden önce dokuz avukata daha gitmiş fakat hepsi tarafından reddedilmiştir. Andrew reddedilmesinin sebebinin hastalığı olduğunun farkındadır ama yalnızca umut etmeye devam etmektedir.

Charles Wheeler ve yönetim kurulu üyeleri Andrew'u işten çıkarırken onun son zamanlarda davranış bozuklukları gösterdiğini ve kapasitesinin sınırlı olduğunu belirtmişlerdir. Kısa bir süre önce önemli bir davanın kıdemli avukatı olan, bütün yönetim kurulu üyeleri tarafından takdir edilen ve sevilen Andrew'un bir zaman sonra böyle bir ifade ile işten uzaklaştırılıyor olması, Andrew'un AIDS evresinde olması yüzünden işten çıkarılmasının kanıtı olmaktadır. Yönetim kurulundaki üyeler, Andrew'a durumu açıkladıkları oldukça büyük bir toplantı salonunda Andrew'dan oldukça uzakta oturmaktadırlar.

Joe, meseleye farklı bir açıdan yaklaşarak Andrew'a "ölümcül, korkunç, bulaşıcı" hastalığa sahip olan bir bireyin bunu işverenine söyleme yükümlülüğünün olup olmadığını sormaktadır. Karşısında duran AIDS'li bireye açıkça bu ifadeler ile yaklaşan Joe'ya karşılık Andrew, hastalık öncesinin ve sonrasının hizmet açısından değişiklik yaratmayacağını belirtmektedir. Dava Joe tarafından reddedilir ve bu Andrew için oldukça ümit kırıcıdır. Andrew Joe'nun ofisinden ayrılırken yeniden el sıkışmamışlardır ve her umut ederek yanına gittiği meslektaşı ona karşı istemsizce ayrımcı hareketlerde bulunmuştur.

Joe'nun aklında sorular vardır ve endişe duymaya devam etmektedir. Andrew ofisten ayrılır ayrılmaz Joe Andrew ile el sıkıştığı için ellerine bakarak hastalığın bulaşıp bulaşmadığını düşünmektedir. Bu sebeple eskiden tanıdığı bir doktorun ofisine giderek muayene olmak ve hastalık hakkında bilgi almak istemektedir.

Joe ardından evine gittiğinde eşi ile eşcinsellik hakkında konuşmaktadır. Joe homofobik bir bireydir ve ön yargılı olduğunun farkındadır. Joe heteroseksüel, evli, yeni çocuk sahibi olmuş, işinde başarılı bir avukat olarak toplumun belirlediği bütün normlara uymaktadır. Fakat Joe ve ailesinin ırk ayrımcılığına maruz kalmış olma olasılıkları yüksektir. Irk ayrımcılığı, bir toplulukta baskın olan grubun, azınlıkta olan etnik gruplar üzerindeki olumsuz etkilere yol açan eylemleridir (Williams, Neighbors,

& Jackson, 2003, s. 201). Daha önce yapılan çalışmalar, Afrikalı Amerikalıların çok yüksek olasılıkla (%91) yaşamları boyunca en az bir defa ayrımcı bir deneyim yaşadıklarını belirtmektedir (Seaton, Caldwell, Sellers, & Jackson, 2009, s. 1296). Bu açıdan değerlendirildiğinde ABD’de Joe’nun dâhil olduğu etnik grup da toplum tarafından çoğunlukla kabullenilmemekte ve birçok açıdan ayrımcılığa maruz kalmaktadır. Joe, eşcinselliği alay konusu yaparak onları anlayamadığını, bu durumun hoş olmadığını dile getirmektedir. Joe heteroseksüel bir birey olduğundan dolayı eşcinsel bir bireyin ne hissedeceğini anlamaması oldukça normaldir fakat bu durum eşcinsel toplulukla alay etmesini meşrulaştırmamaktadır; toplumda uyum içinde yaşayabilmek adına bireylerin cinsel yönelimlerine saygı duyulmalıdır. Cinsel yönelim, karakteri tanımlayıcı bir unsur olmamakla birlikte, bireylerin arkadaşlıklarıyla, işlerindeki performanslarıyla alakalı olan bir durum da değildir. Joe’nun eşi Lisa ise Joe’nun tam tersi bir düşünceye sahiptir ve eşcinsel bireylere saygı duymaktadır. Lisa’nın teyzesi Theresa da bir eşcinseldir ve Joe bu durumu da alaya alarak kundaktaki bebeğine Theresa’dan uzak durması gerektiğini söylemektedir. Filmin 34:54. Dakikasında Joe eşine, eski kafalı ve tutucu olarak nitelendirilebileceğini fakat kendisinin yalnızca “erkek” olduğunu söyleyerek, bu düşüncelerin iğrençliğini anlayabilmek için “erkek” olunması gerektiğini belirtmektedir. Joe, gerçekten toplum normlarına göre tanımlanmış erkek bireylerin, kendi cinslerinden olan biri ile birlikte olamayacaklarını düşünmektedir. Fakat bu düşünce oldukça yanlıştır. Kişinin biyolojik cinsiyeti ne olursa olsun, cinsel yönelimi kendi cinsine karşı olabilmekte ve cinsel birlikteliği yaşayacak kişi de kendisi olduğu için toplumun diğer üyeleri bu durumdan etkilenmemektedir. Joe farkında olmasa da onun düşüncesinde kendisinin eşcinselliğe yönelttiği birtakım eleştiriler onun erkekliğini ve heteroseksüelliğini pekiştirerek ona güç kazandırmaktadır.

Andrew toplumun farklı kesimlerindeki farklı bireyler tarafından damgalanmaktadır. Andrew kütüphaneye giderek HIV ile ilintili ayrımcılık ile alakalı araştırma yapmaktadır. Kütüphane görevlisi Andrew’a yardımcı olarak konu hakkında bir kitap bulmuş olsa da ısrarla özel bir araştırma odaları bulunduğunu belirtme ve onun izole olmasını istemektedir. Andrew, kütüphanedeki bireylerin ayrımcı ve onu istemeyen bakışları altında araştırmalarına devam etmekte ve oradan ayrılmak

istememektedir. Andrew için bu çok büyük ve önemli bir noktadır, oradan ayrılıp özel araştırma odasına gitmek ayrımcılığı kabul etmek anlamına gelmektedir ve bu noktada Wheeler’a açacağı davanın da bir önemi kalmayacaktır. Neticede Andrew’un asıl amacı işindeki pozisyonuna geri dönmek değil, uğradığı haksızlık karşısında sessiz kalmayarak ayrımcılık ve damgalanma ile mücadele etmek ve sesini duyurmaktır. O sırada yaşananları gözlemleyen Joe, Andrew’un yanına gelip selam verir ve görevli de daha fazla ısrar etmeyerek oradan ayrılır. Andrew’un o ortamda bulunmasından rahatsız olan biri de o ortamı terk ederek tepkisini ortaya koymaktadır.

Filmin 38:50. Dakikasında “Rehabilitation Act” hakkında konuşulmaktadır. Bu sırada Andrew, bu yasanın işveren ayrımcılığına karşı önemini anlatmaktadır. Andrew’a göre AIDS’li bireyler biyolojik ölümden önce “sosyal ölüm” e mahkûm edilmişlerdir. Andrew bu görüşünde son derece haklıdır. İş yerinde HIV taşıyıcısı veya AIDS evresinde olan bir bireyin HIV negatif olan bir bireyden ayrı tutulması ayrımcılıktır. Kişi, taşıdığı HIV’den dolayı kendisine uygun birtakım tedavi yöntemlerini denerken bu tedavilerin çeşitli yan etkileriyle de boğuşabilmektedir. Bu durum kişiyi fizyolojik olarak etkilese de kişilerin asıl mücadele ettiği durum toplumsal baskı olmaktadır.

Daha öncesinde homofobik söylemlere sahip olan ve Andrew’un dava talebini reddeden Joe’nun zamanla görüşleri değişmektedir. Bunun üzerine Joe, Charles Wheeler’a mahkeme celbi ile gider.

Filmin 41:04. Dakikasında Joe’dan mahkeme celbini alan Wheeler endişelenerek Andrew hakkında her şeyi öğrenmek ve onun açıklarını yakalamak istemektedir. Öğrenmek istedikleri özellikle Andrew’un cinsel yönelimi ve özel hayatı hakkındaki bilgiler olmaktadır. Hatta Andrew’un sapkın örgüt ve gruplara mensup olduğunu düşünerek onu hayatlarına AIDS getirmekle suçlamaktadır. Kişilerin özel hayatlarının ve kendileri için belirledikleri yaşam tarzlarının işleri ile bir alakası yoktur; cinsel kimlik ve yönelimlerin kişilerin iş yapış tarzını etkilemesi durumu söz konusu değildir. Kişinin eşcinsel olması da onun herhangi bir örgüte, gruba mensup olmasını gerektirmemektedir. Charles Wheeler, HIV ve AIDS’in tam olarak ne ifade ettiğini ve virüsün hangi yollarla bulaşının gerçekleşebileceğini bilmemektedir. Çünkü

HIV aynı ortamda bulunmakla bulaşmayarak, o ortamdaki kişileri etkilememektedir. Fakat HIV olduğu bilinen bir kişiden korkan toplum ondan uzak durmak istemektedir. Charles Wheeler, Andrew'un işinde oldukça başarılı olduğunun farkında olmasına rağmen kendisini Andrew'un başarısız olduğuna inandırarak yaptığı yanlışlığı hem kendisine hem de çevresine karşı meşrulaştırmaya çalışmıştır.

Joe'nun Andrew'un işverenlerinin düşüncelerini ve ne hissettiklerini çok iyi tespit edebilmesinin sebebi aslında Joe'nun da daha öncesinde aynı hislere sahip olmasıdır. Joe sahip olduğu ön yargıları ve düşünceleri değiştirebilmek adına bir adım atarak Andrew'un avukatı olmayı ve onu en adaletli bir biçimde savunmayı kabul etmiştir. Joe, AIDS'li bireylere karşı gösterilen ayrımcılığın ve bu ayrımcılığın sebeplerinin son derece farkındadır. Ona göre Charles Wheeler Andrew'u işten çıkararak yasaları çiğnemiştir.

Charles Wheeler'ın avukatı Belinda Conine'in tavırlarından ve sorularında da Andrew'un kişisel yaşamında gösterdiği topluma uygun kabul edilmeyen davranışların ortaya çıkarılmaya çalışıldığı göze çarpmaktadır. Conine, Andrew Beckett'in işinde başarısız olduğunu, umursamaz tavrından dolayı kendisini ve diğer insanları tehlikeye attığını savunmaktadır.

Mahkeme çıkışında eylem yapan insan topluluklarının ikiye bölündüğü ve farklı sloganlar, pankartlar ile iki farklı görüşü yansıttıkları görülmektedir. Toplumdaki bireylerin çoğunluğu her ne kadar eşcinselliğin düzeni bozduğunu ve AIDS'in bir tehlike olduğunu düşünseler de aksi yönde düşünen bir kitle de mevcuttur. Charles Wheeler'ı haklı bulan aynı zamanda insan haklarını önemseyeni ifade eden bir topluluğun, bir insanın haklarının göz göre göre ihlal edilmesine karşı olan olumsuz ve nefret söylemleri içeren bir tavır göstermesi oldukça ironik olmaktadır. Bu şekilde gerçekleştirilen bir eylemde toplumdaki bir grup hedef olarak gösterilerek damgalanmaktadır. Andrew, mahkeme salonundan çıktığında hem orada bulunan kitlenin nefret dolu sloganlarına, hem de medyanın sorularına maruz kalmaktadır. Medya da her şeyden çok Andrew'un cinsel yönelimi ve eşcinsel hakları ile ilgilenmektedir. Andrew ise artık gizlenmeyerek eşcinsel olduğunu herkesin önünde

açıklarken artık korkmamaktadır. O sırada Andrew'un yanından ayrılmayan Joe, Andrew'a destek olarak özellikle tüm insanların eşit olduğunu vurgulamaktadır.

Andrew'u ve kendisini televizyondaki haberde izlerken gurur duyan ve gülümseyen Joe, eski düşüncelerinden sıyrılarak Andrew'u cinsel yönelimi sebebiyle uğradığı ayrımcılık konusunda da desteklemektedir. Joe'nun haberi izlerken bulunduğu mekânda birkaç adam “yoksa sen de mi o yoldasın” deyip tepkilerini belirterek Joe'ya güler ve alay ederler. Toplum herkesin kendi alt grubunun ve mensup olduğu topluluğun haklarını savunmasına alışmıştır ve eşcinsel bir bireyin heteroseksüel bir birey tarafından savunuluyor olması onlar için tuhaf bulunarak alay konusu haline gelmektedir. Çünkü topluma göre özellikle bir erkeğin bir erkekle birlikte olması sapkın olarak nitelendirilen ve alay edilmeyi, damgalanmayı hak eden bir davranıştır.

Mahkeme devam ederken AIDS olduğu için damgalanmaya maruz kalmış bir kadın olan Melissa Benedict tanık olarak duruşmaya katılmıştır. Melissa Benedict, virüsü ikinci çocuğunu doğururken kan transfüzyonu yoluyla vücuduna almıştır. Bu durumu işveren tüm ortaklar ile paylaşan Melissa işinden kovulmamasına rağmen iş yerinde ayrımcılığa uğradığını kişilerin bakışlarından ve tavırlarından hissetmiştir. Fakat bu noktada HIV'i vücuda almanın kişilerin elinde olup olmaması durumu tartışma konusu haline gelmektedir. Melissa'nın HIV ile enfekte olması onun elinde olmayan bir sebepten dolayı meydana gelmişken Andrew'un enfekte olması onun suçu olarak düşünülmektedir. Melissa kendisini diğer hiçbir bireyden farklı görmemektedir; o ne masum ne de suçludur. HIV ile bir şekilde enfekte olmuş bireyler kendi yaşamlarını en sağlıklı bir biçimde sürdürmek yerine toplumdaki birtakım sınıflandırmalar ve suçlamalarla mücadele etmektedirler. Neticede bireyleri enfekte oldukları yollara göre sınıflandırmak, onları suçlu veya suçsuz olarak nitelendirmek yanlış ve ayrımcı bir tavır olmaktadır.

Mahkemeye tanık olarak çıkan Anthea Burton, siyahi bir kadındır. Joe, onun işyerinde herhangi bir ayrımcılığa uğrayıp uğramadığını merak ederek kendisine sorduğunda, Burton, küpelerinin etnik olmasından dolayı Wheeler tarafından uyarı aldığını belirtir. Burton, gördüğü bu tavır ile kendisinin ırk ayrımcılığına uğradığını

hissetmektedir. Bu sebeple aldığı uyarı karşısında Wheeler’a küpelerinin özellikle “Afrikalı Amerikan” olduğunu söylemiştir. Burton, kendi ırkını hiçbir zaman arka plana atmayarak, nereden geldiğini inkâr etmeyerek ve otoriteye karşı olduğunu belirten tavrıyla tek tipleşmeye karşı duruşunu da belli etmiştir. Bu noktada Joe, kadından tam da beklediği cevabı alarak Wheeler’ın her yönden ayrımcı tavırlarının olduğunu jüriye göstermeye çalışmıştır.

Mahkeme devam ettiği sürece birçok kişi tanık olmaktadır. Bu tanıklardan biri olan Jamey Collins, AIDS olan bir bireyin neden ayrımcılığa uğradığına anlam verememektedir. Çünkü daha önce farklı hastalıklara sahip (kalp krizi, ülser vs.) avukatlar aynı iş yerinde çalışmıştır fakat kimse onlara ayrımcı bir tavırda bulunmamıştır. Aslında bunun sebebi oldukça açıktır; AIDS, eşcinsellikle ve toplumun ahlak normlarını yıkmakla ilişkilendirilmiştir ve en çok cinsel yolla bulaştığı bilinmektedir. Bireylerin hastalık durumlarının dış görünüşlerinde değişiklik yaratması da (KS ve oldukça zayıflamak gibi) ayrımcılık faktörlerini arttırmaktadır.

Filmin 1:05:45. Dakikasında Joe, Yargıca cinsel yönelimlerin insan düşüncelerini ne şekilde etkilediği hakkında uzun bir açıklama yapmaktadır. Cinsel yönelimleri toplumun beklentilerinden farklı olan bireyler toplumun kinine ve nefret söylemlerine maruz kalmaktadırlar. Avukat Conine her ne kadar cinsel yönelimlerin dava ile alakası olmadığını belirtse de Joe tam aksini düşünerek bunu açıkça belirtmektedir. Dava işten haksız yere çıkarılma davasından çok Andrew’un kimliğiyle, özel hayatıyla, cinsel yönelimiyle, yaşadıklarıyla ve gittiği mekânlarla ilgili olmaktadır. Asıl itibarıyla bu davanın konusu kişiye uygulanan ayrımcılık olmakla birlikte söz konusu faktörler ayrımcılığı meşrulaştıran bir araç olarak yargıya sunulmaktadır.

Filmin 1:09:02. Dakikasında Walter Kenton, Melissa Benedict gibi kendi kabahati olmadan enfekte olan bireylere şefkat ve merhamet duyduğunu belirtmiştir. Kenton bu ifadesinde Andrew ve Andrew gibi bireylere bir gönderme yaparak kişinin kendi davranışlarının sonucu olarak da enfekte olabileceği imasında bulunmuştur. Bu ifade tamamen suçlayıcı bir nitelik taşımaktadır.

Joe, kendisindeki ayrımcı duyguların kaynağının ne olduğunu düşündüğünde bu durumun çocukluk çağında “normal” olarak anlatılan sınırlardan sapanlara karşı gösterilen bir tavır olduğunun farkına varmaktadır. Toplumun belirlediği kadın ve erkek kimliğinden farklı olan bireyler ile farklı cinsel yönelimlere sahip bireyler tuhaf olarak nitelendirilmekte ve farklı bulunmaktadır. Toplum, farklı olanı tehlike olarak algıladığından dolayı da tüm bu kimliklere ve yönelimlere karşı olan nefret artarak birtakım tabular inşa edilmektedir.

Andrew mahkeme salonunda herkesin önünde kendini ifade etmeye çalışırken Avukat Conine ısrarla onun üzerine gitmektedir. Eşcinsel bireyler toplumda özellikle iş hayatında cinsel yönelimlerini gizlediklerinde her ne kadar kendi benliklerini oldukları gibi yaşayamasalar sosyal anlamda kabul görmeleri onları güvende hissettirmektedir. Çünkü kimliklerine veya yönelimlerine dair herhangi bir açıklama yaptıklarında olumsuz bir tepki ile karşılaşmaları onlara birçok açıdan dezavantaj sağlamaktadır. Özellikle heteroseksüel toplumlarda baskı daha da artarak eşcinsel bireylerin alay konusu olmalarına ve psikolojik anlamda sıkıntılar yaşamalarına neden olabilmektedir. Avukat Conine hiçbir şekilde Andrew’un yaşadığı içsel psikolojik süreçleri ve endişelerini sorgulamayarak bunu “gizlenme ve sahtekârlık sanatı” olarak betimlemiştir. Bu betimleme tamamen empatiden yoksun, tek yönlü bir bakış açısını yansıtmaktadır. Daha öncesinde kişilerin cinsel yönelimlerinin dava ile ilgisi olmadığını belirten Conine, filmin 1:31:32 ve 1:36:41. Dakikası arasındaki diyaloglarında tamamen Andrew’un cinsel yönelimi ve kişisel hayatı hakkında sorular sormaktadır. Bunun üzerine Andrew’un yüzündeki lezyonlar bile tartışma konusu haline gelerek hastaların beden değişikliklerinin kişiler üzerindeki etkileri tartışılmıştır.

Filmin son sahnelerinde Andrew’un çocukluğuna dair bir video gösterilmektedir. Andrew’un hiçbir çocuktan farklı olmadığı, aynı heyecanla koştuğu, gülümsediği görülmektedir. Asıl suçlular, insanları cinsel yönelimlerine, kimliklerine, düşüncelerine, hastalıklarına, ırklarına, renklerine göre sınıflandıranların kendisidir.

Korku: Philadelphia filmindeki karakterlerin kendi içlerinde yaşadıkları farklı korkular mevcuttur. Andrew HIV’i vücudunda taşımadan önce de eşcinsel bir birey

olduğundan dolayı toplumun kendisine vereceği tepkilerden korkarak cinsel yönelimini gizlemektedir. Andrew, heteroseksüel normlara uygun olarak şekillenmiş bir toplumda eşcinselliğini açıkladığında ve tamamen kendisi gibi yaşadığında sahip olduğu birçok şeyi kaybedebilme tehlikesi ile karşı karşıyadır. Bu sebeple bu durumu gizleyebildiği noktaya kadar gizlemeyi düşünmektedir. Bunun üzerine Andrew, HIV’i vücuduna aldıktan sonra bu durumu açıkladığı an iş yerinde ve toplumda bir ayrımcılığa maruz kalacağının farkındadır. Toplumda “eşcinsel kanseri” olarak bilinen ve ahlaksız davranışlar ile ilişkilendirilen AIDS tıpkı Andrew’un korktuğu gibi onun sahip olduklarını kaybetmesine ve bütün imajının değişmesine yol açmaktadır.

Andrew, dava açma talebi ile Joe’nun yanına gittiğinde Joe’nun hastalık bulaşacağı korkusu taşıyarak ondan uzak durduğu görülmektedir. Aynı korku durumu Andrew’u işinden uzaklaştıran işverenlerde de görülmektedir. Toplumda bireyler HIV/AIDS hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıklarından dolayı kendilerine hastalık bulaşacağı ve ölecekleri korkusunu yaşayarak HIV’i vücudunda taşıyan bireyler ve AIDS evresindeki bireylerden uzak durmakta ve onları bulundukları ortama kabul etmemektedirler.

Filmin 1:42:12. Dakikasında söze giren Joe, işveren üyelerin korkularını dile getirmek istemektedir. Joe’nun “Andrew Beckett’in eşcinsel ve AIDS’li olduğunu anladığınızda heteroseksüel kalbinize korku saldığı doğru değil mi?” ifadesi mevcut durumu açıkça yansıtmaktadır. Heteroseksüel kalplere salınan korku, toplum tarafından dışlanacak olmanın; zedelenecek olan bir imajın, kaybedilecek itibarın korkusu olmaktadır. Çünkü heteroseksüel düzende erkek olmak güç ile ilişkilendirilirken eşcinsellik güçsüzlük ve kadınsı özellikler ile ilişkilendirilmiştir. İşveren üyelerin yakın çevresinde eşcinsel birinin olduğunu gören toplum, işveren üyeleri de eşcinsel olarak nitelendirecektir. Eşcinsel olmanın ötesinde “korkunç ve ölümcül” olarak tanımlanan HIV ile enfekte olan ve ardından AIDS olan, yüzünde lezyonlar bulunan bir bireyin potansiyel tehlike olarak görülmesi de Andrew’un işten uzaklaştırılmasına sebep olmuştur. Tüm bunlardan yola çıkarak kimi zaman da toplumsal normların neden olduğu korku unsurunun kişileri damgalamaya giden yolun temelini oluşturduğunu söylemek mümkün olmaktadır.

Genel anlamda bakıldığında Philadelphia filminde sağlık iletişimi mesajının yapılandırılmasında korku unsurunun değil, cesaretlendirmenin hâkim olduğu görülmektedir. Cesaretlendirmenin ilk adımı, Andrew'un mevcut durumu kabullenmeyerek haksızlığa, ayrımcılığa karşı durarak adalet arayışına girmesi ve Wheeler'a dava açmak istemesidir.

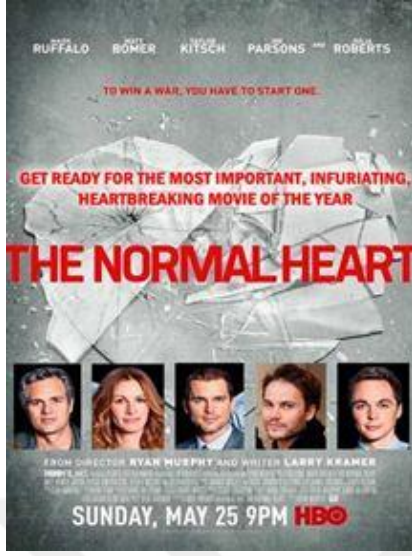
Andrew ve Joe'nun zaferiyle sonlanan duruşma filmin izleyici kitlesi açısından büyük bir umut kaynağı olmuştur.

3.2.4.The Normal Heart- Kalbin Direnişi (2014)

3.2.4.1. Filmin Künyesi

The Normal Heart	
Ülke ve Tür	ABD / Dram
Yönetmen ve Senarist	Ryan Murphy- Ryan Murphy, Larry Kramer
Görüntü Yönetmeni	Daniel Moder
Yapımcı	Brad Pitt, Scott Ferguson, Ryan Murphy
Film Müzikleri	Cliff Martinez
Süre	2 Saat 12 Dakika
Vizyon Tarihi	25 Mayıs 2014
Oyuncular, Karakterler	Mark Ruffalo: Ned Weeks, Julia Roberts: Emma Brookner, Matt Bomer: Felix Turner, Jim Parsons: Tommy Boatwright, Taylor Kitsch: Bruce Niles, Jonathan Groff: Hiram Keebler, Finn Wittrock: Albert, Joe Mantello: Mickey Markus

Tablo 4: The Normal Heart Filminin Künyesi

Şekil 4: The Normal Heart Filminin Afişi

3.2.4.2. Filmin Olay Örgüsü

Film zamansal olarak iki kısımdan oluşmaktadır. Filmin ilk yarısı 1981 yılında geçmekte, bu da bize, HIV'in ilk ortaya çıktığı ve AIDS'in ilk görüldüğü yıllar olduğunu göstermektedir.

Fire Island Pines'a yaklaşan bir feribot içerisinde filmin baş karakteri Ned Weeks ile eşcinsel birçok erkek bulunmaktadır. Ned feribottan iner ve arkadaşı ile kucaklaşır. Daha sonra bir hava kuvvetlerinde yüzbaşı olduğu gösterilen Bruce ile kucaklaşır ve Bruce ona mesleğinde aydan aya gerçek bir adamı oynadığını söyler. Ardından Ned arkadaşı Mickey ile sahilde yürüyüş yapmaktadır.

Mickey: "Romanında bizi kötü göstermişsin. Çevrene bak. Seks özgürleştiriyor."

Ned: "Bütün söylediğim çok fazla seks yapmanın aşkı bulmayı imkânsız hale getirdiği idi."

Mickey: "Birini bulmadaki başarısızlığını geri kalanlarımıza mâl etme."'¹⁴⁰

Ned ile Mickey'nin konuştukları sırada sahilde Craig isimli bir arkadaşları öksürerek kuma düşer. Herkes Craig'in etrafında toplanır fakat Craig, sadece başının döndüğünü ve iyi olduğunu söyleyerek oradan uzaklaşır. O gece Craig'in doğum gününü kutlarken fazla miktarda alkol alırlar, dans edip eğlenir ve sabaha kadar sahilde parti yaparlar. Ned genelde onlara dışarıdan bakmakta ve çağırılmasına rağmen

¹⁴⁰ The Normal Heart Filmi, 00:03:25

yanlarına pek dâhil olmamaktadır. Ned, sabaha karşı birkaç kişinin çalılıkların arkasına cinsel birliktelik yaşadıklarına tanık olur ve yanlarına giderek aralarına katılır.

Ned trende giderken The New York Times gazetesinde “Rare Cancer Seen in 31 Homosexuals” haberini okumaktadır. Filmin bu noktadan sonra başladığını belirtmek adına ekrana siyah bir zemin üzerinde beyaz harfler ile “The Normal Heart” yazısı gelir.

Ned muayene olmak için kliniktedir ve bu sırada bekleme koridorundayken Sanford adında, vücudunun belirli yerlerinde lezyonlar olan bir tanıdığını görür. Bu adam Ned ile konuşup kendisinin görülen yirminci vaka olduğunu belirttikten sonra oradan ayrılır. Ardından Ned tekerlekli sandalyeli bir kadın doktorun odasına girer ve “Times” makalesinden sonra geldiğini, birkaç soru sormak istediğini belirtir.

Dr. Emma: “Böyle bir şeyi daha önce ne gördüm ne de duydum. Belirtilerden herhangi birisi var mı?”

Ned: “Times’in dediği saçmalıkların çoğu amip, belsoğukluğu ve hepatit. Cinsel devrim sonrasında ne olduğunu bilmiyordunuz.”

Dr. Emma: “Bilmediğimi sana düşündüren ne? Ateş, gece terlemeleri ve kilo kaybı var mı?”

Ned: “Sanmıyorum. Yok.”

Dr. Emma: “Mor renkli lezyonlar var mı, aç ağzını. Bu bir kanser, bağışıklık sisteminde tuhaf bir reaksiyon oluyor. Çöküyor, savaşıyor. O yüzden hastalarımın çoğu bir bebeği incitmeyecek bir mikroptan dolayı geliyorlar. Bağışıklık sistemi, hakkında en az bilgi sahibi olduğumuz sistem. Bu şey sadece eşcinsel erkeklerde oluyor gibi görünüyor. Buzzy, senin eşcinsel toplumunda bilinen biri olduğunu ve ne düşündüğünü söylemekten korkmadığını söyledi. Eşcinsel bir öncü bulamıyorum. Eşcinsel organizasyonları arıyorum, hiçbiri dönüş yapmıyor.”¹⁴¹

Dr. Emma, kan aldıktan sonra Ned’i muayene ederken ağzının içini ve boyundaki lenf bezlerini kontrol etmektedir.

Ned: “Dr. Brookner, biraz akıllı olan hiç kimse eşcinsel politikasına bulaşmaz. Eleştiri için yer yok.”

Dr. Emma: “Sizin eleştiriniz nedir?”

Ned: “Gerek yokken birçoğumuzun, pek çoğumuzun kurban rolü oynamasından nefret ederim.”

Dr. Emma: “Eşcinsel erkeklere seks yapmayı kesmelerini söyleyin.”

Ned: “Bu kanserin cinsel yolla bulaştığını mı düşünüyorsunuz?”

Dr. Emma: “Bence öyle, evet. Şu an kanıtlayabilir miyim, hayır.”

---

¹⁴¹ The Normal Heart Filmi, 0:08:16

Ned: “Temel politik gündemini önüne gelenle yatmak olarak seçmiş milyonlarca erkekte bahsettiğinizin farkında mısınız? Bunlarla nasıl baş edeceksiniz?”

Dr. Emma: “Onlara ölebileceklerini söyleyin.”

Ned: “Bu kadar basit değil, bundan daha karmaşık. Ellerindeki tek şeyin seks olduğunu düşünüyorlar.”

Dr. Emma: “Mr. Weeks, eğer seks öldürebiliyorsa en az akıllı olan biri sevişmeyi bırakmaz mı?”¹⁴²

Der. Bu sırada kliniğe yeni bir vaka gelir. Ağzından köpükler akan ve çırpınan bu kişi Bruce’un sevgilisi Craig’tir. Bruce, üç hafta önce ölen Reinhardt’ın eski erkek arkadaşıdır. Craig’in de orada ölmesi üzerine Ned artık bir şeyler yapılmasını gerektiğini düşünmektedir.

Eşcinsel erkekler ile Dr. Emma’nın buluşacağı ve onları bilgilendireceği bir toplantı düzenlenir. Emma gözlemlerine dayanarak varsayımlarını ve bu konuda alınması gereken tedbirleri açıklamaktadır.

Dr. Emma: “Hepiniz birbirinize bulaştıracaksınız.”¹⁴³

Dediği anda kalabalıktan aniden bir ses yükselir. Hiç kimse duyduklarından memnun olmamıştır ve hepsinin mimiklerinde inanmayan, umursamayan bir tavır mevcuttur.

Dr. Emma: “Sadece birkaçınızda var şu an. Maalesef henüz hanginizde var söyleyemiyoruz. Çok önce hepatit virüslerini izole ettik. Neden oldukları hastalıkları ve nasıl korunacağını biliyorduk. Olabilecek en kötü şey bir süreliğine rahat olmaktan dolayı olacak.”

Mickey: “Olacak en kötü şey bu değil. Erkekler seks yapmaktan korkar hale gelecek. Kendimize olan saygımızı kaybedeceğiz ki bunun için çok çalıştık. Eskisinden daha beter günah keçisi olacağız. Dünya bizim taşıyıcı olduğumuzu düşünecek ve ahlaki çoğunluk daha fazla bayram edecek.”

Dr. Emma: “Durun! Her hafta bir öncekinden daha fazla vaka görüyorum. Hastalarımın yarısı öldü.”

Kalabalıktan biri: “Pekâlâ. Umarım buna bir son verir çünkü New Rochelle’de ufak bir seks partisine katılmam gerek. Sağlık Bakanlığı nerede? Başkan nerede?”¹⁴⁴

Emma umutsuzca toplantı odasından ayrılır.

Jim: “Bütün eşcinsel toplantıları böyle mi? Bu insanların yarısı sevişmek için geldiler.”

Ned: “Sessizlik! Bir sağlık krizi grubu oluşturuyoruz. Burada yeniden buluşacağız.”¹⁴⁵

¹⁴² The Normal Heart Filmi, 0:09:50

¹⁴³ The Normal Heart Filmi, 0:13:19

¹⁴⁴ The Normal Heart Filmi, 0:13:26

¹⁴⁵ The Normal Heart Filmi, 0:15:02

Der. Toplantıdakiler bu durumdan hoşlanmamıştır ve ciddiye almak istemezler.

Ned oradan ayrıldığında bir dükkânın camına asılmış bir afiş görür. “Eşcinsel Kanseri: Dışarda berbat bir şey var beyler! İşte böyle görünüyor: Leke gibi koyu renk lezyonlar, kaşımayın ya da zarar vermeyin; derinin renk değiştirmesi gibi lezyonlar, vücuttaki her yerde görünebilir.” Bu yazının bulunduğu afişte, AIDS sonucu oluşan lezyonların görselleri de mevcuttur.¹⁴⁶

Ned sonrasında “The New York Times” gazetesine gider. Orada çalışan Felix Turner adındaki eşcinsel bir muhabir ile ondan yardım istemek maksadıyla görüşür. Felix’i ilk gördüğü anda onu çok beğenmiştir. Ned, Felix ile konuşmasında “*Dışarı çıkmak ve hetero dünyadan eşcinsel bir şey için destek görmek alışılmamış bir histir*”¹⁴⁷ ifadesinde bulunur.

Ned, Fire Island Pines’ta arkadaşları ile “*Selam. Eşcinsel kanseriyle ilgilenir misiniz? Topluluğumuzda şu an bir kriz var*”¹⁴⁸ diyerek gazete satıp bağış toplamaya başlar.

Akşam olduğunda, Bruce’un sevgilisi Craig’in de hayatını kaybedenlere dâhil olduğu ve sahilde toplanıp bir anma töreni düzenledikleri görülmektedir.

Ned, artık bu kayıpların gerçekleşmesini engelleyebilmek adına kardeşi Ben’den destek istemek için yanına gider. Ben, bir hukuk firmasının kıdemli ortağı olan yüksek statülü ve maddi durumu iyi biridir. Ben bu fikri ortakları ile görüşeceğini söyler.

Daha sonrasında Ned Dr. Emma ile görüşmek için hastaneye gider ve Emma, hastanede artık yeterli oda kalmadığını belirtir. Bulaşıcı hastalık alanı uyarı tablosunda AIDS’in “GRID- Gay Related Immunodeficiency Disease”¹⁴⁹ olarak yazıldığını görülmektedir.¹⁵⁰

---

¹⁴⁶ The Normal Heart Filmi, 15:36

¹⁴⁷ The Normal Heart Filmi, 17:15

¹⁴⁸ The Normal Heart Filmi: 17:59

¹⁴⁹ Eşcinsel İltihabi Bağışıklık Yetmezliği Hastalığı

¹⁵⁰ The Normal Heart Filmi, 22:09

Ned: "Neden maske ve eldiven takmıyorsun?"

Dr. Emma: "Hiç takmadım ve hiç takmayacağım. Ve hâlâ buradayım."¹⁵¹

Ned'in daha önce karşılaşmış olduğu tanıdığı Sanford bu kez hasta odasında zayıflamış ve lezyonları çoğalmış bir halde yatmaktadır. Ned de tıpkı Dr. Emma gibi içeri girerken koruyucu giymez. Sanford'un odasındaki televizyon bozuktur fakat tamirci o odaya girmeyi kabul etmez.

Dr. Emma: "Affedersin, sen televizyon tamircisisin değil mi? Lütfen 407 numaralı odaya git ve düzelt."

Tamirci: "Hayır yapmayacağım."

Dr. Emma: "Düzelt televizyonu, işin bu senin!"

Tamirci: "Birliğim hayatımı birkaç bulaşıcı eşcinsel için riske atmak zorunda olmadığımı söylüyor. Eğer içeri girmek zorundaysam o zaman işi bırakırım."¹⁵²

O gecenin akşamında Felix, Ned'in evine konuk olur ve Felix, Ned'i önceden tanıdığı anlaşılır. Ned ve Felix daha öncesinde bir gün "Man's Country"¹⁵³ içinde Ned'in odasında ve karanlıkta cinsel birliktelik yaşamışlardır. O gece Ned'in Felix'e kendisi hakkında verdiği bilgiler de yalandır ve Ned, cinsellik yaşadığı Felix'in yüzünü dahi görmemiştir. Bu konuşmalarının üzerine duygusal açıdan yakınlaşmak ve yeniden başlamak için bir fırsat doğar ve o gece cinsellik yaşarlar. Aralarındaki ilişki yalnızca cinsellik ile sınırlı değildir ve birbirlerine âşık olmuşlardır.

Ned: "Yale'e gittiğimde oradaki tek eşcinsel erkek olduğumu düşündüm. Yemin ederim. Beni değiştirmeyi deneyen bir psikiyatriste gittim. Şimdilerde 'Gay Haftası' var orada ve en iyi dansları sergiliyorlar. Parlak üniversite günlerinde erkek arkadaşınla yanak yanağa dans ettiğini hayal et."¹⁵⁴

O geceden sonra Ned hâlâ bütün yolları denemeye devam etmektedir. Başkan ile konuşmanın yollarını arar fakat önünde engel olan korumaları geçemeyerek çareyi bağırmakta bulur.

Ned: "Bay Başkan! Yardımanız lazım. Yeni bir hastalık var, bunu duymuş olmanız lazım. Yardıma çok ihtiyacım var. Bırakın beni domuzlar, burası Amerika. Bay Başkan! Ölüyoruz!"¹⁵⁵

Ned arkadaşları ile mücadele etmeye devam ederken bir toplantı düzenlenmesine karar verilir. Fakat mücadele grubunun ve kurulacak organizasyonun içinde de fikir ayrılıkları mevcuttur. Özellikle Bruce, eşcinsel erkeklerin politikasının

---

¹⁵¹ The Normal Heart Filmi, 22:15

¹⁵² The Normal Heart Filmi, 24:11

¹⁵³ Chicago'da bir eşcinsel erkek hamamı.

¹⁵⁴ The Normal Heart Filmi, 31:28

¹⁵⁵ The Normal Heart Filmi, 34:04

cinsel birliktelik olduğunu ve insanlara nasıl yaşayacaklarının söylenmemesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bruce, Craig’ten sonraki yeni erkek arkadaşı Finn ile selamlaşır. Ardından söze Tommy girer.

Tommy Boatwright: “Hastalar için hizmet başlatma konusu ile oldukça ilgileniyorum. Onlarla ilgili konuşmaya başlamamız lazım. Ayrıca dışarda korkmuş birçok insan var ve bilgi almaya can atıyorlar. Anında yardım hattı başlatmak istiyorum.”¹⁵⁶

O gece, gelen mektupların değerlendirip GMHC için bir başkan seçilmesi konusunda tartışılmıştır. Ve Bruce Niles, Ned’in saldırgan yaklaşımlarından dolayı daha ılımlı bulunarak organizasyonun başkanı seçilmiştir.

Finn, mankenlik yapan ve AIDS evresinde olan bir bireydir. Bir gün çıktığı bir defilenin ardından ayna karşısına geçtiğinde aslında lezyonlarını makyaj ile kapamış olduğu görülmektedir. Eve döndüklerinde kendi aralarında konuştukları sırada Bruce’un ve Ned’in tavsiyelerine rağmen Finn, Dr. Emma’yı görmek ve muayene olmak istememektedir.

Finn: “Sadece unutsak olmaz mı? Ben iyiyim. Eğer iyi değilsem de bilmek istemiyorum. Çünkü kimse beni işe almaz. Kilo da kaybetmedim. Hâlâ kapatabiliyorum.”¹⁵⁷

Finn, Bruce’a yaklaşarak onu öpmek istediğinde Bruce başını çevirerek Finn’in ağlayarak evden ayrılmasına sebep olur. Bruce da oldukça üzülerek o gece dışarı çıkar ve Ned ile alkollü bir mekâna giderler.

Diğer bir gün, Bruce’un başkanlık ettiği organizasyonun “Eşcinsel Erkekler Sağlık Krizi” adı ile düzenlediği bir partide tüm eşcinsel gruplar toplanmıştır ve bir sürü hasta veya hasta olmayan eşcinsel erkeğin hep birlikte eğlenip dans ettiği görülmektedir. Bruce, Ned’i sahneye davet eder ve 53.000 dolar para topladıklarını açıklarlar. O gecenin sabahında Ned, Felix’e yanına taşınması için teklifte bulunur ve Felix istekli bir şekilde bunu kabul eder.

Dili sert olan Ned yazdığı yazılar ile makalelerde de bunu apaçık ortaya koymaktadır. AIDS konusunda çabalamaya devam eden Ned, bir televizyon programına çıkar.

Ned: “Ne mi düşünüyorum? Devletin bilinçli olarak bu hastalığı yok saydığını biliyorum.”

---

¹⁵⁶ The Normal Heart Filmi, 34:54

¹⁵⁷ The Normal Heart Filmi, 39:08

Sunucu Sarabeth: "Birleşik devletler hükümetini bütün eşcinsel erkekleri öldürmeye yönelik bir komployla mı suçluyorsunuz?"

Ned: "Evet. Evet, bunu diyebilirsiniz. Evet, Sarabeth, öyle."

Sunucu Sarabeth: "Bu güçlü bir suçlama."

Ned: "Bu hastalık bulaşıcı ve Birleşik Devletler hükümeti tarafından görmezden geliniyor."

Sunucu Sarabeth: "Kasıtlı olarak?"

Ned: "Kasıtlı olarak görmezden geliniyor. Bu ulusal bir tehlike. Bu bulaşıcı bir hastalık. Bir veba."¹⁵⁸

Bu programın ardından organizasyon yeniden toplanır.

Bruce: "Ulusal televizyona çıkıp devleti cinayet ile suçlayamazsın Ned."

Ned: "Neden ki?"

Bruce: "Çünkü bir gün para, araştırma bursu alacağız."

Ned: "Kongre hâlâ on sent parayı uygun görmedi. Başkan hâlâ ara vermeksizin!"¹⁵⁹

Organizasyondakiler, Ned'e, kendisinin yetkili biri olmadığını ve bir daha medyada bu konu hakkında konuşmaması gerektiğini anlatmaya çalışırlar fakat Ned, başkanın aslında eşcinsel olduğunu, bu sessizliğinin bir gizlenme olduğunu ve başkana baskı yapılması gerektiğini dile getirir. Hatta Ned, kendisine karşı çıkan ve daha tatlı dil ile yaklaşması gerektiğini savunan Bruce'a karşı sevgilisi Albert'in eğer bir şey yapılmazsa ölebileceğini söyler ve bunun sonucunda ortam da bir hayli gerilir.

Daha sonraki gün, Ned ağabeyi Ben'den yardım istemeye devam etmektedir. Ben, Ned'e eşcinsellerin imaj problemi olduğunu anlatırken eşcinsel olmak üzerine tartışmaktadırlar ve Ben Ned ile aynı olduğunu kabul etmemektedir. Bunun üzerine Ned: *'Sen ve senin hetero dünya düşmanımızmış gibi hissediyorum.'*¹⁶⁰ ifadesinde bulunur.

Eşcinsel erkekler sağlık krizi ofisi kurulur ve çekim yapmak için Ned'in yönlendirmesi ile NBC'den¹⁶¹ gelirler. Ned'in amacı medyada daha fazla sesini duyurarak büyük dergiler ile kanallara çıkmaktır. Ned ile Bruce'un mücadele

---

¹⁵⁸ The Normal Heart Filmi, 49:30

¹⁵⁹ The Normal Heart Filmi, 50:08

¹⁶⁰ The Normal Heart Filmi, 55:57

¹⁶¹ NBC, New York'ta Rockefeller Center'da GE Building'te yayın yapan ABD televizyon kanalıdır.

yöntemlerinin oldukça farklı olması aralarında sık sık çatışmalar yaşanmasına neden olmaktadır.

Ned ile Felix artık birlikte yaşamaya başlarlar.

Ned: "Hasta olsaydım beni terk eder miydin?"

Felix: "Bilmiyorum, ya sen?"

*Ned: "Etmezdim."*¹⁶²

Bu diyalogun üzerine Felix, Ned'e bir zamanlar evli olduğunu ve bir oğlu olduğunu itiraf ederek kendini bir odaya kapatır ve Ned'e ayağının altındaki mor renkli lezyonu gösterir. Felix'in büyümeye devam eden lezyonu dışında dış görünüşünde herhangi bir değişiklik yoktur. Ned bunu duyduktan sonra dünyası başına yıkılır.

Bu olayın üzerine Ned, Dr. Emma ile konuşmaya gider. Dr. Emma Ned'e kendisinin çocuk felci virüsü ile enfekte olarak tekerlekli sandalyeye bağlı kaldığını ve sırf bu virüs yüzünden çok uzun bir süre boyunca insanların dışlamasına maruz kaldığını anlatır. Hayatı boyunca mücadele etmiş bir kadın olan Dr. Emma'ya Ned, yürüyüş pratikleri yapma konusunda yardımcı olmak istemektedir.

Bir akşam Ned, Bruce, Tommy ve Mickey, Hirbam Keebler adında belediyeden ancak bir buçuk yıl sonra gönderilen bir adamla buluşur. Keebler, belediye başkanından teşekkürler iletmesinin ardından Ned, asıl ihtiyaçlarının belediyenin yardımları olduğunu belirtir.

Tommy: "Acil yardım hattımıza günde 500'ün üzerinde çağrı alıyoruz. Ve açıkçası şehrin sağlaması gerekip sağlamadığı bilgiyi sağlıyoruz."

Bruce: "Bir ofise ihtiyacımız var. Tek bir ufak odamız var sadece. Günde arayan veya girip çıkan 100'ün üzerinde insan var. Ayrıca insanlar biz şeyiz diye kiraya vermek istemeyince çok zor."

*Hirbam Keebler: "Hop. Bu yasadışı ayrımcılıktır."*¹⁶³

Ned, öfkeli bir şekilde konuşmaya dâhil olur.

Ned: "New York, San Francisco, Chicago, Boston, Denver. Bütün büyük Amerikan şirketlerinde vakalar çıkıyor. En az 25 yabancı ülkede de. Ama evimiz New York, korumaya söz verdiğiniz şehir her şeyin yarısından fazlasına sahip. Vakaların yarısı, ölümlerin yarısı. Ölümlerin 57'sini

---

¹⁶² The Normal Heart Filmi, 1:04:45

¹⁶³ The Normal Heart Filmi, 1:12:08

tanıyorum. Daha fazlasını tanımak istemiyorum. Şimdi, belediye başkanı ile ne zaman görüşeceğiz? 14 ay yemeğe çıkmak için baya uzun.”¹⁶⁴

Konuşma git gide tartışmaya dönüşür ve Hirbam, belediye başkanının bir milyon eşcinsel içerisinde 315 kişinin oranının az olduğunu ve bu durumun organizasyon tarafından abartıldığını düşündüğünü iletir. Ned hâlâ çok sinirli bir şekilde Hirbam’a küfürler savururken Ned’in arkadaşları bu tavrından dolayı da Ned’e tavır almaktadır.

Devam eden süreçte Felix’in lezyonları artarken yüzünde de dışardan bakıldığında direkt olarak görülebilecek lezyonlar çıkmaya başlamıştır. Felix toplum içine çıktığında, örneğin metroya bindiğinde insanların yadırgayan ve korku dolu bakışlarına maruz kalmaktadır. Lezyonlarının yanı sıra kilo kaybı da yaşamaya başlayan Felix Dr. Emma ’ya muayene olmaya gider.

Felix: “Ned’e bulaştırmış mıyumdur?”

Dr. Emma: “Bilmiyorum. Birisi nezle olursa bazen eşi de olur, bazense olmaz.”

Felix: “Bazı doktorlar prezervatif kullandığımızda sorun olmayacağını söylüyor.”

Dr. Emma: “Öyle dediklerini biliyorum.”

Felix: “Öpüşebilir miyiz?”

Dr. Emma: “Felix, karşı koyacağın bir şey yok. Bahsedilecek bir bağışıklık sistemin yok. Vücudun şu an akla gelen her enfeksiyona karşı savunmasız. Dikkatli olmalısın elimden gelen her şeyi yaparsam sen de yapmalısın.”¹⁶⁵

Dr. Emma eldivensiz bir şekilde Felix’in koluna dokunarak onu cesaretlendirmek istemektedir.

Ned de bu zorlu süreçte hiçbir zaman Felix’e karşı uzak kalmamaktadır. Ned, Felix’e dokunurken eldiven kullanmaz, onu öper, bakımıyla ilgilenir ve onu terk etmeyi de hiçbir zaman düşünmemektedir.

Eşcinsel erkekler sağlık krizine eşcinsel kadınlar da gönüllü ve destek olmaktadır. Hâlâ tespit edilemeyen virüs hakkında birçok teori üretilmekte ve Mickey de bu konu hakkında sürekli düşünmekten kendini kaybetmektedir. Mickey ofiste korkularını açıkça dile getirir.

¹⁶⁴ The Normal Heart Filmi, 1:14:49

¹⁶⁵ The Normal Heart Filmi, 1:22:05

Mickey: “Neddy beni korkutuyorsun, gerçekten de başkanın bunun olmasını istediğini mi sanıyorsun? Jerry Falwell’in istemediği bütün eşcinselleri öldürmek için CIA’nın biyolojik savaş çıkardığını mı sanıyorsun? Eskiden ülkemi severdim. Doğuştan, Fort Detrick, Maryland’taki çok gizli savunma departmanı deneylerini bağışıklık sistemini yok eden bir virüs ürettiklerini anlatan anonim mektup aldı. Kod adı: Sert Davranış. 1978’de bir grup eşcinsel üzerinde test etmeye başlamışlar. Bize işkence edecekleri gibi bir saçmalığa inanmazdım. Sağlık sigortamızı iptal edecekler. Bizi kamplara koyup karantinaya alacaklar. Ve benim insan öldürdüğümü mü düşünüyorsun? Hayatımın 15 yılını özgür olma hakkımız için mücadeleyle ve nerde ne zaman olursa olsun sevişmek ile harcadım. Sense bana eşcinsel olman anlamına gelen onca yılın yanlış olduğunu söylüyorsun! Ve de katil olduğumu. Çok mazlumduk, hatırlamıyor musun? Alenen, saklanmadan, suçlanmadan sevmenin bizim için önemini kavrayamıyor musun?”¹⁶⁶

Mickey’nin ağlayarak oradan ayrılmasının ardından Ned, belediye başkanının gizlice bağış yapmak için gizli bir fon bulduğuna dair ofise bir telefon alır. Fakat söz konusu bağış dokuz bin dolar gibi çok az bir miktardır. Bu sırada Bruce, Ned’e Albert’ın öldüğünü söyledikten sonra birlikte yine alkollü bir mekâna giderek dertleşirler.

Bruce: “Annesi, ölmeden önce onu Phoenix’te görmek istemiş. Ve öleceği belli olunca bu son haftasıydı. Ben de Emma’dan izin alıp onu havalimanına götürdüm. Havalimanına vardığımızda pilot uçağı uçurmayı reddetti. Ben de inmeyi reddettim. Görseydin benimle gurur duyardın Ned. Sonunda başka bir pilot bulduk. Ve kalktığımızda Albert aklını kaçırdı. Beni tanıyamıyordu. Nereye gittiğimizi bilmiyordu. Phoenix’te annesini göreceğimizi, hiçbir şey. Phoenix’e inip hastaneye vardığımızda annesi odasını iyice düzenledi. Albert öldü. Hastanedeki doktorlar onu muayene edip ölüm belgesine ölüm sebebini yazmayı reddetti. Ölüm belgesi olmadan cenazeciler onu alamazdı. Polis de almazdı. Sonunda bazı hademeler gelip Albert’ımı büyük boy çöp torbasına koydu ve çöplerin kalıntıyla birlikte onu yola bıraktı.”¹⁶⁷

Albert’ı sedye ile hastaneye götüren görevlilerin koruyucu elbise giydiği ve maske taktığı görülmektedir.

Felix ise artık hastaneye yatırılmıştır ve bakımına orada devam edilecektir.

Dr. Emma ise HIV/AIDS konusundaki araştırmalarına devam ederek mücadelesini sürdürmektedir. Fon başvurusu için yetkililere hastalık hakkında sunum yapması gerekmektedir.

Dr. Emma: “Bu hastalıkla dünyadaki herkesten daha fazla ilgileniyorum. Daha fazla donmuş kan örneğimiz, her türden bilgi ve deneyimimiz var.”

Yetkili: “Dr. Brookner, bu devletin işi. 55 milyon dolar üzerinde istek bedeli aldığımız hatta beş milyon dolar var.”

Dr. Emma: “Beş milyon iki bin vaka için pek yeterli görünmüyor. Hükümet, Tylenol’dan ölen yedi kişinin soruşturmasına üç milyon harcadı. Üçüncü yılına giriyoruz.”

Yetkili: “Fon başvurunuzun reddine oy verdik.”

¹⁶⁶ The Normal Heart Filmi, 1:29:41

¹⁶⁷ The Normal Heart Filmi, 1:33:37-1:36:30

Dr. Emma: “Sebeplerinizi duymak isterim.”

Yetkili: “Dilediğiniz araştırmanın yönü kesin değil ve amaçsız.”

Dr. Emma: “Öyle, değil mi? Olayları benden fazla bilmiyorsunuz. Çabalarım neden engel olduğunuzu tam olarak söyleyebilir misiniz?”

Yetkili: “Dr. Brookner, başka araştırmacılar da var. Siz öyle olduğunu düşünseniz de bu artık sizin hastalığınız değil.”

Dr. Emma: “Öyle düşünüyorum değil mi? Siz de bunu elimden almaya geldiniz, doğru mu? Size küçük bir sır vereceğim doktor. Sizin olsun. Başta istememiştim zaten. Genç erkeklerin ölmesini bir ayrıcalık olarak mı görüyorsunuz? Ne diye tartışıyorum sizinle? Kaynamış suyu öğrenmek için yeterli bilginiz yok. Buraya gelip de beni yargılamanız ne cüret!”

Yetkili: “Biz sadece Dr. Murray’ın emrindeki bu ekran deneyimi paneline hizmet veriyoruz.”

Dr. Emma: “Bir aptal daha ve bu arada odaya kapatılmış bir eşcinsel bu yüz karasını gizlemek için elinden geleni yapıyor. Ve halk arasında böyle bir şey demeyeceğime yemin etmişim. Nasıl oluyor da her zaman bütün aptallar senin takımında oluyor? Araştırmama fon sağlamayıp iştirakınıza beni nasıl davet etmezsiniz? Ulusal Sağlık Enstitünüz iki yıl önce para talebimi kabul etti. Başvuru formunu bile yazdırmanız bir yıl sürdü sizin. Raporladığım ilk vakadan beri bakmaya gelmeniz üç yıl sürdü. Ve Amerikan halkının sağlığını korumak için her gün aldığınız dört milyar dolardan yalvarmamızı beklediğiniz değersiz meblağ kim bilir ne kadar sonra ulaşacak? Fransa’da umut verici bir virüs keşfedildi. Niye Fransa’yla iş birliği yapmayı reddediyorsunuz? Niye bize Fransa’yla iş birliği yapmamamız söylendi? Ölümüne sebebiyet veren bir şey çıkınca Nobel Ödülü alabilesiniz diye! Bunun açıkça heteroseksüellik durumunda da bulaşıcı olduğuna kanıt olarak, Afrika’da buna sahip kadınlar ortaya çıktı. Sadece an meselesi. Siz bir şey yapmadan hepimiz ölebiliriz. Verilerimi mi istiyorsunuz, fikirlerimi mi, hastalarımı mı? Alın hepsi sizin olsun. Bunları kullanın yeter.”¹⁶⁸

Felix eve döner, Ned ile Tommy ise tartışmaktadırlar.

Ned: “İşte Paris’teki yeni ilaç, HPA-23.”¹⁶⁹

Tommy ile aşk hakkında konuştukları sırada Beyaz Saray’dan telefon gelir ve Ned oraya davet edilir. Ertesi gün Ned Beyaz Saray’a giderek başkanın danışmanı olan John Bruno ile görüşür.

John Bruno: “Bu soruma cevap verin, bunu bir gecelik macera yaşayan birisi kapabiliyor mu?”

Ned: “Tabii.”

John Bruno: “Bunu kanıtlayamazsınız. Yani anladığım, okuduğum kadarıyla normal vajinal ilişkiyle kadından erkeğe aktarım pek rasyonel görünmüyor.”

Ned: “Bu bir virüs, fark gözetmez.”

John Bruno: “Öyle de çok düşük bir ihtimal değil mi? Doğrudan, devamlı bir heteroseksüel erkeğin bunu kapması kısmen imkânsız, haklı mıyım?”

Ned: “Anlayamadım.”

¹⁶⁸ The Normal Heart Filmi, 1:40:03

¹⁶⁹ The Normal Heart Filmi, 1:44:00

John Bruno: “Belgeli bir vaka yok değil mi? Heteroseksüel bir erkeğin bunu kaplığına dair tek bir belgeli vaka yok mu?”

Ned: “Öyle bir bilgim yok.”¹⁷⁰

John Bruno, kartını bırakarak odadan ayrıldığında Ned’in yine umutsuzluğa düştüğü görülmektedir.

Felix ile Ned zaman zaman gerilmeye başlamışlardır, ikisinin arasında bir konuşma geçmektedir.

Felix: “Bütün ajandama baktım. Yattığım hiç kimse hasta değil. Taşıyıcı sen olabilirsin.

Ned: “Bunu birbirimize yapmamıza gerek yok. İyileşeceksin Felix, iyisin de. Emma Ulusal Sağlık Enstitüsü’nün sonunda araştırmaya başladığını söyledi. Umut etmeliyiz.”¹⁷¹

Artık kamuoyuna mâl olan HIV/AIDS konusu hakkında sokaklarda eylem yapmaya başlayan insanlar ellerinde pankartlar ile hep bir ağızdan “uzak durun” demektedirler. Bir diğer yandan çalışmalarına devam eden organizasyon Ned’in herhangi biriyle görüşme yapmasını istememektedir. Bruce bu konuda kurulun yazmış olduğu mektubu herkesin içinde okur. Kurul mektupta Ned’in defalarca Amerikan halkının önünde ve medyada korkuyu kullanmasını düpedüz barbarlık olarak tanımlamaktadır. Ned, yıllarca süren kurtuluştan sonra, cinsel birlikteliğin kötü ve yasak haline gelmesine katkıda bulunmak ile suçlanır ve bunun sonucunda organizasyondaki yöneticilik görevinden uzaklaştırılır.

Durumu giderek kötüleşen Felix Ben’in yanına giderek vasiyetini hazırlamak konusunda destek ister ve ardından hastaneye giderler. O gün, Felix de AIDS’ten kaynaklı bir hastalıktan hayatını kaybedenler arasına katılır.

Film: “Başkan Ronald Reagan 17 Eylül 1985’te bir basın toplantısında AIDS araştırmalarına en yüksek öncelik verme sözüyle herkesin önünde AIDS’ten bahsetti. Reagan’ın 1986 için federal bütçe önerisi, gerçekte AIDS harcamalarından yüzde 11 düşüş gerektirdi. 1986’nın sonlarına doğru 24.550 ölüm rapor edildi. Salgın 1981’de başladığından beri 36 milyon insan HIV/AIDS’ten yaşamını yitirdi. Altı bin kişiden fazlası yakın zamanda her gün HIV virüsünden kapılıyor.” Yazısı ile sonlandırılmıştır.

---

¹⁷⁰ The Normal Heart Filmi: 1:46:58

¹⁷¹ The Normal Heart Filmi: 1:29:46

3.2.4.3. Sağlık İletişimi Açısından Bilgilendirme, Damgalama ve Korku Unsurları Bağlamında İncelenmesi

Söz konusu inceleme, bir önceki başlıkta verilen filmin olay örgüsü ve ilgili diyaloglar esas alınarak gerçekleştirilmiştir.

The Normal Heart Larry Kramer'in 1985 yılında yazdığı, 1980li yıllarda Amerika'daki AIDS patlaması ve aktivizmi konu alan ödüllü tiyatro oyunudur. 1981-1984 yılları arasında New York eşcinsel topluluğundaki AIDS epidemisini konu almaktadır (The New York Times, 1985). The Normal Heart filmi ise söz konusu tiyatro oyununun 2014'teki film uyarlamasıdır.

Ned Weeks'in Larry Kramer'in alter-egosu olduğu varsayıldığında, hükümetle bilimin eşcinsel erkekleri yok etmek adına girişimde bulunduğunu, onların yerine bu hastalığı tedavi etmek adına yeni bir enstitü kurmak istediğini yansıtan bir bakış açısına sahip olduğunu düşünmek doğru almaktadır.¹⁷²

Bilgilendirme: The Normal Heart filmi genel itibarıyla değerlendirildiğinde HIV/AIDS'in ortaya çıktığı ilk yıllarda niçin “eşcinsel kanseri” dendiği hakkında hedef kitleleri bilgilendirici niteliğe sahip olması açısından başarılıdır.

Filmdeki eşcinsel erkekler özellikle Fire Island Pines sahnelerinde görüldüğü üzere görsel ve davranışsal açıdan feminen olarak nitelendirilebilir. Heteroseksüel erkek tiplemesinden oldukça farklı olarak, tüylerini alan, bakımlı, çoğunlukla renkli kıyafetler giyerek renkli aksesuarlar kullanmaktadırlar. Filmde eşcinsel erkekler davranışsal olarak umursamaz, saygısız ve seks düşkünü olarak temsil edilmektedir. Özellikle, eşcinselliği temsil eden gökkuşağı renklerinin birçok sahnede sıklıkla kullanıldığı ve eşcinsel bayrakları asıldığı görülmektedir.

AIDS'in ortaya çıkmasının ilk belirtileri Craig'in öksürmeye başlamasıdır. AIDS vakalarında akciğer sıklıkla ilk etkilenen organlardan biri olmaktadır.

Fire Island Pines'da eşcinsel erkekler çeşitli partilerde sabahtan akşama kadar alkol alarak eğlenmektedirler. Daha gerçekçi kılınmaya çalışılan bir hikâyede gerçeğin

---

¹⁷² <https://www.hiv.gov/hiv-basics/overview/history/hiv-and-aids-timeline> (Erişim Tarihi:01.02.2020)

doğru temsil edildiğini söylemek mümkündür. Söz konusu partilerde Ned de çoklu cinsel birlikteliklere dâhil olmaktadır.

Ned'in 3 Temmuz 1981'de The New York Times gazetesinde okuduğu haber; "Rare Cancer Seen in 41 Homosexuals (41 Homoseksüelde Ender Bir Kanser Görüldü)" filmin başlangıcını oluşturmaktadır. Ned, bu haberden sonra kliniğe giderek yürüme engelli olan Dr. Emma ile tanışır. Ned'in homoseksüel cinsel yönelimi sebebiyle, okuduğu haberden sonra direkt olarak muayene olmaya gitmesi, risk grubundaki kişilerin direkt olarak test yaptırmaya gitmelerini teşvik etmek açısından önem arz etmektedir.

Filmin 08:16. Dakikasında Dr. Emma'nın Ned'i ne şekilde muayene ettiği görülmektedir. Ned'e göre Times makalesinde yazılanlar doğru değildir. Emma, gece terlemelerinin, kilo kaybının, mor renkli lezyonların var olup olmadığını sorar. Bunlar, AIDS evresi durumunda var olan birtakım belirtilerden biridir. Özellikle deri üzerinde mor renkli lezyonlar halinde görülen kaposi sarkomu birçok AIDS vakasında kendini göstermektedir. Emma'nın Ned'e AIDS evresini tanımlarken bu konu hakkında gerçekten nitelikli bilgilere sahip olduğu görülmektedir. Emma, bu evrenin bağışıklık sistemini çökerten ve vücudunun direncini kırarak mikroplara karşı onu savunmasız bırakan bir evre olduğunu belirtmektedir. Emma'nın evre hakkında yanlış bildiği tek şey bunun bir kanser olduğudur. Asıl olarak bu bir kanser değil, bir virüs sebebiyle gelişen hastalıklar bütünüdür. Dr. Emma özellikle ağız içini ve lenf bezlerini kontrol etmekte, oral kavitede görülen herhangi bir lezyon olup olmadığına bakmaktadır.

Oral kandidiyazis, HIV ile enfekte olmuş bireylerde ağız mukozasında sarı veya beyaz plakalar halinde görülen bir enfeksiyon hastalığı olarak AIDS tanısı konulması açısından önem arz etmektedir. Özefagiyal olarak, yemek borusunda da görülmesi mümkündür (Ağlarcı, Erturan, & Yılmaz, 2010, s. 119). Baş ve boyun bölgesindeki lenf nodülleri ise vücuttaki lenf nodüllerinin büyük bir kısmını oluşturan nodüller olarak vücudun savunma sisteminde görev almaktadırlar (Öztaarakçı & Sağıroğlu, 2016, s. 240). Normal lenf nodülleri 1 cm'den küçük olmakta ve lenfadenopati¹⁷³ durumunda boyun lenf nodülleri palpe edilebilir olabilmektedir. 2

---

¹⁷³ Lenf bezlerinin büyümesi durumu.

cm'den büyük lenf nodüllerinin malign¹⁷⁴ olma olasılıkları yüksektir (Akalin, 2014). Dr. Emma da klinikte Ned'i muayene ederken tanı amaçlı olarak AIDS tablosunun göstergeleri olan bu durumların var olup olmadığına dikkat etmektedir.

Emma'nın bilgilendirme amaçlı yaptığı toplantının ardından "Gay Men Health Crisis (Eşcinsellerin Sağlık Krizi)" topluluğunun kurulmasına karar verilmiştir. Filmde gösterildiği üzere bu isimde bir topluluk 1981 yılında kurulmuştur ve günümüzde de varlığını halen sürdürmektedir.

1981 yılında altı eşcinsel arkadaş ile onların arkadaşları Larry Kramer'in oturma odasında toplanarak "gay kanseri" araştırmaları için bağış toplamaya karar vermişlerdir. İnformal olarak gerçekleştirilen toplantı GMHC'nin çıkış noktasıdır. 1982 yılında ise gönüllü Rodger McFarlane, ilk AIDS danışma hattını kurarak ilk gecede 100'ün üstünde çağrı almıştır.¹⁷⁵

Ned'in Felix ile tanıştıktan sonra cinsel olarak yakınlaştıkları ve bu sırada hiçbir koruyucu önlem almadıkları göz önünde bulundurulduğu zaman, mücadelenin başkahramanı olan bir bireyin de güvenli cinsel davranışları yeterince uygulamadığı göze çarpmaktadır. Alt gruptaki bireylerin, öncülerini kimi zaman taklit etme eğiliminde olmalarından dolayı bu durumun kişilerin sağlıklarını tehlikeye atabileceğini söylemek mümkün olmaktadır.

Filmin 49:30. Dakikasında Ned çıktığı televizyon programında devletin bu hastalığı bilinçli olarak yok saydığını belirterek ABD'yi bütün eşcinselleri öldürmek için gerçekleştirilen bir komplo ile suçlamaktadır. Bu komploya ilişkin kanser ve AIDS hakkında bilimsel araştırmalar yapan Alan Cantwell, "Queer Blood the Secret AIDS Genocide Plot (1993)" kitabında, AIDS'e yol açan virüsün laboratuvar ortamında yaratılarak şimdilerde bütün dünyayı etkilediğini belirtmiştir. AIDS hakkındaki Afrikalı maymun teorisi, AIDS'in nasıl başladığı hakkında soykırım deneylerini örterek, gayler ve siyahiler denek olarak kullanılmıştır. Alan Cantwell de eşcinsellerin katledildiklerini düşünmektedir (Cantwell, 1993). Alan Cantwell bir diğer kitabı "AIDS and the Doctors of Death (1988)" de "eşcinsel kanseri" ifadesinin

¹⁷⁴ Kötü huylu tümörlere verilen isimdir.

¹⁷⁵ www.gmhc.org (Erişim Tarihi:08.01.2020)

bir mitten ibaret olduğunu, kaposi sarkomunun 1981’de yayılarak sıklıkla homoseksüel erkeklerde görülmesinden ötürü bu ifadenin de yaygınlaştığını belirtmiştir. Asıl olarak Kaposi sarkomu kanserin eski bir formu olarak Viyana’da 1872’de Moriz Kaposi tarafından bulunmuştur. AIDS epidemisinden önce klasik kaposi, kanserin ender bir formu olarak görülmüş ve aslında Avrupa ile Ortadoğu’dan gelmektedir (Cantwell, 1995). Ned de kendi ifadelerinde Alan Cantwell’ın de belirttiği gibi, ulusal ve dünya çapına yayılabilecek olan bu tehlikenin görmezden gelinmemesi gerektiğini söylemek istemiştir. Fakat GHMC toplanarak Ned’in medyada bu konu hakkında konuşmaması gerektiğini aksi halde araştırma bursu alamayacaklarını dile getirmiştir. Ned bunun üzerine başkanın da eşcinsel olduğunu ve sessizliğinin kendi eşcinselliğini baskılamak adına olduğunu ifade etmiştir.

GMHC ofisi kurulur ve Ned NBC isimli ABD televizyon kanalını çekim yapmak üzere ofise yönlendirir. Ned seslerini duyurmak adına medyada görünür olmak gerektiğini düşünüp daha aktivist bir yaklaşımda bulunurken Bruce, Ned’in davranışlarından hoşlanmamaktadır. Hâlbuki halkı bilgilendirmek adına medyanın kullanılması doğru bir yöntemdir. Fakat doğru mesajlar ile belirlenen kitleye ulaşıldığında mesajın etki düzeyi artmaktadır. Yanlış mesajlar, yanlış sonuçlar ve istenmeyen durumlar doğurabilmektedir.

AIDS Felix’in, Dr. Emma’nın filmin 1:22:05. Dakikasında belirttiği üzere; bağışıklık sistemini çökertmişti ve vücudu, fırsatçı her türlü enfeksiyona açıktır. Enfeksiyon geliştikten ve bağışıklık sistemi zayıfladıktan sonra tedavinin gerçekleşmediği durumlarda kişilerde ciddi hastalıklar gelişebilmektedir. İmmün baskılanma virüse ve virüs ile enfekte bireye bağlı olarak değişmektedir. CD4 hücre sayısının oldukça düştüğü ve ileri evre olarak nitelendirilen AIDS sürecinde oldukça dikkatli olunması ve tedaviye devam edilmesi gerekmektedir. Felix için söz konusu olan bu durum dışında Felix’in aklını kurcalayan birtakım sorular da barındırmaktadır. Ned’e bulaştırıp bulaştırmadığı ve öpüşüp öpüşemeyecekleri tam anlamıyla yanıtlanamamaktadır. Bazı doktorlar prezervatif ile korunma sağlanabildiğini söylemektedir. Bu durum ölüm döşegine yaklaşırken bile cinsellik düşünmek olarak algılanabilmektedir, her şeye rağmen dikkatli olunması ve doktorların tavsiye ettiği şekilde önlemlerin alınması şarttır. Neticede Felix’in Dr. Emma’ya danışması AIDS

evresinde olan birinin her durumda doktorlara danışıp öneri almasının teşvik edilmesi açısından faydalı olmaktadır.

Dr. Emma yetkililere fon başvurusu adına sunum yaptığında bu hastalık ile herkesten daha fazla ilgilendiğini filmin 1:40:03. Dakikasında belirtmiştir. Yetkililere göre Emma'nın araştırmasının yönü kesin değildir ve herhangi bir amacı yoktur. Emma sinirlenerek, Ulusal Sağlık Enstitüsü bundan iki yol önce para talebini kabul etmesine rağmen başvuru formunu doldurma süreci bile bir sene sürmüştür. Fakat o kadar vakit yoktur ve genç erkekler yaşamını yitirmektedir. Buna ek olarak Emma'nın belirttiğine göre bu durum heteroseksüellikte de bulaşıcıdır; öyle ki Afrika'da bu virüsü taşıyan kadınların olduğu ortaya çıkmıştır. Aynı zamanda Nobel Ödülü uğruna Fransa ile iş birliği yapılması da onaylanmamaktadır. Fon sağlamak adına gerçekleştirilen çabalar olumsuz sonuçlanmaktadır.

Dr. Emma'nın Ulusal Sağlık Enstitüsü olarak bahsettiği kurum; "National Institute of Health (NIH)" dir. NIH, kökleri 1887'ye dayanan; ABD'nin İnsani Hizmetler ve Sağlık Departmanı'nın bir bölümü olarak medikal araştırmalar gerçekleştirerek önemli keşifler yapan, sağlığı destekleyen ve hayatları kurtaran bir kuruluştur. NIH tarafından desteklenenler 153 adet Nobel Ödülü almışlardır¹⁷⁶.

Paris'te HPA-23 adlı yeni bir ilaç çıkmıştır. İlacın etkileri hakkında filmde herhangi bir söylem gerçekleştirilmiş olmasa da 1988'de yayınlanan bir makalede bir araştırma grubu tarafından ilaç etkinliği araştırılarak sonuçlar kaydedilmiştir. HPA-23 ilacını kullanan hastaların lenfosit sayısı, T4 ve T8 hücre sayısında ve immün sistem fonksiyonlarında herhangi bir değişiklik olmamıştır. 8 haftalık tedavi sürecine alınan hastalarda herhangi bir iyileşme de gözlenememiştir (Moskovitz, 1988, s. 1302-1303).

Ulusal Sağlık Enstitüsü araştırmaya başlamıştır ve umutlar henüz tükenmemiştir.

Film boyunca, GMHC gönüllüsü Tommy'nin rolodex kartlarından AIDS'e bağlı hastalıklardan yaşamını kaybeden arkadaşlarını ayırdığı ve paket lastiği ile bağlayıp çekmeceye koyduğu görülmüştür. Filmin sonunda Tommy, "Bella Boggs"

---

¹⁷⁶ www.nih.gov (Erişim Tarihi:09.01.2020)

adlı bir kadının kartını da onların arasına eklemektedir. Böylece virüsün kadınlara da bulaşabildiği, eşcinseller ile alakalı bir durum olmadığı anlaşılmaktadır.

Filmin son sahnesinde karşımıza çıkan yazı gerçek ile oldukça uyumludur. The New York Times’a göre Başkan Ronald Reagan 17 Eylül 1985’te AIDS ile ilişkili ilk demecini vermiştir. Söz konusu haber, “Philip Boffey” tarafından kaleme alınmış ve “Reagan Defends Financing for AIDS” başlığıyla yayınlanmıştır. Reagan daha öncesinde halk tarafından gay krizine olan ilgisizliği ile suçlanmıştır. Reagan, hastalığın “fethedilmesi” için araştırma çalışmalarının desteklendiğini belirtmiştir (The New York Times, 1985). Reagan’ın muhafazakâr olduğu bilinmekle birlikte Reagan hükümetinin epideminin çıktığı 1981 yılından 1985’e kadar hiçbir şey yapmadığı ve hastalığı politik söylemlerinde kullandığı göz önünde bulundurulduğunda, haberin ne kadar samimi olduğu tartışma konusu olmaktadır.

Damgalama: Her şeyden önce eşcinsellik açısından baktığımızda bu bireyler belirli bir kesim tarafından damgalanarak dışlanmanın sonucunda, kimsenin kimseyi yargılamayacağı ve özgür olacakları kendi gruplarını yaratmaktadır. Çoğunlukla kendi güvenli alanlarından ve özgür olduklarını düşündükleri gruplarından ayrılmamaktadırlar. Kendi yapılanmalarının dışına çıktıklarında toplum onları gerek görsel gerekse davranışsal açıdan farklı gördüğü için yadırgamaktadır. Bunun sonucunda birçok eşcinsel yaşadıkları toplumda kendilerini gizlerken, kendi yapılanmalarında aşırı derecede özgürlüğün verdiği rahatlık ile aşırı ve abartılı davranışlar gösterebilmektedirler.

1981 yılında Ned, Fire Island Pines’a Feribottan indiği sırada etrafta eşcinsel erkekler ve transseksüel kadınlar rengârenk yaz kıyafetleri giymiş, aksesuarlar takmış ve gülücükler saçan pozitif bir haldedir. Bruce Ned ile karşılaştığında yaptığı mesleği gerçek bir erkek olmakla ilişkilendirdiğini apaçık göstermektedir. Çünkü bilindiği üzere geçmişten günümüze bazı meslekler erkeklik ve güç ile, bazıları ise feminenlik ile ilişkilendirilmiştir. Özellikle askerlik, polislik ve kaptanlık gibi birtakım meslekler eril meslekler olarak tanımlanarak yalnızca gerçek bir erkeğin bu meslekleri yapabileceği düşünülmektedir. Bu tarz meslek gruplarındaki eşcinsel erkekler kimliklerini saklamakla yükümlüymüş gibi hissederler, çünkü feminen görünüm ve

hareketler onları yaptıkları işte güçsüz gösterecek veya mesleğin itibarı açısından problem yaratacaktır. Bu düşünce geçmişten günümüze süregelen ve değişmesi için çabalar devam etmekle birlikte hala zamana ihtiyaç vardır.

Filmin 3. Dakikasında Fire Island Pines sahilinde Ned ile konuşan Mickey, Ned'e romanında eşcinselleri kötü gösterdiğini söylemektedir. Eşcinseller, özgür ve umursamaz, hayatlarının büyük çoğunluğu cinsel birliktelik ve uyuşturucu olan bireyler olarak düşünülmektedir. Bir eşcinselin bu durumu destekleyici nitelikte yazması ayrımcı bir bakış açısını yansıtmaktadır. Ned'e göre çok seks yapmak aşkı bulma olasılığını düşürmektedir. Ned, diğer eşcinsellere kıyasla, bu duruma aksi sahnelerin varlığına rağmen daha duygusal gösterilen bir karakterdir. Mickey'e göre ise istediğin birey ile istediğin şartlarda seks yapabilmek özgürleşmenin temel koşuludur. Yine de görüş ayrılıklarının bulunması normal karşılanabilir, tüm eşcinsellerin aynı bakış açısına sahip olma zorunluluğu yoktur.

Ned ve Emma'nın gerçekleştirdiği toplantının ardından Ned'in bir dükkânın camında gördüğü afişin amacı belki temelinde uyarmak ve bilgilendirmek olsa da tam anlamıyla bir bireyin damgalanması için oluşturulmuş bir afiş niteliği taşımaktadır. "Eşcinsel kanseri: Dışarıda berbat bir şey var beyler! İşte böyle görünüyor (...)" şeklinde devam eden yazı tamamen erkeklere seslenmektedir. O güne kadar herhangi bir kadında bu hastalığa rastlanmamıştır ve zaten bu hastalığın kadınlara bulaşabileceği de düşünülmemektedir. Özellikle vücuttaki lezyonlara yani kaposi sarkomuna vurgu yapan görselleri ile yazı, bu lezyonlara sahip bireyler için damgalanmayı teşvik edici ve damgalamanın bahanesi olarak gösterilebilecek bir nitelik taşımakta, üstelik yoğun bir şekilde korku unsurları bulundurmaktadır.

Ned'in sonrasında "The New York Times" a giderek Felix Turner ile tanışmasında söylediği "Dışarı çıkmak ve hetero dünyadan eşcinsel bir şey için destek görmek alışılmamış bir histir" ifadesi de tamamen heteroseksüel dünyanın ve o dünyanın içerisindeki bireylerin eşcinselliğe karşı olduğu yönündedir. Her cinsel yönelim kendi dünyasını yaratmıştır ve baskın olan, hâkim olan olacaktır. Bu söz sanki cinsel yönelimler arası bir rekabet varmış gibi, eşcinsellerin zor durumlarında onların diğer bireyler tarafından desteklenmeyecek olmalarının düşünülmesi ile alakalıdır.

Filmin 17:15. Dakikasında Ned, arkadaşlarıyla Fire Island Pines'ta, sağlık krizi adına gazete dağıtmaya ve bağış toplama çalışırken insanların eşcinsel olsalar dahi yanlarından geçip gittikleri, yüzlerine bakmadıkları ve hatta gazeteleri çöpe attıkları, basit bir ifadeyle bu durumu ciddiye almadıkları görülmektedir. Eşcinseller tamamen görmezden gelme yolunu seçmektedirler. Umursamazlık süreci, kriz büyüdükçe dünya tarafından damgalanmaya giden yolu açmaktadır. Her bireyden aynı şekilde davranmasını bekleyemeyiz, kimi insanlar bu durumu ciddiye almıyorken kimileri de aktivist bir tutum takınabilmektedir.

Ned, AIDS'e bağlı hastalıklardan ölen kişilerin sayısının artması sebebiyle artık ciddi anlamda bir şeyler yapmak ister ve eşcinsel dünyadan çıkarak heteroseksüel dünyanın yolunu tutar. Kardeşi Ben ve Emma onun yardım isteyeceği kişiler olacaktır.

Dr. Emma, hastanede artık yeterli oda kalmadığını belirtir. Hastanede AIDS'li olan bireylerin bulaşıcı hastalık olan alanda izole edildiğini, onlarla ilgilenen kişilerin baştan sona koruyucu kıyafet giydiğini, onlarla temas kurmaktan çekindiğini hatta bazı çalışanların oradaki görevlerini yerine getirmediği görülmektedir. Örneğin yemek dağıtan görevliler yemeği AIDS'li olan bireyin bulunduğu odanın kapısında bırakarak içeri girmemeyi tercih etmektedirler. Bulaşıcı hastalık alanında AIDS ifadesi yerine GRID ifadesinin kullanıldığı görülmektedir. Bu da aslına direkt olarak eşcinsellere yönelik bir suçlama ve ayrımcılık durumu yaratmaktadır. Hastalık yeni ortaya çıkmıştır ve henüz çok fazla araştırma yapılamamıştır. Daha önce hiçbir kadına ve heteroseksüele bulaşmamış olması bu hastalığın bir daha eşcinseller dışında hiç kimseye bulaşmayacağını bir kanıtı olmamaktadır. Buna ek olarak bir hastalığın araştırılması, öğrenilmesi, önlemlerin alınması için bu hastalığın toplumda istenen ve damgalanmayan bir grupta görülmesi gerekmemektedir. Dr. Emma da AIDS evresindeki bireylere dokunurken hiçbir zaman eldiven takmamıştır. Çünkü ona göre hastalık cinsel yolla bulaşmaktadır ve bu türden bir davranış gereksiz endişe durumu yaratmakla birlikte hasta olan bireyin damgalanmasına neden olmaktadır. Ned de Dr. Emma'ya güvenerek tıpkı onun gibi davranarak hiçbir koruyucu ve eldiven takmaz. Filmin 24:11. Dakikasında bir televizyon tamircisinin de Sanford'un odasına girmeyerek oradaki televizyonu tamir etmediği görülmektedir. Enfeksiyonun bulaşı

hakkında bilgi sahibi olmayan bu kişi eşcinselleri “bulaşıcı” olarak nitelendirerek risk almak istememektedir. Bu da korku unsuru ile yakından ilişkili olmaktadır.

Ned, Yale’de öğrenci olduğu zamanlarda oradaki tek eşcinsel erkek olduğu düşünerek psikiyatriste gitmiş ve değişmek, heteroseksüel olmak istediğini belirtmiştir. Çünkü farklı olmak, çoğunluk arasında tek olmak veya tek olduğu varsaymak bir birey için büyük bir tehlike yaratmaktadır. Bu tehlike ayrımcı söylemlerin hedefinde olmak ve damgalanmaktır. Bu noktada o bireyin sağlıklı bir psikoloji ile hayatına devam edebilmesi de zor olacaktır. Farklı olduğu kabul etmek yerine toplumun normlarına uyan bir birey olmak ise kendisini güvende hissettirecektir. Fakat ne olursa olsun toplumun çoğunluğına uymak genellikle maskeden ibarettir. Bireyin özü, onun ne olduğu saklıdır. Daha sonraki yıllarda Yale’de düzenlenen “Gay Haftası” da eşcinseller için bir zafer niteliğindedir. Çünkü artık kendi kimliklerini veya cinsel yönelimlerini yaşayabilecekleri ortamlar doğmaktadır.

Filmin 34:04. Dakikasında hastalık, politikleşmiştir. Ned, Amerikan başkanından, öldüklerini söyleyerek ondan yardım istemektedir. Fakat sesini duyuramaz, korumalar onu engellemeye çalışır ve başkan da hiçbir şekilde kulak asmaz. Bundan sonraki mücadele Ned ve arkadaşlarına, GMHC’ye kalmıştır.

Finn mankenlik yapan ve AIDS evresinde olan bir eşcinseldir. Yüzündeki lezyonları makyaj ile kapatarak sahneye çıkmaktadır. Henüz kilo kaybı gibi belirtileri yoktur ve toplumdan hastalığını gizleyebilmektedir. Gizlemek istemesinin nedeni işini kaybetme ve toplumdan dışlanma korkusudur. Filmin 39:08. Dakikasında unutmak istediğini ve damgalanma konusundaki korkularını yansıtmaktadır. Sevgilisi olan Bruce’u öpmek istediğinde Bruce da başını çevirerek ondan uzak durmaktadır. Bu durum Bruce açısından da çok yaralayıcıdır. Kendi erkek arkadaşını dışlayan, onu öpmekten dahi korkan bir birey olarak görölmektedir. Fakat bu durum Bruce’a da ağır gelmiştir ve o gece fazla miktarda alkol alır. Herkes unutmak istemektedir fakat ortada gerçek bir durum söz konusudur. İnkâr etmek çözüm olmayacaktır.

Ned, Ben’den yardım isterken “Sen ve senin hetero dünyan düşmanımızmış gibi hissediyorum” ifadesinde bulunur. Homoseksüellerin mi heteroseksüel dünyada

olmak istemedikleri, heteroseksüellerin mi homoseksüelleri o dünyaya dâhil etmedikleri tartışma konusu olabilmektedir. Neticede farklılıklar, dünyaları ayırmak için bir sebep değildir. Fakat tıpkı gerçek hayatta olduğu gibi filmde de bu ayırım durumu kendini göstermektedir.

Felix ile sevgili olan ve birlikte yaşayan Ned filmin 1:04:45. Dakikasında Felix'e "Hasta olsaydım beni terk eder miydin?" diye sorduğunda Felix, bilmediğini söylemiştir. Fakat Ned, terk etmeyeceğini belirtmiştir. Bunun üzerine Felix, daha öncesinde evli olduğunu ve bir çocuğu olduğunu Ned'e itiraf eder ve kendini bir odaya kapatarak Ned'e ayağının altındaki mor lezyonu gösterir. Bu bir kaposi sarkomudur, gittikçe büyümektedir ve ayak tabanında görülmesi de sıkıntı yaratmaktadır. Fakat Ned, Felix'i terk etmeyecektir. Ayrımcılık ve damgalama ilk etapta kişinin kendi çevresinden, ailesinden, arkadaşlarından başlayabilmektedir. Bu durumda kişinin çevresindeki insanların tutumu ilk etapta önem arz etmektedir.

Bu olayın üzerine Ned, Dr. Emma ile konuşmaya gider. Emma ile uzun soluklu otururlar. Bu noktada Emma'nın niçin eşcinsellere veya AIDS evresindeki bireylere karşı korkusuzca yaklaşarak o bireylere destek olarak cesaretlendirildiği anlaşılmaktadır. Dr. Emma, tekerlekli sandalye kullanan bir bireydir, bunun sebebi de küçükken geçirdiği çocuk felcidir.

Poliyomiyelit (çocuk felci), 19. Yüzyılın sonlarına doğru ortaya çıkmış, omuriliğe geçerek sinir sistemi hücrelerinde etkisini gösteren epidemik viral bir hastalıktır. 1961 yılında aşının bulunması sonucunda hastalık da bir tehlike olmaktan çıkmıştır. Hatta hastalığın tamamen ortadan kaldırılması söz konusudur (Akgönül, 1986, s. 90-91). Dr. Emma, hastalığa yakalandığı zamanlarda insanların dışlamasına maruz kalmıştır. Çünkü özellikle bu tarz bulaşıcı hastalıklarda toplum korkarak bireyi dışlamaya eğilimli olmaktadır. Aşı bulunduktan sonra hastalık gündemden, kişilerin korkularından silinmiştir. Bu durumda toplum, ittiği ve damgaladığı bireyi yeniden kendi içine kabul ederek ona destek olmak istemektedir. Emma da hayatı boyunca bunlarla mücadele etmiş hatta yürüme konusunda pratikler de yapmıştır. Ned de bu konuda Emma'ya yardımcı olmak istemektedir ve Emma da aslında insanlardan destek

görmeye alışkın bir kadın değildir. Bu bir nevi dışlanmışlığın dayanışması olarak da temsil edilmektedir.

Bir diğer yandan çalışmalarına devam eden GMHC gönüllüleri, belediyeden gönderilen Hiram Keebler adındaki adamla buluşurlar. Bruce, çok fazla çağrı aldıklarını söyleyerek belediyeden bir ofis talep eder çünkü çoğu insan kendi mülklerini eşcinsellere ve AIDS evresindeki bireylere kiraya vermek istememektedir. Keebler'e göre ise bu durum yasadışı ayrımcılıktır. Konuşmaya Ned sinirli bir şekilde dâhil olarak vakaların çoğunun Amerika, New York bölgesinde olduğunu ve bu bölgelerin korunması gerektiğini belirtir. HIV/AIDS sürecinde, 1981 yılının sonunda immün yetmezlikler ile ilişkili hastalıklarda ABD'de bildirilen vakaların 337 kişi olduğu, 321'inin yetişkin ve ergen olduğu, 16'sının da 13 yaşın altındaki çocuklar olduğu ve 130 kişinin de yaşamını yitirdiği belirtilmiştir. 1982'de ise New York, New Jersey ve California'da immün yetmezlik ile alakalı açıklanamayan 22 vakanın bildirildiği görülmektedir.¹⁷⁷ Bu bakımdan Ned'in belirttiği bölgeler, gerçekten de hastalığın yayılması açısından riskli bölgeler olmakla birlikte acilen önlem alınması gerekmektedir. Hirbam, bir milyon eşcinsel içerisinde 315 kişinin az olduğunu söylemiştir. Tüm dünyayı etkisi altına alabilecek bir virüsün önlenme çalışmaları için bir epideminin daha ne kadar yayılması gerekir bu da ayrı bir tartışma konusu yaratmaktadır. Söz konusu insan sağlığı olduğunda bir kişi bile önem arz etmektedir fakat otorite sahipleri bu durumu görmezden gelmektedir.

Felix hastalık sürecinden önce birçok insanın dikkatini çekebilecek biçimde, hoş görünmektedir. Hastalık sürecine girdiğinde yavaş yavaş o görüntüsünden uzaklaşarak kilo kaybetmeye, vücudunun her yerinde ise lezyonlar oluşmaya başlamıştır. Özellikle yüzünde çıkan lezyonlar, Felix toplu taşıma araçlarını kullandığı sırada insanlar tarafından dışlanmasına neden olmaktadır. Toplum ona korkarak, çekinerek belki de kınayarak ve acıyarak bakmaktadır. Bu süreç kişiyi psikolojik olarak yıpratmakta ve özgüvenini de kırmaktadır. Yaşanan bedensel değişimler sonucunda kişi aynaya bakarken bile zorluk çekerek aslında kendi kendini inkâr etme ve dışlama sürecini de yaşamaktadır. Bir yandan hastalık ilerledikçe yardıma muhtaç

---

¹⁷⁷ <https://www.hiv.gov/hiv-basics/overview/history/hiv-and-aids-timeline> (Erişim Tarihi:11.01.2020)

olma durumunu yaşamak da kişiyi yıpratmaktadır. Dr. Emma'ya düzenli olarak muayeneye giden Felix'in kurtulmak adına umudu vardır ve Emma da ona her seferinde eldivensiz dokunarak onu cesaretlendirmektedir.

Ned de bütün süreçlerde Felix'e eldivensiz dokunmuştur, onun bakımını üstlenmiş, onu yargılamamış ve terk etmeyi de hiçbir zaman düşünmemiştir.

Bruce'un sevgilisi Albert hayatını kaybettiğinde Bruce onun son zamanlarında hep yanında olmuştur. Filmin 1:33:37. Dakikasında ölmeden önceki son haftasında Albert ile yaşadıklarını anlatmaktadır. Albert'ı Phoenix'e annesinin yanına götürmek istediğinde pilot uçağı uçurmayı reddetmiş, ardından gelen eşcinsel olduğu belli olan pilot uçağı uçurmuştur. Aynı tablo hayatın bütün noktalarında kendini göstermektedir. Herkes kendi alt topluluğunu korumak ve onu desteklemek istemektedir. Kimse kolay kolay bir başkasının topluluğuna destek olmayı kabul etmeyerek kendinden olmayanı dışlamaya eğilimlidir. Albert hastaneye götürüldüğünde onu sedye ile götüren görevliler baştan aşağıya koruyucu elbise giymişler ve maske takmışlardır. Hiç kimse onunla ve onun çevresi ile temas etmek istememektedir. Albert öldüğünde hastanedeki doktorlar tarafından öldükten sonra bile bile şiddetli ayrımcılığa maruz kalmıştır. Hastanedeki doktorlar onu muayene edip ölüm sebebini yazmaya bile yanaşmamışlardır. Ne cenaze ne de polis Albert'ı almış, en sonunda bazı hademeler gelip para karşılığında Albert'ı çöp torbasına koyarak onu yola bırakmışlardır. Bruce için bu duruma tanık olmak bile oldukça yaralayıcıdır. Cenaze işlemleri bile kabul edilmemekte ve bedenini yakmayı kabul edenler de bunu para aracılığı ile yapmaktadır. Bu durum insanlığın geldiği noktayı ve bir bireyi damgalarken ne kadar ileri gidebileceğini gözler önüne sermektedir. Bir insana çöp kadar bile değer vermeyerek onun tüm insanlığını, kendisini, çevresini, duygularını hiçe saymak, muhtaç olduğu durumda bile yardım elini uzatmamak söz konusudur. Görmezden gelmek ve reddetmek kolaydır fakat hastalıklar her an her birey için mevcuttur ve sağlıklı kalmanın garantisi hiçbir zaman yoktur. Bu durumda herkesin birbirine destek olması da oldukça önem arz etmektedir.

Ned, Beyaz Saray’a davet edilerek başkan danışmanı John Bruno ile görüşür. Ned’e heteroseksüel erkeğin bu hastalığı kapıldığına dair tek bir vaka olup olmadığını sorar fakat buna dair henüz bir belge yoktur.

Korku: Korku harekete geçirme aracı olarak kullanılmıştır. Dr. Emma’nın HIV ve AIDS ile yakından ilgilendiği ve birçok araştırma yaptığı göz önünde bulundurulduğunda tamamen iyi niyetli yaklaşıma sahip olduğu söylenebilmektedir. Emma, Ned’i klinikte muayene ederken ona, eşcinsel erkekler için bir öncü aradığını ve eşcinsel erkeklerin derhal seks yapmayı kesmesi gerektiğinin söylenmesi gerektiğini belirtmektedir. Çünkü Dr. Emma’nın hiçbir kanıtı olmasa da ona göre hastalık cinsel yol ile bulaşmaktadır. Hastalığın önlenmesinin tek yolu da cinsel temastan kaçınılmasıdır. Fakat Ned’in söylediğine göre, eşcinsel erkeklerin temel politik gündemi önüne gelen ile birlikte olmaktır. Bu konuda gösterilen tutum da eşcinsel çevrelere korku salmak açısından yeterlidir. Fakat Dr. Emma yaşanacak olan ölümleri durdurmak istemektedir, bu hastalığın öldürücü olması da önlem alınmasında bir harekete geçirme aracı olarak gözükmektedir. Çünkü ona göre sonucu “ölüm” olacaksa herkes cinsel temastan kaçınabilmektedir. Fakat zaten hiçbir şey Dr. Emma’nın düşündüğü gibi olmamaktadır. Eşcinsel erkekler çoğunlukla umursamaz ve seks düşkünü olarak temsil edilmektedir, herhangi bir grup için genellemelere varmak doğru değildir. Her türlü topluluk ve cinsel yönelim içerisinde seks düşkünü olan veya olmayan bireyler bulunabilir. Yapılan genellemeler toplum algısını yanlış bir biçimde şekillendirebilmektedir.

Dr. Emma, eşcinsel erkekler ile buluşup onları bilgilendireceği bir toplantıda, herkesin birbirine bu hastalığı bulaştıracığını, bu sebeple de cinsel birlikteliğe acilen son verilmesi gerektiğini belirtmektedir. Fakat hiçbir eşcinsel erkek ona inanmaz, söylediklerini de umursamaz. Bu noktada Emma, daha yumuşak bir tavırla, onları korkutmadan da bilgilendirmeye çalışmaktadır. Fakat filmin 13:26. Dakikasında Mickey’nin tepkisi, Emma’nın söyledikleri yüzünden erkeklerin seks yapmaktan korkar hale gelerek kendilerine olan saygılarını kaybedeceği yönündedir. Çünkü eşcinseller, toplumda yeni yeni görünür olmuşlar ve özgürlüklerini kendi ortamlarını yaratarak yeni yeni kazanmışlardır. Henüz toplum içerisinde birbirlerine yakın olamasalar da kendi küçük topluluklarında, adalarında özgür bir biçimde

yaşamaktadırlar. Belki de Emma'nın söyledikleri cinsel birlikteliği tamamen kesmek yönünde değil, güvenilir bir partner ile ilişki yaşamak yönünde olsaydı daha fazla dikkate değer bulunabilecekti. Emma duydukları karşısında umutsuzluğa kapılarak, eşcinsellerin sözünü dinleyebileceği birinin konuşması gerektiğinin farkına varmıştır. Aslına Emma da eşcinsel topluluk da korkmakta ve ne yapacağını bilememekte, çaresizce hükümetin desteğine bel bağlamaktadır. Korku paniği doğurduğunda hata yapma olasılığı da artmaktadır. Bu tür bilgilendirme mesajlarına “sağlık iletişimi mesajı” olarak bakmak yanlış olmayacaktır. Sağlık iletişimi mesajlarında korku unsurunun ana tema olduğu noktada kitleler çoğunlukla bu türden mesajlara duyarsız kalarak, aynı davranışlara devam etmektedirler. Bu noktada gösterilen davranışları sınırlayıcı birtakım uygulamaların kullanılması çok daha yararlı olacaktır.

Filmin 34:54. Dakikasında konuşan ve GMHC’de gönüllü olan Tommy, hastalara hizmet etmek ve kendi topluluğunu korumak, desteklemek istemektedir. Ona göre, dışarıda korkmuş olan birçok insan vardır ve bu insanlar bilgi almak için can atmaktadır. Bunun çözümü anında yardım hattıdır ve bilgilendirme, korkunun önlenmesi açısından anahtar bir rol üstlenmektedir.

GMHC’ye başkan olarak da Ned değil Bruce Niles seçilmiştir. Bunun sebebi, Ned’in harekete geçirme aracı olarak korku unsurunu kullanmasıdır. Kitleleri korkutmaktadır, saldırgandır fakat bunun sebebi niyetinin kötü olması ve birilerini korkutmak değil tamamen önleyici olmaktır. Fakat bu isteği yanlış davranışlar yüzünden tehlikeye girebilmektedir. Eşcinsel erkekler kendilerine öncü olacak kişinin daha sakin ve onları korkutmayacak bireyler olmalarını istemektedirler.

Ned, makaleler yazmaya devam etmektedir. Fakat sert dili ve korku unsurunu yoğun kullanması sebebiyle, ölümlerin hızla arttığı bir dönemde eşcinsel erkeklerin geleceğini bu yöntemle korumaya çalışması olumsuz tepkiler almasına neden olmaktadır.

Ned, GMHC başkanı olan Bruce’a karşı da sert bir dille yaklaşmaktadır. Yetki Bruce’tadır ve eğer bir şey yapılmazsa sevgilisi Albert’in öleceğini söyleyerek ölümü yeniden bir harekete geçirme aracı olarak kullanmıştır.

Filmin 1:29:41. Dakikasında Mickey de GMHC ofisinde korkularını dile getirmektedir. AIDS'in CIA'nın eşcinsel erkekleri öldürmek adına başlattığı biyolojik bir savaş olup olmadığını düşünmektedir. Eşcinsellere işkence edileceği, sağlık sigortalarının iptal edileceği, kamplarda karantinaya alınacakları düşünceleri ile boğuşmaktadır. Mickey aynı zamanda, "Fort Detrick'in Maryland 'teki çok gizli savunma departmanı deneylerini bağışıklık sistemini yok eden bir virüs ürettiklerini anlatan anonim bir mektup aldı." İfadesinde bulunarak bu virüsün doğal olmadığını düşündüğünü belirtmiştir. "HIV from Fort Detrick Myth" olarak bahsedilen hipotezde, HIV'in biyolojik araştırmalar için kazayla veya belirli bir niyetle üretilen bir virüs olduğu belirtilmektedir. Virüs, kaynağını aslen doğudan almakla birlikte, "Stasi" olarak bilinen Doğu Almanya Devlet Güvenlik Bakanlığı istihbaratının bir başarısı olduğu söylenmektedir. Fakat bu konudaki iddialar tartışılmakla birlikte herhangi bir kesinliği olmamaktadır (Geissler & Sprinkle, 2013, s. 3-4). Mickey ağlayarak ortamdan ayrıldığında bir biyolojik savaşın kurbanı olacağı korkusu herkese yansımıştır.

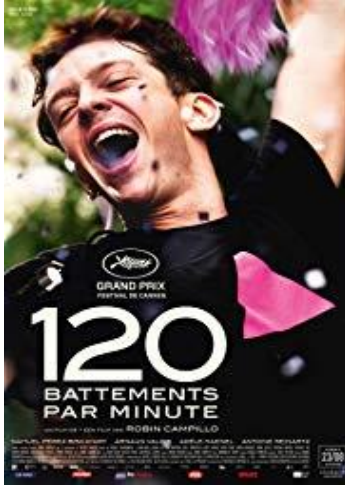
Filmin sonuna yaklaşıldığında, sokaklarda eylemler vardır ve heteroseksüel dünya eşcinseller ile AIDS evresindeki bireyleri istememektedir. GMHC ofisinde ise kurul tarafından yazılmış mektubu Bruce yüksek sesle okur. Ned'in, defalarca Amerikan halkının önüne ve medyada korkuyu kullanması nedeniyle barbar olarak tanımlanmıştır. Yıllarca süren kurtuluştan sonra cinsel birlikteliğin kötü ve yasak haline gelmesine katkıda bulunduğu belirtilerek GMHC'deki yöneticilik görevinden atılır. Aslında Ned, bütün çabalarını eşcinsel erkekler için, kendi topluluğu için vermektedir. Daha fazla ölüm, kayıp olmaması, araştırmalara fon sağlanması için uğraşmaktadır. Yalnızca kullandığı taktikler hatalı olduğu için hem kendi topluluğu hem de tüm toplum tarafından suçlamalara maruz kalmaktadır. Ned'in yaşadığı bu durumun sağlık iletişimi mesajlarının oluşturulması sürecinde dikkate alınması gerekmektedir. Sağlık iletişimi mesajları esasen hastalıkların önlenmesi adına kitlelerin bilinçlendirilmesi amacıyla kitlelere verilmesine rağmen, çok hassas bir konu olmasından ötürü mesajın geri dönüşünün olumsuz olması durumu söz konusu olabilmektedir.

3.2.5. 120 Battements Par Minute- Kalp Atışı Dakikada 120 (2017)

3.2.6.1. Filmin Künyesi

120 Battements Par Minute	
Ülke ve Tür	Fransa / Dram
Yönetmen ve Senarist	Robin Campillo / Robin Campillo, Philippe Mangeot
Görüntü Yönetmeni	Jeanne Laporie
Yapımcı	Hugues Charbonneau, Marie-Ange Luciani, Jacques Audiard
Film Müzikleri	Arnaud Rebotini
Süre	2 Saat 20 Dakika
Vizyon Tarihi	20 Mayıs 2017 (Cannes) -23 Ağustos 2017 (Fransa)
Oyuncular, Karakterler	Nahuel Perez Biscayart: Sean, Arnaud Valois: Nathan, Adèle Haenel: Sophie, Antoine Reinartz: Thibault, Felix Maritaud – Max, Mehdi Touré – Germain, Aloïse Sauvage – Eva, Simon Bourgade – Luc, Catherine Vinatier – Hélène, Saadia Ben Taieb- Annenin Sean, Ariel Borenstein – Jérémie, Theophile Ray – Marco, Simon Guélat – Markus, Jean François Auguste-Fabien

Tablo 5: 120 Battements Par Minute Filminin Künyesi

Şekil 5: 120 Battements Par Minute Filminin Afışı

3.2.5.2. Filmin Olay Örgüsü

Act Up Paris, AIDS ile mücadele için kurulan sivil örgütlerden biridir. Filmin girişi Act Up Paris üyelerinin perde arkasında yetkilileri dinlediği bir sahne ile başlar. Grup bir anda ellerinde pankartlarla ve ıslıklarla konuşmanın ortasında sahneye çıkar. Filmde bu noktadan sonra siyah arka plan üzerine beyaz karakterler ile yazılmış olan “120 Battements Par Minute” yazısı görülür.

Film Act Up Paris’in haftalık toplantılarından biri ile başlamaktadır. Toplantının gerçekleştirildiği mekân bir sınıfın amfisidir. Act Up’ın ne olduğu hakkında bilgi sahibi olunması adına Fabien, dört yeni genç katılımcı (Patrice, Judith, Jérémie, Nathan) ile amfi sıralarında oturup konuşarak onları bilgilendirmektedir. Kamera, genç katılımcıların arasında konumlandırıldığı için, izleyicinin de kendini Act Up üyelerinden biri gibi hissetmesi mümkündür.

Fabien: “Grup 1989 yılında Act Up New York olarak başladı. Act Up nedir peki? Gay topluluğu içinde AIDS hastalığı olan kişilerin haklarını savunmak için kurulmuştur. Act Up hasta bakım desteği sağlamıyor. Bu bir eylemci grup.”¹⁷⁸

Act Up’ın birtakım kuralları vardır. Katılım için form doldurulması şarttır. Haftalık toplantı HT’de her salı akşamı saat 7’de kararlaştırılır. Tartışmayı iki moderatör yönetir, konuşmak isteyen kişi elini kaldırır ve konuşma sırası için listeye yazılır. Konuşmalardan sonra alkış gerçekleşmez, beğeniyi belirtmek için parmak

¹⁷⁸120 Battements Par Minute Filmi, 1:54

şaklatılır. Ve Act Up a kaydolunduğu andan itibaren HIV durumu ne olursa olsun medya ve toplum o kişiyi HIV pozitif olarak algılar.

Farklı yaşlardan birçok insan amfiyi doldurur. Katılımcıların tanıtılmasından sonra moderatörler, en eski üyelerden biri ve önemli bir eylemci olan Alain Isnard'ın ölümünü bildirir. Alain, kriptosporidiyoz¹⁷⁹ olduktan sonra gelmeyi bırakmıştır. Fransa başkanına Alain'ın ölümünü haber veren ve onun adını taşıyan kartların gönderilmesi kararlaştırılmıştır. Böylece Mitterrand'a AIDS epidemisini hatırlatmak mümkün olacaktır.

Toplantıda moderatör, AFSL'den bahseder. AFSL, Fransa anti-AIDS Ajansıdır. Ardından konuşmayı Sophie devralır ve sempozyumdan bahseder.

Sempozyumda Sophie, grup sahneye sızdıktan sonra açıklamalarda bulunur ve Fransa'da, Almanya ile İngiltere'nin iki katı hasta bulunduğunu, AFLS'nin üç yıl önce kurulduğunu ve düzgün bir önleme kampanyası başlatamadığını dile getirir ve eleştirilerini savurur. Bağımlılar, kadınlar ve yabancılar için önleyici bir politikalarının bulunmadığını dile belirtir. AFSL başkanı Michel Bernin, eşcinseller için kampanya yaptıklarını söylediğinde Sophie, Başbakan'ın ofisinin kampanyayı sansürlediğini, basın bültenini ise hiç kimsenin okumadığını söyler. Bernin, Sophie'ye itiraz ettiği sırada, yüzünde sahte kan ile dolu bir kese patlar.

*Sean: "AFLS nedir? Devlet tarafından suçu başka yere atabilmek için kurulan örgüt. O zamandan beri boşlar. Toplantılarda dediler ki: 'Kabul ediyoruz ama biz toplumu şok edemeyiz, hiç yapıcı olmaz.' Ve şimdi yılda altı bin yeni hasta var. AFLS kampanyaları çok soyut. Hatırlatırım HIV cinsel yol ile bulaşıyor. Ne gayler ne bağımlılar ne de hayat kadınları, bu salgından en çok etkilenenler hakkında hiçbir şey yok."*¹⁸⁰

Filmde, sempozyumdan görüntüler konuşmanın gidişatına göre yer yer gösterilmektedir. Marco, Bernin'e şiddet uygulandığı sırada sahte kan bulaşmış olan elini projeksiyon cihazına koyar ve sempozyumda ekrana kırmızı bir el yansıtılmış olur.

¹⁷⁹ Cryptosporidium cinsi protozoonların sebep olduğu, sulu ishal, karın ağrısı, iştahsızlık ve kilo kaybı ile belirgin enfeksiyon; kriptosporidiyoz (Genellikle vücut direnci azalmış kimselerde, özellikle AIDS evresinde görülür).

¹⁸⁰ 120 Battements Par Minute Filmi, 10:20

Toplantı sonlanmaya yakın moderatörler, bastırdıkları yeni afişleri üyelere tanıtmaktadırlar. Bu fotoğraflardan biri bir anal seks sahnesinin yakın çekimidir. Diğer ise iki lezbiyenin yakın görüntüsüdür. Diğer fotoğraf ise bir şırınga fotoğrafıdır. Üç fotoğraf da siyah beyazdır ve tam ortalarında kırmızı şeride beyaz harflerle yazılmış “*C’est La Vie*”¹⁸¹ yazısı bulunmaktadır.

Afişlerin görüşülmesinin ardından toplantı tıbbi komisyona geçer. Act Up Paris üyeleri, laboratuvarlara girip sonuçları kendileri almak ister ve bir eylem başlatma kararı alır.

Act Up Paris’ten birtakım üyeler, Melton Pharma’nın bulunduğu binaya girer ve laboratuvar girişinde Melton Pharma yazısının bulunduğu duvarda yine kese içerisindeki sahte kanı patlatırlar. Çalışanların arasından geçerek Melton Pharma’nın odasının kapısında da sahte kanı patlatarak ve her yeri sahte kana bulayarak “*Melton Pharma, katil!*”, “*Ellerinde kan var!*”¹⁸² Diye bağırırlar. O sırada aralarında bir fotoğrafçı da olan biteni çekmektedir.

O sırada polisler gelir ve üyeleri dışarı atmaya çalışır. Üyeler, “*Tedaviye ihtiyacımız var!*”, “*Melton Pharma vaktimizi harcıyor!*”, “*AIDS ile böyle savaşıyorlar*”¹⁸³ diye bağırmaya devam etmektedirler. Üyeler oradan ayrıldıklarında otobüse binerler. Otobüste bir adamın, onları gördüğü sırada endişeli bir şekilde oturduğu yerden kalkması ve onlardan uzaklaşması dikkat çekmektedir.

Max: “Polisler gerçek kan diye altlarına ettiler. Bize dokunmak için eldiven giydiler.”

Nathan: “Hep eldiven takarlar.”

Diğer üyeler: “Ne?”

Nathan: “Polisler birini içeri alırken hep eldiven takarlar.”

Fabien: “Polisleri savunuyor!”

Nathan: “Hayır savunmuyorum.”

Sean: “Korktukları aşikârdı.”¹⁸⁴

¹⁸¹ Fransızcada “Hayat budur, işte hayat ya da hayat böyle işte!” Gibi bir anlam taşıyan kalıp sözdür.

¹⁸² 120 Battements Par Minute Filmi, 18:15

¹⁸³ 120 Battements Par Minute Filmi, 19:41

¹⁸⁴ 120 Battements Par Minute Filmi, 20:47-21:34

Sean'ın otobüste ilaçlarını içtiği görülmektedir. Bu ilaçlar dörtlü bölmeli bir ilaç kutusundadır ve Sean iki adet mavi-beyaz kapsül ilacı su ile uzaklara dalarak içer.

*Sean: "Çok güzel. Gökyüzüne bak. Bazı zamanlar AIDS'in hayatımı nasıl değiştirdiğini görebiliyorum. Sanki daha yoğun yaşıyor gibiyim. Sanki dünya farklı görünüyor. Sanki daha çok renk var gibi. Daha çok ses. Daha çok hayat. Özellikle de sabahları."*¹⁸⁵

Fakat bu konuşmasının üstüne gülerek şaka yaptığını söyler.

*Sean: "Değişen bir şey yok, merak etme."*¹⁸⁶

Bir gece kulübü sahnesinin ardından toplantı sahnesi gelir.

*Markus: "Şimdilik sadece AZT¹⁸⁷ ve DDI¹⁸⁸ ilaçları var. Onlar nükleosit ters transkriptaz inhibitörleri ve hedef virüs proteini tersine transkriptaze ediyor. Bu resimde gördüğünüz üzere, enzim virüs hücreyi enfekte ettikten sonra çalışıyor. Böylece virüs RNA'sı onun genetik kodunu DNA'ya çeviriyor. Konuk canlının genetiği ile karışabiliyor. Hücrenin nükleotidi enfekte olduğunda, virüs çoğalıyor. Ve diğer hücreleri enfekte ediyor. Bu yüzden yeni terapi stratejileri, döngünün diğer safhalarında enfeksiyonun bloke edilmesini hedefliyor. Proteas inhibitörleri, hücre enfekte olduktan sonra virüs çoğalmasına saldırıyor. Virüsel yapıyı bloke ederek, diğer hücreleri enfekte edemeyen virüs yapılarına dönüştürüyor. Bu pek çok umut vaat eden AZT ya da DDI gibi limiti olan ilaçlara gerçek bir alternatif sunuyor."*¹⁸⁹

Markus bu konuşması yüzünden eleştirilir ve reklam yapar gibi insanları kandırdığı iddia edilir. İnsanların proteaz inhibitörlerini AZT'den daha iyi sanacağı endişesi duyulmaktadır. Bilginin boşa umutlandırıyorsa kötü olabileceğini dile getirirler. Birisi, her türlü umudu beklediğini, AZT kullanmadığını ve DDI'nın da işe yaramadığını belirtir. Bu ilaçlar kimilerini kustururken kimilerini de ishal yapmaktadır. Markus, DDI kullanmaktadır.

Nathan: Tıp komisyon raporlarını okudum da bir aşıdan hiç bahsetmiyorlar. Neden?

Thibault: "Aşı yok."

Nathan: "Deneme yapıyorlar mı?"

Germain: "Eğer aşılar çalışacaksa tatlım, durma git. Hepimiz pozitifiz, ilgilenmiyoruz."

Muriel: "İlgilenmediğimizden değil de aşı denemesi falan yok ortada."

¹⁸⁵ 120 Battements Par Minute Filmi, 22:23-23:10

¹⁸⁶ 120 Battements Par Minute Filmi, 23:15-27:31

¹⁸⁷ Azidotimidin, HIV/AIDS'i önlemek ve tedavi etmek için kullanılan antiretroviral bir ilaçtır. Genellikle diğer antiretroviraller ile birlikte kullanılması tavsiye edilir.

¹⁸⁸ Didanosin, HIV/AIDS'i tedavi etmede kullanılan bir ilaçtır. Diğer ilaçlar ile birlikte kullanılır. İlk olarak 1975'te tanımlanmış ve 1991'de ABD'de kullanım için önerilmiştir. WHO tarafından, esas ilaçlar listesinde sağlık sistemi için en önemli hayati ilaçlar arasındadır.

¹⁸⁹ 120 Battements Par Minute, 26:22

Germain: “Bir tane var. Canaripox. Onu unutmuşum. Zayıflatılmış kanarya virüsü kullanıyor. Aylardır arafta duruyor, deneyebilirsin.”¹⁹⁰

Bu sırada yeni üye Jérémie fenalaşarak sandalyeden düşer, sonradan toparlasa da onun hakkındaki bilgileri onun adına Nathan verir. Jérémie yakın zamanda enfekte olmuştur ve kan değerleri hızla düşmeye başlamıştır. Sadece 220 T4 hücresi kalmıştır. Jérémie’nin doktoru da ona sabırlı olmasını ve AZT’nin çalışmasını beklemesini söylemiştir. Gruptakiler, Jérémie’ye eğer doktorunu beğenmiyorsa ve güvenmiyorsa değiştirmesini önerirler.

Act Up Paris’in bir diğer toplantısı başlamıştır. Bu sırada Nathan beyaz bir kutudan tek bir ilacı meyve suyu ile içerken görülmektedir. Tartışma konusu afişlerdir. Daha çok sloganın gerekli olduğu, daha sert ve politik sloganlara ihtiyaç duyulduğu, afişlerin yazı tipinin güzel olmadığı gündemdedir. Afişler renklidir ve bu tamamen eşcinsel gururunu yansıtmaktadır. Max ise, siyah beyaz ve “ölüyoruz” gibi şeylerden uzak durulmasını belirtmektedir. Mottoları “ben yaşamak istiyorum” da Thibault tarafından beğenilmemektedir.

Martin, Thibault’a cevap olarak, Gilles ile nehir kenarı boyunca bu afişleri astıklarını, yaptıkları iş için mutlu olduklarını fakat bir adamın gelip bu asılan afişlerin insanları korkuttuğunu söylediğini anlatır. Bu posterlerde neşeli bir şekilde “ben yaşamak istiyorum” yazmaktadır. Gilles ise o adama cevap olarak asıl korkulması gerekenin AIDS olduğunu söylemiştir.

Böylelikle yeni slogan arayışı başlar. Ardından Act Up Paris üyeleri bir liseye gider ve ders anlatımının ortasında içeri girerler. Sean konuşurken diğer üyeler sınıftaki öğretmenin, sınıftakilerin küçük yaşta olduğunu iddia ederek engelleme çabalarına rağmen bütün öğrencilere bir el kitapçığı dağıtır.

Sean: “Biz Act Up Paris’iz. Bizler burada AIDS’i önlemek için konuşacağız çünkü devlet yapmıyor. İster gay ol ister lezbiyen, düz ya da iki türlü Preservatif AIDS ve diğer cinsel yolla bulaşan hastalıklara karşı tek korumadır. Oral seks ile risk daha azdır ama yok değildir. Meniyi ağzınıza almayın, özellikle ağzınızda kesik yer ve şişmiş diş eti varsa.”¹⁹¹

Act Up Paris üyeleri okulda başka bir sınıfa girdiklerinde o sınıfın öğretmeninden AIDS hakkında konuşmak için izin isterler. Bu sınıfın öğretmeni diğer

¹⁹⁰ 120 Battements Par Minute, 30:11

¹⁹¹ 120 Battements Par Minute Filmi, 38:46

öğretmenin aksine izin verir ve öğrencilere dinlemelerini, bu konunun önemli olduğunu söyler.

Act Up Paris üyesi: “Hep hatırlayın. İster heteroseksüel, homoseksüel ya da biseksüel olun HIV ve diğer cinsel hastalıklara karşı en iyi ve tek silah kondom kullanmaktır. Anal seks ve vajinal kurulukta kayganlaştırıcı kullanın. Fellatio, yani oral seks için risk daha az ama yok değil. Eğer madde bağımlıysanız, her vuruş için temiz bir iğne kullanın ve asla iğne paylaşmayın. Dinlediğiniz ve kendinizi koruduğunuz için teşekkürler.”¹⁹²

Ardından okul bahçesinde müdür ile konuşurlar. Müdür resmi tavsiyelere rağmen kondom makinesi yerleştirmemiştir ve bu konu hakkında Act Up Paris üyeleri ile tartışmak istemez.

O sırada Act Up Paris üyeleri lise bahçesinde ellerinde “Quand Je Sera! Je Serai Seropositive”¹⁹³ pankartları ile sloganlar atarlar. Gazeteciler de oradadır ve müdüre neden makine yerleştirmedini sorar, mikrofon uzatırlar.

Müdür: “Öğrencilerimiz daha küçük. Kondom cinsel ilişkiyi teşvik ediyor.”

Act Up Paris Üyelerinden Bir Kadın: “Gençler 16 yaşında seks yapmıyor mu? Hangi dünyada yaşıyorsunuz? Benim oğlum 16 yaşında ve AIDS. Keşke korunsaydı.”

Müdür: “Üzgünüm ama konumuz bu değil.”¹⁹⁴

Nathan gençlere “kendinizi koruyun, herkese kondom” diyerek kondom dağıtmaya devam eder, bir genç kıza da uzatır.

Genç Kız: “Olamaz.”

Nathan: “Neden olmasın?”

Genç Kız: “Ben ibne değilim.”

Nathan: “Kafayı mı yedin sen”

Genç Kız: “Senin AIDS şeyini kapmayacağım.”¹⁹⁵

Der ve oradan ayrılır.

Sean, bir gece partisinden sonra Nathan ile yakınlaşıp 16 yaşında nasıl enfekte olduğunu hikâyesini ona anlatır. Aynı gece Nathan kendi hikâyesini anlattığında, 20 yaşlarında tecrübesiz biriyle korunmasız ilişkiye girdiğini fakat sonrasında o kişinin

¹⁹² 120 Battements Par Minute Filmi, 39:42

¹⁹³ Gençler tehlike altında, liselere kondom.

¹⁹⁴ 120 Battements Par Minute Filmi, 40:58

¹⁹⁵ 120 Battements Par Minute Filmi, 40:41

arkasında küçük lezyonlar gördüğünü ve kaposi sarkomu ile ilişkili olabileceğini dile getirir. Sean'da da kaposi sarkomu vardır.

Act Up Paris eylemlerine devam etmektedir. Üyeler, ellerinde pembe ponponlar ile sokaktadır. Bildiriler sürekli dağıtılmaktadır.

Act Up Paris üyeleri Melton Pharma yetkilileri ile toplantı yapar ve daha önce gerçekleştirilmiş eylem hakkında konuşurlar. Melton Pharma, şiddetin kabul edilemez olduğu, Act Up Paris ise bilgi saklamanın doğru olmadığı yönünde argümanlarda bulunur.

Bu görüşmeden sonra Act Up Paris toplantı yapar ve bu konuyu tartışır. Melton Pharma'yı davet etmek için oylama yaparlar ve çoğunluk bu daveti onaylar. O toplantıda Sean ve Nathan 15 dakikalık molada yan yana gelip konuştuklarında Nathan, Sean'a iş olarak ne yaptığını sorar fakat Sean sadece "pozitif" olduğunu söyler. Aynı toplantıda hemofili hastası olan Marco, Jérémie'ye sahte kanın nasıl yapıldığını anlatmaktadır. Sean'ın o an burnu kanar ve hastaneye kaldırılır. Jérémie'nin hastane sahnesinde sağlık personelinin hiçbir koruyucu önlem almadan, çıplak elle de Jérémie'ye dokunduğu görülmektedir.

Jérémie'nin hayatını kaybetmesi üzerine Act Up Paris, ellerinde Jérémie'nin fotoğrafının olduğu pankartlar ile "AIDS, ölüyoruz, hâlâ aldırış etmiyorsunuz" sloganları ile yürüyüş gerçekleştirir.

Act Up Paris'in bir diğer toplantısında, homoseksüel ilişkiler ve AIDS hakkında kitap alıntıları okunmaktadır. Bu konuda Jean Baudrillard'ın¹⁹⁶ da yazıları mevcuttur.

*Üyelerden biri: "İşte başlıyoruz, 'Patolojik olarak kapalı çevrelerde yayılan bir virüs, metafori bir enest ilişki. Nasıl yaşamışsan öyle ölürsün. Bağımlılar ya da homoseksüeller arasındaki AIDS yaygınlığı, bu kapalı dünyaların eneste dayalı doğasını açığa çıkarıyor.' Biz de böyle çıkartmalar yaptık. Diyor ki: 'Dikkat bu kitapta homofobik ve AIDS hastası ve HIV pozitif olanları lekeleyen fikirler vardır.' Bunları itici fikirlerin olduğu sayfalara yapıştıracağız. Ve sanki arkadaşımız gibi davranan sosyolog ve filozofların kitaplarına da."*¹⁹⁷

¹⁹⁶ Fransız düşünür, sosyolog.

¹⁹⁷ 120 Battements Par Minute Filmi, 1:15:27

Ardından enfekte kan skandalından bahsedilerek, enjektör değişim sisteminin olmadığı ve önlemlerin alınmadığı belirtilir. Bu konu da politiktir ve devlet yetersizlik ile suçlanır.

Act Up üyelerinden Helene adlı bir kadın: “Aylardır oğluma enfekte kan verdim. Hastanelerin bize verdiği doktorlar ve yetkililerin arkasında durdukları kan.”¹⁹⁸

Act Up Paris üyeleri bu sefer bağımlılar için eylem hareketine geçmektedir. Elllerinde enjektörler ile “bağımlıları unutmayın” sloganları atarlar.

Max: “10 yıl önce bağımlıların %4’ü HIV pozitif. Bugün ise %30! İç işleri yaptırımları suçludur! Tüm bağımlılara temiz şırınga istiyoruz! Devlet şırınga değişim programı başlatmalı!”

Sean: “Uyuşturucu yasağını kaldırın ve eroin destekli tedaviye başlayın! Otoritelerin ikiyüzlülüğünden bıktık!”¹⁹⁹

Eylem çok kısa bir sürede polisler tarafından sonlandırılır.

Nathan Sean’a AIDS hakkında okuduğu bir makalede sahil kenarında iki Amerikalının iki fotoğrafının öncesi ve sonrası halinde olduğunu, ilkinde ikisi de fit ve sağlıklıyken ikinci fotoğrafta birinin hasta yatağında ölüyor olduğunu gördüğünü anlatmaktadır. Daha önce hiçbir dergide eşcinsel bir çift görmemesine rağmen artık görüyor oluşunun, “eşcinseller ölecek, hepiniz öleceksiniz” demek olduğunu söylemektedir.

Sean’ın hastalığı ilerlemiştir, vücudunda yer yer lezyonlar vardır ve artık kilo kaybetmeye başlamıştır. Nathan onunla yaşamak ve bakımıyla ilgilenmek istemektedir.

Melton Pharm yetkilileri Act Up Paris’in toplantı yaptıkları amfiye görüşmeye gelirler fakat tartışma olumsuz sonuçlanır. Bunun üzerine Act Up Paris üyeleri yeni eylem planları yapmaya başlarlar. Tıpkı ABD’deki gruplar gibi hastalığı göz önüne getirmeye çalışırlar. Eylemler medyaya yansiyarak televizyonlarda da gösterilmektedir.

---

¹⁹⁸ 120 Battements Par Minute Filmi, 1:18:50

¹⁹⁹ 120 Battements Par Minute Filmi, 1:21:22

Bir diğ er sahnede hem    re eldivenini takar ve Sean’a kolundan damar yolu açar. Bu sahnede hem    renin tıpkı diğ er hastalara davrandığı gibi davrandığı ve ek bir önlem almadığı gözlenmektedir. Thibault, Sean’ı hastanede ziyarete gelir.

Thibault: “Nasılsın?”

Sean: “İyi değil. Kateter enfeksiyona sebep oldu.”

Thibault: “Acı çekiyor musun?”

Sean: “Evet. Çoğunlukla ağrı var. Kusup duruyorum”

Thibault: “Ağrı kesici hangisi?”

Sean: “Parasetamol sanırım.”

Thibault: “Daha güçlü bir şey var mı?”

Sean: “Aslında var. Morfin   nerdiler.”

Thibault: “Kabul ettin mi?”

Sean: “Evet.”²⁰⁰

Sean’ın tedavi ile T4 sayısı bir miktar artar. Thibault’un ise 1 Aralık ile ilgili i  inde kötü bir his vardır. En kötü “Dünya AIDS Günü” olacağını ve kimsenin gelmeyeceğini belirtir. Sean’ın Thibault ile arası iyi değildir, oradan çıkmasını ister ve ardından Nathan gelir. Sean, Nathan’a korktuğunu, her zaman korktuğunu ve kendisini özlediğini söyler. Bunun   zerine Nathan cinsel olarak Sean’a yaklaşır, onunla   p    r ve Sean’ın menisi eline bulaşır. Pe ete ile siler.

Act Up ve birçok kişi bir gece ellerinde pankartlarla yine sokaklara dökülmüştür ve sloganlar atarak yürümeye devam eder. Ardından tüm yürüyüşçüler yerlere uzanır. Thibault ve Sophie ellerindeki megafon ile kitlelere seslenirler.

Thibault: “AIDS bizim için bir savaş. Başkalarına görünmeyen bir savaş. Arkadaşlarımız   l  yor.   lmek istemiyoruz. Her savaşın d  nekleri vardır. AIDS’te   yle. Bu salgını, tanrının gay, bağımlı, hayat kadını ve hapistekileri öldürmek için gönderdiğini düşünenler duyarızdır. Bunu kullanıp ayırmıcılık ve nefreti uyandıranlar var. 1989’dan beri durmadan yorulmadan her cephede savaşıyoruz. Birlikte güçlerimizi toplayabilir, bu salgına karşı koyabilir ve sorun olduğu kişisel trajediler ve sosyal problemleri durdurabiliriz. Birlikte bir topluluk kurabilir, bu hastalığa pozitif ve sava  ı ruhla yaklaşabiliriz. Act Up Paris, AIDS’i bir meydan okuma olarak görüyor. Haydi, hodri meydan. Bize katılın.”²⁰¹

Sean, hastaneden çıkarılır ve Nathan’ın evine getirilir, Sean’ın annesi de yanlarına gelmiştir. Onu getiren görevliler hiçbir koruyucu tedbir almamış ve eldiven

²⁰⁰ 120 Battements Par Minute Filmi, 1:43:26

²⁰¹ 120 Battements Par Minute Filmi, 1:52:28

bile takmamışlardır. Bütün tıbbi malzemeler hazır edilir. Nathan da infüzyon cihazını Sean'ın el üstündeki damar yoluna bağlar. Sean günden güne kilo vermeye devam etmektedir ve artık yatağa bağımlı haldedir.

Bir gece Nathan, Sean'ın ilacını yapar ve başucunda ağlamaya başlar. Sonrasında Sean'ın öldüğünü fark eder ve annesine bağırır. Bir doktor kontrole gelir, öldüğü teyit edilir. Sean'ın annesinin gayet sakin olduğu ve durumu normal karşıladığı görülmektedir. Ardından Max ve sonra da Thibault ile Germain gelir. Onlardan sonra Eva ve Sophie ve daha sonrasında Marco ile annesi Helene kapıyı çalar. Aralarına en son gelen Fabien' dir. Ölüm ilanı hazırlamıştır. Ve Sean, cenazesinin politik olmasını, küllerinin sigortacıların üstüne atılmasını istemiştir. Bu isteği Act Up Paris üyeleri tarafından gerçekleştirilir.

3.2.5.3. Sağlık İletişimi Açısından Bilgilendirme, Damgalama ve Korku Unsurları Bağlamında İncelenmesi

Söz konusu inceleme, bir önceki başlıkta verilen filmin olay örgüsü ve ilgili diyaloglar esas alınarak gerçekleştirilmiştir.

Filmin dünya prömiyeri 2017 Cannes Film Festivali'nde gerçekleştirilmiştir ve Cannes'da Grand Prix de dâhil olmak üzere dört ödül kazanmıştır. (Richford, 2017).

Robin Campillo tarafından yazılıp yönetilen film, Act Up Paris'in ilk yıllarının bir kurgusu niteliğindedir. Campillo, “Grubun 25 yıl önce istediği görünürlüğü bugün elde etmeyi umuyorum.” ifadesinde bulunmuştur. Act Up Paris kurulduğu zamanlardan günümüze kadarki süreçte birçok eylem ile medyada konuşulmayı başarmıştır. Protestolarda politikacılara sahte kan atılmış, ölen üyelerin külleri ilaç şirketlerinin resepsiyonuna dağıtılmış ve hayatlarını sözde “gay vebası” olarak kaybeden bireyler adına dikkat çekilmeye çalışılmıştır. Act Up Paris'in en başarılı eylemi ise 1 Aralık 1993 Dünya AIDS Günü'nde Paris'te “Place de la Concorde” deki dikilitaşa taktıkları pembe bir kondom olmuştur. Campillo, bu eylemde orada olduğunu ve gerçekten eğlenceli olduğunu belirtmiştir. Campillo, Act Up Paris'e 1992 yılında, 30 yaşına bastığı zamanda katılmıştır. Hatta Campillo, filmde Nathan'ın anlattığı kişisel hikâyesinin aslında kendi tecrübesi olduğunu da belirtmiştir.

Nathan'ın sözünü ettiği ve dergide gördüğü eşcinsel erkekleri gören kişi, 20'li yaşlarında korkarak cinsel olarak birlikte olmayı bırakan, 1980'leri negatif sonuç almasına rağmen öleceğini düşünerek yaşayan aslında Campillo'dur (Campillo, 2018).

Bilgilendirme: Act Up Paris, Larry Kramer, Vito Russo ve Didier Lestrade tarafından kurulduğu 1989 yılından bugüne kadar AIDS'i önlemek için somut çözümler getiren bir dernektir. İlk olarak 1987 yılında Act Up New York olarak kurulan grup iki yıl sonra Fransa'da devam etmiştir. Act Up Paris'te üyeler dışında aktivist ve destekçilerin de kabul edildiği haftalık toplantılar; Fransızca: La réunion hebdomadaire (RH) düzenlenmektedir. Act Up Paris'in çalışması, eylemleri kendi programlarına uygun şekilde düzenlenen tematik komisyonlar tarafından belirlenmektedir.²⁰² Act Up Paris, Michel Foucault'nun partneri Daniel Defert tarafından kurulan AIDES'e²⁰³ politik bir cevap niteliğindedir. AIDES kuruluşu da Act Up Paris tarafından cesareten yoksun olduğu gerekçesi ile eleştirilmiştir (Nakayama, 2012, s. 104).

Act Up Paris'in temsil edilişi gerçeğine uygun bir biçimde gerçekleştirilmiştir. Film, Act Up Paris'in haftalık toplantılarından (RH) biri ile başlamaktadır. Film boyunca izleyicinin kendini Act Up üyelerinden biri olarak hissetmesi ve empatiye olanak sağlanması mümkün kılınmıştır. Oyuncular, mekânlar, diyaloglar oldukça gerçekçi olmakla birlikte toplantı yapılan ve diyaloglu sahnelerin uzun sürmesi izleyiciye kendisini gerçekten de bir tartışma içinde hissettirmektedir.

Filmin 1:54. Dakikasında Act Up Paris hakkında bilgilendirme yapan Fabien, grubun 1989 yılında Act Up New York olarak başladığını söylemiştir. Act Up Paris'in kendi web sitesinde ise tarihin "1987" olduğu belirtilmiştir. Act Up Paris'in amacı gay topluluğu içerisinde AIDS evresinde olan kişilerin haklarını savunmaktır. Fakat Act Up Paris'in web sitesi ile filmde bu durumun temsili incelendiğinde; yalnızca AIDS olan gaylerin değil, uyuşturucu bağımlılarının ve azınlık diğer grupların da haklarının savunulduğu görülmektedir. Act Up Paris temelinde, ayrımcılığa karşı durmaktadır.

---

²⁰² www.actupparis.org (Erişim Tarihi:15.01.2020)

²⁰³ AIDES, Daniel Defert tarafından 1984 yılında Michel Foucault'nun ölümünün ardından kurulan ve kâr amacı gütmeyen organizasyondur.

İlk toplantıda en eski üyelerden biri olan Alain'ın kriptosporidiyoz olduğu ve yaşamını yitirdiği bildirilmiştir. DSÖ'nün adolesan ve erişkinlerde klinik evre sınıflamasına göre; klinik evre 4'te ishal ile seyreden kronik kriptosporidiyoz görülmesi mümkündür. CDC'nin HIV sınıflamasına göre ise klinik kategoriler A(Aseptomatik), B(Semptomatik), C (AIDS) olmaktadır. Evrelere bağlı olarak CD4 hücre sayısı değişiklik göstermektedir ve kriptosporidiyoz da C Kategorisinde bulunmaktadır (KLİMİK, 2016). Sağlıklı bireylerde belirti vermeden de seyredebilen bakteriyel bir enfeksiyon olan kriptosporidiyoz, bireyin HIV pozitif olduğu durumda ağır ishaller görülmektedir (Direkel, Özerol, & Durmaz, 2008, s. 21). Mitterland'e Alain'ın ölümünü haber veren ve onun adını taşıyan kartların gönderilmesi salgını hatırlatmak adına önemli olmaktadır. 1981'den 1995' e kadar Fransa Cumhurbaşkanı olan François Mitterrand'ın görev süresi de AIDS salgının ortaya çıktığı zamana denk gelmektedir. Bu söylem aynı zamanda yapılan politik bir eleştiridir. Act Up Paris üyelerine göre hükümet, bu hastalığı görmezden gelmektedir.

Filmin giriş sahnesini oluşturan söz konusu sempozyumda AFLS Başkanı Michel Bernin'den mikrofonunu alarak kürsüde konuşan Sophie, AFLS'nin üç yıl önce kurularak AIDS'i önleyici bir kampanya yapamadıklarını, bağımlılar, kadınlar ve yabancılar için de önleyici bir politikaya sahip olmadıklarını belirterek AFLS'yi eleştirmektedir. Bernin, Sophie'ye itiraz ettiği sırada yüzünde sahte kan ile dolu bir kese patlatılır. Sahte kan, akılda kalıcılığı pekiştirmek için kullanılmıştır. Act Up toplantısında, hemofili²⁰⁴ olan Marco adlı bir katılımcı bunu kendisinin yaptığını söyler. Sempozyum günü Bernin, Act Up üyeleri tarafından şiddet ile direğe kelepçelenir ve üyeler tarafından istifası istenir. Act Up, eylemleri ile medyada sık sık yer almaktadır ve bu eylemlerinde şiddete başvurmalarının yapıcı olmadığını kendileri de farkındadır.

AIDS, 1981'de görülmesine rağmen Fransa otoriteleri AIDS ile savaşmaya, 1986 yılında Sağlık Bakanı Michèle Barzach'ın gelmesiyle başlamıştır. Barzach AIDS'i önleme kampanyalarının başlamasına izin vermiştir. AIDS, 1987'de “temel

---

²⁰⁴ Hemofili çoğunlukla genetik geçiş gösteren, vücutta kanın pıhtılaşma sisteminde rol alan ve pıhtılaşma faktörleri olarak adlandırılan proteinlerin eksikliği veya yokluğu nedeniyle ortaya çıkan ve pıhtılaşma bozukluğu yaratan ve X kromozomundaki çekinik bir gen ile taşınan bir tür kanın pıhtılaşmaması hastalığıdır.

ulusal sorun” ilan edilerek 1989’da özellikle homoseksüellerin hedef belirlendiği kampanyalar başlatılmıştır (Arnal, 1993). Bunun sonucunda, 1989’da kamu otoriteleri tarafından “Agence Française de Lutte Contre le Sida” (AFLS) kurulmuştur. AFLS, kuruluşundan sonra hedef kitleler için uygun iletişim stratejilerini gerçekleştirecek uzmanlardan oluşan özel bir grup kurmuştur. AFLS, ulusal önleme kampanyalarını organize eden yarı kamusal bir kuruluştur (Paichele, 2002). Bu kuruluş, HIV ile yaşayan bireyler ve homoseksüel aktivistler dâhil olmak üzere sivil halktan bireyleri de bünyesine üye olarak kabul etmektedir. Fakat buna rağmen rakip olarak algılanan dernekler tarafından eleştirilere maruz kalmıştır. Bunun sebebi, AFLS’nin Fransa’da epideminin yalnızca belirli bir noktasında ortaya çıkmış olmasının yanı sıra HIV ile yaşamanın kamuya tanıtımının yapılmasıdır. Fakat içlerinden biri olan Act Up Paris, siyasi bir yaklaşım talep ederek epideminin homoseksüel doğasının tartışılması, tanınması ve birtakım eylemlere yol göstermesini istemiştir (Broqua, 2006).

Filmin 10:20. Dakikasında Sean da AFLS’ye kendi eleştirilerini yöneltmektedir. Sean’a göre AFLS devlet tarafından suçu başka yere atabilmek için kurulan bir örgüttür. Kampanyaları soyuttur ve aslında kampanyalarda salgından en çok etkilenen bireyler hakkında gösterimler mevcut değildir.

Çeşitli komisyonlardan bir tanesi olan “tıbbi komisyon”, uyuşturucu kullanımı, kadınlar, göçmen yabancılar, hapse girmiş bireyler gibi konuları içerisinde barındırmaktadır. Tıbbi komisyon kapsamında tartışılan bir konu da Melton Pharma Lab’e yaptırım için kamuoyu başlatılmasıdır. Bu yaptırım, proteaz inhibitörlerinin sonuçları hakkında olmaktadır. Proteaz inhibitörü, HIV pozitif bireylere umut veren bir çeşit anti virüs molekülüdür. Melton Pharma henüz bu konu hakkında herhangi bir açıklama yapmamaktadır.

HIV tespit edildikten sonra tedavi sürecine girilmesinin öncesinde CD4 sayısı ve virüsün yoğunluğu önem arz etmektedir. HIV vücutta, CD4 lenfosit hücrelerinin sayısını azaltmaktadır. Bunun sonucunda vücudun bağışıklık sistemi zayıflayarak birtakım enfeksiyonlar ile savaşamayacak duruma gelmektedir. Antiretroviral tedavi ile virüs ortadan kaldırılamasa da kandaki yoğunluğu azaltılarak immün sistem baskılanması ortadan kaldırılmaktadır (Sulukan, Küçükoğlu, & Gül, 2009, s. 56-57).

HIV-1 için antiretroviral ilaçlar 90'lı yılların başında monoterapi olarak verilse de kombinasyon tedavisi olarak bilinen Highly Active Antiretroviral Therapy (HAART) HIV enfeksiyonu tedavisinde avantaj sağlamaktadır. Kombinasyon tedavisi, viral replikasyonu baskılayarak bağışıklık sisteminin yeniden yapılandırılmasını sağlamaktadır. FDA'nın onayladığı güncel antiviral ve antiretroviral ilaçların gelişim süreci incelendiğinde, tedavi sürecinin 1992 yılında mono terapiden ikili tedaviye ve ardından 1996 yılında çoklu tedaviye (Triple Drug Combination-HAART) gelişim gösterdiğini söylemek mümkündür (Arts & Hazuda, 2012). HAART bünyesinde ele alınabilecek yedi ilaç sınıflaması içerisinde bulunan çeşitli inhibitörlerden biri de Proteaz inhibitörleridir ve HIV tedavisinde enzimi inhibe eden, antiretroviral tedavinin önemli bileşenlerindendir (Sulukan, Küçükoğlu, & Gül, 2009, s. 58). Sean'ın ilaçlarını kullanırken de 4'lü bölmeli bir ilaç kutusundan iki adet mavi-beyaz kapsül ilacı su ile aldığı görülmektedir.

Filmin 26:22. Dakikasında Bir diğer toplantı sahnesinde, tıbbi komisyonda ilaçlar hakkında tartışılmaktadır. Markus, yalnızca AZT ve DDI ilacının olduğunu belirtmektedir. Zidovudin (AZT), FDA tarafından 1987 yılında; Didadosine (DDI) ise 1991 yılında onaylanmıştır. Aynı yıl, ikili tedaviye geçişin gerçekleştiğini söylemek mümkün olmaktadır (AIDSinfo, 2018). Antiretroviral ilaçlardan ters transkriptaz inhibitörleri içerisinde Zidovudin ve Didadosine bulunmaktadır. AZT, viral DNA sentezini durdurmaktadır (Yıldırım & Küçük, 2019). Markus, Proteaz inhibitörlerinin bir umut olduğunu savunan görüşü yüzünden eleştirilmektedir. Eleştirenler, bu bağlamda bilginin, boşa umutlandırıyorsa kötü olabileceğini savunmaktadır. Markus, ilaçların etki mekanizmasından bahsederken ve görüşlerini dile getirirken haklı olmasına rağmen henüz tedavi konusunda yeni gelişmelerin bulunmaması ve yetkililerden bu konu hakkında bir açıklama yapılmaması sebebiyle, görüşlerine herhangi bir dayanak da bulamamaktadır.

Marcus'a karşı çıkan bireylerden biri, AZT kullanmadığını ve DDI'nın da kendisinde işe yaramadığını belirtmektedir. Antiretroviral tedaviye bağlı olarak yan etkilerin gelişmesi mümkündür. Özellikle tedavi yöntemlerinin yeni gelişmeye başladığı dönemlerde hastaların bir kısmı tedaviyi bırakmaktadır. ART'deki yan etkilerden en belirgin olanları gastrointestinal sistemde görülmektedir

(Karaosmanoğlu, Aydın, İnce, Korkusuz, & Nazlıcan, 2013, s. 119). Filmde de ilacın, kimilerini kusturduğu kimilerinin de ishal yaptığı belirtilmekle birlikte, ilacın yan etkileri hakkında doğru bilgilendirme yapılmıştır.

Filmin 30:11. Dakikasında Thibault ve Nathan aşidan bahsetmektedirler. O zamanlar tedavi yöntemlerinde bile birçok sıkıntılar yaşanan bir virüs için aşı geliştirilmesi aslında uzak bir ihtimaldir. Günümüzde HIV için aşı geliştirme çalışmaları hâlâ devam etmektedir. GeoWax²⁰⁵ şirketi tarafından klinik deneyler ile yapılan çalışmalar HIV'in dünya çapında azaltılması ve önlenmesi açısından önem arz etmektedir (Hackett, 2018). Canarypox olarak bahsedilen aşı uygulamasının ise herhangi bir etkinliği bulunmamaktadır.

CD4 sayısı tedaviye başlamak konusunda önem arz etmektedir. 200'ün altına düştüğünde yaşamsal olarak tehlike durumu söz konusudur (Carter, 2010, s. 3). Act Up Paris'e yeni üye olan Jérémie'nin sadece 220 adet T4 hücresi kalmıştır. Doktoru ona AZT'nin işe yaramasını beklemesini söylemiştir. Fakat bu umutsuz bir yaklaşımdır. AZT tek başına etkili bir ilaç değildir, bu durum Jérémie'nin kan değerlerinin düşmesinden de anlaşılmaktadır.

Act Up Paris üyelerinin yeni durağı liseler olmaktadır. Lise çağındaki bireylerin o dönemlerde cinsel yaşam ile yeni tanıştıkları ve birçok konuda bilgisiz olmaları, bu sebeple cinsel yolla bulaşan hastalıklardan nasıl korunacaklarını da bilmemeleri sebebiyle Act Up Paris tarafından bilgilendirilmesi gereken bir hedef kitle olarak belirlenmiştir. Act Up Paris üyeleri ders anlatımının ortasında içeri girerler ve ders anlatan öğretmen onları engellemeye çalışır. Fakat üyelerin girdiği bir diğer sınıfta aynı durum yaşanmayarak, ders anlatan öğretmen Act Up Paris üyelerine izin vererek öğrencilere bu konunun önemli olduğunu söylemektedir. Bu noktada iki farklı görüş ortaya çıkmaktadır. Bir grup birey, lise çağındaki gençlerin yaşlarının henüz küçük olduğunu ve bu tarz bilgilendirme mesajları ile kondomun cinsel yaşamı teşvik ettiğini düşünürken diğer bir grup ise gençlerin cinsel yaşama zaten erken yaşta

---

²⁰⁵ Hastalıklara, enfeksiyonlara ve kansere karşı aşı geliştirmek adına çalışmalarına devam eden Biyoteknoloji şirkettir. Çalışmalarının odak noktalarından birini de HIV'e karşı aşı geliştirmek oluşturmaktadır.

başladıklarını, en azından bilgilendirilerek doğru adım atmaları gerektiğini düşünmektedir.

Act Up Paris üyeleri, lise çağındaki gençlere, ayrımcı bir söylem kullanmadan ve tüm cinsel yönelimler adına bilgilendirme gerçekleştirmektedir. Günümüzde hâlâ cinsellik ile alakalı bilgilendirme mesajlarının sağlık iletişimi bağlamında yapılandırılmasında heteroseksüel bireylere hitap edildiği düşünülmektedir. Act Up Paris'in bilgilendirme mesajlarındaki başlıca hedefi de AIDS'i önlemek adına kondom kullanımının teşvik edilmesidir. Oral seks yapıldığı durumlarda risk çok azalmaktadır fakat yine de dikkatli olunmalıdır; özellikle ağız içi yara olduğu durumlarda risk artmaktadır. Yapılan bir araştırmaya göre genç bireyler ABD'de HIV enfeksiyonu açısından yüksek insidansa sahiptir. Ergenlerde, genç bireylerde HIV'i önleme konusunda HIV bulaş risklerinin bilinmesi önem taşımaktadır (Camacho-Gonzalez, ve diğerleri, 2016, s. 4-5). Anal seks ve vajinal kuruluk durumunda kayganlaştırıcı kullanılmasının gerekliliğini belirtmelerinin sebebi ise, kondom yırtılmaları durumunda artacak riskin önüne geçilmesidir. Güvenli cinsel davranışların yanı sıra uyuşturucu bağımlıları için de her vuruşta temiz bir iğnenin kullanılması risk faktörlerini direkt olarak azaltmaktadır.

Act Up Paris üyeleri, okul müdürü gibi yetkeler ve hükümet ile hiçbir zaman aynı fikirde olamamıştır. Okul bahçesine kondom makinesi yerleştirmeyi kabul etmeyen müdür, bir bakıma var olan problemlerden kaçan bir bakış açısı sergilemektedir. O okuldaki tek bir birey bile güvenli cinsel davranışlar hakkında bilgi sahibi değilse, bu durum hem o bireyin hayatı ve ileriki yaşamı açısından hem de toplum sağlığı açısından risk yaratmaktadır.

Filmin ikinci yarısında Sean ve Nathan'ın yaklaşarak aralarında bir ilişki başladığı görülmektedir. Sean, cinsel birliktelik yaşandığında sorumluluğun paylaşamayacağını ve birini enfekte ettiğinde veya birinden enfekte olduğunda sorumlu kişinin yine kendin olduğunu belirtir. Bu gibi durumlarda karşıdaki insanı suçlamak artık önem arz etmemektedir. İşi şansa bırakmayarak bu konularda kişi bilgili olmalı ve güvenli cinsel davranışları uygulamalıdır. Sean bu bilince güvendiği insan tarafından enfekte edildikten sonra varmıştır. Nathan ise 20 yaşlarındayken

tecrübesiz biri ile korunmasız ilişki yaşamış ve ardından o kişinin arkasından küçük lezyonlar görmüştür. Nathan bu durumun kaposi sarkomu ile ilişkili olabileceğini düşünmüştür. Nathan her şeye rağmen negatif kalmayı başarmıştır, HIV'in korunmasız bir cinsel ilişkinin ardından kesinlikle bulaşacağını söylemek doğru değildir.

Melton Pharma ile süren çekişmede ve Act Up Paris'in yetkililer ile gerçekleştirdikleri toplantılarda görüş birliği sağlanamamaktadır. Melton Pharma, şiddetin kabul edilemez olduğu görüşünü savunmaktadır. Act Up Paris üyelerine göre ise umut ederek bilgi ve ilaç bekleyen; her an ölümle karşı karşıya olan bireylerden bilgi saklamak doğru değildir. Yetkililer hiçbir zaman hasta bir bireyi şiddete ve görünür olmak istemeye teşvik edecek süreçleri anlamamaktadırlar.

Filmin 1:21:22. Dakikasında Max ve Sean uyuşturucu bağımlıları için temiz şırınga değişim programı başlatılmasını talep etmektedirler. Uyuşturucu yasağının kaldırılarak eroin destekli tedaviye başlanmasını istediklerini otoritelere söylemektedirler.

Uyuşturucu kullanımı ve uyuşturucu bağımlılığının, epideminin başlangıcından itibaren HIV/AIDS ile ilişkilidir. İntravenöz ilaç ve uyuşturucu kullanımı, enfekte bireyler ile cinsel birleşimde risk unsurlarını arttırarak HIV'in yayılmasını hızlandırmaktadır (National Institute on Drug Abuse, 2012). Tüm dünya, kontamine enjeksiyon ekipmanlarının paylaşılmasının bir sonucu olarak HIV epidemisinin artışı ile karşılaşmaktadır. Buna yönelik, "Special Exit and Prevention Supplement (SEPS), Şırınga Destek Programı" gibi girişimler başlatılmaktadır (Kerr, ve diğerleri, 2010, s. 1452). Sean ve Max'ın bu noktadaki taleplerinde tamamen haklı olduklarını ve uyuşturucu bağımlılarına yönelik girişimlerde bulunulmasının gerekli olduğunu söylemek mümkün olmaktadır.

Sean'ın hastalığı ilerlemeye başladığında Nathan onunla yaşayarak bakımıyla ilgilenmeye başlamıştır. Nathan'ın Sean'a "santral venöz port kateter" aracılığı ile serum taktığı sahnede serum setinin steril koşullara uygun bir şekilde, kontamine edilmeden açıldığı görülmektedir. Lateks steril eldiveni eline takarken dikkatli davranmaktadır. Gazlı bez ve batikon ile kateter girişini temizleyerek serumu

göğüsteki subclavian port kateterinden takmadan önce havasını almaktadır. Santral venöz port kateterler, uzun süreli tedavi görecektir hastalarda (örn: kanserli hastalarda kemoterapi tedavisi) kullanılmaktadır. Uzun dönemli intravenöz tedavide etkin olmakla birlikte kullanım açısından kolaylık da sağlamaktadır (Özer & Bayar, 2011).

Sean'ın vücudunda yer yer mor lezyonlar (KS) vardır ve bu lezyonları ayak tabanına kadar ulaşmıştır. Filmin 1:43:26. Dakikasında Sean hastanede yatmaktadır ve Thibault onu ziyarete gelmiştir. Sean'ın kateteri enfeksiyon kapmıştır ve kendini iyi hissetmemektedir. Şiddetli ağrıları vardır ve sürekli kusmaktadır. Ağrı kesici olarak da parasetamol ve morfin almaktadır. Kronik ağrıların kontrol edilmesi kanser hastaları ve AIDS'in ileri evrelerinde önem taşımaktadır. Morfin ve diğer opioidler ile ağrı kontrolünü gerçekleştirmek mümkün olmaktadır (M, Wagner, Joranson, & Gelband, 2006).

Damgalama: Filmin girişi Act Up Paris üyelerinin perde arkasında yetkilileri dinlediği bir sahne ile başlar. Grup bir anda ellerinde pankartlarla ve ıslıklarla konuşmanın ortasında sahneye çıkar, bu bir nevi arka planda kaldıklarının ve seslerini duyurma çabaları için halkın önüne çıktıklarının temsil edilidir.

Act Up Paris'e üye olunduğu andan itibaren üye kişinin HIV durumu ne olursa olsun toplum ve medya tarafından HIV pozitif olarak algılanmaya başlanmaktadır. Bunun sebebi, herkesin kendi topluluğunu koruduğu düşüncesinin egemen olmasıdır. Gerçekte herkes kendi alt grubunun haklarını savunsa da o grubun içine dâhil olmayan bir birey de bunu yapmakta özgürdür. Aynı zamanda kişinin kendisi HIV pozitif olmasa da arkadaşı, çocuğu HIV pozitif veya AIDS evresinde olabilir, bunu özellikle Marco adında hemofili ve AIDS evresindeki oğlu olan Helene'de görmek mümkündür.

Gerçekleştirilen eylemlerin çoğu, hükümet, toplum ve bilim dünyasının dikkatini çekmek yönündedir. Dikkat çekmek, görünür olmak ve göz ardı edilmemek adına sahte kan gibi sembolik nesneler kullanılmasının yanı sıra, çeşitli pankartlar açmak, afişler ve sloganlar da bu durumu desteklemektedir. Özellikle, Act Up Paris tarafından hazırlanan afişler, toplumda dışlanmaya ve damgalamaya maruz kalan bireyler ile alakalı olmaktadır. Bu bireyler yalnızca LGBT üyeleri ile sınırlı değildir.

Seks işçileri ve uyuşturucu bağımlıları da Act Up Paris'in savunduğu kesimin arasındadır.

Damgalama kendini en çok toplu ulaşım araçlarında göstermektedir. Filmin 20:47. Dakikasında Melton Pharma eyleminden dönen Act Up Paris üyeleri, kendilerinin polisler tarafından ayrımcılığa uğratıldığını düşünmektedirler. Polislerin kendilerini tutuklamaya çalışırken eldivenli olduklarından yola çıkarak söylediklerine Nathan karşı çıkarak, polislerin herkese karşı tutumunun aynı olduğunu belirtmektedir.

Act Up Paris üyeleri bir liseye bilgilendirme amaçlı gittiklerinde damgalanmaya maruz kalmışlardır. Filmin 40:58. Dakikasında Nathan, herkese kondom dağıtırken öğrencilerden bir kız “senin o eşcinsel şeyini kapmayacağım” diye bir tepki verdikten sonra Sean, kıza bakar ve Nathan’ı öper. Bu tepki bir nevi “alışın, buradayız ve daima burada olacağız” deme biçimi ve özgürlük savaşıdır. Bu sahnelerde, arkada tek başına duran ve eşcinsel olduğu belli olan özgüvensiz, genç bir erkek görülmektedir. Kendinin ve cinsel yöneliminin yeni farkına varacak olan birinin tıpkı kendi gibi olan diğerlerini görmesi, kendisini yalnız hissetmemesi ve toplumda onun gibi olan birçok birey olduğunu görerek cesaretlenmesi açısından önem kazanmaktadır. Özellikle cinsel yönelimi kendi cinsiyetine karşı olan bireylerde kendini kabullenme süreci önem kazanmaktadır. Bu süreçte bireye yönelik bütün mesajlar onun farklı olduğunu söylese de temelde toplum normlarına uymamak dışında herhangi bir farkı bulunmamaktadır.

Enfekte olan bireyler açısından düşünüldüğünde kimliklerini hastalıkları ile ilişkili olarak inşa ettikleri ve kendilerini “pozitif” oldukları yönünde tanımladıkları görülmektedir. Nathan, Sean’a ne iş yaptığını sorduğunda Sean’ın yalnızca “pozitif” olduğunu söylemesi de buna örnek olarak gösterilebilmektedir. Toplum, hastalıkların bütün toplum için olduğunu göz ardı etmektedir. Hiçbir hasta, kendini hastalıkları ile tanımlamamaktadır. Fakat mental hastalıklar, HIV/AIDS gibi, bireyin bağışıklık sistemine zarar veren bir enfeksiyon veya cinsel yolla bulaşan ve damgalamaya açık bir hastalık söz konusu olduğunda, bireylerin toplum tarafından öncelikle bu şekilde tanımlandıkları, aslında kim olduklarının ise görmezden gelindiğini söylemek mümkündür. Aynı toplantıda Sean’ın burnu kanar ve hastaneye kaldırılır.

T4 hücre sayısı düşen ve rahatsız olan Jérémie de hastaneye kaldırılmıştır. Hastanedeki sağlık personeli ona ayrımcı davranışlarda bulunmayarak koruyucu önlemler almadan dokunmaktadır. Fakat Jérémie de artık hayatını kaybedenler arasındadır.

Act Up Paris üyeleri, bir toplantısında homoseksüel ilişkiler ve AIDS ile alakalı kitap alıntılarını okuyarak bunları kendi içlerinde tartışmaktadır. Bu alıntılarda Jean Baudrillard'ın yazıları da bulunmaktadır. 1929 yılında doğan Fransız felsefeci ve toplumbilimci Baudrillard, ilk olarak 1995'te basılan "Kötülüğün Şeffaflığı" kitabında AIDS konusuna değinmiştir. Kitabın Aşırı-iletken olaylar bölümünde; "AIDS, bir anlamda cinsel değerlerin iflasıdır, tıpkı Wall Street iflasında bilgisayarların "zehirleyici" bir rol oynaması gibi." İfadesinde bulunmuştur (Baudrillard, 2016, s. 41-44). Baudrillard'a göre AIDS, "cinselliğin ölümcül şeffaflığı" olarak tanımlanmakta ve cinsel özgürleşmeye de bir engel teşkil etmektedir. Act Up Paris üyelerine göre sosyologlar ve filozoflar eşcinselleri ve AIDS evresindeki bireyleri destekliyor gibi davranmalarına rağmen aslında böyle bir durum söz konusu değildir.

Act Up Paris üyeleri eylemlerinde uyuşturucu bağımlılarına da dikkat çekmeyi amaçlamaktadır. Act Up Paris eylemlerinde sembolik öğeler kullanmaktadır. Örneğin, "bağımlıları unutmayın" sloganları attıkları bir eylemde ellerinde enjektörler vardır. Eylemlerin hiçbirinde ayrımcı bir dil kullanılmamakla birlikte tüm cinsel yönelimler ve kimliklere seslenilmektedir.

Sean'ın hastalığının ilerlemesi sebebiyle hastaneye kaldırılması, ardından eve getirilerek bakımına devam edilmesi söz konusu olmuştur. Bu süreçte Sean'a yaklaşan sağlık personeli ona tıpkı diğer hastalarına davrandığı gibi davranarak herhangi bir ayrımcılıkta bulunmamıştır. Aynı zamanda Nathan da negatif olmasına rağmen, pozitif olan Sean'a hiçbir şekilde ayrımcı bir tavırla yaklaşmamıştır. Hatta Sean hastaneye kaldırıldığında onunla öpüşerek cinsel olarak yakınlık kurmuştur.

Act Up Paris, eylemlerine devam etmektedir. Sokak yürüyüşü yaptıkları eylemlerde, belirledikleri sloganları atarak ellerindeki pankartlar ile toplumun dikkatini çekmeye çalışırlar. Bu eylemlerden birini daha gerçekleştirirken tüm eylemciler yere uzanırlar. Kitlelere seslenecek sözcüleri de mutlaka bulunmaktadır ve

bu kişiler Thibault ile Sophie'dir. Filmin 1:52:28. Dakikasında Thibault'un megafon ile kitlelere seslendiği konuşması, ayrımcılığın toplumda ne şekilde uygulandığının ve bu durumla nasıl savaşılabileceğinin açıklaması niteliğinde olmaktadır. HIV pozitif bireyler ile AIDS evresindekiler ve bu bireylerin çevresindeki kişiler için hastalığa, ağrılara, yan etkilere karşı verilecek savaşın yanı sıra topluma karşı verilecek bir savaş vardır. Bu savaş, toplumda sapkın olarak nitelendirilmeye, suçlanmaya, etiketlenmeye ve damgalamaya karşı durmaktır. AIDS evresinde olmanın, toplumda her zaman dışarıya itilmiş olan bir grup bireye (eşcinseller, bağımlılar, seks işçileri, hapse girenler) ceza olarak gönderildiği düşünülmektedir. Bu bireyler her zaman, toplumun düzenini bozdukları, birçok insana kötü örnek oldukları yönünde eleştirilere maruz kalmaktadırlar. Buna bağlı olarak ortaya nefret söylemlerinin çıkması ve ayrımcılık uygulanarak bu bireylerin sosyal hayat içerisinde dışarıda bırakılması söz konusu olmaktadır. Act Up Paris, AIDS'i bir meydan okuma olarak görerek pozitif bir şekilde savaşmak ve bu problemleri önlemek istemektedir. Fakat başta hükümet yetkilileri ve otoriteler olmak üzere her kesim birey tarafından görmezden gelinmektedirler.

Sean, bakımına evde devam edilmek üzere hastaneden çıkarılarak Nathan'ın evine getirilir. Onu getiren görevliler hiçbir koruyucu önlem almamışlar hatta eldiven bile takmamışlardır ve bu açıdan bir ayrımcılık söz konusu değildir. Sean'ın el üstünde damar yolu takılıdır ve bu damar yolunda üçlü musluk vardır; Nathan ilaçları buradan yapmaktadır. Sean artık yatağa bağımlıdır ve oldukça kilo kaybetmiştir. Bu durumlar, CD4 sayısı düşüp bağışıklık sistemi savaştırmaz hale geldiğinde ortaya çıkan AIDS vakalarının birçoğunda aynı seyretmektedir.

Sean hayatını kaybetmeden önce cenazesinin politik olmasını ve küllerinin sigortacıların üzerine atılmasını talep etmiştir. İsteği Act Up Paris tarafından bir eylem ile gerçekleştirilir. 13 Ekim 1996 yılında Act Up New York'un Beyaz Saray'da özellikle George Bush'a karşı küllerle yaptığı bir eylem mevcuttur.²⁰⁶ David Reid, Capitol binasından, Beyaz Saray'ın bahçesine kadar 300 eylemci ile yürüyerek, transseksüel bir birey olan aktivist arkadaşı Connie Norman'ın küllerini dağıtmıştır. Onlara göre, bütün bunlar hükümetin görmezden gelmesi, AIDS tedavi yasası ve

---

²⁰⁶“Act Up: Ashes Action” videosuna erişmek mümkündür:
<https://www.youtube.com/watch?v=jfs2jFMsuB4> (Erişim Tarihi:17.01.2020)

federal iğne değişim programı gibi uygulamaları gerçekleştirmede isteksizlikleri yüzünden meydana gelmektedir (Silverstein, 2016).

Korku: Act Up Paris’in kitleleri harekete geçirme aracı olarak yer yer korku unsurunu kullandığı görülmektedir. Act Up Paris, eylemleri, şiddetleri “ölüyoruz, sesimizi duyun” çağrıları ile medyada yer almaktadır.

Filmin 20:47. Dakikasında Melton Pharma eyleminden dönen üyeler, polislerin “sahte kanları” gerçek sanarak korktuklarını savunmaktadır. Bu durum onları mutlu etmektedir. Çünkü onlara göre kişi korktuğu ve kendisini tehlikede hissettiği an harekete geçmektedir.

Hazırlanan afişler, Act Up Paris bünyesinde tartışma konusu olmaktadır. Daha çok sloganın, daha sert ve politik sloganların kullanılmasının gerekli olduğu düşünülmektedir. Renkli olan afişler, eşcinselliği yansıtmaktadır. Max bu noktada, siyah beyaz afişlerden ve “ölüyoruz” yazılarından uzak durulması gerektiğini belirtmektedir. Bireyleri korkutacak bir unsur olarak ölüm mesajlarının ve siyah beyaz renklerin kullanılması, kitlelerin korkarak, eşcinsel ve HIV pozitif bireylerden uzak durmasına yol açabilmektedir. “Ben yaşamak istiyorum” mesajı, Thibault tarafından beğenilmemektedir. Bu söylemlerden daha farklı bir söylem biçimi benimsenmesi kitlelerde söz konusu bireylere karşı daha olumlu bir algı yaratarak destekçi bulmalarına olanak sağlayacaktır. Bu konuda Martin Thibault’a, Giles ile nehir kenarı boyunca “ben yaşamak istiyorum” yazılı afişleri astıklarını fakat bir adamın gelip afişlerin insanları korkuttuğunu söylediğini anlatmaktadır. Giles bu adama, asıl korkulması gerekenin AIDS olduğunu söylemiştir. Fakat temel olarak AIDS, korkulup kaçılması gereken bir hastalık değil, savaşılması ve üstesinden gelinmesi gereken bir bağışıklık yetmezliği sendromudur. Halk, bilimin yapmaya çalıştığı gibi AIDS’e karşı tedavi geliştirip aşı bulamayabilir fakat toplum içindeki bireyler bilinçli olup birbirlerini cinsel yolla bulaşan hastalıklar konusunda uyardıkları takdirde bu hastalıkların toplumda görülme oranının azalması mümkün olabilmektedir. Neticede hastalık bulaşı gerçekleşmeden gerekli önlenimin alınması, toplum sağlığının geliştirilmesi konusunda avantaj sağlamaktadır.

Jérémie'nin hayatını kaybetmesi ve tedavi yöntemlerinin yeterince sonuç vermemesine bağlı olarak kayıpların artması sonucunda Act Up Paris üyeleri eylemlerine devam etmektedir. Yalnızca seslerini duyurmaya çalışarak ellerinde “AIDS, ölüyoruz, hâlâ aldırış etmiyorsunuz” pankartları taşımaktadırlar. Act Up Paris, normal halktan ziyade özellikle hükümetlere ve yetkililere sesini duyurmayı istemektedir. Bu noktada onlara göre toplum sağlığı tehlike altındadır ve zaten korkulması da gerekmektedir.

3.2.6. Dallas Buyers Club- Sınırsızlar Kulübü (2013)

3.2.6.1. Filmin Künyesi

Dallas Buyers Club	
Ülke ve Tür	ABD / Biyografi, Dram
Yönetmen ve Senarist	Jean-Marc Vallée / Craig Borten, Melisa Wallack
Görüntü Yönetmeni	Yves Belanger
Yapımcı	Robbie Brenner, Rachel Winter
Film Müzikleri	Danny Elfman
Süre	1 Saat 57 Dakika
Vizyon Tarihi	7 Mart 2014
Oyuncular, Karakterler	Matthew McConaughey: Ron Woodrof, Jennifer Gerner: Eve Saks, Jared Leto: Rayon, Steve Zahn: Tucker, Denis O'Hare: Dr. Sevard, Griffin Dunne: Dr. Vass

Tablo 6: Dallas Buyers Club Filminin Künyesi

Şekil 6: Dallas Buyers Club Filminin Afışı

3.2.6.2. Filmin Olay Örgüsü

Filmin giriş sahnesinde Rodeo sporu ve yarışmasının yapıldığı bir mekân ve kovboyar görülmektedir. Yarışma ile alakalı olarak birtakım para alışverişleri ile gazete kupürleri ve iki adamın konuşmasına tanık olunmaktadır. Bu gazete kupürleri, 25 Temmuz 1985 tarihli ve Rock Hudson'un Paris'te AIDS'ten dolayı hastanede yatması ile alakalıdır. Ve bir grup adam içinden Ron, Rock Hudson'un cinsel kimliği ile alakalı konuşmaktadır. Rodeoda, Ron'un müşterilerinin kaybetmesi sonucunda Ron kaçır, müşteriler de onu sahtekârlık ile suçlayarak peşinden gelirler. Ardından Ron, polis memuru arkadaşı Tucker tarafından yalandan tutuklanır ve evine bırakılır. Ron arabadan inerken düşme tehlikesi ile karşılaşır ve eve girdikten sonra bayılıp yere düşer. Ron gözlerini yerde açtığı sırada gece olmuştur.

Ron'un ara sıra öksürdüğü görülmektedir. Aynı zamanda uyuşturucu ticareti ile de meşgul olan bu adam kendisi de alkol, sigara ve uyuşturucu kullanmaktadır. Ron'un kadınlara olan düşkünlüğü de birçok sahnede vurgulanmaktadır. Bir elektrik işinde ufak bir kaza geçiren Ron, hastaneye kaldırılır ve uyandıktan sonra kendisi ile görüşmek ve muayene etmek için Sevard ve Eve isimli iki doktor gelir. Hastanede birtakım kan tahlilleri de yapılmıştır.

*Doktor Sevard: "HIV virüsü testleriniz pozitif çıktı. AIDS'e yol açan virüs oluyor."*²⁰⁷

Ron, doktorun onla dalga geçtiğini ve kendisinin gay olan Rock Hudson ile aynı olamayacağını söyler.

Doktor Ron'a daha önce damardan uyuşturucu kullanıp kullanmadığını ve daha önce homoseksüel bir ilişkide bulunup bulunmadığını sorar. Ron doktora küfürler savurarak kendisinin homoseksüel olmadığını ısrarla ve birtakım argümanlarla vurgulamaktadır. Hatta Ron, kendisinde HIV'in tespit edilmesinin doğrudan ona homoseksüel denmesi ile alakalı olduğunu düşünmektedir.

Doktor Sevard: "T hücreleri miktarınız 9'a düşmüş. Sağlıklı bir insanda bu 500-1500 aralığında olur. Açıkçası, yaşıyor olmanız bile şaşırtıcı."

---

²⁰⁷ Dallas Buyers Club, 9:30

Ron: “Şuna şaşırın siz, salakça bir hata yapmışsınız. Kanımı atlara fısıldayan adamın biriyle falan karıştırmışsınızdır. O adam ben olamam çünkü.”²⁰⁸

Doktor Sevard ısrarla işin ciddiyetini vurgulayarak tahlil sonuçlarını Ron’a verir ve yaşamak için yalnızca 30 günü olduğunu söyler. Ron yine de inkâr eder ve oradan ayrılır.

Bu sahneden sonra film gün gün ilerlemektedir.

Ron sigara içmeye, uyuşturucu kullanmaya(kokain), alkol almaya ve kadınlar ile eğlenmeye devam etmektedir. Fakat Ron o gece herhangi bir kadınla cinsel ilişkide bulunmaz. Arkadaşı Tucker ile birlikte ve doktorların kendisinde HIV tespit ettiğini fakat kendisinde AIDS olmadığını açıklar. Hâlâ, kan örneklerinin karıştığını ve doktorların hata yaptığını düşünmektedir.

Tucker: “Duyduğum kadarıyla o şeyi birilerine dokunduğunda kapıyormuşsun ya da nonoşlar kaparmış.

Ron: “Aynen öyle. İşte bu yüzden bir yanlışlıktır zaten.”

Tucker: “Peki, ya değilse?”

Ron: “Ne değilse?”

Tucker: “Hata değilse.”²⁰⁹

Ron gülerek Tucker’a şaka maksatlı vurur ve içkisini üzerine döker. Ron’un gözü her şeye rağmen sık sık takvime takılmaktadır.

Ertesi gün Ron kütüphaneye gider ve HIV/AIDS ile alakalı kitapları raflarından alır. Time AIDS adlı ve kapağının kenarları kırmızı şeritli olan bir defteri alması da dikkate değerdir. “AIDS: A Growing Threat- AIDS: Büyüyen Tehlike” adlı bir makaleyi okumaya başlar.

Ayonex şirketi HIV’i azaltmaya ve AIDS’i önlemeye yönelik toplantı yapmaktadırlar.

Avonex Şirketi Yetkilisi: “Azidotimidin ya da AZT, aslında kanser tedavisi için geliştirilmişti. Fakat HIV’in başlangıcıyla biz de Avonex şirketi olarak virüse maruz kalan hayvanlara AZT verdiğimiz testler yapmaya başladık. İlk bulgular, CD4 sayısında artışlar ve T hücrelerinde yenilenmeler gösterdi.”

---

²⁰⁸ Dallas Buyers Club Filmi, 10:23

²⁰⁹ Dallas Buyers Club Filmi, 14:19

Dr. Sevard: “Aynı zamanda denek hayvanlarında kırmızı ve beyaz kan hücrelerinde ciddi azalmalar şeklinde gerçekleşen kötü bir yan etkisi de söz konusu değil mi?”

Avonex Şirketi Yetkilisi: “Evet ama virüse olan etkisi de şimdiye kadar tüm denediklerimizden daha güçlü.”

Doktor Eve: “1964’te AZT kanser tedavisi için geliştirilmekteyken kansere karşı yetersiz tesir ve toksiklikten ötürü rafla kaldırılmıştı.”

Avonex Şirketi Yetkilisi: “Evet. O sorunların dozaj kaynaklı olduğunu düşünüyoruz.”

Doktor Eve: “Yani hayvanlar üzerinde bir başka çalışma mı başlatacaksınız?”

Avonex Şirketi Yetkilisi: “Aslında gıda ve ilaç dairesi direkt insanlar üzerinde testlere izin verdi. Bugün burada olmamın sebebi de bu. Ülke içerisinde çift-kör, plasebo kontrollü, randomize bir çalışma yürütüyoruz. Öngörülen yerlerden bir tanesi de Dallas Mercy Hastanesi.”²¹⁰

Ron araştırmalara devam etmektedir ve bilgisayar aracılığı ile okuduğu bir makalede yüksek risk gruplarını anlatan bir paragrafta HIV’in homoseksüellerin yanı sıra uyuşturucu kullananlar ve korunmasız cinsel ilişkide bulunanlarda da var olduğunu görerek bir şaşkınlık yaşamıştır. Bu noktada daha öncesinde, kollarında lezyonlar olduğunu gördüğü bir kadınla yaşadığı korunmasız cinsel ilişkiyi anımsamıştır.

7. Gün: Ron, Doktor Sevard’ı görmek için hastaneye gider. Doktor Sevard orda yoktur fakat Doktor Eve ordadır. Doktor Eve ile görüşürler ve Ron Eve’ye AZT bulmasının mümkün olup olmadığını sorar. Avonex şirketinin denemek için bu ilacı yeni çıkardığından Ron’un haberi vardır. Fakat denizaşırı da olsa, ilaçlara erişim çok sıkıntılıdır.

Ron, erkek arkadaş grubu arasında, en yakın arkadaşı Tucker’la bile arasında ufak bir sıkıntı olduğunda, homoseksüelliğin argo tabiriyle yargılanmıştır. Tucker ile ettikleri kavgada Ron, Tucker ve diğer arkadaşının yüzüne tükürmüş ve gitmiştir. Bunun üzerine Tucker hemen su, sabun ve havlu arayışına girmiştir.

Ron, Avonex’in bir söyleşisine katılır. Oradaki bütün HIV/AIDS bilgilendirme kitapçıklarını toplar ve ayrılır. Ron’un alkol ve sigara kullanımında da henüz bir değişiklik yoktur. O gece bir bara gider ve daha önce hastanede gördüğü bir erkek personeli o barda görür.

---

²¹⁰ Dallas Buyers Club Filmi, 15:52

8.gün: Ron, sağlık personelinin yardımı ile AZT'ye ulaşmıştır. AZT'yi oral yoldan alırken bile alkol kullanmaktadır. Ardından da kokain kullanır.

9.gün: Ron'un günleri aynı şekilde devam etmektedir. Personel sayesinde AZT'ye ulaşır, kullanır, rodeoya gider, bara gider fakat kötü alışkanlıklarından da vazgeçmez. Tüm bunların dışında hiçbir cinsel ilişki yaşamadığı da gözden kaçmamaktadır.

28.gün: Normal şartlar altında Ron'a biçilen ömür bir aydır. Sağlık personeli o gün daha fazla ilaca ulaşamadığını, ilaçların kilitlendiğini söylemektedir. Fakat Ron, parasının olduğunu söyler ve buna karşılık alabildiği tek şey Meksikalı bir doktorun ismidir. Ron, adama yumruk atmaya çalışırken yere düşer ve bayılır. Ron, gözlerini tekrar açtığında hastanededir ve kendisine kan transfüzyonu yapılmıştır. Doktor Eve ve Sevard da ordadır.

Doktor Sevard Ron'a AZT'leri nasıl elde ettiğini sorar fakat Ron onu geçiştirir. O sırada yan taraftaki hasta aradaki perdeyi açar, Ron'un yatağına oturur ve kendini tanıtır. Rayon isimli bu kişi henüz cinsiyetini değiştirmemiş transseksüel bir kadın ve aynı zamanda Drag Queen'dir.²¹¹ Ron bu yüzden onu yatağından kovar. Rayon gider fakat Ron'a kart oynamayı teklif eder, üstelik nakit parası da vardır. Ron kart oynamayı kabul eder ve ilk elde Rayon kazanır. O sırada Ron'un bacağına kramp girer ve ona yardım edecek olan kişi Rayon'dur. Ron kadının ona dokunmasını istememesine rağmen Rayon ona yardım etmek konusunda bir hayli isteklidir. Rayon, Ron'a ayaklarının güzel olduğunu söylediğinde Ron sert bir tavırla küfreder ve heteroseksüel olduğunu söyler. Rayon da bu hastanede AZT testleri için yatmaktadır ve sahip olduğu ilaçların bir kısmını bir arkadaşına satmaktadır. Ron da Rayon'dan bu ilaçlardan satın almak ister fakat olumsuz yanıt alır. Ron hastaneden ayrılarak evine gider fakat evin kapısına geldiğinde kapıya kilit vurulmuş olduğunu görür. Evinin duvarına kırmızı spreyci boya ile yazılmış "*faggot blood*"²¹² yazısı mevcuttur. Kapıya

²¹¹ Genellikle eğlence sektöründe çalışan, kadın kıyafeti giyen erkeklere verilen isimdir.

²¹² "Faggot" kelimesi İngilizcede eşcinseller için argo olarak kullanılmaktadır. Faggot blood da eşcinsel kanı anlamını yansıtmaktadır.

arabadan aldığı bir tüfek ile ateş eder ve kilidi kırarak içeri girer, parasını ve birkaç bir şeyini alıp çıktıktan sonra arabasına biner ve yola düşer.

30. gün: Ron, sağlık personelinin ona verdiği kâğıt ile Meksikalı Doktor Vass'ı bulmaya hastaneye gider ve AZT ilacını sorar. Durumu kötü gözüktüğü için birçok hastanın bulunduğu ve koşulları iyi olmayan o hastaneye yatırılır.

*Dr. Vass: "Kokain, alkol, metamfetamin, AZT, kendini göçertmek için çok güzel bir tarif."*²¹³

Doktor Vass'ın pratisyenlik lisansı üç yıl önce iptal edildiği için koşulları kötü olan o hastanede çalışmaktadır. Doktor Vass aynı zamanda kullandığı bu zararlı maddelerin Ron'un bağışıklık sistemine olumsuz etki yapacağını ve vücudunu savunmasız bırakacağını kendisine belirtir. Vass'e göre AZT de aynı olumsuz etkilere sahip bir ilaçtır çünkü AZT, karşısına çıkan her hücreyi öldürür. Bu sebeple Doktor Ron'a vitamin ve çinko minerali yazar. Buna ek olarak Aloe ve temel yağ asitlerini alması gerektiğini belirtir.

Aradan geçen üç ay sonunda tedavi olan Ron'un T hücresi sayısı artmıştır. Fakat Ron hâlâ HIV olup olmadığını merak ederek Doktor Vass'ten bu konuda bilgi almak ister.

*Doktor Vass: "Bundan sonra HIV sonuçların hep pozitif olacak, artık AIDS'in de var. Ve vücuduna sokuşturup durduğun zehirler yüzünden bağışıklık sistemini de vurdun. Hepsinin yanında bir de artık kronik zatürren var. Etkileri: hafıza kaybı, çalkantılı ruh halleri."*²¹⁴

Ve Doktor Vass, DDC'yi Ron'a uzatır. Doktorun belirttiğine göre DDC'nin AZT gibi virüs önleyici bir rolü vardır fakat daha az toksiktir. Daha sonrasında T peptidini²¹⁵ uzatır ve bunun da nontoksik²¹⁶ bir protein olduğunu dile getirir. Fakat bu ilaçlar Amerika'da henüz onaylı değildir. Bu yüzden Ron, kolilerce ilacı doktordan alır ve yakalanmamak adına rahip kıyafeti giymiş bir şekilde Teksas'a dönerken sınırda yakalanır.

---

²¹³ Dallas Buyers Club Filmi, 39:07

²¹⁴ Dallas Buyers Club Filmi, 41:47

²¹⁵ T Peptidi, 1986 yılında ABD'deki Ulusal Sağlık Enstitüleri'ndeki araştırmacılar tarafından keşfedilen bir HIV inhibitörüdür.

²¹⁶ Zehirsiz.

Ron sorguya alındığında kanser hastası olduğunu, bu ilaçların hepsini kendisi için kullanacağını belirtir ve kurtulur. Teksas'a döndüğünde ise ilaçları satabilmek adına girişimlerde bulunur. Bunun için daha öncesinde yanına bile yaklaştırmadığı eşcinseller ile konuşur.

Hastanede Doktor Eva'nın kontrolüne bir hasta gelir. Bacaklarında ve vücudunun bazı yerlerinde mor renkli küçük lezyonlar vardır. Bunu belirtilerden yola çıkarak "AZT etkisi" olarak tanımlarlar. Bu hastalar genel olarak yeni kana ihtiyaç duyarlar ve kan transfüzyonu gerçekleştirilir. Ve transfüzyon hastaların durumunu her zaman daha iyi hale getirir.

Doktor Sevard AZT'nin işe yaradığını düşünse de Doktor Eva birçok hastada beyaz kan hücrelerinin düştüğünü ve bu yüzden ilacın olumsuz etkilerinin olduğunu, uzun vadede ise ne olacağını bilinmediğini belirtir. Doktor Sevard'a göre uzun vadenin bir önemi yoktur çünkü hastalar zaten hayatını kaybetmektedir.

Rayon ile Ron'un yolları yeniden kesişir. Artık Rayon da Ron'un müşterisidir ve bu ilaçlar ona iyi gelmiştir. Rayon yeni müşteriler de bulmuştur fakat homofobik olduğu için Ron'un bu parayı hak etmediğini düşünmektedir. En sonunda Rayon, Ron'un yaptığı ticaretten kendisine belirli bir yüzde pay alarak ortak ona olmuştur. Ron'un sonraki sahnelerde tüm homofobik davranışlarına rağmen eşcinsel barlara gittiği ve ilaç satmaya çalıştığı görülmektedir.

Ron, 1986 yılında AIDS hakkında yayınlanmış olan gazete haberlerini incelerken "The New York Citizen" gazetesindeki "AIDS and Its Victims" haberiyle; "San Francisco Journal" da "AIDS impact wide in San Francisco" haberine göz gezdirir. Sonrasında "The New York Times" ın "9 Nisan 1986" tarihli bir haberini okumaktadır: "(...) Drugs Against AIDS".

Rayon ile Ron artık ofis açmaya ve "Dallas Buyers Club" u kurmaya karar verirler. Böylece ayda 400 dolara üyeliğini gerçekleştiren kişi istediği ilacı alabilecektir.

Bu sırada AZT, Avonex şirketi tarafından yapılan duyuruya göre AIDS tedavisinde kullanılmak üzere onaylanan ilk ilaç olmuştur. Aynı zamanda hasta başına

yılda 10 bin dolar ücreti ile piyasaya sürülmüş en pahalı ilaçtır. Avonex hisseleri de yüzde 12 oranla artış göstermiştir.

İki ay sonra: Ron ofise gelen ve yeni kayıt yaptıracak kişilere tavsiyelerde bulunur. Bu tavsiyelerden bazıları, AZT'yi kullanmamaları ve uyuşturucu kullanımı açısından temiz kalmaları yönünde olmaktadır. Fakat Ron alkol kullanımına devam etmektedir. Ardından hastalarından haber alamayan Doktor Eve, ofise gelir ve hastalarına bir daha buradan uzak durmalarını söyleyeceğini belirterek oradan ayrılır.

Ron ile Rayon markete giderler. Ron alkol kullanmasına rağmen işlenmiş et yememektedir ve beslenmesine dikkat etmektedir. Hatta Rayon'un nasıl beslendiği ve madde kullanıp kullanmaması ile de ilgilenmektedir. O gün markette Tucker ile karşılaşır. Ron, Rayon'u Tucker ile tanıştırmak ister fakat Tucker, Rayon'un elini bile sıkamaz.

Ron: "Sana selam verdi, elini sıksana. Hadi dostum, sorunun ne?"²¹⁷

Der. Tucker bunun üzerine küfreder ve Ron Tucker'ı arkadan kavrayıp güç kullanarak Rayon'un elini sıkması için zorlar. Tucker da sıkmak zorunda kalır. Ve Ron, Tucker'a, o sefil hayatına geri dönmesini söyler. Rayon'un ellerinde ufak kırmızı lezyonlar görülmektedir.

Ron, Japonya-Okayama'daki "Hayashira Kimyasal Laboratuvarına" gider. Orada daha önce de irtibat halinde olduğu bir doktor ile görüşür ve doktor ona artık ABD'ye interferon ihraç etme yetkilerinin olmadığını söyler. Japon doktorların yalnızca almaya yetkileri vardır ve iki bin şişe alfa interferon²¹⁸ sipariş edilir.

Ron Amerika'ya geri döndüğünde kendine havaalanı tuvaletinde ilaç enjekte eder ve kalp krizi geçirerek bayılır. Hastaneye kaldırıldığında yattığı odaya Doktor Sevard ve polisler gelir. Ron'a serum ile bir AZT karışımı verilmektedir. Ron kolundaki damar yolunu söker ve Doktor Sevard'a cinayete teşebbüsten onu dava edeceğini belirtir.

---

²¹⁷ Dallas Buyers Club Filmi, 58:16

²¹⁸ İmmün sistem tarafından oluşturula doğal proteinlerdir. Viral replikasyonu inhibe ederek immün sisteme destek sağlarlar.

Ron, Çin'e, Hollanda'ya, İsrail'e gider. Doktorlar ile görüşerek farklı ilaçları toplar. Bunları öncesinde Seattle'daki laboratuvarında test ettirir ve ardından ilaçları hastalara vermeden önce ilk olarak kendisi kullanır. Doktor Eva ile ofiste görüşerek bu durumu tartışır

Ofisin duvarları da artık kırmızı renge boyanmıştır. Ron'un duvarlarında Boy George'un²¹⁹ fotoğrafları asılıdır.

Ron'un ilaçlarını kullanırken bir çeşit kombinasyon tedavisi uyguladığı görülmektedir. Kalçadan intramüsküler enjeksiyon,²²⁰ Zalcitabine (DDC) kapsül 75 miligram, Zidovudine (AZT) kapsül 100 miligram (Almanya üretimi), Vitamin C, Compound Q adlı bir şurup içermektedir (Trichosantin). Ron Hâlâ AZT içeren bir kombinasyon kullanmaktadır.

Polisler ofisi aramak için gelirler.

11 Mart 1987: FDA'dan Doktor Frang Young televizyonda konuşma yapmaktadır.

*Doktor Frang Young: "Bu yeni düzenlemeler, durumu ölümcül derecede kritik olan hastaların normalden daha büyük risklere girmeye gönüllü oldukları göz önünde bulundurularak bu tür durumlarda uygulanacak bazı özel kriterler içerecektir."*²²¹

Yeni düzenlemelerin sonucunda ilaçlar artık reçete ile satılacak ve dışardan alınan ilaçlar illegal sayılacaktır. Bu yüzden Ron ve Rayon yeni üyeler kazanmak için yeni girişimler peşine düşerler ve destek grubuna yönelirler. Bir ev kiralamak isterler ve tuttukları ev HIV pozitif iki adam tarafından yardım amaçlı olarak onlara verilir.

Rayon alkol ve kokain kullanımına devam etmektedir. Git gide gözüaltlarının çıktığı ve kilo verdiği görülmektedir. Uzun süredir görüşmediği babasının yanına gider ve üzerinde takım elbise ile heteroseksüel bir erkek görünümündedir. Babası varlıklı bir adamdır. Rayon nasıl olsa ölecek olmanın umutsuzluğun göstergesi olarak uyuşturucu kullanmaktadır.

Rayon'un babası: Sanırım erkek kıyafeti giydiğin için teşekkür falan etmeliyim. Beni utandırmadığın için.

²¹⁹ George Alan O'Dowd. İrlanda asıllı İngiliz pop şarkıcısıdır. Homoseksüeldir.

²²⁰ Kas içi enjeksiyon uygulamasıdır.

²²¹ Dallas Buyers Club Filmi, 1:20:01

Rayon: “Utaniyor muydun benden? Hiç fark etmemişim de.”

Rayon’un babası: “Tanrım, yardım et bana.”

Rayon: “Yardım ediyor sana. AIDS’im var. Üzgünüm baba. Bana çok iyi davranan birisi ile tanışmışım ve bana verdiği şeyin karşılığını ona ödemek istiyorum. Ama yardıma ihtiyacım var. Lütfen.”²²²

Rayon babasından aldığı bir miktar parayı Ron’a verir. Ron’a artık sigortaya ihtiyacı olmadığı için hayat sigortası poliçesini sattığını söyler. Sarılırlar.

Ron, Meksikalı Doktor Vass ile görüşmeye gider.

Doktor Vass: “Tırtılların kuluçka döneminde kendilerini korumak için kullandığı salgılar, insanlarda nontoksik virüs önleyici etki gösterir. Soruya karşılık cevap. Şuna bir bak. The Lancet’in tıp makalesi. Fransa’da yürütülmüş bir çalışmayı yayınlamışlar ve buna göre AZT tek başına hastaların kaldıramayacağı kadar toksikmiş ve HIV kan seviyelerinde kalıcı bir etkisi yokmuş. Tabii Avonex şirketi ve Ulusal Sağlık Enstitüleri basın bildirisinde bu çalışmadan bahsetmediler. Bak bunlar Fluconazole ile ilgili ilk testlerin sonuçları.”²²³

Bu arada Rayon kötüleşir, arkadaşı tarafından hastaneye kaldırılır ve onunla Doktor Eve ilgilenir.

Ron, Dallas-Fort Worth havalimanına iniş yapar. Daha öncesinde Doktor Eve ile yaptıkları bir görüşmede kendisinin defterini masasından çalmıştır. Uçakta bu reçeteleri Eve adına kendisinin yazdığı görülmektedir. Ron Teksas’a geri döndüğünde Rayon’un hastaneye kaldırıldığını öğrenir ve hastaneye gittiğinde de ölüm haberini alır. Rayon’un ölümünden dolayı Doktor Sevard’ı suçlar.

Daha sonrasında Ron ile Doktor Eve görüştüklerinde Eve, Rayon’un bir günlük AZT kullanımından dolayı değil, uyuşturucu bağımlılığı yüzünden öldüğünü dile getirir. Doktor Eve, reçete defterinin çalındığını da fark etmiştir. Ron, Doktor Eve’ye The Lancet’in makalesini verir ve bunun üzerine Doktor Eve hastaneye dönerek belirti vermeyen bütün AIDS evresindekilerin AZT dozlarının minimuma (600 miligram) düşürülmesini söyler.

Bir panelde, Hastalık Kontrol Merkezi’nden (CDC) katılımcılar hastalık ile alakalı önlemler ile ilgili konuşacaktır. O sırada Ron ayaklı serumu ile içeri girer ve Richard ile tüm konuşmacıların da dikkatini çeker.

²²² Dallas Buyers Club Filmi: 1:24:41

²²³ Dallas Buyers Club Filmi: 1:30:49

Ron: “Neden T peptidini kestiniz Richard? İşe yaradığına dair elimde kanıtları olan nontoksik bir ilaç. Ve ulusal Ruh Sağlığı Enstitüsü, yani sizin adamlarınız bile tamamen güvenli olduğunu söylüyorlar.”

Richard: “Bay Woodroof, sanıyorum ki sizin sıradan bir uyuşturucu tacirinden farkınız yok. Şimdi izin verirsiniz...”

Ron: “Ben miyim uyuşturucu taciri? Hayır, sizsiniz uyuşturucu taciri. İnsanlar ölüyor yahu! Siz de orda öylece oturmuş sizden başka bir çıkar yol bulacağımızdan korkuyorsunuz. Bakın ilaç firmaları parayla kendi mallarını FDA’ya onaylatıyorlar. O yüzden benim araştırmalarımı asla umursamazlar.”²²⁴

Doktor Eve’nin ise istifası istenmektedir. Doktor Eve ile Ron’un arkadaşlığı da günden güne güçlenmektedir. Ron’un durumunun ise zamanla kötüleştiği görülmektedir. Bir gün araba ile giderken yolda kötü olduğu ve polis memuru arkadaşı Tucker’ın gelip onu evine götürerek ilacını yaptığı görülmektedir.

Altı ay sonra: Ron, San Francisco, Kaliforniya’da ABD Bölge Mahkemesi’ne çıkmıştır. FDA yetkililerine karşıdır.

Hâkim: “Kişilerin kendi tıbbi tedavi yöntemlerini seçme şansı veriliyor ama bunda kastedilen FDA tarafından onaylanmış tıbbi tedavi yöntemleridir. FDA’ya gelirse, üreticileri tarafından tamamen nontoksik bulunmuş bir ilaca yönelik kendilerinin bu zorba tutumu ve direkt müdahalesinden dolayı mahkememiz hayli rahatsızlık duymuştur. FDA insanları korumak için kurulmuştur, onların yardım almasını engellemek için değil. Yasalar bazen sağduyu sahibi olmayabiliyor. Eğer bir şahıs ölümcül derecede hastaysa kendisine iyi geleceğini düşündüğünü hemen her şeyi alabilmelidir. Ama yasalar böyle demiyor.”²²⁵

Netice itibariyle dava düşmektedir. Ron, geri döndüğünde Doktor Eve de dâhil olmak üzere herkes tarafından alkışlar ile karşılanır. Dava sonrasında FDA, Ron’a kişisel kullanım için T Peptidi edinme hakkı tanımıştır.

2557. Gün: Ronald Woodroof 12 Eylül 1992’de, HIV teşhisinden yedi yıl sonra AIDS’e bağlı bağışıklık yetmezliğinden öldü. Daha düşük dozlu AZT, daha sonra ilaçlarda kullanılarak milyonların hayatını kurtardı.

3.2.6.3. Sağlık İletişimi Açısından Bilgilendirme, Damgalama ve Korku Unsurları Bağlamında İncelenmesi

Söz konusu inceleme, bir önceki başlıkta verilen filmin olay örgüsü ve ilgili diyaloglar esas alınarak gerçekleştirilmiştir.

²²⁴ Dallas Buyers Club Filmi, 1:41:42

²²⁵ Dallas Buyers Club Filmi, 1:48:20

Dallas Buyers Club, gerçek bir hayat hikâyesinden uyarlanmış biyografik bir filmidir. Uyuşturucu bağımlısı ve AIDS evresindeki bir birey olan Ron Woodroof'un hayatı konu edilmektedir.

Film genel anlamda bakıldığında, medikal sektöre bir eleştiri niteliği de taşımaktadır.

Bilgilendirme: Film başladığı anda Rock Hudson hakkında yapılmış olan haber, “Courier” adlı gazetede “25 Temmuz 1985” tarihli “Rock Hudson in Paris Hospital with AIDS” tir. Haber ile alakalı herhangi bir arşiv kaydına ulaşamamakla birlikte “The New York Times” ın Rock Hudson ile ilgili “27 Temmuz 1985” yılında yaptığı bir haber mevcuttur. “Rock Hudson Treated with New French Drug” haberinde Rock Hudson’un AIDS’le savaşırken Paris’te yeni ilaçlar ile tedavi edilmeye başlandığı kaleme alınmıştır. Haberde aynı zamanda hastalığın ölümcül olduğu ve eşcinsel erkekler ile damar içi uyuşturucu kullananlar arasında yaygın olduğu ve Hudson’un bu hastalığı nasıl kapıldığına bilinmediği belirtilmiştir (The New York Times, 1985).

Filmin 10:23. Dakikasında Doktor Sevard, yapılan birtakım testler ile Ron’un sağlıklı bir insanda “500-1500” Aralığında olan T hücresi miktarının “9” olduğunu ve yaşamasının bile bir mucize olduğunu belirtmiştir. Kanda bulunan T lenfosit hücreleri vücudun savunma sisteminin önemli bir parçasıdır. T, olgunlaştığı bölge olan timusu temsil eden bir kısaltmadır ve T hücrelerinin alt tiplerinden biri olan CD4+ ise, yardımcı T hücreleri olarak bağışıklıkta önem kazanmaktadır (Özbek, 2014, s. 106). CD4 sayısı bağışıklık sisteminin ne kadar iyi çalıştığını göstermektedir. CD4 için normal sayı 500-1500 arasında olmakla birlikte bu sayının 200’ün altına düşmesi durumunda kişiye AIDS teşhisi konulmaktadır (U.S Department of Veterans Affairs). Bu durumda işin ciddiyeti son derece fazladır ve Ron’un yaşamak için yalnızca 30 günü kalmıştır.

Ron, HIV’i vücudunda taşıdığını ve hatta T hücresi sayısının bir hayli düşerek AIDS evresinde olduğunu öğrendiği andan itibaren bu durumu inkâr edip kendisini bütün bilgilendirme mesajlarına kapatarak hayatına kaldığı yerden devam etmektedir. Normal şartlar altında bakıldığında HIV pozitif olan bir kişinin bu virüs hakkındaki

her şeyi araştırması, öğrenmesi, öğrendiği andan itibaren doktoru ile ayrıntılı bir biçimde konuşması gerekmektedir. Tedavi yollarını deneyip hayatına çeki düzen vermesi, zararlı bütün alışkanlıklardan uzak durması kaçınılmaz olmalıdır. Fakat Ron, ilk günden itibaren bunların tam aksi şekilde davranarak bu virüsü başkalarına bulaştırma riskini kendisinde taşımaktadır. Özellikle uyuşturucu kullanma ve birden fazla kişi ile cinsel ilişkide bulunma, riskleri arttıran faktörler arasında sayılmaktadır. Özellikle Ron'un kullanmakta olduğunu kokainin hiperseksüalite etkisi bulunmakta ve kişilerin o an yaşadıkları cinsel ilişkide korunmayı büyük olasılıkla reddetmelerine yol açmaktadır.

Filmin 14:19. Dakikasında, Ron, Tucker ile konuşurken HIV'in kendisinde tespit edildiğini fakat AIDS olmadığını belirtmektedir. Tucker'ın HIV hakkında kulaktan dolma bilgilere sahip olduğu ve HIV'in birilerine dokunarak veya homoseksüeller arasında bulaşının gerçekleştiğini argo bir tabirle söylediği görülmektedir. HIV bulaşının dokunma ve homoseksüel olmak ile bir alakası yoktur. Yalnızca, homoseksüel erkeklerde anal ilişki ile mikro kanamaların varlığında bulaş riskinin arttığını söylemek mümkün olsa da cinsel kimlik ve cinsiyet ayrımı gözetmeksizin herkese bulaşabildiğini söylemek mümkündür. Fakat her şeye rağmen Ron hâlâ bunun doğru olabileceği ve hata olmayabileceği konusunda da şüphe duyarak sürekli düşünme ve gözü sık sık takvime takılmaktadır.

1987'de yayınlanan bir makalede, HIV bulaşının homoseksüel ve biseksüel erkeklerde daha yaygın olduğu ve aynı diş fırçası ile tıraş bıçağını paylaşmanın, yoğun öpüşmenin, anüse dille temas etmenin ve oral-genital temasın da risk faktörleri arasında olduğu belirtilmiştir (Greenberg, 1987, s. 1552-1553).

Bu sebeple Ron ertesi gün kütüphaneye giderek HIV/AIDS ile alakalı kitapları alır ve bu konudaki makaleleri okumaya başlar. Araştırmalarına devam ettiği sırada yüksek risk gruplarında homoseksüeller dışında uyuşturucu kullanan ve korunmasız cinsel ilişkide bulunan tüm bireylerin de bulunduğunu görerek şaşkınlık yaşar. Daha öncesinde vücudunda lezyonlar bulunan bir kadınla yaşadığı cinsel ilişkiyi anımsar. Kadın KS'ye sahip olması bakımından yüksek ihtimalle AIDS evresindedir ve Ron hastalığı bu şekilde kapmış fakat farkına varmamıştır. Bu durumda bireylerin güvenli

cinsel davranışlar sergilemeyerek, dikkatli davranmayarak özensiz cinsel birliktelikler içinde olduğu durumların ne derece risk faktörü olduğunu gözler önüne sermektedir.

Filmin 15:52. Dakikasında toplantıda Avonex şirketindeki yetkililer, ilk etapta kanser tedavisi için geliştirilen AZT'nin HIV durumunda CD4 sayısında artış ve T hücrelerinde yenilenme gösterdiğini belirtmişlerdir. Fakat Doktor Sevard'ın belirttiğine göre AZT, denek hayvanlarında kırmızı ve beyaz kan hücrelerinde azalmasına yol açmıştır. Doktor Eve'nin belirttiğine göre de AZT, 1964'te kanser tedavisine karşı yetersiz bulunduğu için rafa kaldırılmıştır.

O dönemlerde klinik retrovirologlar ilaç geliştirme konusunda pek fazla deneyime sahip olmadığını ve teknik yeterliliğin de sınırlı olduğunu söylemek mümkündür. HIV'in tespit edilmesinden sonra antiretroviral tedaviler, 1985-86 yıllarında laboratuvar ve klinik olarak test edilmeye başlanmıştır. AZT'nin HIV-1'i inhibe edici etkileri bulunmakla birlikte AZT gibi ilk ajanların antiretroviral özelliklerinin keşfedilmesi, günümüzde de antiretroviral kombinasyonlarının bileşiminde rol oynamaları açısından önem arz etmektedir (Broder, 2010, s. 1-2). AZT'nin gelişim evreleri incelendiğinde; NCI tarafından 1964 yılında AZT'nin potansiyel bir anti-kanser ilacı olabileceği belirtilmiştir (Horwitz, Chua, & Noel, 1964, s. 2076-2078). Şubat 1985'te NCI'de yapılan testler, AZT'nin normal hücrelerin fonksiyonlarına zarar vermeyen dozlarda kullanıldığında HIV-1 replikasyonunu bastırdığı gözlenmiştir. Aynı zamanda AZT, HIV'li bireylerde test edilen ilk ilaçlardan olmaktadır (Mitsuya, Yarchoan, & Broder, 1990, s. 1533-1534). Doktor Sevard ve Doktor Eve, ilacın yüksek dozlarda verdiği tahribat hakkında doğru açıklamalarda bulunsalar da epideminin yeni tanımlanması ve ilaç geliştirme konusunda yaşanan yetersizlikler hesaba katıldığında, mevcut tanımlanan ilacın kullanıma açık olması kaçınılmazdır.

Ron da araştırmaları sonucunda AZT'nin tedavi sürecinde kullanılabileceğini öğrenerek Doktor Eve'den ilaç talep etmektedir fakat ilaç FDA tarafından henüz onaylanmamıştır. Ron'a teşhis 1986 yılında koyulmuştur. Zidovudine (AZT), HIV tedavisi için FDA tarafından 19 Mart 1987 yılında onaylanan ilk ilaç olmuştur (AIDSinfo, 2018).

Ron'un Tucker ile kavga edip onun yüzüne tükürdüğü sahnede Tucker'ın paniklemiş bir halde su, sabun ve havlu araması HIV'in bulaş yolları hakkında yeterli bilgiye sahip olmadığının kanıtıdır. Normal şartlar altında HIV, tükürükten, aynı çatal, kaşık, bıçak ve havlu kullanımından bulaşmamaktadır. Fakat o dönemlerde ilacın bulaş yolları konusunda özellikle halk arasında kesin bir bilgi sağlanamadığı için Tucker'ın korkması, bunun sonucunda ayrımcılık göstermesi olasıdır.

Ron, henüz test edilmeye devam edilen AZT'ye bir hastane personeli ve rüşvet aracılığı ile illegal olarak ulaşmaktadır. AZT'yi kullanmaya devam ederken sigara, alkol ve uyuşturucu (kokain) kullanmaya devam etmektedir. Alkol tüketimi, antiretroviral tedavi alan bireylerde birçok farklı yoldan problemlere yol açabilmektedir. Örneğin tedavinin etkilerinin azalmasına, toksitenin artmasına ve HIV ile ilişkili mortalitenin artmasına neden olabilmektedir (Braithwaite & Bryant, 2010, s. 283).

Ron yere düşüp bayılmasının ardından gözlerini hastanede açtığında kendisine kan transfüzyonu yapılmaktadır. HIV'li bireylerde hematolojik anormalliklerde gerçekleşmesi gereken kan transfüzyonu durumunda, örneğin HIV ile ilişkili anemi veya ilgili durumlar transfüzyon olasılığını arttırdığında, her hastanın spesifik ve dikkatli bir şekilde göz önünde bulundurulması gerekmektedir (Berg, ve diğerleri, 2012, s. 88). Aynı zamanda AZT'nin; vücutta kan hücrelerini üreten kemik iliğine zarar vermesi, kırmızı kan hücrelerinde düşüşe yol açarak anemiye yol açması, düşük seviyede beyaz kan hücreleri (nötrofiller) gibi yan etkileri de mevcuttur. HIV'in ilerlediği durumlarda yan etkilerin şiddetlenmesi de kaçınılmaz olmaktadır (AIDSinfo, 2018). Ron'un bir süredir illegal yollar ile AZT aldığı düşünüldüğünde bu tarz yan etkilere maruz kalması da kaçınılmazdır.

Ron, ilaçlarını kombinasyon tedavisi (HAART) şeklinde uygulamaktadır. FDA tarafından onaylanan ilaçlar incelendiğinde Nükleozit/nükleotit Revers Transkriptaz İnhibitörleri'nden (NRTI) Zidovudine (AZT), 1987'de; NRTI, Zalcitabine 1992'de onaylanmıştır. Söz konusu sahnenin 1987 senesinde geçtiği bilinmektedir (AIDSinfo, 2018). Bu durumda Ron, FDA tarafından 5 yıl sonra onaylanacak olan bir ilacı (Zalcitabine) kullanmaktadır. Aynı zamanda 1987 yılında henüz monoterapi

mevcuttur, kombinasyon tedavisi uygulanmamaktadır. Hatta ikili tedaviye geçiş bile gerçekleşmemiştir. Kombinasyon tedavisine geçmek ancak 1996 yılında mümkün olacaktır.

Günlük multivitamin takviyelerinin çeşitli gözlemler ve araştırmalarda HIV'in ilerlemesini yavaşlattığı saptanmıştır. HIV enfeksiyonunun besinlerin emilimini ve metabolizmasını olumsuz yönde etkilemesinden dolayı biyokimyasal eksikliğe neden olması sebebiyle vitamin takviyesi almaları önem kazanmaktadır. Bu takviyeler aynı zamanda bazı durumlarda CD4 hücre sayısının artışı ile ilişkili de olabilmektedir (Wafaie, Msamanga, Spiegelman, & Hunter, 2004, s. 939). Ron'un hastane personeli aracılığıyla öğrendiği Meksikalı Doktor Vass'e olan yolculuğu onun AIDS ile mücadelesinde önemli bir adım olmaktadır. Doktor Vass, pratisyenlik lisansı iptal edilmesine rağmen tedavi yöntemlerini araştıran bilgili bir doktordur. Vass, Ron'un yaşam tarzını eleştirerek bunu değiştirmesi gerektiğini, aksi takdirde bağışıklık sistemine etkilerinin olumsuz olacağını belirtmektedir. AZT, zaten hücreleri öldüren bir ilaçtır ve bunun üzerine kullanılan kokain, alkol, metamfetamin gibi maddeler de vücudun tahribatına yol açmaktadır. Bu noktada, vitamin ve çinko gibi mineraller ile aloe vera ve temel yağ asitleri kullanılması önem taşımaktadır. Bu bakımdan antiretroviral tedaviye ek olarak alınan takviyeler, kişinin bağışıklık sisteminin güçlenmesi ve daha kaliteli bir yaşam açısından olanak sağlamaktadır. Aradan geçen üç aydan sonra Ron'un T hücre sayısının artış göstermesi de uygulanan yöntemlerin olumlu bir sonucu olmaktadır.

Birçok HIV'li birey hayatı boyunca günlük olarak ilaç almaya devam etmek zorundadır. HIV, lenfoid ve bağırsak hücreleri gibi dokularda gizlenebilmektedir. İlaçların yalnızca kandaki virüslere ulaşabilmesi sebebiyle, tedavinin kesildiği durumlarda virüslerin gizlendiği bölgelerden çıkarak saldırıya geçerler (Coghlan, 2014). Ron tedavi görmesine rağmen hâlâ HIV olup olmadığını merak ettiğinde, Doktor Vass bundan sonra HIV sonuçlarının daima pozitif olacağını belirtir. Hatta Ron artık AIDS'tir ve kronik zatürreye sahiptir. Bunun sonucunda hafıza kaybı, ruh hallerinde değişimler ve eklem ağrıları da olacaktır.

Doktor Ron'a yeni tedavi yöntemi olarak DDC'yi uzatır. Dideoxycytidine (DDC) aynı zamanda Zalcitabine olarak bilinen bir Nükleozit/nükleotit Revers Transkriptaz İnhibitörleri (NRTI) ilaçtır. FDA tarafından 1992 yılında onaylanmıştır. FDC olarak kullanılması uygun görülmüştür (AIDSinfo, 2018). Film sahnesinin 1986 yılında geçtiği bilinmekle birlikte FDA tarafından yıllar sonra onaylanacak bir ilacın illegal yollar ile temin edilerek kullanılması ve hatta işe yaraması, asıl yetkili olan kuruluşların bu hastalığın tedavi edilmesine yeterince hızlı davranmadıklarının bir göstergesi olabilmektedir. Bu bakımdan Ron, kolilerce ilacı alarak Güney Amerika'ya geri döner.

Rayon ile Ron "Dallas Buyers Club" ı kurmaya ve 400 dolara üyeliğini gerçekleştiren herkese istediği ilacı satmaya karar verirler. Bu sırada AZT, Avonex şirketi tarafından AIDS tedavisi için ilk ilaç olarak piyasaya sürülür. Ron, ofise gelen kişileri AZT ve uyuşturucu kullanmamaları yönünde uyarmaktadır.

Ron alkol kullanmasına rağmen beslenme düzenine dikkat ederek işlenmiş et ve sağlıklı gıdalar tüketmemeye özen göstermektedir. İşlenmiş gıda tüketmeye yönelen Rayon'a da engel olarak bu gıdaları tüketmesine izin vermemektedir.

Ron, Japonya'da Okayama'daki "Hayashira Kimyasal Laboratuvarı"na giderek doktorlardan iki bin şişe alfa interferon talep eder. İnterferonlar, virüs enfeksiyonunda faydalı olmakla birlikte, HIV gibi kalıcı virüs enfeksiyonlarında uzun süreli alfa interferon aktivitesi lenfositler üzerinde olumsuz etki yaratabilmektedir (Cha, ve diğerleri, 2014, s. 5). Ron da Amerika'ya geri döndüğünde havaalanı tuvaletinde kendine ilaç enjekte etmesi sonucunda kalp krizi geçirerek bayılır ve hastaneye kaldırılır. Ron'un bu şartlar altında kendisine medikal bir tedavi uyguluyor olması yanıltır ve bu durumun sonuçlarının da olumsuz olması kaçınılmazdır. Medikal tedavilerin temiz bir ortamda, belirlenen dozlarda ve mümkünse kontrol altında yapılması gerekmektedir. Aksi halde özellikle enjeksiyon gibi durumlarda ani kalp krizi riski gibi yan etkilerin görülmesi olasılıklar artmaktadır.

Ron hastaneye kaldırıldığında kendisine serum ve AZT karışımı verilmektedir. Ron kolundaki damar yolunu sökerek, Doktor Sevard'ı cinayete teşebbüsten dava edeceğini belirtir. Birtakım tedavilerin hastaların izni olmadan yapılması doğru

olmadığı için Ron'un gösterdiği bu davranışın doğru olarak nitelendirilmesi mümkündür.

FDA tarafından yapılan açıklamaların ardından reçetesiz ilaç kullanımının yasaklanması ve ilaçların yasa dışı kullanımının suç sayılması Ron'u asla yolundan döndürmemektedir. Doktor Eve'nin reçete defterini çalarak Meksika'ya gider ve Doktor Vass ile görüşür. Filmin 1:30:49. Dakikasında Doktor Vass, henüz yeni onaylanmış olan AZT hakkındaki görüşlerini yansıtmaktadır. Doktor Vass, tıbbi yaklaşımını doğadan esinlenerek temellendirmeye çalışmakta ve ilaçların toksik etkilerinin farkında olan biri olarak yıkımı değil onarımı gerçekleştirmeyi amaçlamaktadır. Tırtılların kuluçka döneminde kendilerini korumak için salgıladıkları sıvıların insanlarda toksik olmayan antiviral olabileceğini belirtmesi buna örnek olarak gösterilebilmektedir. Doktor Vass "The Lancet" tarafından yayınlanan bir tıp makalesinde AZT'nin toksik etkilerinden bahsedildiğini belirtmektedir.

The Lancet dergisinde "25 Nisan 1987" tarihinde "Zidovudine (AZT)" adlı bir makale yayınlanmıştır. Makalede, birtakım deneysel çalışmalardan yola çıkarak bulgular saptanmaya çalışılmıştır. HIV enfeksiyonlu bireylerde Zidovudine tedavisi boyunca ciddi toksiteler gözlenmiştir. Toksik etkilerin ilk belirtileri ise kan nakli gerektiren anemi, lökopeni ve nötropeni olmaktadır. Bu durumda ilacın dozajının azaltılması veya tamamen kesilmesi gerekmektedir. Aynı zamanda ilacı alanların birçoğunda baş ağrısı, bulantı, kusma ve ciddi merkezi sinir sistemi toksitesi meydana gelmiştir. İlacın güvenilirliği tam anlamıyla belirlenmediği için kullanılırken dikkatli olunması gerekmektedir (The Lancet, 1987, s. 957-958). Doktor Vass, Avonex şirketi ve Ulusal Sağlık Enstitüleri toksik çalışmalardan bahsetmeseler de AZT tedavisine karşı duran bir doktor olarak kendi çalışmalarına devam etmektedir.

Ron geri döndüğünde Rayon'un hastaneye kaldırıldığını ve orada hayatını kaybettiğini öğrendiğinde, Rayon'un ölümünden Doktor Sevard'ı ve AZT'yi suçlamaktadır. Ron ve Rayon ile iyi ilişkileri olduğu bilinen Doktor Eve, Rayon'un AZT'den dolayı değil; uyuşturucu bağımlılığından dolayı hayatını kaybettiğini Ron'a belirtir. Bunun üzerine Ron "The Lancet" makalesini Doktor Eve'ye verir ve Eve hastaneye döndüğünde AIDS evresindekilerin AZT dozlarının minimuma

düşürülmesinin talimatını verir. Doktor Eve'nin de AZT'ye karşı önceden itibaren gelen şüpheleri bulunmaktadır. Bunun üzerine okuduğu makale ve bir aylık ömür biçilmesine rağmen AZT'yi reddeden ve illegal tedavilerine devam eden Ron'un hayatta olması da Eve'nin AZT'yi minimuma düşürmesi konusunu meşrulaştırmaktadır.

Ron, CDC'nin bir paneline gelerek herkesin dikkatini çeker ve yetkililere nontoksik ilaçlar yerine toksik bir ilacın onaylanmış olmasının hesabını sorar. Ron'un araştırmaları yetkililer tarafından umursanmayarak bu davranışı ile uyuşturucu taciri olarak nitelendirilir. İlaç firmaları para ile kendi ilaçlarını FDA'ya onaylatmaktadırlar.

Altı ay sonra Ron, Kaliforniya'da ABD Bölge Mahkemesi'nde FDA yetkililerine karşıdır. Hâkim, kişilerin kendi tedavi yöntemlerini seçme haklarının FDA tarafından onaylanmış tıbbi ilaçlar olmasının gerekliliğini belirtmektedir. Kişiler, kendilerine iyi geleceğini düşündüğü şeyleri alma hakkına sahip olsalar da yasalar bu şekilde işlememektedir.

Sağlık hizmetinden yararlanmakta olan hastaların bilgilendirilmesi ve korunmaları gerekmektedir. Hasta hakları, ulusal kurallar ve düzenlemeler ile açıklanan fiziksel, zihinsel ve ruhsal ihtiyaçların gözetilmesini içermelidir. Birçok ülkedeki sağlık sistemlerinde hasta hakları, birtakım bildiriler ile düzenlenmektedir (Abedi, ve diğerleri, 2017, s. 228). Dünya Tabipler Birliği tarafından 1981 yılında yayınlanan "Lizbon Deklerasyonu" bağlamında birtakım ilkeler ortaya koyulmuştur. Bu ilkeler bağlamında, hasta birey ile hekim arası ilişkiler düzenlenmesi ve hasta haklarının korunması önem kazanmaktadır (World Medical Association, 2011). Hasta hakları, hekim hakları ve sosyal ortamdaki davranışsal boyutların değerlendirilmesi birçok açıdan önem taşımaktadır. Bu bağlamda Ron'un FDA ile olan davasının düşmesinin ardından ona T peptidini alma hakkının verilmesi de olumlu bir gelişme olarak görülmektedir.

Damgalama: Heteroseksüel maskülenlik erkeklerin eril özellikte olmaları gerektiklerini vurgulayan ve feminen görüldükleri takdirde toplum tarafından kabul edilmemelerine yol açan kültürel bir baskıdır. Homofobik özellikleri en çok yansıtan erkekler ise geleneksel cinsiyet rollerine güçlü bir bağlılık hisseden erkekler

olmaktadır (Theodore & Basow, 2000, s. 31). Film, eril hâkimiyetin bir göstergesi olarak Texas'ta bir rodeo yarışması ile başlamaktadır. Rock Hudson'un gazeteden öğrendiği cinsel yönelimini arkadaşları ile argo bir dille paylaşan Ron, Hudson'a yazık olduğunu, Hudson'un Hollywood'daki kadınlardan mahrum kaldığını söylemektedir.

Ron, heteroseksüel maskülen erkek tanımlamasına oldukça uymaktadır. Bu durumu özellikle kadınlara olan düşkünlüğünde ve filmin 9:30. Dakikasında Doktor Sevard'ın ona HIV pozitif olduğunu söylediği an verdiği tepkide tespit etmek mümkün olmaktadır. Hastalık özellikle homoseksüellik ile ilişkilendirildiği için Doktor Sevard, Ron'a uyuşturucu kullanıp kullanmadığının yanı sıra, homoseksüel ilişki yaşayıp yaşamadığını da sormuştur. Günümüzde olduğu gibi, AIDS'in ortaya çıktığı ilk yıllarda bu hastalık homoseksüellik ile ilişkilendirildiği için hastalığın hangi yolla bulaştığını tespit edebilmek de önem arz etmektedir. Ron'a homoseksüel olup olmadığına dair yöneltilen soru bir nevi kendisini aşağıda hissetmesine yol açmaktadır. Çünkü Ron'un bakış açısına göre homoseksüellik feminen özelliklere sahip olmak ve kadınlardan mahrum kalmaktır. Bu yüzden ısrarlı bir şekilde kendisinin bu durumla alakası olmadığını savunmaktadır. Hatta Ron, eşcinsel bir tanıdığı bile olmadığını, kendisinin has bir rodeocu olduğunu, daha öncesinde eşcinselliğini alaya aldığı Rock Hudson'la aynı olamayacağını özellikle vurgulamaktadır. Ron'a göre doktorun bu yaptığı aslında onda HIV'in tespit edildiğini açıklamak değil, kendisini homoseksüellik ile itham etmektir. Ron'un hastalığını duyduğu sırada verdiği tepkiler, özellikle HIV oluşu ile alakalı olan bir şok durumu değildir. Yalnızca, direkt olarak bir kabullenmeme, inkâr süreci yaşamaktadır. Ron kibirli ve homofobik imajını yansıtarak kendisinin damgalanan, heteroseksüel erkek dünyasında dışlanan güçsüz kişi olması düşüncesine karşı çıkmaya çalışmaktadır.

Ron, eşcinselleri damgalayan ve hastalığa yakalandıktan sonra aynı zamanda kendisi de başta Tucker olmak üzere diğer tüm arkadaşları tarafından damgalanan kişi konumundadır. Bu damgalanma onun, heteroseksüel erkek kalıplarına uyumlu arkadaş ortamından uzaklaştırılmasına neden olmaktadır. Özellikle belirli gruplar, kendisinden olanı içeri ederken, kendisinden farklı olanı ve aynı normlara uymayanları dışlama eğilimindedir.

Ron'un homofobik davranışlarından zamanla uzaklaşmasına vesile olacak kişi hastane odasında tanıştığı, AZT testleri için orada bulunan Rayon'dur. Rayon bedeni erkek, kimliği kadın olan ve kadın kıyafetleri giyerek makyaj yapan; cinsel yönelimi ise erkeklere karşı olan transseksüel bir bireydir. Rayon, Ron tarafından kovulmasına ve dışlanmasına rağmen ona yakın davranarak tabularını kırmaya çalışmaktadır. Rayon, toplum tarafından damgalanmaya alışmış bir birey olarak Ron'un kendisine gösterdiği davranışları yadırgamamaktadır. Aynı gün Ron evine gittiğinde kapısına kilit vurularak evinin dış duvarına kırmızı spreyci boya ile "faggot blood" yazılmış olduğunu görür. Ron kendisini yine damgalamanın hem öznesi hem de nesnesi konumunda bulmaktadır. Tüm bu yaşadıkları onun hırslanmasına ve çok az bir ömrü kaldığının söylenmesine rağmen savaşmasına zemin hazırlanmaktadır. Görmezden gelinmek, ayrımcılığa uğramak ve toplum tarafından psikolojik şiddete maruz kalmak onda büyük bir arzu yaratmaktadır.

Ron, Doktor Vass'ın yanında geçirdiği sürelerde de çeşitli ayrımcı söylemlerde bulunmuştur. Doktor Vass'ın hastalarını tedavi ettiği kötü koşullar içerisinde klinikte Ron da etrafına bakarak, Çinliler, homolar ve mahkûmlar ve seksi hemşireler der. Göçmenler, homoseksüeller ve mahkûmların dezavantajlı gruplar arasında oldukları ve AIDS dolayısıyla ayrımcılığa uğradıkları bilinmektedir. Heteroseksüel bir erkek olarak Ron'un orada bulunması, o gruplar içerisinde dâhil olmamasından dolayı yanlış olarak algılanmaktadır.

Ron'un eşcinseller ile tanışıp konuşmasının bir diğer adımı Meksika'lı Doktor Vass'ten aldığı kolilerce ilacı onlara satmak istemesidir. Ron'un homofobik davranışlarından az da olsa uzaklaşıyor olmasının sebebi, çoğunlukla eşcinsellerin sahip olduğu ve eşcinseller ile ilişkilendirilmiş bir enfeksiyona sahip olmasıdır. Ron'un heteroseksüel erkek topluluğuna olan aidiyetinin hastalık sebebiyle yok edilmesinin sonucunda kendine ait olacağı yeni bir grup bulmak istemesi, onun eşcinseller ile aynı yerde olmasına neden olmuştur. Çünkü AIDS'li bireyler toplumda herhangi bir alt grubun içine dâhil edilmeyerek damgalanmaya maruz kalmaktadırlar. Bu noktada Ron ve Rayon'un yolları yeniden kesişir; Ron, Rayon'a iyi gelecek ilaçları satmakta ve Rayon da ona yeni müşteriler bulmaktadır. Rayon her şeye rağmen Ron'un homofobik söylemlerinden ötürü kazandığı parayı hak etmediğini

düşünmektedir ve bir şekilde Ron'u daha önce inandığı her şeyden uzaklaştırarak davranışlarında ve söylemlerinde değişiklik yaratmayı istemektedir.

Ron, AIDS hakkında yazılmış gazete haberlerini okurken “AIDS and Its Victims (AIDS ve Onun Kurbanları)” haberi de HIV pozitif olan bireyleri acınacak bir kurban olarak nitelendirmektedir. Bu noktada medyanın ayrımcılığa zemin hazırlayan ve onu meşru kılan bir söyleminin olduğunu söylemek de mümkündür.

Ron, homofobik söylemler ve davranışlarda bulunan bir birey iken yaşadığı süreçler onu bu ayrımcılığa karşı duracak bir aktiviste dönüştürmektedir. Filmin 58:16. Dakikasında Ron ile Rayon markete gittiklerinde Tucker ile karşılaşır. Tucker, hâlâ homofobiktir. Bu sebeple Rayon ile tanışıklarında onun elini bile sıkmak istememektedir. Ron, bu ayrımcılığa karşı durarak Tucker'a karşı güç kullanır ve Rayon'un elini zorla sıkmasını sağlar. Ardından Ron, Tucker'a sefil hayatına geri dönmesini söyler. Ron'un dile getirdiği sefil hayat, toplum baskısı ile şekillenerek toplum tarafından inşa edilen normlara göre yaşanan; bu normların dışında kalan tüm bireylerin ise damgalanmaya maruz kaldığı hayattır.

Dallas Buyers Club ofisinin duvarları aynı zamanda HIV pozitif de temsil eden kırmızı renge boyanmıştır ve Boy George'un da fotoğrafları asılıdır. Eşcinsel bir şarkıcı olan Boy George'da toplum normlarına uymayı reddederek farklı tarzını ortaya koyan ve makyaj yapan bir bireydir. Ron'un bulunduğu ortamda Ron'un daha öncesinde asla görmek ve duymak istemeyeceği birinin fotoğraflarının bulunması, onun bu süreçte düşüncelerinde ve davranışlarında gerçekleşen değişimi açık bir biçimde yansıtmaktadır.

Mart 1987'de AZT'nin onaylanmasının ardından ilaçların reçete ile satılması ve dışarıdan alınan ilaçların illegal sayılması Dallas Buyers Club açısından birçok problem yaratmaktadır. İlegal olarak bahsedilen ilaçların etkinliğinin legal olan AZT'den fazla olması birçok insan hayatının göz göre göre tehlikeye atıldığının kanıtı olmaktadır. Ron ile Rayon bu süreçte ofis olarak kullanabilecekleri bir ev kiralamak istediklerinde onlara yardım elini uzatan yine HIV pozitif bireyler olmaktadır.

Film boyunca işlenen konu Ron'un hayatı merkezinde anlatılıyor olsa da kamera her Rayon'a döndüğünde ve Rayon'un gözünden bakıldığında onun hayatı

boyunca ne kadar büyük bir ayrımcılığa maruz kaldığı hissedilmektedir. Rayon, kendi cinsine duyduğu istekten, cinsel yöneliminden, transseksüel kadın kimliğinden, uyuşturucu bağımlılığından ve AIDS'ten; sahip olduğu ve kendisi olduğu her şey için toplum tarafından istenmeyen bir birey konumundadır. Yaşadıklarına katlanamadığı her noktada sığındığı alkol ve uyuşturucudan da hastalığı süresinde uzak durmayarak kendi hayatını sonlandırmaya zemin hazırlamıştır. Sahip olduğu hayallerini hiçbir zaman gerçekleştiremeyeceğinin farkında olarak hayal kurmaya devam eden, tek istediği kendi kimliğini yaşamakken hiçbir zaman yaşayamayacağını çok eskiden beri bilen bir bireydir. Rayon'un ailesi oldukça varlıklıdır ve Rayon takım elbise ile heteroseksüel bir erkek görünümüne bürünerek uzun süredir görüşmediği babasının yanına gider. Filmin 1:24:41. Dakikasında babasıyla gerçekleştirdikleri diyalog boyunca Rayon, hiçbir zaman kabullenilmeyeceğinin farkındadır. AIDS evresinde olmasının, ailesinin ondan kurtulmaları için Tanrı'nın bir yardımı olduğunu dile getirerek babasından maddi yardım ister. İsteddiği finansal destek Ron içindir; Rayon her ne kadar ölmek istemese de ölmek üzere olduğunun farkındadır. Babasına göre seçim olan bu durum aslında Rayon'un seçimi değil kendisi olmak uğruna ödediği bedellerdir. Ölüyor olmanın umutsuzluğu içinde alkol ve kokain kullanmaya devam eden aynı zamanda kaposi sarkomu olan Rayon'un çöküşü günden güne verdiği kilolarla da kendini göstermektedir. Fiziksel olarak yaşadığı bu çöküşün yanı sıra psikolojik anlamda yaşadıkları da ona oldukça ağır gelmekte ve gözyaşı dökmektedir. Yaşadığı son günlerde makyaj yapmaktan, oje sürmekten vazgeçmemiş olduğu görülen Rayon için yaşadığı son mutluluğun kendi kimliğini yaşamak olduğunu söylemek mümkündür. Rayon'un bir deste parayı Ron'a verdiğinde, hayat sigortasını sattığını çünkü artık ona ihtiyacı olmayacağını söylemesi, Rayon için artık ölümün yakın olduğunu göstermektedir. O an el sıkıştıktan sonra sarılırlar ve bu aslında Ron'un artık değişmiş olduğu için büyük bir kanıt aynı zamanda aşılmış olan büyük bir duvardır.

Korku: Dallas Buyers Club filmi genel anlamda incelendiğinde, korku unsuruna bir harekete geçirme aracı olarak başvurulmadığı görülmektedir. Ron Woodroof, HIV pozitif olduğunu öğrendiği zaman her ne kadar bu durumu kabullenmek istemese de içten içe ister istemez korkular yaşasa da kendi içinde

birtakım olasılıkları değerlendirmesi sonucunda araştırmalar yapmaya başlamıştır. Ölmekten korktuğu ve bu durumu kabullenmekte de zorluk yaşadığı için mücadele etmeye karar vermiştir. Araştırmaları sonucunda HIV bulaş yolları hakkında bilgi sahibi olarak mevcut durumu kabullenmiş ve bunun sonucunda tedavi yöntemlerinin ne olduğunu ve bu tedavilere nasıl ulaşabileceğini tespit etmiştir. AIDS ile yaşayıp bunun sonucunda ortaya çıkan problemler ile mücadele ederken birçok otoriteyi karşısına alarak onlara meydan okumuştur. Ron hiçbir zaman kendi düşüncesinden vazgeçmeyerek, polisler, hastane, doktorlar, FDA, CDC gibi kurumlar fark etmeksizin hepsine karşı dik durmuş ve savaşmıştır. Hastalıktan, toplumun vereceği tepkilerden korkmadan, ya da korkusunu belli etmeden, insanları motive ederek soğukkanlı ve mantıklı bir şekilde ilerleyerek doktorların ona biştiği bir aylık ömrünü yedi yıla kadar uzatmayı başarmıştır.

Bu bakımdan, sağlık iletişimi mesajlarının oluşturulmasında korkunun değil yıkılmadan cesaret etmenin, yanlışlara karşı durmanın, toplum ile mücadele etmenin harekete geçirici bir unsur olarak kullanıldığı söylenebilir.

3.3. İncelenen Filmlerin Genel Değerlendirmesi

Türk sinemasında ele alınan ve HIV/AIDS konusunu izleyiciye yansıtan en çarpıcı örnek olan “İncir Reçeli” filmi, sağlık iletişimi ağıısından incelendiğinde; bilgilendirme, damgalama ve korku unsurları bağlamında birçok eksiklikler ile kendini göstermekte, çoğunlukla izleyiciye doğru sağlık iletişimi mesajlarını yansıtmamaktadır. Filmin ana karakteri olan ve HIV ile doğduğu esnada enfekte olmuş olan Duygu ve bir gece barda tanıştığı ve sonrasında duygusal yakınlık kurduğu sevgilisi Metin çerçevesinde gelişen olaylarda Duygu hem pozitif hem de negatif duygular barındıran gizemli ve çözümleri zaman alan bir karakterdir. Metin ise duygusal bir yazar fakat aynı zamanda saldırgan ve aşkına sahip çıkmak isteyen ve aşkını elinden alan her şeye karşı düşmanlık besleyen, kimi zaman rasyonel düşünmeyi başaramayan bir adamdır. Filmin özünde aşk ve hastalık birlikte bulunmaktadır ve işin aslı, bu filmi izlenir kılınan detay HIV üzerinden yapılmış olan drama ölçeğinin büyük olması ve iki insanın birlikte olmasına engel olan bir faktör olarak HIV pozitif olma faktörünün gösterilmesidir.

İncir Reçeli filminde bilgilendirme unsuru açısından analiz edilen faktörlerden biri HIV’li bireylerde alkol kullanımının risk unsuru olmasına rağmen, Duygu’nun fazla miktarlarda alkol tüketirken ve riskli davranışlar sergilerken sunulmasıdır. Öne çıkan bir diğer faktör, Duygu’nun Metin’e her zaman kesinlikle virüsü ona bulaştıracakmış gibi davranarak cinsellikten uzak durmasıdır. Korunma faktörlerinin göz ardı edildiği aşıkardır ve kitlelere HIV pozitif iseniz cinsel ilişkiye giremezsiniz mesajı yansıtılmaktadır. Duygu karakteri HIV pozitif olmanın ölümcül bir hastalık olduğunu vurgulayarak ilaçların ömrü uzattığını fakat sonunda ölüm ile karşı karşıya kalacağını film boyunca izleyiciye tekrar tekrar göstermektedir. HIV sevdiklerinden vazgeçmeyi gerektirmez. Her ne kadar filmin bazı noktalarında Duygu karakterinin HIV/AIDS konusunda bilgilendirme mesajları verdiği görülse de çoğunlukla bu mesajlar eksiktir ve izleyicinin kafasında soru işareti bırakma olasılığı çok yüksektir. Bir diğer yandan Duygu’nun annesinin HIV pozitif olduğu ve tedavi olmayı kabul etmeyerek bir nevi intihar ettiği bilinmekte, bu da izleyici açısından bir diğer olumsuz faktör olarak göze çarpmaktadır. Genel itibarıyla HIV pozitif bir birey için yanlış ve zararlı bir hayat tarzını gösteren bir tablo filmin genelinde hakimdir.

Damgalama unsuru açısından, Duygu karakteri damgalanma korkusu ile toplumdaki gizlenmekte ve bu durum psikolojik açıdan onda sıkıntılar yaratmakta, söylediği yalanlar ile toplumda kendisine “normal” insanlar gibi yer bulmaya çalışmakta ve kendisine birtakım roller belirlemektedir. Bunu yaparken en güçlü maskesi ise pozitif olmak, eğlenmek ve gülümsemektir. Duygu’nun tedaviyi reddetme sebebinin damgalanma korkusu olduğu açıkça görülmekte ve Duygu sırf bu sebeple kendi hayatını riske atmaktan çekinmemekte, adeta damgalanmak yerine ölmeyi tercih etmektedir. Vurgulanan bir diğer unsur, HIV pozitif olma durumunda bir “suçlu” aranmasıdır, özellikle eğer ki cinsel yolla bulaş söz konusu ise ortada büyük bir suç vardır. Metin için, Duygu’ya bunu yapan kişi (babası) suçludur ve Metin Selim’in kendisini de dışlayan, aşağılayan birçok ifade kullanmış, aslında toplumda istenmeyen damgalanma olayını bizzat kendisi de yaşatmıştır. Fakat işin aslı HIV pozitif olan bir birey ile bu bireyin yakınındakiler bir suçlu aramak yerine bundan sonraki süreçler için ne yapılabileceği konusunda bilgi sahibi olmalı ve o doğrultuda hareket etmelidir; aksi takdirde birey bu süreçleri psikolojik sıkıntılarla, pişman olarak veya bir suçlu

arayarak geçirebilir. Duygu toplumda sürekli saklandığını ve insanların yargılayıcı olduğunu açıkça vurgulamaktadır. Elbette toplum yargıları çok keskindir, özellikle cinsel yolla bulaşan hastalıklar konusunda birçok insan acımasız olabilir fakat bu konuda savaşıarak toplumda HIV pozitif olan bireylerin artık saklanmasına gerek kalmayan bir yapı zaman içerisinde el birliği ile yaratılabilir.

Korku unsuru açısından değerlendirildiğinde, sevdiklerine zarar verme ve onları ölüme sürükleme korkusuna karakter Duygu’da mevcuttur. İzleyici HIV/AIDS’in sonunda ölüm olacağını Duygu ile de Duygu’nun babası Selim ile de görmektedir. Ki Selim tedavi görüyor olmasına rağmen hasta yatağında ağır hastalıklar ile mücadele etmektedir.

Dünya sinemasından HIV/AIDS konusunu işlemiş olan beş film incelenmiş ve bu filmlerin Türk sinemasına kıyasla daha gerçekçi oldukları ve HIV/AIDS’i bir toplum sorunu olarak işledikleri, bu sorunlara karşı çözümler arayan karakterleri yansıttıkları görülmektedir. Bu filmler çoğunlukla HIV/AIDS’in ilk ortaya çıktığı yıllar ve sonrasındaki erken dönemi temsil etmektedir. Tüm filmlerde kaçınılmaz olarak dramatik sahneler ve olaylar mevcut olsa da genel olarak bakıldığında aşırıya kaçan bir dramatize durumu söz konusu değil, ön plana alınan unsur mücadele etmek, savaşmak, toplumda görünür olmayı hedeflemektir.

Kalıcı dostluk filmi nispeten HIV/AIDS’in ortaya çıktığı 80’li yıllardan sonra çekilen ilk filmlerden biridir ve o dönemlerde halkın zihninde bu konuyla alakalı birçok soru işareti bulunmakta, halk gazete ve televizyonlar aracılığı ile bilgilendirilmektedir. Film, o ilk dönemleri temsil etmekte ve HIV/AIDS’in eşcinsel erkeklerle bağdaştırıldığı yılları izleyiciye göstermektedir. Bilgilendirme açısından bakıldığında ise bilgi eksikliğinin ne gibi sonuçlar doğurabileceği ve bir grubu hedef alarak o grubun toplumda damgalanmasına yol açacağı görülmektedir. Bilgi ve damgalama unsurları birbiriyle oldukça iç içedir. HIV pozitif olduktan sonra AIDS evresine girildiğinde yaşanan süreçler ve görülen hastalık bulguları resmedilmiş ve bu tablodaki bireylerin psikolojileri, davranışları olaylar karşısındaki tepkileri ekrana getirilmiştir. Henüz AIDS’in bir bağışıklık yetmezliği sendromu olduğu bile bilinmemekte, eşcinsellerde görülen bir kanser olduğu düşünülmektedir. Film gerçekçi

bir şekilde HIV/AIDS aşamalarını yansıtmakta ve tedaviye giden yolun nasıl başladığını göstermektedir.

Damgalanma açısından bakıldığında, bir grup eşcinsel erkeğin kendini Fire Island Pines’da oldukça rahat hissettiği, kendileri gibi olup davranabildikleri ve kabul görmedikleri dış dünyadan uzak kaldıkları görülmektedir. Toplumda henüz kabul edilmiyor oluşlarının yanı sıra görsel ve basılı medyanın da onlara karşı acımasız olmasının karşısında onlar kendileri için yeni bir dünya yaratmayı, o dünya içerisinde kendi mutlulukları inşa etmeyi ve izole olmayı tercih etmişlerdir. Toplum onları eşcinsel oldukları için dışlıyorken aynı zamanda HIV pozitif oldukları ve tehlike yarattıklarını düşündüğü için tekrar damgalamakta, kendisinden uzak tutmak istemektedir. Filmdeki karakterler yine de direnir ve toplumun bir parçası olduklarını göstermek adına çalışır, bu da izleyicilere bir umut aşılar. Ne gerçekten uzak ne de tümüyle karamsar bir tablo vardır.

Ölüm bir korku unsuru olarak kullanılmasına rağmen hiçbir zaman dramatik bir şekilde izleyiciye yansıtılmamıştır, filmdeki karakterler oldukça gerçekçi bireyler ve olgular da gerçekçi olgulardır. Enfekte olmaktan korku duyarlar çünkü henüz HIV/AIDS ile alakalı yeterli bilgiye sahip değildirler, çevrelerinde birçok insan pozitifdir ve bu durum birtakım olumsuz sonuçlar doğurmuştur, kendileri de içten içe bir gün bu hastalık tablolarını tecrübe edeceklerini düşünmektedirler. Aile ve toplum tarafından kabul görmeme korkusu mevcuttur.

Philadelphia filmi izleyiciye HIV/AIDS in ortaya çıktığı ilk yıllardan sonraki süreci, 90’lı yılları göstermektedir. Ana karakter Andrew, pozitif olduğunu öğrendikten sonra hemen ilaç tedavisine başlamış, gereken tüm adımları atmış ve düzenli olarak ilaçlarını kullanmaktadır, bu da ister o dönemlerde olsun ister günümüzde, HIV pozitif bir bireyin yapması gereken en mühim şeydir. Bilgilendirme unsurları filmde izleyiciye doğru bir çerçevede yansıtılmıştır.

Söz konusu film çoğunlukla HIV/AIDS olan bireylerin iş dünyasında yaşadıkları ayrımcılık ve damgalanma üzerinde durmaktadır. Pozitif olduğu bilinmeden önce toplum tarafından kabul gören saygın genç bir adamın, HIV pozitif olduğu hatta AIDS evresinde olduğu öğrenildikten sonra toplumdan, çalıştığı çevreden

dışlandığı görülmektedir. Andrew var olduğu toplumda hayatını olduğu şekilde sürdürmek istemesine rağmen toplum tarafından dışlanacağını ve yaşayacağı olayların farkındadır. Buna rağmen sırf pozitif olduğu için işten çıkarılması ona yapılan büyük bir haksızlıktır. Bu sebeple adalet aramış, bir köşeye sessizce çekilmek yerine hakkını elinden gelen en iyi şekilde savunmuştur. Bunu sırf kendisi için değil, gelecekte böyle bir durumla karşılaşma olasılığı bulunan başka insanlar adına da yapmayı amaç edinmiş olan bir birey olan Andrew, ona potansiyel bir tehlike olarak bakan toplumun diğer üyelerine karşı her zaman dik durmuştur. Philadelphia filminde eşcinsellik ve HIV/AIDS birbiri ile yakından ilişkilidir ve toplumun zihninde birlikte kodlanmıştır, buna rağmen, heteroseksüel bireylerde de görülebileceği Melissa Benedict adlı kadının doğum yaparken kan transfüzyonu sebebiyle enfekte olduğu bilgisi ile izleyiciye yansıtılmıştır. Aynı zamanda ayrımcılık, özellikle iş yerinde Afroamerikan bireylere karşı da yapılmaktadır. Buradan hareketle, toplumda azınlık olan tüm grupların egemen gruplar tarafından kabul edilmediklerini söylemek mümkündür.

Toplumdan dışlanma korkusu HIV/AIDS'li bir birey için ölüm korkusundan bile daha ağır olabilmekte, çünkü fiziksel ölümü yaşamadan önce yaşayacakları psikolojik ve sosyal ölüm, onların bu süreçte savaşmalarına ve topluma karşı dik durmalarına engel olmaktadır. Andrew, tüm yaşadıklarına rağmen dik duruşu ile izleyiciyi cesaretlendirmektedir.

Kalbin Direnişi filminde HIV/AIDS ile eşcinsellik doğrudan ilişkilidir; hatta HIV/AIDS toplumda eşcinsel kanseri olarak bilinmekte ve tıpkı Kalıcı Dostluk filmindeki gibi Fire Island Pines'taki eşcinsel topluluğu konu edinmektedir. İki film de HIV/AIDS'in ortaya çıktığı ilk yıllardan sonraki dönemi temsil etmekte ve bu bağlamda Kalbin Direnişi filmi ile Kalıcı Dostluk filminde birçok ortak nokta bulmak mümkündür. Henüz yeterli bir bilgiye sahip olunmayan ve eşcinseller arasında bulaşıcı olduğu düşünülen bir kanser hakkında daha fazla bilgiye sahip olmak ve medikal çalışmalar önem kazanmaktadır. Bu çalışmaların odağında engelli bir doktor olan Emma vardır. Filmin ana karakteri Ned ise, politik olarak duruşunu ortaya koyan ve direnen bir bireydir. Bu virüsün insan yapımı olduğunu ve eşcinseller arasında soykırım amaçlandığını iddia etmektedir. Kanıtlanmamış olsa da bu teori günümüzde

de kendisine birçok taraftar bulmuştur. Emma, virüsün heteroseksüel ilişkide de bulaştığını yetkililere açıklamaya çalışmakta ve fon talep etmektedir, bu sebeple HIV'in heteroseksüel ilişkide de bulaştığını öne sürmektedir, çünkü toplum ve siyasilere eşcinsellere karşı kayıtsız kalmaktadır.

Emma çocuk felcinden ötürü yürüme engelli olduğu için, toplumda dışlanmanın ne demek olduğunu tecrübe etmiş ve bu sebeple HIV/AIDS bireylerle ve hatta eşcinsellerle empati yapabilmektedir. O dönemlerde AIDS için henüz bir tedavi geliştirilememiş olması sebebiyle kaposi sarkomu adı verilen lezyonlar ve kilo kaybı AIDS evresindeki bireylerde çok sık görülmekte ve bu belirtilerin fiziksel olarak göze çarpmasından dolayı pozitif bireyler kendilerini saklamada zorluk yaşamaktadırlar. Heteroseksüel dünya, HIV/AIDS in yalnızca eşcinsel bireylerde olduğunu düşünmekte ve tedavi çalışmalarına yeterince hızlı bir şekilde destek vermemektedir. Eşcinsellere ve pozitif bireylere karşı ayrımcılık filmin birçok sahnesinde kendisini çok belirgin bir şekilde göstermektedir.

Ned ile partneri Felix ilişkiye girdiklerinde birbirlerine bulaştırmaktan dolayı korku duyarlar, çünkü AIDS evresinde bireylerin ne gibi hastalıklar ile yüzleştikleri ve henüz gerekli tedavi geliştirilmediği için ölebilecekleri aşıkardır. Bir diğer yandan HIV'in cinsel yolla bulaşıyor olması eşcinsel çevrede seks yapma korkusunu arttıracığından bunun önüne geçilmemesi gerektiğini savunanlar da vardır. Ned sert dili ile medyada yer almakta ve toplulukları uyarmaktadır.

Kalp Atışı Dakikada 120 filmi, sert gerçekçi yapısı ile izleyici ile buluşmaktadır. 1989 yılında Act Up Paris derneği Fransa'da AIDS'e çözüm getirmek adına kurulmuş ve birçok azınlık grubun haklarını savunmaktadır. Filmin 90'lı yılların başlarını temsil etmesi incelenen diğer filmlerle ortak noktasıdır; çünkü AIDS'e karşı en büyük mücadele 90'lı yılların başında, tedavinin arandığı dönemde verilmiştir. Filmde AIDS evrelerini, kullanılan ilaçları ve onların yan etkilerinin neler olduğu açıkça gösterilmekte, etkili tedavi yöntemleri ve aşının bulunması için gerekli çalışmaların yapılması ilaç şirketlerinden talep edilmekte, hatta birçok eylemler yapılmaktadır. Cinsel yolla bulaşan hastalıklar konusunda bilgi sahibi olmak ve daha bulaşmadan önlem almak ve birtakım korunma yöntemlerine başvurmak önem arz

eder. Bu bağlamda filmde kondom kullanılması ve güvenli seks davranışlarının teşvik edildiği görülmektedir. Yalnızca eşcinseller için değil aynı zamanda uyuşturucu kullanan bireyler için de HIV bulaşını önleme yöntemleri (ortak şırınga kullanımının ortadan kaldırılması) üzerinde çalışarak toplumun diğer farklı kesimleri için de riskin azaltılması Act Up için önemlidir.

Damgalanma açısından bakıldığında, toplumdaki tüm azınlık gruplara bir etiket yapıştırılıp her birinin ayrımcılığa uğradıkları görülmektedir. Göçmenler, farklı etnik yapıya sahip olanlar, seks işçileri, uyuşturucu bağımlıları ve eşcinseller. Act Up üyeleri medyada da kendilerini gösterebilmek adına sembolik materyaller kullandıkları (kırmızı balon, enjektör) sert eylemler yaparlar ve nihai amaçları hükümetler, ilaç şirketleri ve bilim dünyası tarafından görünür olmak, seslerini duyurmaktır. Aslında toplumda var olabilmek bireyin kendisinin doğuştan sahip olduğu ve olacağı bir hak olması gerekirken azınlık gruplar için bu hak savaşarak elde edilir. İki seçenek vardır: ya savaşarak hakkı olanı almak ya da susup saklanmaya devam etmek.

Korku unsuru açısından bakıldığında, Act Up Paris üyelerinin ölümleri engellemek adına acil önemler alınması gerektiği çağrısı sürekli olarak vurgulanmaktadır. Korku, kaçınılmaz olarak kişileri harekete geçirmeye teşvik eden bir unsurdur, belki sert ve tedirgin edicidir, fakat diğer türlü bir yaklaşım da hedef gruplar üzerinde yeterince etkili değildir.

Sınırsızlar Kulübü Filmi, tıpkı dünya sinemasından seçilip incelenen diğer filmler gibi HIV/AIDS'in erken dönemlerini temsil etmiş ve Ron Woodroof'un hayat hikayesi kurgulanmıştır. Ron Woodroof homofobik yaklaşımları olan, uyuşturucu kullanan, gündelik korunmasız cinsel ilişkiye giren heteroseksüel dünyanın güçlü bir şekilde temsil ettiği erkek karakterlerden biridir. İlaçlar konusunda yeterli gelişmenin elde edilemediği ve çalışmaların devam ettiği bir dönemde, 1986 yılında Ron, HIV pozitif olduğunu öğrendikten sonra bir süre durumu kabullenmekte zorluk çeker. Bir süre sonra artık kabullenmeye başladığında tedavi yöntemlerini araştırmaya ve ilaçlara ulaşmaya çalışır. Bir diğer yandan Ron'un kendi hayat tarzında dikkate değer bir değişim görülmemesi, alkol ve uyuşturucu kullanımını sürdürmesi (tıpkı İncir Reçeli

filminde gözlemlendiği gibi) tamamen yanlış bir örnektir. HIV pozitif veya AIDS evresinde olan bir birey hayat tarzını düzene sokmalı ve zararlı alışkanlıklardan mümkün olduğunca uzak durmalıdır. Ron'un AIDS üzerinde olumlu etkileri gözlemlenen ilaçlara illegal yollarla da olsa mücadele ederek ulaşabilmesi, yetkililerin ve FDA'nın ilaç geliştirme konusunda yetersiz ve yavaş davrandığını göstermektedir. Aynı meseleye *Kalp Atışı Dakikada 120* filminde de sıklıkla değinilmiştir. Mücadele ön plandadır, Ron ve Rayon tarafından "Dallas Buyers Club" kurulur. Kişiler kendi tedavilerini seçme hakkına sahipler midir, yoksa verilen tedavi ne olursa olsun bunu kabul etmeliler midir? Bu konu bir hayli tartışmalıdır, çünkü filmde de temsil edildiği üzere Ron'un hastanenin ona sunduğu tedaviyi kabul etmeyerek kendi araştırdığı yöntemi seçmesi onun hayatta daha uzun süre kalmasına katkı sağlamıştır. Elbette bu durumun her koşulda bu şekilde olacağının garantisi yoktur, yalnızca kişilerin kendi durumları ve kullandığı ilaçlar, aldığı tedavinin bilincinde olması önem arz etmektedir.

Heteroseksüel dünyanın egemen olduğu ve bütün cinsel yönelimlerin ayrımcılığa maruz kaldığı açıkça görülmektedir. Özellikle heteroseksüel dünyada Ron ve Ron'un arkadaşı Tucker gibi karakterler kendi erilliklerini güç gösterisi olarak kullanmakta ve diğer tüm azınlık yönelimlere nefret söylemleriyle ve homofobik bir tavırla yaklaşmaktadır. Ron'un Rayon'la tanışmasıyla birlikte zaman içerisinde hayat tarzında da karakterinde de birçok olumlu değişim gözlenir. Ron eşcinseller ile empati yapabilir duruma geldiğinde, azınlık olmanın, toplumda damgalanmanın ne ifade ettiğini daha iyi kavrar fakat bilinmelidir ki azınlık bir gruba nefret söylemlerinde bulunmamanın tek koşulu o grubun bir üyesi olmak olmamalıdır. Filmde Rayon, eşcinselleri, transseksüelleri, drag queenleri temsil eden, hüznü bir karakter olarak Ron'un film boyunca gözlemlenen değişiminde büyük bir katkısı vardır.

Dallas Buyers Club filminde korku hiçbir zaman ön planda olmamıştır, temel olarak mevcut gerçekler ve onlarla mücadele yöntemleri gerçekçi bir biçimde incelenmiştir.

Aşağıdaki tabloda incelenen altı filmin adı, yılı, çekildiği ülke ile türü; filmde HIV pozitif ve/veya AIDS evresinde olan bireyin cinsel yönelimi, yaş grubu, cinsiyeti, partner durumu, bulaş yolu ve tedavi durumu belirtilmiştir. Bu filmlerde ön plandaki

korku unsuru, verilen bilginin türü ve damgalama tarzı ise özet bir biçimde açıklanmıştır.

FİLM ADI	YIL	ÜLKE	TÜR	CİNSEL YÖNELİMİ	HIV POZİTİF BİREY YAŞ GRUBU VE CİNSİYETİ	PARTNER DURUMU	BULAŞ YOLU	TEDAVİ DURUMU	ÖN PLANDAKİ KORKU UNSURU	VERİLEN BİLGİNİN TÜRÜ	DAMGALAMA TARZI
İNCİR REÇELİ	2011	TR	Dram-Romantik	Heteroseksüel	Yetişkin Kadın Birey (Duygu)	Düzenli Partner	Anneden Bebeğe Bulaş	Tedaviyi Reddediyor	Ölüm	Korunmanın Önemi	Toplumdan Dışlanma ve Saklanma İhtiyacı Hissetme
LONGTIME COMPANION-KALICI DOSTLUK	1989	ABD	Dram-Romantik	Homoseksüel	Yetişkin Erkek Birey(Sean,John)	Düzenli Partner	Cinsel Yolla Bulaş	Hastanede Tedavi Görüyor	Toplumdan dışlanma	Kontrollü cinsel birlikteliğin önemi ve uyuşturucu maddelerin risk unsuru olması	Cinsel yönelim ve HIV/AIDS dolayısıyla toplumda dışlanma
PHILADELPHIA	1993	ABD	Dram	Homoseksüel	Yetişkin Erkek Birey (Andrew)	Düzenli Partner	Belirgin bir bulaş yolu yok	Hastanede Tedavi Görüyor	İtibar ve iş kaybı	bireylerin toplumda kendi haklarını savunmasının	Toplumdaki itibarını ve işini kaybetme tehlikesi
THE NORMAL HEART-KALBİN DİRENİŞİ	2014	ABD	Dram	Homoseksüel	Genç Yetişkin Erkek Birey(Felix)	Düzenli Partner	Cinsel Yolla Bulaş	Hastanede Tedavi Görüyor	Dünya tarafından görmezden gelinmek, toplum tarafından ötekileştirilmek	Tedavi olanaklarının mümkün olması ve hükümetlerin desteğinin bu noktadaki önemi/ Güvenli seks yapmanın önemi /HIV/AIDS in politik yönü de vardır	Hem hükümetler hem de toplum tarafından HIV/AIDS'in eşcinsellikle ilişkilendirilmesi ve toplumda yoksayılma
120 BATTEMENTS PAR MINUTE-KALP ATIŞI DAKİKADA 120	2017	FR	Dram	Homoseksüel	Genç Yetişkin Erkek Birey (Sean)	Düzenli Partner	Cinsel Yolla Bulaş	Tedavi almakta, yeni tedaviler arayışındalar	İlaç şirketleri ve hükümetler harekete geçmedikçe HIV/AIDS'li birey yaşamını yitirecektir	Act Up Paris (1989) ve AIDS önlemek adına çözümler üreten derneklerin eylemlerinin öneminin vurgulanması ve tüm alt gruplar için toplumsal ayrımcılığa karşı durmak	Yalnızca HIV/AIDS bireylerin değil, toplumda azınlık olan diğer üyelerin de (lgbt, uyuşturucu bağımlıları, seks işçileri) dışlanması söz konusudur
DALLAS BUYERS CLUB-SİNİRSİZLAR KULÜBÜ	2013	ABD	Biyografi-Dram	Heteroseksüel	Orta Yaş Yetişkin Erkek Birey (Ron)	Yeni Partnerler	Cinsel Yolla Bulaş/ Uyuşturucu kullanımının riski arttırması	Tedavi görüyor,yeni tedavi yolları arıyor	Korku unsuruna belirgin bir derecede başvurulmamıştır	HIV yalnızca homoseksüel ilişki ile bulaşmaz	Eril hakimiyet ön plandadır, eşcinsel bireyler ve diğer azınlık gruptaki bireyler toplumda dışlanmaktadır

Tablo 7: İncelenen Filmlerin Genel Bir Özeti

Bu tablodan yola çıkılarak genel bir yorum yapıldığında, filmlerin çoğunun dram türünde izleyiciye sunulduğu ve çoğunlukla homoseksüel yönelimler ile ilişkili olduğu görülmektedir. Bir Türk yapımı olan İncir Reçeli filminde HIV pozitif ana karakter heteroseksüeldir ve eşcinsellikle alakalı hiçbir bilgi yoktur, bunun aksine Sınırsızlar Kulübü filminde ana karakter heteroseksüel olsa da eşcinsel yönelimlere fazlasıyla değinilmiş, özellikle Rayon karakteri bir drag queen olarak ön plana çıkmıştır. Ana karakterler çoğunlukla yetişkin bireyler olsa da özellikle Kalp Atışı Dakikada 120 filminde çoğunlukla genç karakterlerin bulunduğunu söylemek mümkündür. Neticede her yaştan birey HIV pozitif olabilir. Genel itibariyle HIV pozitif karakterlerin düzenli partnerleri olsa da bu durum Sınırsızlar Kulübü filminde geçerli değildir. Filmlerde gösterilen bulaş yolları genel olarak cinsel yolla bulaş olsa da İncir Reçeli filminde anneden bebeğe bulaş yolunun gösterimi tercih edilmiştir. Yalnızca İncir Reçeli filminde ana karakter tedaviyi reddederken diğer filmlerde karakterler elde olan tüm tedavi imkanlarını değerlendirmelerinin yanı sıra yeni tedavi arayışları için mücadele etmektedirler. Filmlerde çok çeşitli korku unsurları mevcuttur fakat bir noktada hepsi toplum ile ilişkilidir. Karakterlerin yaşadığı en temel korku toplumdan dışlanmak, damgalanmak ve neticede hayatını kaybetmektir. Hem fiziksel ölüm hem de psikolojik ölümü deneyimleyecek olmak ve kendini hangi yaşta olursalar olsun bir bilinmezliğin içinde bulmak onlara güvensiz ve korkmuş hissettirmektedir.

SONUÇ

Tarihsel bağlamda düşünüldüğünde sağlık iletişimi, 70'li yıllarda gündeme gelerek asıl etkisini ve bir uygulama alanı olarak varlığını 90'lı yıllarda göstermeye başlamıştır. Sağlık, toplumsal olarak gelişmenin sağlanabilmesi açısından en önemli dinamik olmakla birlikte sağlık iletişimi, sağlığın geliştirilebilmesi ve toplumsal düzeydeki iletişim çabaları ile kitlelerin bilinçlendirilmesine ve toplumsal ilerlemeye olanak sağlamaktadır.

Her toplumun çeşitli hastalıklar ile mücadele ettiği bilinmekle birlikte, bu hastalıklara karşı bilinçlendirme çalışmaları, özellikle bulaşıcı hastalıkları önlemede, yayılmasını azaltmada, tedavi olanaklarının gözden geçirilmesinde önem taşımaktadır. Toplum, bazı hastalıklardan muzdarip olan bireyleri desteklerken, mental hastalıklar ve cinsel yolla bulaşan hastalıklar gibi potansiyel tehlike olarak gördüğü, kişinin kendisini tehlikeye atacak bir durum olduğunu düşündüğü bazı hastalıklara karşı saldırgan bir tutum göstererek, ön yargılı davranışlar sergilemekte hatta kimi zaman korku duymakta ve bu hastalığa sahip olan bireyleri topluma dahil etmek yerine kendi çevresinden uzaklaştırmaktadır.

Sağlık iletişimi mesajlarının oluşturulmasında söz konusu hastalık ne olursa olsun hiçbir birey ve topluluk bundan zarar görmemelidir. Sağlık iletişimi mesajları toplumda damgalamayla destekleyecek nitelikte değil, hastalıkların önlenmesine karşı şeffaf, yapıcı ve uyarıcı nitelikte olmalıdır.

Dünya genelinde birçok bölgede ve toplumda her yaştan birey geçmişten günümüze HIV/AIDS ile mücadele etmektedir. Çok çeşitli bulaş yolları olan bu virüsten daha enfekte olmadan korunmanın yöntemleri vardır ve bu yöntemler mümkün olduğunca toplumda benimsetilmelidir. HIV ile bir şekilde enfekte olunduğu durumda ise bilinçli bir şekilde gerekli tedavinin alınması önem arz etmektedir. Bilindiği üzere HIV/AIDS ile mücadele yalnızca hastalığın fizyolojik etkileri ile mücadele değil aynı zamanda topluma karşı verilen psikolojik bir savaş haline dönüşmektedir. Bireyin HIV taşıyıcısı olduğunu yakınlarından veya sosyal yaşantısındaki insanlardan gizlediği durumlarda da kendi içinde psikolojik olarak mücadele vermektedir. Dolayısıyla bireyin HIV taşıyıcısı veya AIDS evresinde

olduğunu gizlemek de bu durumu açıklamak kadar yıpratıcı psikolojik bir süreç haline dönüşmektedir.

Epideminin ilk ortaya çıktığı zamanlar olan 80’li yıllarda tespit edilen ilk vakaların eşcinseller olması sebebiyle, HIV/AIDS çoğunlukla eşcinseller ve toplum normlarına aykırı cinsel davranışlar ile ilişkilendirilmiş hatta o zamanlarda eşcinsellikle ilintili bir kanser hastalığı olduğu düşünülmüş ve medyada geniş bir yer bulmuştur. Günümüzde bu ilişkilendirme hâlâ devam etmekte, insanlar hala korkmakta ve çoğu filmde eşcinseller, işlenen konunun merkezinde konumlanmaktadır.

Özellikle salgın hastalıklar söz konusu olduğunda medyanın tutumu ve medya mesajları kitlelere erişmek açısından büyük bir öneme sahiptir. Bu bağlamda geniş kitlelere hitap eden sinema filmlerinin verdiği mesajların ve etkileme gücünün büyük olduğunu söylemek mümkündür.

Bu tezde Türk ve Dünya sinemasında HIV/AIDS konusunu işleyen filmler sağlık iletişimi açısından “bilgilendirme, damgalama ve korku” unsurları bağlamında incelenmiştir. Genel olarak bu üç unsur birbirlerinden keskin çizgiler ile ayrılmamışlar ve birbirlerini birçok açıdan etkilemişlerdir. Bilgilendirme unsuru sağlık iletişimi mesajlarının doğru mu yoksa yanlış mı verildiği, gerçeklikle uyuşup uyuşmadığını yansıtır. Özellikle medikal konularda verilen yanlış bilgiler insan sağlığı ve psikolojisi açısından negatif etkilere zemin hazırlayabilmektedir. Damgalama unsuru ise bir bireyin toplum içindeki varlığının diğer bireylerin gözünde nasıl değerlendirilip yorumlandığı ve kişilerin benimsedikleri tavırlar ile ilişkilidir. Bu tavır, azınlıkta olan ve toplumun genel yargılarına aykırı davranan bireylere karşı güçlü ve olumsuz olma eğilimindeyken, genel normlara uyan ve toplum sınırlarından çıkmayan bireylere karşı olumlu olma eğilimindedir. Korku unsuruna gelindiğinde ise, insanlığın var oluşundan beri hastalıklara, salgınlara, afetlere karşı kişilerin varlığını tehdit eden tüm unsurlar bir korku unsurudur. HIV/AIDS görüldüğü günden bu yana insanlarda büyük bir korkuya yol açmış ve medya da bu korkuyu körüklemiştir. Korkunun bir harekete geçirme unsuru olarak kullanıp kullanılmayacağı hala tartışma konusu olsa da sağlık

iletişimi mesajları verilirken negatif ögeler yerine pozitif ögelerden yararlanılması kişilerin psikolojileri açısından da önem arz etmektedir.

Bu üç öge de birbiriyle oldukça yakından ilişkili olmakla birlikte, incelenen filmlerde de bu durum gözlenmektedir. Öncelikle, bilgilendirmenin olmadığı yerde korku; korkunun olduğu yerde de ayrımcılık hatta kaçış bulunur ve bu da doğrudan bir kişiyi, grubu hedef alan söylemler doğrularak damgalamanın bahanesi olarak kullanılır. Bu noktada kitlelere bilgilendirme amaçlı verilen sağlık iletişimi mesajlarının korku unsurunu barındırdığı durumlarda da damgalamaya zemin hazırlanmaktadır. Bu sebeple, oluşturulan içerikler dikkatli bir biçimde kurgulanmalı, herhangi bir grubu veya kitleyi olumsuz açıdan hedef almamalıdır.

Türk sinemasında incelemeye konu olan tek film olan “İncir Reçeli” içerisindeki sağlık iletişimi mesajlarını temellendirilememesi ve HIV/AIDS konusunda yanlış söylemlerde bulunması ve izleyici kitleyi yanlış bilgilendirmesi sonucunda hedef kitlelerde birtakım kafa karışıklıklarına sebep olup yanlış yönlendirmelere zemin hazırlamaktadır. Film bazı noktalarda HIV pozitif bireylerin Türkiye’de yaşadıkları zorluklara eleştirilerde bulunarak bu durumun birçok insanı tedaviyi reddetmeye ve gizlenmeye sürüklediğini göstermek istese de yanlış bilgilendirme mesajları sebebiyle, HIV ile karşılaşan bireylerin ne yapacaklarını bilmemelerine yol açabilme olasılığı da bulunmaktadır. Bu bilgilendirme mesajları çoğunlukla toplumundaki HIV pozitif bir bireyin nasıl yaşaması gerektiği ve yaptığı seçimler ile alakalıdır. Her birey için geçerli olmakla birlikte örneğin yaşça küçük olan bir birey eğer HIV pozitif olursa toplumda geriye kalan tüm insanların ona farklı bir gözle bakacağı algısına bürünmektedir. Bu noktada tıpkı ana karakter Duygu’nun yaptığı gibi tedavi olmayı reddedebilir, birlikte olduğu partnerlerinden bu durumu gizleyebilir veya tamamen kendini topluma kapatabilir. Bu sebeple sağlık iletişimine konu olacak mesajlar ve olaylar yapılandırılırken toplumda özellikle HIV/AIDS’i deneyimleyen bireylerin ne şekilde etkileneceği ayrıntılı bir şekilde planlanmalıdır. Duyguları kullanarak daha çok izlenme sayısına ulaşmak, olayların dramatik bir çerçeveden izleyici ile buluşturulması beraberinde toplumdaki birçok bireyin negatif açıdan etkilenmesi ile sonuçlanabilmektedir.

Dünya sinemasında incelemeye konu olan tüm filmlerdeki “bilgilendirme, damgalama ve korku” unsurlarının bir tanesinin daha baskın bir nitelik taşıyarak filmin çoğunluğuna hâkim olduğunu ve hiçbir unsurun birbirinden bağımsız bulunmadığını söylemek mümkündür.

Dünya sinemasında HIV/AIDS konusunu işleyen ve bu tezde incelemeye konu olan filmler, sağlık iletişimi açısından bilgilendirme mesajlarının doğruluğu bağlamında değerlendirilirken, literatürde bulunan konu hakkındaki araştırmalar ve görüşler tespit edilmiş ve filmlerde izleyiciye iletilen bilgilerin doğru olup olmadığı incelenmiştir. Bu kapsamda, tüm filmlerde hemen hemen bütün bilgilendirme mesajları doğru bilgileri yansıtarak literatür ile uyumluluk göstermektedir. Özellikle ilaçlar ile alakalı olan kısımlarda verilen medikal bilgiler, HIV’in bulaş yolları, tarihsel çerçeve bilgilendirme açısından ön plana çıkan unsurlardır. Dünya sinemasında yer alan ve birçok kişiye ulaşan bu filmlerde medikal açıdan yapılan yanlış bir bilgilendirme olması, kişilerin fiziksel ve psikolojik sağlıklarını tehlikeye atabileceğinden çok hassastır.

Bu filmler birçok ortak problemi ele almaktadır. En belirgin olanı, HIV/AIDS görüldükten sonraki 80’li yıllarda HIV pozitif olan bireylerin verdiği mücadeleler, ilaçlara ulaşma çabası ve yeni, etkili bir tedavi bulunması için savaşmalarıdır. Mücadele daima ön plandadır ve filmdeki karakterler toplumda görünür olmak, sayılmak isterler. İstisnasız her filmde de farklı cinsel yönelimlere sahip karakterler vardır; bunun en önemli sebebi epideminin başlangıç yıllarında çoğunlukla eşcinsellerde görülmesi ve bireylerin zihninde onlar ile ilişkilendirilmesidir. Filmdeki karakterler çoğunlukla hem farklı cinsel yönelimlere sahip oldukları için, hem de HIV pozitif oldukları veya AIDS evresinde oldukları için damgalanmakta, toplum tarafından istenmemektedir. Bu sebeple her birinin ait olduğu birtakım alt gruplar vardır. Herkes doğduğu andan itibaren bir ait olma ihtiyacı hisseder ve çoğunluğun, dış dünyanın kendisini kabul etmesini bekler. Dış dünyada birtakım normlar olması ve belirli davranış kalıplarında davranmaya zorlanmak kişinin benliğini tehlikeye atar. Bu sebeple toplumun eğitilmesi, bilinçlendirilmesi ve kucaklayıcı bir tavır sergilemesi önem taşımaktadır. Sağlık iletişimi açısından damgalama bağlamında incelendiğinde

filmlerin hepsinde eşcinsel bireyler, toplum tarafından dışlanan, sapkın ve damgalanmaya maruz kalan bireyler olarak temsil edilmiştir.

Filmlerde belirgin bir düzeyde korku bulunması gerçekçi bir bakış açısının ürünüdür, çünkü hiç korkusuz bir tablo çizilmesi oldukça ütopiktir. Fakat bu korkunun miktarının filmlerde iyi bir şekilde düşünülmesi ve ayarlanması sağlık iletişimi mesajlarının doğru iletilmesi açısından önemlidir. Filmlerin hepsinde karakterler birtakım korkulara, endişelere sahip ve bir bilinmezlik durumuyla savaşılmaktadır. Bilinmezlik insan hayatında korkunun temelidir. Dozu ayarlanmış bir korkunun kişileri harekete geçirmesi olumlu sonuçlar doğurabiliyorken aşırı korkunun ve korku yüklü mesajların paniğe sebebiyet vermesi olumsuzluklara, yanlışlara ortam hazırlamaktadır. Bu açıdan değerlendirildiğinde dünya sinemasında incelemeye konu olan tüm filmlerin verdikleri korkunun dozu iyi bir biçimde ayarlanmış ve izleyicide paniğe sebebiyet vermemektedir.

Sağlık iletişiminin sinemada kullanılmasında sağlık ile alakalı tüm mesajların oluşturulmasında doğru bilgilendirme yapılmasının yanı sıra hiçbir kişi ve grubu doğrudan suçlamamak ve anlayışlı olmak önem taşımaktadır. Bu bağlamda hastalıkların henüz gelişmeden önce koruyucu tedbirlerin alınmasının, hedef kitleye aktarılmasında teşvik edici ve yol gösterici olunmalıdır. Çünkü doğru bilgi sayesinde riskler azalacak, toplum hoşgörüsü artacak bu da gelişime giden yolu tamamen açacaktır.

KAYNAKÇA

- Abedi, G.,Shojaae, J.,
Moosazadeh,M.,
Rostami,F.,
Aliashgar,N.,Abed
ini,E.,Askarian,M:
“Awareness and Observance of Patient Rights from the
Perspective of Iranian Patients: A Systematic Review and
Meta-Analysis," **Iran J Med Sci**, 227-234, 2017.
- Abrams, E. J.:
**Mother-to-Child HIV Transmission: National and
International Progress and Challenges**, 2014, 3-9,
(Çevrimiçi) www.prn.org, 2020.
- Adak, N:
“Sağlık Sosyolojisinin Temel Kavramları,” **Atatürk
Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi**, 2016 (Çevrimiçi)
[https://docplayer.biz.tr/56215966-Saglik-sosyolojisinin-
temel-kavramlari.html](https://docplayer.biz.tr/56215966-Saglik-sosyolojisinin-temel-kavramlari.html),2020,s. 1-15.
- Adams, S.:
“Blog-based Applications and Health Information:Two Case
Studies that Illustrate Important Questions for Consumer
Health Informatics (CHI) Research,” **International Journal
of Medical Informatics**, 2010, s. 89-96.
- Ağlarıcı, S. O., Erturan, İ.,
Yılmaz, H.:
“HIV İle Enfekte Kişilerde Sıklıkla Gözlenen Oral Mukoza
Bulguları,” **S.D.Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi**,
1(2), 119-124,2010.
- Ahmedani, B. K.:
“Mental Health Stigma: Society, Individuals, and the
Profession,” **J Soc Work Values Ethics**, 2011, s. 4-16.
- AIDSinfo:
DRUGS, aidsinfo.nih.gov, 2018, (Çevrimiçi)
<https://aidsinfo.nih.gov/drugs/4/zidovudine/0/patient>,2020.

- AIDSinfo.: **FDA Approval of HIV Medicines**, aidsinfo.nih.gov, 2018, (Çevrimiçi) <https://aidsinfo.nih.gov/understanding-hiv-aids/infographics/25/fda-approval-of-hiv-medicines> ,2020.
- AIDSinfo: **HIV Prevention**, 2018, (Çevrimiçi) www.aidsinfo.nih.gov , 2020.
- AIDSinfo: **HIV/AIDS Glossary**, aidsinfo.nih.gov, January 28,2019, (Çevrimiçi) <https://aidsinfo.nih.gov/understanding-hiv-aids/glossary/770/fixed-dose-combination> ,2020.
- AIDSinfo: **Ganciclovir. aidsinfo.nih.gov**, (Çevrimiçi) <https://aidsinfo.nih.gov/drugs/18/ganciclovir/122/professional> ,2020.
- Akalın, H.: **Lenfadenopatisi ve/veya Döküntüsü Olan Ateşli Hasta. Uludağ Üniversitesi Sağlık Kuruluşları**, 2014, (Çevrimiçi) <https://www.klimik.org.tr/wp-content/uploads/2014/04/Hematopoetik-ve-Lenforetik%C3%BCler-Sistem-%C4%B0nfeksiyonlar%C4%B1-II.pdf> ,2020.
- Akbay, A., Öztaş, Y., Bozdayı, G.: “Klinik Laboratuvarda Temel Kavramlar,” 2020, **Ankara: Ankara Üniversitesi.**
- Akgönül, G.: “Çocuklar İçin Tehlikeli Olan Ve Aşılama İle Önlenebilecek Altı Önemli Hastalık,” **Ege üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi**, 1986, s. 90-96.
- Akın, H., Bölük, G., Akalın, H., Ayarcı, A.: “HIV/AIDS: Retrospective analysis of 78 cases,” **Klimik Dergisi**, 25(3), June,2014, s. 111-116.
- Albrecht, H., Helm, E. B., Plettenberg, A., Emminger, C., Heise, W., Schwartländer, B.,Stellbrink, H.: “Kaposi's Sarcoma in HIV Infected Women İn Germany: More Evidence For Sexual Transmission. A report of 10 cases and review of the literature,” **Genitourin Med.**, 70(6), December,1994, s. 394–398.
- Altman,K.,L.: “Rare Cancer Seen in 41 Homosexuals,” **The New York Times**, 3 Haziran 1981, (Çevrimiçi) [www.nytimes.com: https://www.nytimes.com/1981/07/03/us/rare-cancer-seen-in-41-homosexuals.html](https://www.nytimes.com/1981/07/03/us/rare-cancer-seen-in-41-homosexuals.html).

- Antheunis, M. J., Tates, K., Nieboer, T. E.: "Patients and Health Professionals Use of Social Media in Health Care: Motives Barriers and Expectations," **Patient Education and Counseling**, 2013, s. 426-431.
- Arnal, F.: **Résister ou disparaître? Les homosexuels face au sida: La prévention de 1982**, 1993, Paris.
- Arslan, H., Şener, D.: "Stigma, Spiritüallite ve Konfor Kavramlarının Meleis'in Kavram Geliştirme Sürecine Göre İrdelenmesi," **52.Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi**, 2(1), 2009, s. 52-58.
- Arts, E. J., Hazuda, D. J.: **HIV-1 Antiretroviral Drug Therapy. Cold Spring Harb Perspect Med**, 2(4), 2012, (Çevrimiçi) doi:10.1101/cshperspect.a007161.
- Atıcı, E.: "Cancer and leukemia in the history of medicine," **Turkish Journal Of Oncology**, 27(4), 2007, s.197-204.
- Aytaç, Ö., Kurtdaş, M. Ç.: "Sağlık - Hastalığın Toplumsal Kökenleri Ve Sağlık Sosyolojisi," **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 25(1),2015, s. 232.
- Başer, Z.: **Pratik AIDS Testi**, (Çevrimiçi) <https://m.bianet.org/bianet/saglik/271-pratik-aids-testi,2001>, 22 Ocak 2019.
- Batmaz, V.: **Otoriteriyen Kişilik ve Uyma**, 2006, (1 b.). İstanbul: Salyangoz Yayınları.
- Baudrillard, J.: **Kötülüğün Şeffaflığı**, 2016, Çev: I. Ergüden, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Beautrais, A. L.: "Risk Factors For Suicide and Attempted Suicide Among Young People," 2000, **Australian and New Zealand Journal of Psychiatry**, s. 420-436.
- Becker, H.: **Haricîler(Outsiders)**, Çev: Ş. Geniş, L. Ünsaldı, Ankara: Heretik Yayınları, 2015,(Çevrimiçi) https://www.academia.edu/35145830/Hariciler_Outsiders.
- Belek, İ.: **Sınıf Sağlık Eşitsizlik**, 1998, İstanbul, Sorun Yayınları.
- Berg, K. V., Hasselt, J. V., Bloch, E., Crookes, R., Kelley, J., Berger, J., Hull, C. J.: "A Review Of The Use Of Blood And Blood Products İn HIV-Infected Patients." 2012, **South Afr J HIV Med.**, s. 87-104.

- Birol, L.: **Hemşirelik Süreci**, 2016, İzmir, Akademisyen Kitabevi.
- Boffey, P.: “Reagan Defends Financing for AIDS,” **The New York Times**, 18 Eylül 1985, (Çevrimiçi)
<https://www.nytimes.com/1985/09/18/us/reagan-defends-financing-for-aids.html>.
- Bonah, C.: **Health Education Films in the Twentieth Century**, 2018, University of Rochester Press.
- Bourgault, L. M.: **AIDS messages in three AIDS-Themed Indian Movies: Eroding AIDS-Related Stigma in India And Beyond**, 2019, 23(2), s. 171-189. doi:10.1080/02560040903016925
- Braithwaite, R. S., Bryant, K. J.: “Influence of Alcohol Consumption on Adherence to and Toxicity of Antiretroviral Therapy and Survival,” 2010, **Alcohol Res Health**, s. 280-287.
- Broder, S.: “The Development Of Antiretroviral Therapy And its Impact On The HIV-1/AIDS Pandemic,” 2010, **Antiviral Research**, 85(1), s. 1-18.
- Broqua, C.: **Agir pour ne pas mourir! Act up, les homosexuels et le sida**, 2006, Paris, Presses de Sciences Po.
- Bürger, C.: **Patientorientierte Information und Kommunikation im Gesundheitswesen, Wiesbaden**, 2003, Deutscher Universitätsverlag.
- Camacho-Gonzalez, A. F., Wallins, A., Toledo, L., Murray, A., Gaul, Z., Sutton, M., Chakraborty, R.: “Risk Factors for HIV Transmission and Barriers to HIV Disclosure: Metropolitan Atlanta Youth Perspectives,” 2016, **AIDS Patient Care STDS**, 30(1), s. 18-24.
- Campillo, R.: “I spent the 80s thinking I was going to die. Being a director seemed pointless,” April, 2018, T. Lewis, Röportaj Yapan, **The Guardian**.
- Canby, V.: “Review/Film; Manhattan's Privileged and the Plague of AIDS,” **The New York Times**, 11 Mayıs 1990, (Çevrimiçi)
<https://www.nytimes.com/1990/05/11/movies/review-film-manhattan-s-privileged-and-the-plague-of-aids.html>, 2019.

- Cantwell, A.: **Queer Blood: The Secret AIDS Genocide Plot**, 1993, Aries Rising Press.
- Cantwell, A.: **AIDS and the Doctors of Death**, (4 b.), 1995, United States of America: Aries Rising Press.
- Capra, F.: **Batı Düşüncesinde Dönüm Noktası** , Çev: M.Armağan,1992, İstanbul: İnsan Yayınları.
- Carter, M.: “Anti-HIV İlaçları,” **Pozitif Yaşam Derneği**, 2010, (Çevrimiçi) <https://docplayer.biz.tr/2657721-Www-aidsmap-com-hiv-tedavisi-turkce-birinci-baski-2010.html>
- Carter, M.: **HIV Tedavisi**, 2010.
- CDC.: **Historical Perspectives Centennial: Koch's Discovery of the Tubercle Bacillus**, 1982, 31(10), s. 121-123.
- CDC: **Health Communication Basics**, 22 January,2020, (Çevrimiçi) <https://www.cdc.gov/healthcommunication/healthbasics/WhatIsHC.html> .
- Cha, L., Berry, C. M., Nolan, D.,Castley,A.,Fernandez, S., French, M.: “Interferon-alpha, immune activation and immune dysfunction in treated HIV infection,” 2014, **Clin Transl Immunology**, 3(2), s. 2-6.
- Chamberlain, M.: **New Technologies in Health Communication. American Behavioral Scientist**, 1994, 38(2), s. 271-284.
- Chou, S. W.-y., Hunt, Y. M., Beckjord, E. B., Moser, R. P., Hesse, W. B.: “Social Media Use in the United States: Implications for Health Communication,” **Journal of Medical Internet Research**, 2019, s. 1-12.
- Clark, A. R.: **Reel Oncology: How Hollywood Films Portray Cancer**, 1999, (Çevrimiçi) <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/107327489900600510>
- Coghlan, A.: **HIV ‘Cure’ Won’t Work Until Virus Eliminated From Body**, 11 July 2014, (Çevrimiçi) www.newscientist.com.
- Çelen, M. K.: “**HIV/AIDS**,” t.y, (Çevrimiçi) <https://www.dicle.edu.tr/Contents/2dfd8ff7-3db0-4909-bf3c-a5f29c083abb.pdf>

- Çokar, M., Anıl, S., Sert, G., Sözen, Ş., Kayar, H.: “AIDS, İnsan Hakları ve Yasalar, Türkiye’de AIDS Konusundaki Yasal Düzenlemeler ve Öneriler (1 b.),” 2005, İstanbul, **Pozitif Yaşam Derneği**.
- Dağlı, Ş.: “Konya Numune Hastanesinde Çalışan Hemşirelerin Hepatit B, Hepatit C ve HIV/AIDS Konusunda Korunmaya Yönelik Bilgi Düzeyleri,” 2015, **Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul, T.C. Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dellinger, R., Carlet, J., Masur, H., Gerlach, H., Calandra, T., Cohen, J., Vincent, J.: “**Surviving Sepsis Campaign: International Guidelines For Management Of Severe Sepsis And Septic Shock**,” February, 2012, s. 580-637.
- Direkel, Ş., Özerol, İ. H., Durmaz, R.: “İshalli Hastalarda Cyrptosporidium parvum'un ELISA ve modifiye Ehrlich-Ziehl-Neelsen Boyama Yöntemleriyle araştırılması,” 2008, **Mersin Üniversitesi Sağlık Bilim Dergisi**, s. 20-25.
- Dizer, U., Hayat, L.: “Human Herpesvirus 8 Ve Kaposi Sarkomu,” **Türk Hijyen ve Deneysel Biyoloji Dergisi**, 58(3), 2001, s. 129-134.
- Duggan, K.: “**Death, fear and misinformation on Aids cut to the core of 1980s Big Apple**,” 26 Jun 2013, (Çevrimiçi) www.irishtimes.com.
- Elmi, Ş.: “HIV/AIDS, Hbv, Hcv, Sifiliz Ve Genital Herpes’in Toplumda Ve Riskli Davranış Modeli Gösteren Seks İşçilerinde Karşılaştırılması,” **Uzmanlık Tezi**, 2007, İstanbul: T.C Sağlık Bakanlığı Haseki Eğitim Ve Araştırma Hastanesi.
- Erdem, M. R.: “Cinsel İlişki Yoluyla Başkasına HIV Bulaştırmanın Cezalandırılabilirliği Sorunu,” 2004, **AÜEHFD**, s. 73.
- Evans, E. S., Şahin, S.: “Kaposi Sarkomu,” **Türkiye Klinikleri Dahili Tıp Bilimleri Dergisi**, 3(22), 2007, s. 38-43.
- Fışgın, N., T.: “Tüberküloz ve HIV,” **KLİMİK**, 2016, (Çevrimiçi) <https://www.klimik.org.tr/wp-content/uploads/2016/03/TUBERKULOZ-VE-HIV-Nuriye-TA%C5%9EDELLEN-FI%C5%9EGIN.pdf>.

- Flay, B., Ditecco, D., Schlegel, R.: “Mass Media in Health Promotion: An Analysis Using and Extended Information-Processing Model,” **Health Education Quarterly**, 7(2), 1980, s. 127-147.
- Foucault, M.: **Kelimeler ve Şeyler**, Çev. M. A. Kılıçbay, Ankara: İmge Kitabevi, Ekim 2001.
- Frederika, E., Nasronudin, R. M., Irine, N.: “Evaluation On The Effect Of Antiretroviral Drugs On Cd4 T-Cell And The Increment Of Body Weight Among HIV-AIDS Patients In Surabaya,” **Indonesian Journal of Tropical and Infectious Disease(IJTID)**, 3(2), 2016, s. 92-95.
- Freeman, S., Herron, J.: “Evolutionary Analysis,” **Pearson 5th Edition**, 2018.
- Freimuth, V., Cole, G., Kirby, D.: “Issues in Evaluating Mass Media Health Communication Campaigns,” **WHO**, 2001.
- Freimuth, V., Linnan, H., Polyxeni, P.: “Communicating the Threat of Emerging Infections to the Public,” **Emerging Infectious Diseases(4)**, 2000, s. 337–347.
- Fromm, E.: **Sahip Olmak Ya Da Olmak**, Çev. A. Arıtan, Say Yayınları, 2015.
- Gabbard, G. O.: **The Cinematic Psychiatrist. Psychiatric Times**, 16(7), 1999, (Çevrimiçi) <https://www.psychiatristimes.com/cinematic-psychiatrist>.
- Gavin, M.: **Hollywood, Health & Society**, 2014, s.70-71
- Geissler, E., Sprinkle, R.: “Was the HIV-from-Fort-Detrick myth a Stasi success?” **Association for Politics and the Life Sciences**, 2013, (Çevrimiçi) doi:http://dx.doi.org/10.2990/32_2_2, 2-99
- Global Health Film Project.: **Global Health Film**, 8-9 December 2018, (Çevrimiçi) <https://www.globalhealthfilm.org/pages/2-about-global-health-film>
- GlobalRph.: **Topical(Anti-Fungals)**, t.y., (Çevrimiçi) [globalrph.com: https://globalrph.com/drugs/topical-anti-fungals/](https://globalrph.com/drugs/topical-anti-fungals/)
- Greenberg, W.: “On HIV transmission in homosexual/bisexual men,” **Am J Public Health**, 1987, s. 1552-1553.
- Gunasekera, H., Chapman, S., Campbell, S.: “Sex And Drugs in Popular Movies: An Analysis Of The Top 200 Films,” **Journal of the royal society of Medicine**, 2005, 464-470.

- Gunning, T.: **Atraksiyon[lar] Sineması, Erken Dönem Sinema, Seyircisi ve Avantgard**, Çev. Ö. Yaren, 2013.
- Gutis, P.,S.: “The Talk of Fire Island Pines; Fire Island Pines In Age Of AIDS,” **The New York Times**, 8 Haziran 1987, (Çevrimiçi) <https://www.nytimes.com/1987/06/08/nyregion/the-talk-of-fire-island-pines-fire-island-pines-in-age-of-aids.html>, 2019.
- Hackett, D.: “HIV/AIDS Vaccines,” 2018, 22 October 2018, (Çevrimiçi) **Published in Clinical Pharmacology & Therapeutics**, Precision Vax LLC.
- HATAM.: **Türkiye’de Bildirilen HIV/AIDS Vakalarının Yıllara Göre Dağılımı**, 2016, (Çevrimiçi) <http://www.hatam.hacettepe.edu.tr/verilerHaziran2016web.pdf>.
- HATAM.: **Türkiye’de Bildirilen HIV/AIDS Vakalarının Yaş Grubu Ve Cinsiyete Göre Dağılımı**, 2017, (Çevrimiçi) <http://www.hatam.hacettepe.edu.tr/verilerAralik2017.pdf>.
- HATAM.: **Güvenli Cinsel Yaşam**, Ekim 2019, (Çevrimiçi) <http://www.hatam.hacettepe.edu.tr/guvenlicinsellik.shtml>.
- Hatipoğlu, Ç. A.: “Santral Sinir Sistemi Enfeksiyonları ve HIV. HIV AIDS KURSU: İki Adımda Hasta Yönetimi,” **İstanbul: KLİMİK**, 2017.
- Health Communication Capacity Collaborative: **“HIV and Health Communication: Evidence,”** t.y., (Çevrimiçi) <https://healthcommcapacity.org/technical-areas/hiv-and-aids/hiv-and-health-communication-evidence-review/>.
- Health Communication Unit Center for Health Promotion.: **“Setting Communication Objectives Lecturette,”** 2016, (Çevrimiçi) <http://www.thcu.ca/infoandresources/publications/StepFiveSettingObjectivesForWebOct9-03.pdf>.
- Henzel, O.: “Hastayı Algılama ve Hasta Kavramı Oluşturma Bağlamında Türk ve Fransız Hekimlerin Karşılaştırılması,” 2009, **Adana: T.C. Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Deontoloji ve Tıp Tarihi Anabilim Dalı**.

- Herek, G., Capitanio, P., J., Widaman, K. F.:
“HIV-Related Stigma and Knowledge in United States:Prevalance and Trends,” **American Journal of Public Health**, 2002, s. 371-377.
- Hill, M. D., Thompson-Haye, M.:
“From Awareness to Commitment in Public Health Campaigns: The Awareness Myth” 2017, **London: Lexington Books**.
- Hilliard, C.:
“Social Media for Healthcare: A Content Analysis of MD Anderson’s Facebook Presence and its Contribution to Cancer Support Systems” **The Elon Journal of Graduate Research in Communications**, 3(1), 2012, s. 23-32.
- Hirschfeld, M., Praag, E. V., Stilwell, B., Hoff, E., Mbong, H., Oulton, J., P., N.:
Hemşire&Ebeler İçin HIV-AIDS El Kitabı (1 b.), Çev. F. Doğan, & S. Toker, Bornova,İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi, 2013.
- HIV.gov.:
“**How Is HIV Transmitted?**,” 17 May 2017, (Çevrimiçi) www.hiv.gov.
- Holgado, T. C., Gil-Perdiguer, E.:
“Cinema and the Collective Dimensions of Disease,” **Rev Med Cine**, 7(2), 2011, s. 44-53.
- Horwitz, J., Chua, J., Noel, M.:
“**Nucleosides. V. The Monomesylates of 1-(2'-Deoxy-β-D-lyxofuranosyl)thymine1,2,**” 29(7), 1 July 1964, s. 2076-2078.
- Hwang, K. O., R., C.-D. M., Richardson, O., Bernstam, E. V.:
“Social Support in an Internet Weight Loss Community,” **International Journal of Medical Informatics**, 2010, 79(1), s. 5-13.
- Hylar, S. H.:
“Stigma Continues in Hollywood,” **Modern Medicine**, 20(6), 1 Haziran 2003, (Çevrimiçi) <https://www.psychiatrictimes.com/stigma-continues-hollywood>
- Warnow, S., Richter, R.:
In Our Hands, Belgesel Film,, Malawi Cumhuriyeti, 2017, (Çevrimiçi) <https://www.youtube.com/watch?v=N3ywFoNZXgA>
- İnan, A.:
“Toksoplazmoz ve HIV,” **Antimikrobiyal Yönetim Sempozyumu**, 2016, İstanbul.

- İsen, G., Batmaz, V.: **Ben ve Toplum**, İstanbul: Salyangoz Yayınları, 2016.
- Jackson, L., Duffy, B.: **Health Communication Research: Guide to Developments and Directions**, Greenwood Press, 1998, s. 1-15.
- Janis, I. L., Feshbach, S.: “Effect of fear-arousing communications,” **Journal of Abnormal and Social Psychology**, 1953, s. 78-92.
- Jorm, A. F.: “Mental Health Literacy,” **British Medical Journal**, 2000, 396–401.
- Karaosmanoğlu, H. K., Aydın, A. Ö., İnce, E. R., Korkusuz, R., Nazlıcan, Ö.: “Antiretroviral Tedavi ile İlişkili Yan Etkiler: 260 HIV/AIDS Olgusunun Değerlendirilmesi,” **Pamukkale Tıp Dergisi**, 2013, s.118-121.
- Kerr, T., Small, W., Buchner, C., Zhang, R., Li, K., Montaner, J., Wood, E.: “Syringe Sharing and HIV Incidence Among Injection Drug Users and Increased Access to Sterile Syringes”, **Am J Public Health**, 100(8), 2010, s. 1449–1453.
- KLİMİK.: **HIV Bilgilendirme Kitabı**, 2016, (Çevrimiçi) <https://www.klimik.org.tr/wp-content/uploads/2016/11/HIV.BILGILENDIRME.KITABI.pdf>.
- Kutlu, S., S.: “Klinik ve İmmunolojik Sınıflama ve ART Başlama Kararı Alınması,” **KLİMİK**, 2016, (Çevrimiçi) <https://www.klimik.org.tr/wp-content/uploads/2017/01/Klinik-ve-%C4%B0mmunolojik-S%C4%B1n%C4%B1flama-ve-ART-Ba%C5%9Flama-Karar%C4%B1-Al%C4%B1nmas%C4%B1-Selda-SAYIN-KUTLU.pdf>.
- Klin, A., Lemish, D.: “Mental Disorders Stigma in the Media: Review of Studies on Production,” **Journal of Health Communication**, 2008, s. 434-449.
- Kreps, G., Bonaguro, E., J.L., Q.: **The history and development of the field of health communication. In: L.D. Jackson & B.K. Duffy, Eds. Health Communication Research: Guide to Developments and Directions**, Greenwood Press, 1998, s.1-15.

- Kurt, Ş.: “Sinema İzleme Kültürü Ve Toplumsal Gelişimi,” **Asya'dan Avrupa'ya Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi**, 2018, s. 23-38.
- Lang, F., Bahr, G., Ebert, L.: **Handbuch für Berater/innen in AIDS-Hilfen**, Oktober 1999, Berlin.
- Lindsey, E.: **Hemşire ve Ebeler İçin HIV/AIDS El Kitabı**, İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi, 2003.
- Looch, C.: **Raising Mental Health Awareness Through Films and TV Shows**, 2018 (Çevrimiçi) <https://theculturetrip.com/europe/united-kingdom/articles/raising-mental-health-awareness-through-films-and-tv-shows/>
- M, F. K., Wagner, J. W., Joranson, D. E., Gelband, H.: “Pain Control for People with Cancer and AIDS. Disease Control Priorities in Developing Countries,” **Oxford University Press**, 2016, (Çevrimiçi) <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK11800/>.
- Maibach, E., Holtgrave, D.: “Advances in Public Health Communication,” **Annual Review of Public Health**, 1995, s. 219-220.
- McLaughlin, M., Schafer, J.: “The Evolution of Antiretroviral Therapy: Past, Present, and Future,” **American Academy of HIV Medicine**, 2018, (Çevrimiçi) <https://www.thebodypro.com/article/the-evolution-of-antiretroviral-therapy-past-prese>
- McIntyre, J., Gray, G.: “What can we do to reduce mother to child transmission of HIV?,” **BMJ**, 324(7331), 2002, s. 218–221.
- Medical News Today: “**What is good health?**,” 31 July 2017, (Çevrimiçi) <https://www.medicalnewstoday.com/articles/150999.php> adresinden alındı, 2020.
- Medical News Today: “**Can HIV live and spread outside the body?**,” 20 Aralık 2018, (Çevrimiçi) <https://www.medicalnewstoday.com/articles/324052.php>.
- Mitsuya, H., Yarchoan, R., Broder, S.: “Molecular targets for AIDS therapy,” **Science**, 1990, s. 1533-1544.

- Moorhead, S. A., Hazlett, D. E., Harrison, L., Carroll, J. K., Irwin, A., Hoving, C.:
“A New Dimension of Health Care: Systematic Rewiew of the Uses, Benefits and Limitations of Social Media for Health Communication,” **Journal of Medical Internet Research**, 15(4), 2013, s. 85.
- Moskovitz, B.:
“Clinical trial of tolerance of HPA-23 in patients with acquired immune deficiency syndrome,” **Antimicrob Agents Chemother**, 32(9), 14 Haziran 1988, s. 1300-1303.
- Mutluer, F.:
“Sapma Kuramlarına Genel Bir Bakış,” **Selçuk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü**, 1998.
- Nakayama, T. K.:
“Act Up-Paris: French Lessons,” **Quarterly Journal of Speech**, February 2012, s. 103-108.
- Narrative, B. T.:
The Hindu, 2001, (Çevrimiçi)
<http://hunduonnet.com/2001/04/20/stories/0900221>.
- National Assosication of the Deaf:
Rehabilitation Act of 1973, 2019, (Çevrimiçi)
www.nad.org: <https://www.nad.org/resources/civil-rights-laws/rehabilitation-act-of-1973/>.
- National Institute on Drug Abuse:
How Does Drug Abuse Affect the HIV Epidemic?, Temmuz 2012, (Çevrimiçi) www.drugabuse.gov.
- Neuendorf, K. A.:
The Content Analysis Guidebook, Sage Publications, 2002.
- New South Wales Department of Health,Australia:
Health Promotion Glossary, February 2006, (Çevrimiçi)
<http://www.health.nsw.gov.au/public-health/healthpromotion/abouthp/glossary.html>.
- Niddan:
An awareness of AIDS, 2001, (Çevrimiçi)
<http://www.mouthshut.com/review/Niddam-15093-1.html>
- Okay, A.:
Sağlık İletişimi, İstanbul,Derin Yayınları, 2012
- Oran, N., Şenuzun, F.:
“Toplumda Kırılması Gereken Bir Zincir: HIV/AIDS Stigması ve Baş Etme Stratejileri,” **Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi**, 5(1), 2008, s. 3-16.
- Ögel, K., Erdoğan, N., Canan, D., Buğa, D.:
“Madde kullanıcılarına bulaşıcı hastalıkların önlenmesi (MAKEP), HIV/AIDS Önleme ve Destek Projesi,” **T.C. Sağlık Bakanlığı**, 2007, (Çevrimiçi)
http://www.ogelk.net/Dosyadepo/hiv_hepatit.pdf.

- Ögel, K., Erdoğan, N., Devletkuşu, C., Buğa, D.: “HIV/AIDS Hepatit ve Madde Kullanımı,” t.y., (Çevrimiçi) http://www.ogelk.net/Dosyadepo/hiv_hepatit.pdf, 2019.
- Özbaş, S., Özkan, S.: “Kadın Sağlığını Geliştirmede Medyanın Kullanımı ve Etkisi,” 2010, **TAF Preventive Medicine Bulletin**.
- Özbek, M.: “T Lenfositlerin Gelişimi,” **Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi**, 2(2), 2014, s. 104-113.
- Özer, A. B., Bayar, M. K.: “İmplant Edilebilir Venöz Port Kateter Uygulamalarının İncelenmesi,” **Fırat Tıp Dergisi**, 16(1), 2011, s. 6-10.
- Öztaarakçı, H., Sağiroğlu, S.: “Boyun Kitleleri: Değerlendirme, Ayırıcı Tanı ve Yaklaşım,” **Arşiv Kaynak Tarama Dergisi**, 2016, s. 239-249.
- Öztürk, G., Öymen, G.: “Sağlık İletişiminde Sosyal Medya Kullanımının Stratejik Önemi: Türkiye’de Kalp Sağlığı ile İlgili Kâr Amacı Gütmeyen Kuruluşlar Üzerine Bir Değerlendirme,” **Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi**, 2013, s. 109-131.
- Paichele, G.: “Prévention du sida et agenda politique: Les campagnes en direction du grand public, 1987-1996,” **CNRS Communication**, 2002.
- Pandrea, I., Happel, K. I., Amedee, A., Bagby, J. G., Nelson, S.: “Alcohol’s Role in HIV Transmission and Disease Progression,” **Alcohol Res Health**, 33(3), 2010, s. 203-218.
- Parvanta, C., Nelson, D., Parvanta, S., Harner, R.: “Essentials Of Public Health Communication,” **Jones & Bartlett Learning (1750)**, 2010.
- Pernick, S. M.: “Thomas Edison's Tuberculosis Films: Mass Media and Health Propaganda,” **The Hastings Center Report**, 1978, s. 21-27.

- Peterman, T., Carter, M.: “Effective Interventions to Reduce Sexually Transmitted Disease: Introduction to the Special Issue,” **Sexually Transmitted Diseases**, February 2016, s. 1-2.
- Pilcher, C., Eron, J., Jr, V. P., Battegay, M., Harr, T., Yerly, S., Perrin, L.: **Sexual Transmission During The Incubation Period of Primary HIV İnfection**, 2001, s. 13-14.
- Piot, P., Seck, A. M.: “International response to the HIV/AIDS epidemic: Planning for success,” **Bulletin of the World Health Organization**, 2001, s.1106-1112.
- Pozitif Yaşam Derneği: **Pozitif Yaşamak**, İstanbul, 2015.
- Pozitif Yaşam Derneği: **İncir Reçeli Bir Çuval İnciri Berbat Etti**, t.y, (Çevrimiçi) www.pozitifyasam.com: <http://www.pozitifyasam.org/%C4%B0ncir%20Re%C3%A7eli%20Bir%20%C3%87uval%20%C4%B0nciri%20Berbat%20Etti-m-95>.
- R. Hart, K.-P.: “Representing Men With HIV/AIDS in American Movies,” **The Journal of Men’s Studies**, 11(1), 2002, s. 77-89.
- Reagan, J. L., Tones, N., Treichler, A.: “Medicine's Moving Pictures; Medicine, Health and Bodies in American Film and Television,” **NY: University of Rochester Press**, 2007.
- Rich, F.: “Theater: 'The Normal Heart,' By Larry Kramer,” www.nytimes.com/: **The New York Times**, 22 Nisan 1985, (Çevrimiçi) <https://www.nytimes.com/1985/04/22/theater/theater-the-normal-heart-by-larry-kramer.html>, 2019.
- Richford, R.: **120 Beats Per Minute for Foreign Language Category**, 19 September 2017 (Çevrimiçi) Oscars: France Selects '120 Beats Per Minute' for Foreign-Language Category'. The Hollywood Reporter.
- Roundtable on Population Health Improvement; Board on Population Health and Public Health Practice: “Institute of Medicine,” 2 Aralık 2015, **National Academies Press (US)**.

- Schiavo, R.: **Health Communication**, San Francisco: Jossey-Bass, 2007.
- Seaton, E. K., Caldwell, H. C., Sellers, R. M., Jackson, J. J.: "The Prevalence of Perceived Discrimination among African American and Caribbean Black Youth," **Dev Psychol**, 44(5), 2009, s. 1288–1297.
- Serdaroğlu, F.: "Sinema Neden Sanattır? Sinemayı Sanat Olarak Ele Alan Bir Araştırma Ne Tür Bir Yaklaşım Benimsemelidir?," **Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Uluslararası Hakemli Dergisi**, 2016, s. 113-125.
- Sezgin, D.: "Cumhuriyet Dönemi Sağlık İletişimi Uygulamalarında İlkler: Türkiye’de Sıtma İle Mücadele," **Akademik Bakış Dergisi(50)**, Temmuz-Ağustos 2015, s. 34-35.
- Sezgin, D.: "Sağlık İletişiminde Paradigma İhtiyacı: Disiplinlerarası İşbirliğine Çağrı," **Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası**, 68(3), 2015, doi:10.1501.
- Shumaker, G. M.: "AIDS: Does It Qualify As a Handicap under the Rehabilitation Act of 1973," **Notre Dame Law Review**, 61(3), 1986, s. 572-594.
- Silverstein, J.: **Why the Ashes of People With AIDS on the White House Lawn Matter**, 29 Ağustos 2016, (Çevrimiçi) www.vice.com.
- Slattery, M.: **Sosyolojide Temel Fikirler**, Ankara: Sentez Yayıncılık, 2017.
- Smailhodzic, E., Hooijsms, W., Boonstra, A., Langley, D. J.: "Social Media Use in Healthcare: A systematic Review of Effects on Patients and on Their Relationship with Healthcare Professionals," **National Library of Medicine**, 16(1), 2016, s. 442.
- Smith, W. H.: **Marketing, Communication and Advocacy for Large-Scale STD/HIV Prevention and Control**, 1999.
- Sulukan, E. E., Küçüköğlü, K., Gül, İ.: "AIDS Ve Tedavisinde Kullanılan İlaçlar," **Ankara Eczacılık Fakültesi Dergisi**, 2009, s. 47-78.
- Sünter, A., Pekşen, Y.: "AIDS Epidemiyolojisi," **OMÜ Tıp Dergisi**, 13(4), 1996, s. 267-271.

- Şahin, Ö., Başaran, Ç. N., Ünal, S.: **HIV Bulaş Yolları ve Hızları**, t.y. (Çevrimiçi) <http://www.hatam.hacettepe.edu.tr/81/Makale01.pdf>.
- Şahin, S.: “HIV/AIDS Hastalarının İrdelenmesi ve Endokrinolojik Patolojilerinin Değerlendirilmesi,” Uzmanlık Tezi, **T.C. Gaziantep Üniversitesi Tıp Fakültesi**, 2015.
- T.C. Sağlık Bakanlığı: “HIV/AIDS Tanı Klavuzu,” Ankara, **Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü**, 2018.
- T.C. Sağlık Bakanlığı: **Sağlığın Teşviki ve Geliştirilmesi Sözlüğü (1 b.)**, 2011, Ankara.
- T.C. Sağlık Bakanlığı: “Sağlığın Teşviki ve Geliştirilmesine Yönelik Dönüm Noktaları,” Ankara, **Global Konferanslardan Bildiriler**, 2011, s. 1-5.
- Tekin, A.: “Sağlık-Hastalık Olgusu Ve Toplumsal Kökenleri (Burdur Örneği),” **T.C. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı**, 2007.
- The Lancet: “Zidovudine (AZT),” **The Lancet**, doi:doi:10.1016/s0140-6736(87)90298-4, 1987, s. 957-958.
- The New York Times: “Rock Hudson Treated With New French Drug,” **The New York Times**, 27 July 1985, (Çevrimiçi) [www.nytimes.com: https://www.nytimes.com/1985/07/27/arts/rock-hudson-treated-with-new-french-drug.html](https://www.nytimes.com/1985/07/27/arts/rock-hudson-treated-with-new-french-drug.html), 2019.
- Theodore, P. S., Basow, S. A.: “Heterosexual Masculinity and Homophobia,” **Journal of Homosexuality**, 40(2), February 2000, s. 31-48.
- Thomas, K.: **Health Communication**, Springer, 2006.
- Townsend, P., Davidson, N., Whitehead, M.: **Inequalities in Health**, London: Pelican, 1998.
- Turner, B. S.: **Tıbbi Güç ve Toplumsal Bilgi**, Çev. Ü. Tatlıcan, Bursa, Sentez Yayıncılık, 2011.
- Turner, S. B.: “The Interdisciplinary Curriculum: From Social Medicine to Postmodernism,” 1990, **Sociology of Health&Illness**.
- Tümer, A.: “HIV/AIDS Nedir?,” **HATAM**, 2011.

- Tümer, A., Ünal, S.: “HIV/AIDS Epidemiyolojisi ve Korunma. Aile ve Toplum,” **Dergipark**, 1(4). Eylül-Aralık 2001, (Çevrimiçi) <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/198216>.
- Türk Toraks Derneği: “Zatürre: Nedir? Nasıl korunulur?,” 2019, **TTD**, Ankara.
- U.S Department of Veterans Affairs: “CD4 count (or T-cell count),” t.y, **U.S Department of Veterans Affairs**, (Çevrimiçi) <https://www.hiv.va.gov/patient/diagnosis/labs-CD4-count.asp>.
- U.S. Food&Drug Administration: “HIV/AIDS Historical Time Line 1995-1999,” www.fda.gov, 2018, (Çevrimiçi) <https://www.fda.gov/ForPatients/Illness/HIVAIDS/History/ucm151079.htm>.
- UNAIDS: “Preventing mother-to-child transmission of HIV,” **UNAIDS**, 24 October 2016, (Çevrimiçi) <http://www.unaids.org/>.
- UNAIDS: “The AIDS Epidemic Can be Ended by 2030, With Your Help,” **UNAIDS**, 2016, (Çevrimiçi) https://www.unaids.org/sites/default/files/media_asset/UNAIDS_with-your-help_en.pdf.
- Uzun, Ö.: “AIDS/HIV’in Yayılmaması İçin Alınacak Önlemler,” t.y., **Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu**.
- Varlı, C., Türköz, İ., Aydemir, S., Emre, S., Şimşek, F., Yıldırım, M. T.: “Toksoplazmoz,” **Okmeydanı Tıp Dergisi**(32), 2016, s. 24-28.
- Vural, B. A., Bat, M.: “Yeni Bir İletişim Ortamı Olarak Sosyal Medya: Ege Üniversitesi'ne Yönelik Bir Araştırma,” **Journal of Yaşar University**, 2010, s. 3348-3382.
- Wafaie, F., Msamanga, G., Spiegelman, D., Hunter, D. J.: “Studies of Vitamins and Minerals and HIV Transmission and Disease Progression,” **The Journal of Nutrition**, 135(4), 1 April 2004, s. 938-944.
- Wahl, O. F.: “Journalistic treatment of mental illness,” **Medicine and Media**, 2004, s. 55-69.
- Wakefield, A., Loken, B., Hornik, R. C.: “Use Of Mass Media Campaigns To Change Health Behaviour,” **The Lancet**, 376(9748), 7 October 2010, s. 1261-1271.

- WebMD: “Acyclovir,” **WebMD**, t.y., (Çevrimiçi) www.webmd.com/https://www.webmd.com/drugs/2/drug-941/acyclovir-oral/details.
- WHO: “Sexually Transmitted Infections,” **WHO**, 2016, (Çevrimiçi) https://www.who.int/health-topics/sexually-transmitted-infections#tab=tab_1.
- WHO: “HIV/AIDS,” **WHO**, 2017, (Çevrimiçi) <https://www.who.int/features/qa/71/en/>.
- WHO: “Mental Disorders,” **WHO**, 9 April 2018, (Çevrimiçi) <http://www.who.int/en/news-room/fact-sheets/detail/mental-disorders>.
- WHO: “HIV/AIDS,” **WHO**, t.y., (Çevrimiçi) <http://www.who.int/hiv/data/en/>, 2019.
- WHO: “HIV/AIDS,” **WHO**, t.y., (Çevrimiçi) <https://afro.who.int/health-topics/hiv/aids>, 2019.
- Williams, D., Neighbors, H., Jackson, J.: “Racial/ethnic discrimination and health: findings from community studies,” **American Journal of Public Health**, 2003, s. 200-208.
- Witte, K., Meyer, G., Martell, D.: **Effective Health Risk Messages: A Step-by-step Guide**, 2001, Thousand Oaks, SAGE Publications, Inc.
- World Medical Association: “Handbook of WMA Policies,” **WMA**, 2011, (Çevrimiçi) <https://www.wma.net/wp-content/uploads/2016/11/HB-E-2015-1.pdf>.
- Wright, K. B.: **Health Communication in the 21st Century**, USA, Wiley-Blackwell, 2008.
- Yıldırım, Y., Küçük, A.: “Antiviral İlaçlar,” **Etlik Vet Mikrobiyol Derg**, 30(1), 2019, s. 100-108.